

ΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 486
Παρασκευή
7 Φεβρουαρίου 1992
Δρχ. 250

ΑΦΟΥΝ

ΤΑΒΟΣ:

Δούντας
Χρυσοστομίδης
Βασιλείου

ΒΑΛΚΑΝΙΑ
ΚΑΙ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ:
Βέσνα Πέσιτς
Π. Κ. Ιωακειμίδης
Άλκης Μαργαρίτης

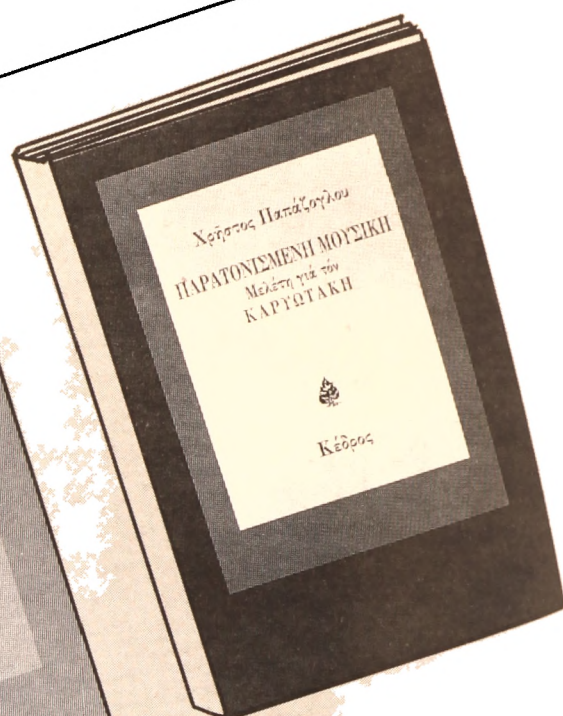
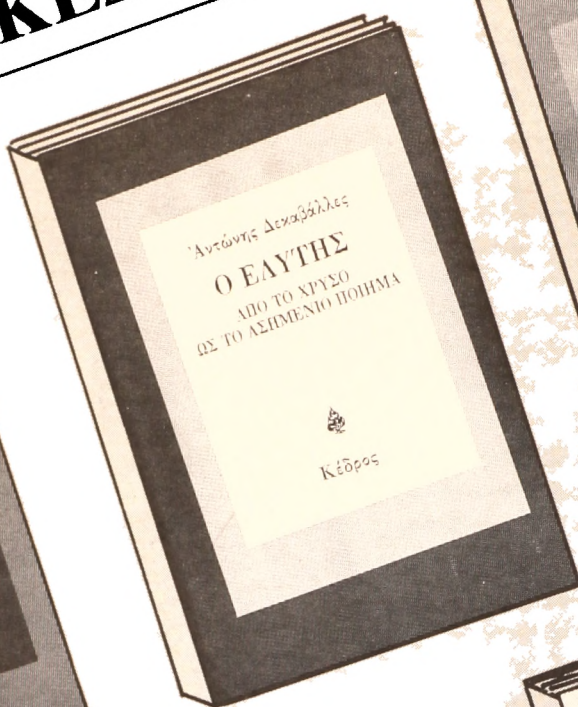
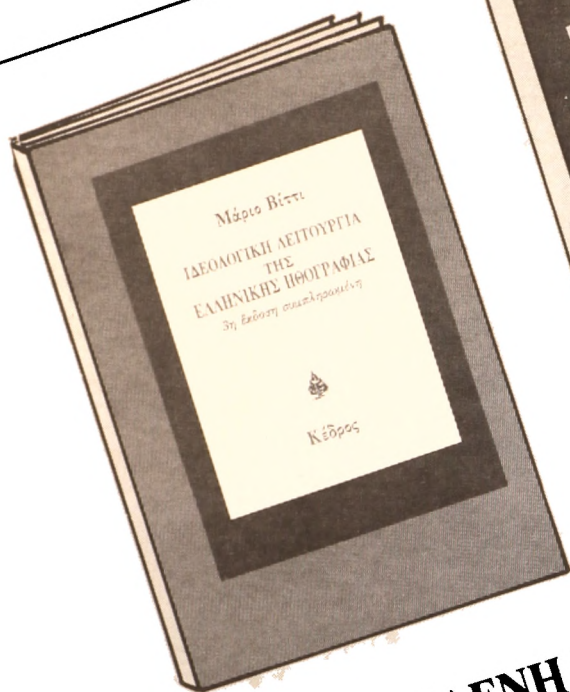
Η ΑΝΟΔΟΣ
ΤΟΥ ΙΣΛΑΜΙΣΜΟΥ
ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΑΣΙΑ:
Κ. Σχινάς

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ
ΣΕ ΝΕΕΣ
ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

ΦΙΛΙΚΗ» ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ

ΚΕΔΡΟΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

ΕΛΕΝΗ ΒΑΚΑΛΟ
Από την πλευρά του θεατή
δοκίμια

MARIO BITTI
Ιδεολογική λειτουργία
της ελληνικής ηθογραφίας
3η έκδοση συμπληρωμένη

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΑΛΛΑΣ
Η δημιουργική δεκαετία
στην ποίηση του Βάρναλη
μελετήματα

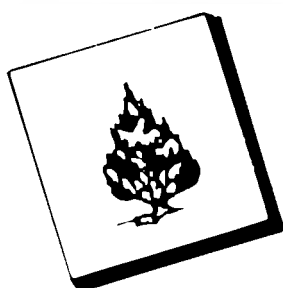
ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΨΑΣΚΗΣ
Η ιδεολογική και πολιτική
διαμόρφωση του
Διονύσιου Σολωμού. (1818-1838)

ΑΝΤΩΝΗΣ ΔΕΚΑΒΑΛΛΗΣ
Ο Ελύτης
από το χρυσό
ως το ασημένιο ποίημα

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ
Παρατονισμένη μουσική.
Μελέτη για τον Καρυωτάκη

Γ. ΦΑΡΙΝΟΥ-ΜΑΛΑΜΑΤΑΡΗ
Αφηγηματικές Τεχνικές
στον Παπαδιαμάντη. 1887-1910

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3, τηλ. 36.02.007-36.09.712

• Περίοδος Β
• Χρόνος 19ος
• Τεύχος 486
Παρασκευή 7 Φεβρουαρίου 1992
Δρχ. 250

**ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.49.300
72.32.819 — 72.48.240
FAX: 72.26.107
TELEX: 214179 ANTI

• Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα

• Διαφημίσεις:
ΠΟΛΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ

• Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

• Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

• Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δημοχάρους 60
Τηλ. 72.49.300

• Εκτύπωση:
Νέος Παρνασσός Α.Ε.
Παλλήνη Αττικής 15 344
16ο Χιλ. Λεωφ. Μαραθώνος
Τηλ. 66.65.081

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει τις απόψεις του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
Εξαμ. 2.700 δρχ.
Ετήσια 5.400
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 20.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 4.800

Εξωτερικού
Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 27
ετήσια: δολ. 54
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 30
ετήσια: δολ. 60

• Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΓΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 250
ΓΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 350

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ANTI»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σια Ε.Ε.
Λασσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συνέδριο Οικολόγων - Εναλλακτικών ____ 14

Τελικά, τι συζητήθηκε στο περίφημο συνέδριο των Οικολόγων; Λύθηκαν τα χρονίζοντα προβλήματα που βασάνίζουν τον χώρο; Ποιο είναι το μέλλον της πολιτικής οικολογίας. Η Άννα Χατζηγιαννάκη χαρτογραφεί τις τάσεις που δραστηριοποιούνται στον χώρο της Ομοσπονδίας Οικολόγων - Εναλλακτικών.

ΝΤΑΒΟΣ, Νο 2: ΤΙ ΑΠΕΔΩΣΕ; ____ 20-29

Τελικά, τι έγινε στο Νταβός; Ο πρωθυπουργός απεμπόλησε πραγματικά το θέμα της Κύπρου; Ή μήπως η αντιπολιτευτική «παθολογία» —από τα οικεία κακά του πολιτικού μας βίου— βρήκε και πάλι πανηγυρική έκφραση. Στα ερωτήματα αυτά προσπαθούν να δώσουν απάντηση ο Μιχ. Δούντας, ο Σοφ. Χρυσόστομίδης και ο Κ. Βασιλείου.

ΜΑΤ ΣΤΟΝ SKY: ΟΤΑΝ ΑΠΟΥΣΙΑΖΕΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ____ 12

Και αιφνιδίως, η κυβέρνηση κατελήφθη από φιλελεύθερο πάθος και έστειλε την αστυνομία να θέσει τέρμα στο μονοπώλιο της μαζικής ενημέρωσης που προσέφερε το συγκρότημα Αλαφούζου. Γιατί εξαντλήθηκαν τα όρια της υπομονής των κ.κ. Μητσοτάκη - Κούβελα;

ΕΟΚ - ΒΑΛΚΑΝΙΑ - ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ____ 30-39

Μήπως η λύση των προβλημάτων μας με τους βόρειους γείτονές μας περνάει αναγκαστικά από την Ευρώπη; Ναι, συμφωνούν ο πρέσβυς ε.τ. Κ. Ζέπος και ο καθηγητής Π.Κ. Ιωακειμίδης. Και η καθηγήτρια κοινωνιολογίας στο Βελιγράδι Βέσνα Πέσιτς επιχειρεί να εξηγήσει γιατί διαλύθηκε η Γιουγκοσλαβία.

Γράφουν ακόμη:

Για την οικονομία ο Αλ. Βυζάντιος (σελ. 18), για το ράλλυ Παρίσι - Ντακάρ και τα προβλήματα της Αφρικής ο Ν. Βρατσάνος (σελ. 41), για τον ρατσισμό στην Σουηδία η Αλίκη Τσιλιχρήστου (σελ. 46).

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΖΕΣΤΗΣ

Η νέα ταινία της Φρίντας Λιάππα ξεσήκωσε σάλο. Τραυμάτισε ψυχικά ή όχι ένα μωρό; Και τι επιπτώσεις έχουν στον ελληνικό κινηματογράφο οι ραγδαίες εξελίξεις που ακολούθησαν την απόφαση της επιτροπής κρατικών βραβείων;

ΣΕΛ. 52-54

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ____ 5

Στάθης
ΠΟΛΙΤΙΚΟ
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ____ 6
Νταβός, Αριστερά, «τρύπα
όζοντος»

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ____ 8

ΤΥΠΟΣ ____ 11

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ____ 48

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ 51

Εδώ και μερικά χρόνια, στο Δημοτικό Θέατρο Πάτρας, η Μάγια Λυμπεροπούλου προσπαθεί να κινητοποιήσει με την τέχνη της ένα επαρχιακό κοινό, να του μιλήσει για τον άνθρωπο και τον κόσμο. Αυτό τον καιρό παρουσιάζει στο κοινό της έναν άγνωστο πλην σημαντικό συγγραφέα, τον Κολτές. Με την ευκαιρία αυτή, μιλάει στο ANTI.

ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΕΞΟΥΣΙΩΝ

ΜΑΙΝΕΤΑΙ και παλι η μάχη μεταξύ πρώτης και τετάρτης εξουσίας. Οι σχέσεις βέβαια των δύο εξουσιών εξ ορισμού περιέχουν το στοιχείο του αντίπαλου δέους. Αλλά οι διακυμάνσεις των σχέσεων αυτών πάντα έχουν πολιτική σημασία και βαρύτητα. Ανέκαθεν ο πολιτικοποιημένος Τύπος στην Ελλάδα δεν ήλεγχε μόνο την εξουσία αλλά και επαίρετο ότι ανεβάζει και ρίχνει κυβερνήσεις.

Η ΕΞΑΠΛΩΣΗ της επιρροής των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης με την έλευση της ιδιωτικής ραδιοφωνίας και τηλεόρασης μετά το σπάσιμο του κρατικού μονοπωλίου δημιούργησε μια νέα κατάσταση στην Ελλάδα και αναδιάρταξε τις σχέσεις ισχύος μεταξύ των δύο εξουσιών. Η πολιτική διαδικασία απέκτησε άμεσα ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά χαρακτηριστικά. Ιδιαίτερα στον χώρο του ραδιοφώνου η δυνατότητα άμεσης συλλογής και μετάδοσης της πολιτικής πληροφορίας και των πολιτικών αντιδράσεων επηρεάζει άμεσα τις πολιτικές τοποθετήσεις των πολιτών επί των τρεχόντων θεμάτων.

ΣΗΜΕΡΑ η κατάσταση που επικρατεί στα ερτζιανά, που επιεικώς περιγράφεται ως ζούγκλα, είναι όχι μόνον απαράδεκτη αλλά και επικίνδυνη για το νευρικό σύστημα ενός δημοκρατικού πολιτεύματος.

ΕΙΝΑΙ καταρχήν θέμα αρχής να τοποθετηθεί κανείς απόλυτα υπέρ των συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων της ελευθερίας του Τύπου και να αποκρούσει σθεναρά κάθε προσπάθεια λογοκρισίας και ποδηγέτησης από την εκάστοτε εκτελεστική εξουσία που έχει σαν στόχο να την περιορίσει και να την καθυποτάξει με ποικίλες μεθόδους και διάφορα μέσα.

ΟΣΟ κατηγορηματικά αντίθετοι πρέπει να είμαστε απέναντι σε τέτοια φαινόμενα που απαιτούν σθεναρή και συνεπή αντίσταση άλλο τόσο πρέπει να είμαστε ειλικρινείς απέναντι σε φαινόμενα που υπονομεύουν «ex των έσω» την ελευθερία της έκφρασης. Η συγχέντρωση, επί παραδείγματι, της ιδιοκτησίας στον χώρο των ΜΜΕ, η κατοχή πολλών συμφερόντων σε διαφορετικά ΜΜΕ (Τύπος, Ρ/Σ, ΤV), η δημιουργία δηλαδή ολιγοπωλιακών και μονοπωλιακών καταστάσεων πλήττει ουσιαστικά την ελευθερία του Τύπου και φαλκιδεύει τον πλουραλισμό.

ΟΤΑΝ συγχροτήματα ολόκληρα ελέγχουν σήμερα όλα σχεδόν τα ΜΜΕ, επιβάλλουν στην ουσία την σιωπή για πολλά «κακώς κείμενα» στον δικό τους χώρο και περιορίζουν στο ελάχιστο τις δυνατότητες επιβίωσης μικρών και ανεξάρτητων φωνών.

ΔΕΝ χόπτεται όμως για τον πλουραλισμό η σημερινή κυβέρνηση. Η σύγκρουση Μητσοτάκη - Αλαφούζου στην οποία παρενέβησαν και έτεροι πέντε ετερόκλητοι πολιτικά Ρ/Σ, από το Ράδιο Αθήνα έως τον *Antenna*, οφείλεται στην ενόχληση από την αντιπολιτευτική τοποθέτηση ενός Ρ/Σ (του *SKY*) μεγάλης ακροαματικότητας. Αυτή είναι η ουσία του θέματος· μπορεί όμως να αποτελέσει άλλοθι για την συγκάλυψη όλων των νοσηρών φαινομένων που παρουσιάζονται στον χώρο των μεγαλο-εκδοτών. Τις συμμαχίες συμφερόντων που συνάπτονται, την αλλαγή πλεύσης στην βάση όχι μιας συνεπούς ιδεολογικής και πολιτικής στάσης αλλά των εκάστοτε κυκλοφοριακών και άλλων συμφερόντων τους, την αποσιώπηση των παρανομιών τους, τις άτυπες συμφωνίες τους με την εξουσία κι άλλα ων ουκ έστι αριθμός.

ΚΑΙ εξυπηρετούν τα συμφέροντα αυτά με μεγαλόστομες διακηρύξεις περί ελευθερίας, πλουραλισμού και δε συμμαζεύται, συγκαλύπτοντας τις δικές τους αταξίες και αταξίες. ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ Κοσκωτά θα έπρεπε να έχει διδάξει πολλούς πολλά. Για να μπει μια νόμιμη τάξη στο χάος που υπάρχει, με αξιόπιστο και αντικειμενικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο, με αντικειμενικά κι όχι πολιτικά κριτήρια, με θεσμοθετημένες διαδικασίες αποφυγής ολιγοπωλιακών καταστάσεων και διασφάλισης της δυνατότητας παρουσίας στα ερτζιανά ανεξάρτητων και μικρών φωνών.

ΤΕΤΟΙΕΣ ρυθμίσεις, που θα πρέπει να είναι κοινής αποδοχής, ίσως βελτιώσουν τις σχέσεις μεταξύ των δύο εξουσιών. Ίσως κι όλες να αποτρέψουν νέα σκάνδαλα.

ΔΗΛΑΔΗ, ΑΝ
ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΕΙ Ο ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΟΝ ΔΙΑΔΕΧΤΟ
ΠΑΛΙ ΕΓΩ;!...

...ΡΕ ΠΑΙΔΙΑ
ΤΟ ΣΚΕΦΤΗΚΑΜΕ
ΚΑΛΑ;...

ΤΙ ΣΟΥ ΉΓΑ;...
ΓΕΡΝΑΕΙ!... ΑΡΧΙΖΕΙ
ΝΑ ΜΑΣ ΛΥΠΑΤΑΙ!...

II 92

ΣΤΑΘΗΣ

Νταβός, Αριστερά και «τρύπα όζοντος»

ΠΛΟΥΣΙΟ το «Δεκαπενθήμερο» που επι-
σκοπούμε: Βουλή, Τσοβόλας, αναπληρω-
ματικές εκλογές, ανασχηματισμός (ίσως),
Νταβός αρ. 2, Αριστερά, ραδιοτηλεοπτικά
και «τρόμος πάνω από την Ευρώπη», κα-
θώς τρεις μεγαλουπόλεις —Λονδίνο, Μό-
σχα, Άμστερνταμ— απειλούνται από την
νέα «τρύπα όζοντος» στο βόρειο ημισφαίριο.

ΑΝ ΥΠΟΘΕΣΕΤΕ, προς στιγμή, ότι ο κ.
Τσοβόλας «μας τελείωσε», ο κ. Κώστας
Ε. Μπέης σας διαψεύδει! Με ολοσέλιδο άρ-
θρο του (στην «Ελευθεροτυπία» της Τετάρ-
της) προσπαθεί να συντηρήσει το θέμα.
Πλην το ίδιο το Εκτελεστικό Γραφείο του
ΠΑΣΟΚ έχει κάνει τις επιλογές του: Το
«θέμα» δεν είναι πια «απονομή ή μη απο-
νομή χάριτος στον Δημήτρη μας», αλλά
«η προετοιμασία του κόμματος για τις επι-
κείμενες εκλογές στην Β' Αθηνών». Και ε-
νώ το Εκτελεστικό Γραφείο «προβληματι-
ζόταν» για τον «καλύτερο υποψήφιο» (α-
ναφέρεται, με έμφαση, το όνομα του τέως
«διαφωνούντος» Γ.Α. Μαγκάκη), ξαφνι-
κά, μας προέκυψε, για την θέση του Δ.
Τσοβόλα, νέος ανεξάρτητος υποψήφιος, ο κ.
Αθανάσιος Β. Κόκκινος, γιος του προέδρου
του Αρείου Πάγου, κ. Βασιλείου Κόκκινου.
(Ποια αναπάντεχη «μοίρα» παίζει τέτοια
παιχνίδια εις βάρος του ΠΑΣΟΚ, εις βάρος
της Νέας Δημοκρατίας, εις βάρος του ίδιου
του προέδρου του Αρείου Πάγου; Ο πατέ-
ρας Κόκκινος αντιδρά, φυσικά, έντονα στην
απόφαση αυτή του υιού Κόκκινου, αλλά ο
υιός Κόκκινος εμμένει: «Είμαι δικηγόρος,
28 ετών και με ενδιαφέρει η πολιτική»
—λέει).

Η συνάντηση Μητσοτάκη - Ντεμιρέλ στο Νταβός

ΔΕΝ ΧΩΡΕΙ αμφιβολία πως το σημαντικό-
τερο γεγονός του δεκαπενθημέρου ήταν η
συνάντηση των πρωθυπουργών Ελλάδας
και Τουρκίας, στο... «κακόφημο» Νταβός.
Και ενώ η απόπειρα του κ. Κ. Μητσοτάκη

να αποσυνδέσει το Κυπριακό από την ανέλι-
ξη των ελληνοτουρκικών σχέσεων, προκα-
λεσε σάλο στην Λευκωσία και αντιπολιτευ-
τική «παθολογία» στην Αθήνα, τελικά όλοι
άρχισαν να διορθώνουν τα «ημαρτημένα».

ΠΡΩΤΟΣ, ο πρόεδρος της Κύπρου Γ.
Βασιλείου διέφευσε —από το Παρίσι— ότι
«υπήρξε» ή «υπάρχει» οποιαδήποτε διάστα-
ση απόψεων ανάμεσα στην Αθήνα και την
Λευκωσία και ότι είχε εκφράσει ποτέ σκε-
πτικισμό, επιφύλαξη, αγωνία, για το ενδε-
χόμενο υπογραφής ελληνοτουρκικού συμ-
φώνου φιλίας, χωρίς λύση του Κυπριακού.
Όλα οφείλονται —είπε— στην πονηρή
Άγκυρα, η οποία, για μια ακόμα φορά,
προσπάθησε να εκμεταλλευθεί την συνάντη-
ση. Και η κατακλείδα: «Ο πρωθυπουργός
κ. Μητσοτάκης με διαβεβαίωσε ότι δεν
πρόκειται να υπογράψει σύμφωνο φιλίας
με την Τουρκία, προτού υπάρξει παράλ-
ληλη πρόοδος στο Κυπριακό».

ΑΛΛΑ ΚΑΙ ο ίδιος ο κ. Μητσοτάκης, που
στο Νταβός —παρά τις επίμονες ερωτήσεις
των δημοσιογράφων— απέφευγε να δηλώ-
σει καθαρά ότι προϋπόθεση κάθε ελληνο-
τουρκικής προσέγγισης είναι η λύση του Κυ-
πριακού, δεν είχε αναστολές να δηλώσει,
τρεις μέρες αργότερα, στην τουρκική «Σαμ-
πάχ», ότι «δεν νοείται φιλία με την Τουρ-
κία, χωρίς προηγούμενη επίλυση του Κυ-
πριακού». Όσο για το κόμμα της αξιωμα-
τικής αντιπολίτευσης, το ΠΑΣΟΚ, που την
επομένη του Νταβός, δεν ήξερε ακόμα
«ποιες παραχωρήσεις είναι έτοιμος να κά-
νει ο κ. Μητσοτάκης εις βάρος των συμφε-
ρόντων του έθνους», περιορίζεται, τώρα,
στην υποβολή ευγενών ερωτημάτων, με την
σημείωση ότι ο πρωθυπουργός θα πρέπει να
ενημερώσει —και ιδιαιτέρως— τον πρόεδρο
του ΠΑΣΟΚ και αρχηγό της αξιωματικής
αντιπολίτευσης.

(Σημ. «ΑΝΤΙ»: Για το «Νταβός αρ. 2»
και για όλα τα άλλα συναφή, ο «Αντήνωρ»
—με το άλλο του όνομα...— γράφει εν ε-
κτάσει στην σελίδα 26 κ.ε.).

Προς επικείμενο ανασχηματισμό;

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ —ως συνήθως— διαψεύ-
δει. Αλλά οι πληροφορίες είναι επίμονες: Ο
(νέος) ανασχηματισμός είναι «προ των πυ-
λών»! Το μόνο βέβαιο, πάντως, είναι ότι
στις 15 Φεβρουαρίου λήγει η θητεία του

διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας, κ.
Δημ. Χαλικιά και ότι την θέση του θα πρέ-
πει να καταλάβει ένας από τους εν ενεργεία
οικονομικούς υπουργούς. Πιθανότερος, για
την θέση αυτή (παρά τις δικές του αντιρρή-
σεις...) φέρεται ο υπουργός Εθνικής Οικο-
νομίας κ. Ε. Χριστοδούλου και πιθανότερος
αντικαταστάτης του ο άλλοτε υπουργός
Χωροταξίας κ. Στ. Μάνος που —ευκαιρίας
δοθείσης— επανέρχεται στην κυβέρνηση...

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, ένα ολόκληρο πλέγμα
φημών φέρει μετακινούμενους τους κ.κ. Α.
Σαμαρά, Ι. Βαρβιτσιώτη ή επανερχόμενους
τους κ.κ. Μ. Έβερτ, Στ. Δήμα, Ντόρα
Μπακογιάννη, χωρίς κανείς να μπορεί να
πει με βεβαιότητα αν οι φήμες αυτές έχουν
οποιαδήποτε βάση.

Τα συμβαίνοντα στην Αριστερά...

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, στον χώρο του Συνασπι-
σμού συνεχίζονται οι διεργασίες εν όψει της
μετεξέλιξης του σε ενιαίο κόμμα. Ήδη η
πρόεδρος του, Μαρία Δαμανάκη, με επι-
στολή που απηύθυνε προς όλες τις «συνι-
στάσεις», τις καλεί να ολοκληρώσουν την
ενσωμάτωσή τους στον ΣΥΝ ως την σύγ-
κληση του συνεδρίου, που αναμένεται να γί-
νει μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 1992. Η
Αριστερά και ο τόπος —αναφέρει η Μ. Δα-
μανάκη στην επιστολή της— «χρειάζονται
ένα βαθιά δημοκρατικό, αποτελεσματικό
και μάχιμο κόμμα», όπου η πολυφωνία, τα
ρεύματα σκέψης, οι ιδιαίτερες ιδεολογικές
αποχρώσεις θα είναι το οξυγόνο του νέου ε-
νιαίου κόμματος. Ακόμα, «στο ενιαίο έδα-
φος του ΣΥΝ, μπορούν να προκύψουν,
στην πορεία, ρεύματα ή τάσεις με βάση όχι
την προέλευση, αλλά την σύμπτωση σε ι-
δέες και προτάσεις για το μέλλον».

ΜΕΣΑ ΣΤΟ πλαίσιο αυτό της πολυφω-
νίας και των «ρευμάτων σκέψης», άρχισε ή-
δη, στον χώρο της ΕΑΡ, η προσπάθεια δη-
μιουργίας ρευμάτων και τάσεων, για την
καλύτερη απόδοση του Συνασπισμού. Μια
από τις τάσεις αυτές, με τον τίτλο «Ριζο-
σπαστική Ομάδα», έχει προχωρήσει στην
σύνταξη σχετικού κειμένου με στοιχεία προ-
γραμματικών κατευθύνσεων, «για την Ελ-
λάδα του 1999, καθώς και για μια δημο-
κρατική οργάνωση του νέου Συνασπι-
σμού». Η «Ριζοσπαστική Ομάδα» φιλοδο-
ξεί να εκφράσει πολίτες που επιθυμούν «να
διαφυλάξουν εκείνο το διάχυτο κριτικό
ρεύμα εντός, εκτός ή στην περιφέρεια του
Συνασπισμού» —ένα ρεύμα που «υπερβαί-
νει τον Συνασπισμό, ως έχει σήμερα».

ΑΜΑ ΞΕΡΑΤΕ ΠΟΥ ΤΑ ΄ΧΩ ΓΡΑΜΜΕΝΑ ΘΑ ΒΛΕΠΑΤΕ ΠΩΣ ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ!..

ΟΣΟ ΓΙΑ τα συμβαίνοντα στο ΚΚΕ, μοναδική έγνοια της ηγεσίας του, αυτή την στιγμή, είναι η «αντικομμουνιστική επίθεση» που δέχεται το κόμμα, για όσα ανέφερε η γενική γραμματέας του Αλέκα Παπαρήγα περί «Σλαβομακεδόνων», κ.λπ. Ο Περισσός πιστεύει ότι η επίθεση αυτή —που υποκινείται από τους «εθνικιστικούς κύκλους της κυβέρνησης και της αξιωματικής αντιπολίτευσης» —οφείλεται στο γεγονός ότι το ΚΚΕ «αποκάλυψε τα σχέδιά τους», το ότι, δηλαδή, «προπαγανδίζουν εθνικιστικές, επεκτατικές θέσεις, μη αναλογιζόμενοι τη ζημιογόνο συνέπεια που έχουν οι θέσεις αυτές για την χώρα!». Και ο χορός καλά κρατεί!

Οι μώλωπες του «βαρώνου» και τα Μ.Μ. Επικοινωνίας

ΕΠΙΣΟΔΙΩΝ Υμηττού συνέχεια... Πέντε (από τους 10 πρώτους σε ακροαματικότητα) ραδιοσταθμούς της Αθήνας —ο «ANTENNA», ο «GALAXY 92», ο «ΚΛΙΚ FM», το «Ράδιο Αθήνα» και η «Ελλάδα FM», με ανοικτή επιστολή τους στον πρωθυπουργό και στο Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, ζητούν από την κυβέρνηση να αναλάβει την ευθύνη «για να υπάρξει ορι-

στική θεσμοθέτηση και εφαρμογή των νόμων». Όσο για το «συγκρότημα Αλαφούζου», το κατηγορούν για «πολλαπλές παρανομίες», «ολιγοπώληση του ραδιοφώνου», «επεκτατική διάθεση», με αποτέλεσμα το «συγκρότημα» να ελέγχει σήμερα τρεις ραδιοσταθμούς (SKY, POP, Μελωδία).

ΤΗΝ ΙΔΙΑ στιγμή, ωστόσο, η «Καθημερινή» δημοσίευε άρθρο των «Φαϊνάνσιαλ Τάιμς», οι οποίοι εμφανίζουν τον «Έλληνα εφοπλιστή και ανερχόμενο "βαρώνο" στα μέσα ενημέρωσης Γιάννη Αλαφούζο να περιποιείται τους μώλωπές του μετά από την σύλληψή του από ειδική ομάδα της αστυνομίας»... Τα δεινά που υπέστη ο κ. Αλαφούζος —κατά τους «Φ.Τ.»— οφείλονται στο γεγονός ότι προσπάθησε να στήσει έναν πομπό ισχύος 30 μεγαβάτ στον Υμηττό, ενώ η άδεια του επέτρεπε πομπό ισχύος ενός μόνο μεγαβάτ... Οφείλεται ακόμα, κατά την ίδια βρετανική εφημερίδα, στο γεγονός ότι ο κ. Αλαφούζος, αν και ιδιοκτήτης «παραδοσιακής ελληνικής εφημερίδας» και συντηρητικών αρχών ο ίδιος, αρνήθηκε να υποτάξει την εφημερίδα του στην συντηρητική «κομματική γραμμή»... (Η «Καθημερινή», στο σημείο αυτό, παρεμβαίνει για

να διευκρινίσει ότι ιδιοκτήτης της «Κ» είναι ο κ. Αριστείδης Αλαφούζος και όχι ο κ. Γιάννης Αλαφούζος... Κατά τα άλλα, ο SKY, όπως και η «Καθημερινή» έχουν την αποκλειστικότητα των «Φαϊνάνσιαλ Τάιμς» για την Ελλάδα).

ΠΕΡΑ, ωστόσο, από τις όποιες «επιδόσεις» του συγκροτήματος Αλαφούζου, γεγονός παραμένει ο ανύπαρκτος ρόλος του Εθνικού Ραδιοτηλεοπτικού Συμβουλίου και οι τεράστιες ευθύνες της κυβέρνησης για το χάος, την αναρχία και την παρανομία που κυριαρχούν στα ραδιοτηλεοπτικά μας πράγματα. Και, φυσικά, καμιά πρόβλεψη για να αποτρέπεται η συγκέντρωση υπερβολικής ισχύος στον ευαίσθητο χώρο των μέσων μαζικής επικοινωνίας, όταν, σε άλλες χώρες, απαγορεύεται η ταυτόχρονη ιδιοκτησία εντυπων και ηλεκτρονικών μέσων.

Τα υψηλά επίπεδα μονοξειδίου χλωρίου

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, και ενώ όλοι μας περί πολλά τυρβάζουμε, η λίμνη του Μαραθώνα, από την οποία πίνουμε νερό, δέχεται τα λύματα των βόθρων της Κοινότητας Αγ. Στεφάνου, μια και η ωραία αυτή Κοινότητα «στερείται δικτύου αποχετεύσεως»! Το επιβεβαίωσε ο υπουργός Υγείας κ. Γ. Σούρλας, στην Βουλή, με την διαβεβαίωση ότι ο ίδιος μεν έκανε «έγγραφες συστάσεις» στην κοινότητα και στην ΕΥΔΑΠ, πλην όμως... κ.λπ.

ΑΛΛΑ ΔΕΝ είναι μόνο η λίμνη του Μαραθώνα που ρυπαίνεται. Εδώ «βουλιάζουν» ολόκληρος ο Θερμαϊκός και η θαλάσσια περιοχή της Ελευσίνας και ουδείς ενδιαφέρεται. Με την οικολογία θα ασχολούμαστε τώρα;

ΠΛΑΤ' ΣΤΑ «οικεία κακά», η είδηση που μας μετέδωσαν οι επιστήμονες της ΝΑ-ΣΑ, σύμφωνα με τους οποίους το μονοξείδιο του χλωρίου, στην ατμόσφαιρα του βορείου ημισφαιρίου, βρίσκεται σε «εξαιρετικά υψηλά επίπεδα». Ήδη οι επιστήμονες αυτοί προειδοποιούν: Τρεις μεγάλες πόλεις —Λονδίνο, Μόσχα και Άμστερνταμ— ενδέχεται να εκτεθούν στην επικίνδυνη ηλιακή ακτινοβολία, καθώς μια ακόμα «τρύπα όζοντος» δημιουργείται στο βόρειο ημισφαίριο.

ΠΟΤΕ ΘΑ έλθει η σειρά της Αθήνας; Και ποιος θα εξηγήσει στους Έλληνες τι σημαίνουν τα «σπρέϋ» —τι σημαίνουν οι εκπομπές χλωροφθορανθράκων;

ANTHNOY

Νταβός: Η «φιλική συνάντησις»

Τελικώς αυτή η κυβέρνηση είναι ένα απελπιστικά πιστό αντίγραφο των κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ στο κρίσιμότερο ζήτημα: στο ήθος που χαρακτηρίζει τον τρόπο με τον οποίον κάνει πολιτική.

Δεν έχει να ζηλέψει τίποτα το επιτελείο του κ. Μητσοτάκη από τον τρόπο που παρουσίασε στην κοινή γνώμη την συνάντησή του Νταβός, από τον αντίστοιχο τρόπο που, τέσσερα χρόνια πριν, οι επιτελείς του κ. Παπανδρέου παρουσίασαν την συνάντησή στο Νταβός ανάμεσα στον Οζάλ και τον έλληνα πρωθυπουργό: τότε ήταν κάτι σαν «προσωπική επαφή», τώρα, ήταν, αρχικά, «κοινωνική επαφή» και μετά έγινε «φιλική συνάντησις». Και τότε και τώρα υπάρχει η ίδια διαστρέβλωση της πραγματικότητας, η ίδια συνειδητή παραπλάνηση της κοινής γνώμης, η ίδια ηθελημένη παραποίηση της αλήθειας, η ίδια «διπλή γλώσσα».

Όπως τότε, έτσι και τώρα το πρωθυπουργικό επιτελείο, με σαφείς εντολές του ίδιου του πρωθυπουργού, ακολούθησε την οικτρά πεπατημένη μέθοδο, τις οικτρά ανάλγητες προϋποθέσεις της μυστικής διπλωματίας. Δεν έχει κανένα λόγο να ορύεται ο κ. Μητσοτάκης, επειδή η κ. Δαμανάκη τον μέμφεται για την «μυστική πολιτική» που ακολουθεί στα εξωτερικά ζητήματα: το μόνο που μπορεί να καταλάβει κανείς είναι το γιατί ο κ. Μητσοτάκης ενοχλείται από τέτοιες μορφές και γιατί έχει αντί αντικειμενικών απαντήσεων, πλεγματικές και σπασμωδικές συμπεριφορές.

Είναι πράγματι τραγικό όμως το πόσο ανεργάτιστα ο κ. Μητσοτάκης ροκανίζει το οσοδήποτε στοιχειώδες κεφάλαιο αξιοπιστίας και εμπιστοσύνης διαθέτει, ακόμα και στους δικούς του οπαδούς, όταν η επί εβδομάδες διατυμπανιζόμενη ως «φιλική» συνάντησή του με τον Σ. Ντεμιρέλ μεταβάλλεται, από τη μια μέρα στην άλλη, σε επίση-

μη συνάντηση κορυφής από τα λόγια του ίδιου του κ. Μητσοτάκη: «αυτή τη φορά είναι σοβαρή η συμφωνία... αυτή τη φορά αποφασίσαμε να φτάσουμε στην ουσία των προβλημάτων», δηλώνει στην τουρκική «Μιλλιέτ» ο έλληνας πρωθυπουργός.

Θα πρέπει να φτάνει κανείς σε έσχατο κυνισμό για να υποστηρίξει και ότι «η συνάντηση θα είναι φιλική» (και να το υποστηρίξει έστω και με το να μην πολυμιλάει γι' αυτό το θέμα...) και ότι, μετά, η συνάντηση ήταν πολιτική και ουσιαστικότητας. Και θα πρέπει να περυσεύει η υποκρισία σε όσους, τη μια φορά υποστηρίζουν ότι η συνάντηση είναι «φιλική» (γνωρίζοντας πολύ - πολύ καλά ότι δεν είναι), και την άλλη φορά καλούν αυτούς που κάνουν κριτική στην ουσία της συνομιλίας Ντεμιρέλ - Μητσοτάκη, να δηλώσουν «αν αποδέχονται ή όχι τον διάλογο με την Τουρκία». Τέλος πάντων, πρέπει να διαλέξετε: ήταν φιλική συνάντηση ή ουσιαστικός διάλογος;).

Είναι σαφώς η κυβέρνηση που, μετά πλήρους λόγου γνώσεως, τινάζει και τους στοιχειωδέστερους θεσμικούς, ηθικούς και λογικούς κανόνες παιχνιδιού στον αέρα.

ΥΓ.: Είναι της ίδιας ποιότητας ως προς το ήθος της σημερινής εξουσίας η απόφαση του κ. Μητσοτάκη να κάνει διακοπές στη Β. Ιταλία για μία εβδομάδα και να επισκεφθεί επίσημα χώρες —μεταξύ των οποίων και το... Μπαχρέιν— άλλη μία εβδομάδα. Και όλα αυτά μετά την κρίσιμότερη συνάντηση Νταβός και τα όσα επακολούθησαν σε Ελλάδα και Κύπρο: μας θυμίζει κάτι σαν εκείνο το «εγώ απλώς προήδρευσα» η κάτι «χρουαζιέρες» του κ. Α. Παπανδρέου.

Χ.Κ.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑ

Τον θυμάστε τον Κώστα Φωτήλα; Το ΑΝΤΙ έχει επανειλημμένα ασχοληθεί μαζί του.

Ήταν πρόξενος επί Χούντας στην Γένοβα όταν αυτοπυρπολήθηκε ο φοιτητής Γεωργάκης και ο πρόξενός μας είχε το μεγαλύτερο βάρος της αυτοκτονίας του. Του είχε αποστερήσει το διαβατήριό και του είχε κάμει χίλιους δυο εκβιασμούς. Πριν από ενάμισυ χρόνο χάρις στον αθάνατο συνταξιούχο πρεσβευτή Τζων Σωσσίδη, που διευθύνει το ΥΠΕΞ από τα παρασκήνια, επανατοποθετήθηκε στο Ραμπάτ: πόσο χωρίς σοβαρή υπηρεσιακή απασχόληση αλλά καλοπέρασης, ραχατιού θα έλεγαν οι φίλοι μας οι Τούρκοι. Τώρα μας πληροφορούν ότι ο μονάρχης του Μαρόκου Χασάν εξήτησε την άμεση ανάκλησή του ως *persona non grata* για «σοβαρές εθνοτυπικές απρέπειες» προς το πρόσωπό του.

Όμως ο κ. Φωτήλας δεν ανακαλείται στο κέντρο, όπως θα επρεπε. Τοποθετείται στην πρεσβεία Μεξικού με έξι παράλληλες διαπιστεύσεις —Γουατεμάλα, Ονδούρα, Σαλβαδόρ, Νικαράγουα, Κостаρίκα και Παναμά. Αναβάθμιση χάρις στις ενέργειες του άλλου χουντικού, του Τζων Σωσσίδη που χάρις και στην φιλία με την Ντόρα, καταφέρνει να επηρεάζει το ΥΠΕΞ.

Ραδιο-κόντρες

Νέα τροπή παίρνει το θέμα της ραδιοκόντρας κυβέρνησης και Αλαφούζων. Στον χορό μπήκαν κι άλλοι ιδιοκτήτες σταθμών σε μια «ανίερη συμμαχία» συμφερόντων, από τον Κουρή μέχρι τον Κυριακού και το γιάπικο Κλίκ. Όπου τα συμφέροντα ενώνουν. Ο πόλεμος των ερτζιανών άρχισε. Να δούμε που θα καταλήξει.

Ζ.(-).

Όταν η κριτική οδηγεί στα δικαστήρια

Πριν από είκοσι μέρες συνελήφθησαν μέλη της ΟΑΚΚΕ γιατί κολούσαν αφίσες, με, υποτίθεται, φιλοσκοπιανό περιεχόμενο και έγιναν μάλιστα πρωτοσέλιδο στον Τύπο θυμίζοντάς μας άλλες εποχές και άλλους «αντεθνικώς δρώντες»!!

Το 1992, ευτυχώς, η Ελλάδα είναι μια δημοκρατική πολιτεία, έστω και ατελής ακόμη. Δικαίωμα κριτικής μπορούν να ασκήσουν όλοι για ενέργεια δημοσίων προσώπων και για κάθε ενέργεια της πολιτείας. Κατηγόρησαν τα μέλη της ΟΑΚΚΕ για αντεθνική προπαγάνδα ενώ δεν κατηγόρησε κανείς αυτούς που προτρέπουν πόλεμο για την κατάκτηση νέων εδαφών.

Ακόμη λοιπόν η νηφαλιότητα στα εθνικά θέματα θα υποχωρεί μπροστά στον άκρατο μεγαλοϊδεατισμό;

Τ.Μ.

Και τώρα μια σειρά από δίκες...

«Δεν προκύπτει ότι έπεισε ο Π. Βακάλης τον Γ. Κοσκωτά να εξαγάγει συνάλλαγμα στο όνομά του. Ο Γ. Κοσκωτάς βοήθησε τον Π. Βακάλη επειδή αντιμετώπιζε προβλήματα υγείας και ήταν άμεσος και στενός συνεργάτης του». Αυτή ήταν η αιτιολογία που προέβαλε ο εισαγγελέας κ. Γ. Σεϊντής όταν πρότεινε την αθώωση του Π. Βακάλη την περασμένη Δευτέρα 3/2/92. Η αθώωση αυτή δόθηκε στον Π. Βακάλη όπως επίσης και στους συνεκδικαζόμενους Γ. Ρουμπάτη (δημοσιογράφο) και Ν. Σαλαβράκο (δικηγόρο - σύμβουλο του Κοσκωτά που «εγκαίρως απέδρασε» από την μαφία). Για όλους αυτούς το δικαστήριο απεφάνθη ότι δεν ε γνώριζαν ότι ο Γ. Κοσκωτάς κατέθεσε χρήματα στο όνομά τους στο εξωτερικό —ή κάτι τέτοιο. Καταδικάστηκαν —στην πρώτη αυτή δίκη των συναλλαχθέντων με τον Κοσκωτά— η κ. Ελένη Βλάχου της «Καθημερινής» και η γραμματέας του Κοσκωτά κ. Δήμητρα Κουμεντάκη. Λίγες ημέρες πριν (22 και 23/1/92) είχε γίνει μια άλλη δίκη. Εκείνη όπου ο Κοσκωτάς καταδικάστηκε σε πενταετή φυλάκιση μετά από την μήνυση που είχαν καταθέσει εις βάρος του οι Αντ. Λιβάνης, Γ. Α. Παπανδρίου, Γ. Πέτσος κ.λπ., σχετικά με την πλαστογράφηση του περίφημου εγγράφου της Μέρυλ Ληντς. Στην δίκη αυτή κατέθεσε βεβαίως ο Γ. Μαντζουράνης όχι όμως και ο έτερος των γραμματοκομιστών, ο καθηγητής της Νομικής Γιάννης Μεταξάς και η κ. Δ. Κουμεντάκη. Με την δίκη αυτή φαίνεται ότι «ελύθη ένα νομικό» πρόβλημα: αν ο Κοσκωτάς δεν καταδικαζόταν με μια «καλή» φυλάκιση, υπήρχε κίνδυνος να αποφυλακιστεί σε λίγο καιρό γιατί ως τότε θα είχε συμπληρωθεί ο νόμιμος χρόνος της προφυλάκισης. Άντε μετά να μαζεύεις τα ασυμμάζευτα με Κοσκωτά ελεύθερο...

Αυτές οι δύο δίκες έδωσαν το «στίγμα» των περι την Τράπεζα Κρήτης δικών που θα ακολουθήσουν μετά την «δίκη του αιώνα». Τεμαχισμένο το σκάνδαλο, στα μέτρα κάθε φορά «των αναγκών της διαδικασίας» και των κατηγορουμένων —όπως λ.χ. οι δύο δίκες που προαναφέρθηκαν με τον «μαύρο» Κοσκωτά αφ' ενός και

τους «λευκούς» συνεργάτες του αφ' ετέρου— η επόμενη «μεγάλη» δίκη με τον Κοσκωτά και τους συνενόχους του θα είναι μια διαδικασία όπου:

- Θα έχει εξαφανιστεί το πολιτικό στοιχείο της υπόθεσης, αφού αυτό εκρίθη στην «δίκη του αιώνα».
- Θα αντιπαρατεθεί στον Κοσκωτά το υπόλοιπο της «έντιμης» ελληνικής κοινωνίας που «αφελώς» συνεργάστηκε μαζί του άρα έχει όλα τα ελαφρυντικά με το μέρος της.
- Θα έχει κυριαρχήσει το «νέο πνεύμα» όπου όλα πρέπει να ξεπεραστούν εν τάχει και με τον πιο ανώδυνο τρόπο.

Έτσι, η διαδικασία στην μεγάλη δίκη, θα πούμε μια ημέρα, άφησε να περάσει περισσότερο φως από όσο στις επόμενες δίκες Κοσκωτά. Ο τόπος τόσο άντεξε την κάθαρση, τόσο και διεκπεραίωσε. Δεν είναι όλοι τώρα πια ευχαριστημένοι;

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Οι σεβαστοί ημών ιεράρχες της Ιεράς Συνόδου αφού συζήτησαν τις εκκλησιαστικές εξελίξεις στα Βαλκάνια, την στάση του Βατικανού στο θέμα των Σκοπίων και την στάση των Ουνιτών, ζητούν με έγγραφό της προς τον πρωθυπουργό την διακοπή των διπλωματικών σχέσεων της Ελλάδας με το Βατικανό. Αιτιολογικό το ότι ο ρόλος του Πάπα «ούτε φιλάделφος προς το ορθόδοξο πλήρωμα απεδείχθη, μάλλον δε ύπουλος και ιδιοτελής».

Ο ρόλος του Βατικανού για διεύρυνση της επιρροής του στα Βαλκάνια και στις χώρες της Αν. Ευρώπης είναι γνωστός. Αλλά η Ορθοδοξία που έχει και πλήρωμα να υπηρετήσει στον ίδιο χώρο και μέσα δεν θα πρέπει να παγιδευτεί σε μια τυφλή αντιπαράθεση εναντίον των Καθολικών και των Ουνιτών. Ας κοιτάξει να κάνει σωστά την δουλειά της και πέρα από τις θρησκευτικές έριδες μεταξύ χριστιανικών

πληθυσμών ας προσπαθήσει χωρίς δογματισμούς και φανατισμούς να τραβήξει την διαχωριστική γραμμή σε σχέση με το Ισλάμ. Η οργάνωση της Ορθοδοξίας στις χώρες αυτές θα προσφέρει πολύτιμες υπηρεσίες στον ελληνισμό αν οι ιεράρχες μας φροντίσουν να ασκηθούν στους κανόνες του παιχνιδιού που τόσο καλά γνωρίζει ο μηχανισμός του Βατικανού. Και θα πρέπει παράλληλα να ασκηθούν στην διπλωματία που θα τους χρειαστεί πολύ. Γιατί η πρότασή τους για διακοπή των διπλωματικών σχέσεων μας με το Βατικανό δεν είναι σοβαρή. Με αυτή την λογική θα έπρεπε η χώρα μας να διακόψει διπλωματικές σχέσεις με όλες τις χώρες που μας ανταγωνίζονται ευθέως ή εμμέσως στον ίδιο χώρο ή ακόμα που λαμβάνουν αποφάσεις οι οποίες αντιστρατεύονται τα συμφέροντά μας.

Κ.Χ.

Διακριτικές πλάτες

Η απόφαση του ΠΓ του ΚΚΕ που δημοσιεύτηκε στις 5/2 σχετικά με τις τρέχουσες εξωτερικές εξελίξεις είναι άκρως αποκαλυπτική, ιδιαίτερα όσον αφορά το πρόσφατο Νταβός. Κατ' αρχήν το ΚΚΕ «κατανοεί τις επιφυλάξεις των κυπριακών κομμάτων» και διακηρύσσει την «πάγια θέση του» περί επιλογής του διαλόγου ως μέσου επίλυσης των «ελληνο-τουρκικών διαφορών» υπό την προϋπόθεση ότι ο διάλογος αυτός θα βασίζεται σε «κοινά διακηρυγμένες θέσεις». Πιο αποκαλυπτικός ο κ. Τ. Τσίγκας, διευθυντής του «Ριζοσπάστη» διευκρινίζει (5/2) ότι το κυπριακό δεν αποτελεί «απαραίτητη προϋπόθεση» για τον «ελληνο-τουρκικό διάλογο». Βρέθηκε λοιπόν κι ένα κόμμα της αντιπολίτευσης που να συμφωνεί, έστω και εμμέσως, με την πολιτική του κ. Μητσοτάκη. Ποιος είπε ότι δεν υπάρχει συναίνεση στην εξωτερική μας πολιτική;

Κούρσα εξοπλισμών με νικητή ποιόν;

Σε πραγματική κούρσα εξοπλισμών φαίνεται να έχει αποδυθεί η χώρα μας

Η τελευταία εξέλιξη, ήταν ο διπλασιασμός της παραγγελίας των F-16C, από είκοσι σε σαράντα μονάδες και η παραγγελία επίσης διπλάσιου αριθμού επιθετικών ελικοπτέρων AH-64A Απάτσι.

Στην περίπτωση των F-16C υπάρχει η ιδιαιτερότητα ότι η δεύτερη παρτίδα θα αποτελείται από «ελαφρά μεταχειρισμένα» αεροσκάφη παραγωγής '87-'89 του Block 30 που αυτή την στιγμή υπηρετούν στην US Air Force.

Θα είναι πολύ φθηνότερα —υπολογίζεται να στοιχίσουν 16-18 εκ. δολ. έναντι 22 των καινούριων— και θα παραδοθούν πολύ γρηγορότερα.

Εμπνευστής της ιδέας για αγορά μεταχειρισμένων F-16C, είναι ο υπεύθυνος για την πορεία του προγράμματος των F-16 στην αμερικανική πρεσβεία στην Αθήνα, σμήναρχος Μάθιους.

Οπωσδήποτε θα υπάρξει και επιπλέον αγορά, άλλων 20-40 F-16C μέχρι το 1996, έτσι ώστε να υπάρχει μια δύναμη 140-160 μαχητικών αεροσκαφών, τρίτης γενιάς (F-16C, Μιράζ 2000) έναντι των 320 F-16 της Τουρκίας.

Όμως η πραγματική έκπληξη προήλθε από τον διπλασιασμό της παραγγελίας των Απάτσι των οποίων το κόστος, μαζί με τον εξοπλισμό, θα πλησιάζει το ένα δισεκατομμύριο δολάρια!

Συνολικά 505 εκ. δολάρια στοιχίζει η πρώτη παραγγελία για 12 Απάτσι μαζί με τον εξοπλισμό τους (πύραυλοι Χελλφάϊρ, ρουκέτες των 2,75" και πυρομαχικά για το πυροβόλο των 30 mm).

Όσο καλό και αν είναι το Απάτσι, πιστεύουμε ότι ένα δισεκατομμύριο δολάρια για 24 ελικόπτερα είναι —επεικώς— υπερβολικό ποσό. Με δεδομένο μάλιστα ότι δεν πρόκειται η επιχειρησιακή τους διαθεσιμότητα να ξεπεράσει ποτέ τα 20 αεροσκάφη. Την ίδια στιγμή η Τουρκία δαπανώντας το ίδιο ποσό, θα αποκτήσει μια μεικτή δύναμη 128 μαχητικών ελικοπτέρων AH-1W Σούπερ Κόμπρα και AH-1S / Τ Κόμπρα.

Οι ψίθυροι μέσα στο επιτελείο για την αγορά των Απάτσι είναι πολλοί και γι' αυτό ίσως χρειαστεί να επανέλθουμε, αν μάλιστα αυτό συνδυασθεί με την τεράστια εξέλιξη της Τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας και την συρρίκνωση της δικής μας. Αλλά είπαμε, εμείς απλώς αγοράζουμε έτοιμα προϊόντα, οι γείτονες συμπαράγουν, ή παράγουν. Τ.Γ.

ΑΛΛΗ ΜΙΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

Εντείνονται οι προετοιμασίες για το ιδρυτικό συνέδριο του ΣΥΝ. Η επιστολή που απηύθυνε η κ. Μ. Δαμανάκη εκ μέρους της Πολιτικής Γραμματείας ορίζει τον χρόνο του Συνεδρίου ως τον χρόνο κατά τον οποίον οι «συνιστώσες» του ΣΥΝ θα πρέπει να έχουν ολοκληρώσει την ενσωμάτωσή τους στον ΣΥΝ. Επισημαίνεται επίσης στην ίδια επιστολή ότι «στο ενιαίο έδαφος του ΣΥΝ μπορούν να προκύψουν στην πορεία ρεύματα ή τάσεις με βάση όχι την προέλευση αλλά την σύμπτωση σε ιδέες και προτάσεις για το μέλλον». Πρόκειται πράγματι για μία ουσιαστική προϋπόθεση για τον μετασχηματισμό του ΣΥΝ σε ενιαίο κόμμα. Το ιδρυτικό Συνέδριο πρέπει να είναι πραγματικά ενωτικό αν θέλει να προλάβει το τελευταίο τραίνο. Γιατί ο χρόνος κυλά και ο ΣΥΝ προχωρεί με πολύ αργούς ρυθμούς. Χρειάζεται να λήξει το θέμα αυτό ώστε να οργανωθούν και να σχεπασθούν οι αναγ-

καίες πρωτοβουλίες που θα κάνουν αισθητή την παρουσία του στην πολιτική σκηνή. Ωστόσο, ο άγριος παραγοντισμός που επικρατεί και όλα τα άλλα φαινόμενα που δεν έχουν καμιά σχέση με τις «φιλοδοξίες» αλλά και τις προσδοκίες των απλών μελών για την δημιουργία ενός σύγχρονου δημοκρατικού, αριστερού σοσιαλιστικού και μαχόμενου πολιτικού κόμματος, η βαρεία παράδοση κομμουνιστογενών και μη βαραίνει. Αλλά πρέπει να ξεπεραστεί. Αλλιώς το όλο «πείραμα» θα καταρρεύσει καθώς οι παράγοντες, οι ομάδες και οι κλίκες των «συνιστωσών» θα αναπαράγουν στην ουσία τα ίδια φαινόμενα στον «ενιαίο ΣΥΝ». Μόνο με μια γνήσια ενσωμάτωση και κατάργηση των φραξιών - συνιστωσών μπορεί να συντελέσει στην ανάδειξη γνήσιων ρευμάτων, πολιτικών και ιδεολογικών που αποτελούν και τους πνεύμονες ενός σύγχρονου πολιτικού οργανισμού.

«Δημοκρατικοί»...

Φαίνεται πως η θέσμιση της δημοκρατικής τάξης, σε ορισμένα από τα κράτη του τέως «υπαρκτού», περνάει μέσα από κυοφορία...τεράτων. Τέτοιος ο πρωτόγονος εθνικισμός και σωβινισμός που αναπτύσσεται με πολύ γρήγορους ρυθμούς στις κοινωνίες των βαλκανικών χωρών. Οι φορείς του; Ετερογενείς και ετερόκλητοι: τέως «κομμουνιστές», νεόκοποι «φιλελεύθεροι», αυθεντικοί «σοσιαλδημοκράτες», άλλοτε ασφαλίτες και πράκτορες των Ζίβκωφ, Αλία κ.τ.λ....

Τελευταίο δείγμα, οι επιτελείς του «φιλελεύθερου» Δημοκρατικού Κόμματος της Αλβανίας, ο «εθνικισμός» των οποίων έχει γίνει το απαραίτητο διαβατήριο και διακριτικό γνώρισμα, συνεπικουρούμενοι από το τέως κομμουνιστικό και νυν Σοσιαλιστικό Κόμμα του Φάτος Νάνο. Πριν λίγες ημέρες, με πρωτοβουλία του Δ.Κ. και σε συμμαχία με το Σ.Κ. αποκλείστηκε η υποψηφιότητα πολιτικών σχηματισμών που εκπροσωπούν μειονότητες στις εκλογές του Μαρτίου. Στόχος φυσικά ήταν η «Ομόνοια».

Και αυτός ο αποκλεισμός έγινε, όχι μόνον διότι οι «δημοκρατικές δυνάμεις» της Αλβανίας έχουν αποδυθεί σε αγώνα ισοπέδωσης πάντων των «αλλοφύλων» αλλά και διότι η «Ομόνοια» απευθυνόταν σε κοινή (αντικομμουνιστική) με τα άλλα δύο κόμματα εκλογική βάση. Ασφαλώς δεν είναι λεπτομέρεια ότι το Δημ. Κόμμα υποστηρίχθηκε μετά βαιών και κλάδων από την «νεοφιλελεύθερη» κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας (όπως εξάλλου και η Ένωση Δημοκρατικών Δυνάμεων του Ζέλεφ...), ότι στις εκλογές που έγιναν πέρυσι τον Μάρτιο στην Αλβανία το Δημ. Κόμμα είχε «αγκαλιάσει» την «Ομόνοια» ενώ πρόσφατα κύκλοι της ελληνικής κυβέρνησης «υπεδείκνυαν» συνεργασία της «Ομόνοιας» με το «Δημοκρατικό Κόμμα».

Η ιστορία εκδικείται όποιον την υβρίζει, ή όποιον καιροσκοπεί πτωχοπροδομικά στο σώμα της. Τα προβλήματα τώρα μεταφέρονται στο εσωτερικό της «Ομόνοιας» —και ασφαλώς δημιουργούν τις καλύτερες προϋποθέσεις για να ακουσθούν και πάλι οι φωνές για «επαναχάραξη των συνόρων» και για τα «δίκαια των αδελφών μας», που τους τάζουν πρώτα λαγούς με πετραχήλια και μετά τους χαζεύουν πώς χορεύουν μόνοι τους...

Χ.Κ.

● Ο μεγαλο-απατεώνας μεγιστάνας του Τύπου Ρόμπερτ Μάξγουελ, που είχε μυστηριώδη θάνατο, είχε ρημάξει τα ταμεία Συντάξεως των υπαλλήλων της αυτοκρατορίας του. Για να δελεάσει δε τους δυστυχείς υπαλλήλους του είχε γυρίσει και σχετική βιντεοταινία! Ήξερε ο άνθρωπος την δουλειά του. Κάπου 750 εκ. λίρες (κάπου 250 δισ. δρχ.) «λείπουν» από τα ταμεία. Αυτό θα πει μπάζα. Τα φάχνουν κάπου 400 δικηγόροι, λογιστές και λοιποί.

● Μετακόμισε κυριολεκτικά το «γραφείο» της στο Νταβός η προϊσταμένη του Γραφείου Τύπου Βέρνης (250 χλμ. μακριά από το Νταβός) κ. Αγγέλικα Περδικάρη. Ευγενική, διακριτική και αθόρυβη έλυσε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο όλα τα πολύπλοκα πράγματι οργανωτικά προβλήματα μιας τόσο πολύπλοκης επίσκεψης πρωθυπουργού. Έκανε άριστα την δουλειά της.

● Εξόντωση κυριολεκτικά των δημοσιογράφων στο Νταβός που δούλευαν ακατάπαυστα στο Κέντρο Τύπου που είχε στήσει η Γενική Γραμματεία Τύπου και Πληροφοριών στο ξενοδοχείο του Νταβός *Betuanien*. Το πρόγραμμα συναντήσεων του κ. Μητσοτάκη, οι αλληπάλληλες δηλώσεις και οι δύο συνεντεύξεις δεν άφηναν λεπτό για ανάσα. Ούτε για φαγητό. Το ίδιο και χειρότερα τα συνεργεία της ΕΤ.

■ Μπροστά στην γενική καταραυγή, ότι στον χώρο των πανόμων ένας μόνο πληρώνει η νύφη, η κυβέρνηση έσπευσε να εκδόσει άδειες —δεν τις έχει πιδώσει όμως ακόμη— στο *IEGA*, τον *ANTENNA*, το *Καλί 29* και το *NEW CHANNEL*. Άφησε απ' έξω επιδεικτικά τον *SKY*, αφού η απόφαση του κ. Μητσοτάκη, να μην δοθεί άδεια στον Αλαφούζο είναι πλέον τελεσίδικη. Αυτές τις μέρες λοιπόν, μην σας φανεί καθόλου παράξενο αν επιδοθούν οι άδειες, απ' ενός μεν για να υπάρξει επικάλυψη νομιμότητας στα

τέσσερα ήδη υπάρχοντα κανάλια και απ' ετέρου για να φτάσουν οι αντιθέσεις στα άκρα...

● Ο Γιάννης Αλαφούζος όμως, απ' ό,τι φαίνεται, είναι αποφασισμένος —με την σειρά του— να εκπέμψει στις 17 Φεβρουαρίου και γαία πυρί μιχθήτω. Ήδη, έχουν καταφθάσει ειδικοί του *BBC* και εξηγούν στους ανθρώπους του *SKY* την φιλοσοφία των δικών τους ειδησεογραφικών προγραμμάτων, έτσι ώστε να γίνει πιστή αντιγραφή τους, πράγμα που μεταφράζεται από τη μια σε φερεγγυότητα και από την άλλη σε ακροαματικότητα. Πάντως, το μεγάλο μαγκαζίνι των Ειδήσεων του *SKY* —το κεντρικό δελτίο του σταθμού— θα αρχίζει στις 8.30 μ.μ., θα διαρκεί μια ώρα και θα εκφωνείται από τον Στέλιο Κούλογλου και την Έλλη Στάη.

● Η μεγάλη αναστάτωση όμως στα ραδιοηλεκτρονικά μέσα, έχει προκαλέσει αναδομήσεις και στα άλλα κανάλια. Έτσι ο *ANTENNA* που φαίνεται να έχει χάσει την μάχη με την ακροαματικότητα, σκέπτεται να αντικαταστήσει τον διευθυντή Ειδήσεων του, τον Τέρενς Κουίκ, προωθώντας σε αυτήν την θέση τον Γιάννη Παπουτσάκη. Επίσης, η Νανά Δούκα που θεωρείται χαρτί του καναλιού, διαπραγματεύεται τώρα με την ΕΤ-1. Η οποία ΕΤ-1, βλέποντας το τι γίνεται και έχοντας πλέον χάσει την μάχη, δίνει αφειδώς χρήματα για να εξασφαλίσει κάποια ονόματα.

● Θα σας φανεί παράξενο, ωστόσο είναι αληθινό. Η ΕΡΤ ΑΕ δεν έχει πληρώσει εδώ και δέκα χρόνια περίπου το συνεργείο που καλύπτει τις ανταποκρίσεις της από το Παρίσι. Οι γάλλοι τεχνικοί αρνούνται πλέον να καλύψουν οποιοδήποτε γεγονός από την ΕΡΤ, αν δεν πληρωθούν... Έτσι, οι περισσότερες ανταποκρίσεις δίνονται μόνο τηλεφωνικά!

● Ποιο είναι το διευθυντικό στέλεχος της ΕΤ-1, το οποίο ετοιμάζεται να ανοίξει πανιά για τον *SKY*, αν βέβαια προκύψει το κανάλι; Για να σας βοηθήσου-

με, θα πούμε, πως πρόκειται για στέλεχος, το οποίο τον τελευταίο καιρό λεγόταν πως θα φύγει από την ΕΤ-1 γιατί είχε συγκρουστεί με τον κ. Συλιβρίδη, εξαιτίας των οικονομικών του καναλιού.

● Και μέσα στην γενική αναστάτωση, όπου ο Συνασπισμός πήρε σαφώς το μέρος του κ. Αλαφούζου και μίλησε ακόμη μια φορά για ελεύθερη ραδιοφωνία και τηλεόραση, η «Αυγή», έβαλε το θέμα —την προηγούμενη εβδομάδα— για αλλαγή του νομικού πλαισίου. Ξεχάστηκε βέβαια, ότι αυτός ο νόμος είχε συνταχθεί με ευθύνη και του Συνασπισμού και είχε ψηφιστεί επί Οικουμενικής Κυβέρνησης. Τότε βέβαια παίζονταν άλλα συμφέροντα, έπρεπε να δικαιωθούν οι εκδότες, έστω κι αν φώναζαν πολλοί δημοσιογράφοι του πολιτικού αυτού φορέα, για τα προβλήματα που θα δημιουργήσει ο νόμος στο μέλλον. Τώρα που τα προβλήματα αυτά είναι ορατά, ούτε λίγο ούτε πολύ, αναζητάται η αλλαγή του, έτσι για να έχουμε να λέμε...

● Ο λόγος περί της ελληνικής πρεσβείας στην Στοκχόλμη. Η οποία τον τελευταίο έναν - ενάμισυ χρόνο, που το ζήτημα των μειονοτικών δυναμιτίζει τα Βαλκάνια και συχνά πυκνά εκπέμπονται ρεπορτάζ για την καταπίεση «Μακεδόνων» ή

«Τούρκων» από τους Έλληνες, δεν διαθέτει ακόλουθο Τύπου. Διαθέτει όμως εργατικό ακόλουθο. Τι κι αν ο τελευταίος παραμένει εξ αντικειμένου, ή σωστότερα ελλείπει αντικειμένου, ο άνθρωπος όλη μέρα άεργος. Κι αυτό από συστάσεως του «θεσμού» η θέση ή νεοελληνιστί βολέματος ημετέρου, από την πρώτη κυβέρνηση της «αλλαγής»... έως και της σημερινής της «απαλλαγής».

Τώρα γιατί απουσίαζε η επίσημη θέση της Ελλάδας, ή ο λόγος της πρεσβείας της, σε σειρά ραδιοφωνικών προγραμμάτων όπου οι Έλληνες αναδεικνύονται περίπου εισβολείς ή καταπιεστές του «μακεδονικού» έθνους τι να της κάνουμε της σουηδικής ραδιοφωνίας; Καλά να πάθει! Ας μας ρώταγε περί τα εργατικά και θα της απαντούσαμε... (Εξάλλου έχουμε κι άλλο τρόπο αντιμετώπισης, μπορούμε να διαγράψουμε την ραδιοφωνία σαν ανθελληνική).

● Αλλού ελλείπουν κι αλλού περισσεύουν... Ενώ λοιπόν στην Στοκχόλμη δεν υπάρχει ακόλουθος Τύπου, στο Μόναχο —όπου μόνον προξενείο υπάρχει, όχι πρεσβεία— το εκεί γραφείο Τύπου αποτελείται από πέντε (μάλιστα, αριθμός 5!) άτομα. Επί «αλλαγής» ήταν τρία άτομα, επί «απαλλαγής» έγιναν πέντε...

ΠΟΙΟΣ ΕΓΡΑΨΕ — «κατασκεύασε» το επίμαχο δημοσίευμα του ΑΠΕ;

● Ο ίδιος ο Στυλιανού;

● Άλλος;

ΑΝ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ Ο ΙΔΙΟΣ ο γενικός διευθυντής, τότε πιθανότατα δράστης είναι ο γνωστός Β. Ζήσης, ο οποίος καταφέρει και δουλεύει στο ΑΠΕ, στο... ΥΠΕΞ, στον «ΕΛ Τύπο», στο «Αντί» — και αλλού ίσως — και εξέπληξε το πανελλήνιο με την κατάθεσή του στο Ειδικό Δικαστήριο, αλλά και με τις... επιτυχίες προβλέψεώς του, μέχρι την ύστατη ώρα (από τον «Τύπο»), για το αποτέλεσμα της κοσμοποδίας...

(ΕΔΩ ΠΟΥ ΤΑ ΛΕΜΕ, το κείμενο «μυρίζει» Ζήση, αλλά αν ο Στυλιανού πει ότι το έγραψε ο ίδιος, δεν θα επιμεινουμε. Άλλωστε και κάτι για το οποίο είσαι βέβαιος, αν δεν μπορείς να το αποδείξεις, δεν το γράφεις...)

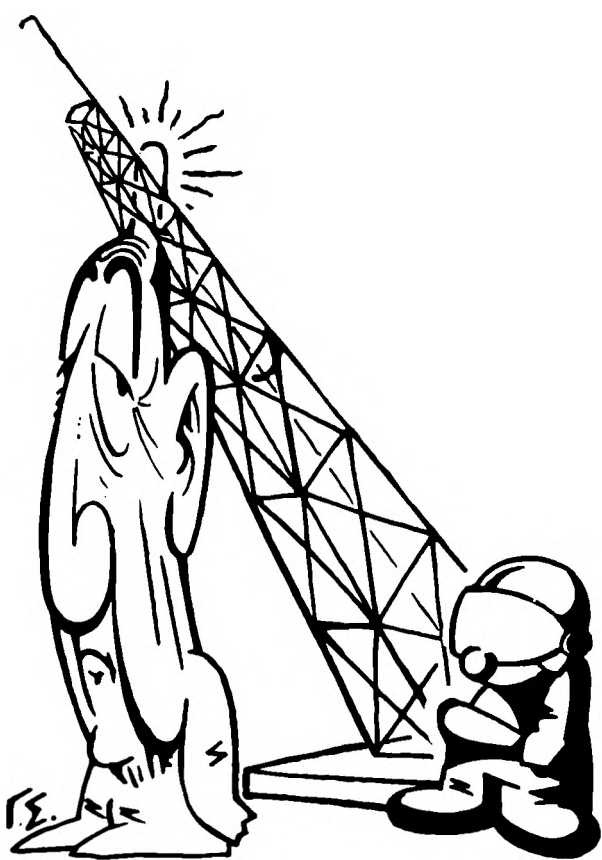
Το πλαίσιο αυτό ενσωμάτωσε σε ρεπορτάζ του το «Ποντίκι» της 30/1/92. Το κείμενο είναι άσχετο με όσα αναφέρονται στο κύριο ρεπορτάζ. Έχει γραφτεί, πιστεύουμε, μόνον για εκείνο το: «και του ΑΝΤΙ».

Στο «Π» ξέρουν καλά ότι ο Β. Ζήσης δεν έγραψε το περίφημο σημείωμα του ΑΠΕ (για το οποίο η αλήθεια είναι διαφορετική). Όλο το πρόβλημά τους είναι πως θα καταφέρουν με διάφορα ψεύδη να πλήξουν το «ΑΝΤΙ». Όμως κοπιούν αδίκως. Καμιά χάρη δεν τους κάνουμε —ούτε βέβαια να «αποκηρύξουμε» παλιούς μας συνεργάτες και φίλους. Γιατί πολλοί είναι οι παλιοί φίλοι ή συνεργάτες του ΑΝΤΙ με τους οποίους έχουμε βρεθεί σε διαφορετικές θέσεις. Και καμιά αθλιότητα του γνώριμου τόνου των λασπολόγων του «Π» δεν θα επιβάλει τον φασισμό του.

Όταν απουσιάζει η πολιτική

του Ρεπόρτερ

Και, αιφνιδίως, η κυβέρνηση κατελήφθη από γνήσιο φιλελεύθερο πάθος και έστειλε την αστυνομία να θέσει τέρμα στο μονοπώλιο της μαζικής ενημέρωσης και ψυχαγωγίας που «σκόπευε» να εγκαθιδρύσει το συγκρότημα Αλαφούζου: τα ΜΑΤ επέπεσαν επί των κεφαλών των δραστών του

«μονοπωλίου», που, με την τηλεοπτική κεραία τους στον Υμηττό, εξαντλούσαν και τα τελευταία περιθώρια αντοχής και υπομονής του κ. Μητσοτάκη, του κ. Κούβελα και όσων άλλων, δημοσίως ή αφανώς, είχαν θιγεί στην «φιλελεύθερη» και «εύνομη» ευαισθησία τους.

Από όλη την επιχείρηση, βεβαίως, ωφελημένη είναι μάλλον η πλευρά Αλαφούζου, αφού είναι και από παλαιότερα γνωστό —από τότε που ο κ. Δροσογιάννης έστελνε τα ΜΑΤ στην Θεσσαλονίκη για να κλείσουν τον σταθμό του τότε δημάρχου της πόλης Σωτ. Κούβελα— ότι το κέρδος καταγράφεται στον λογαριασμό εκείνου ο οποίος εισπράττει την «σιδηρά» χειρονομία της εκάστοτε αρχής.

Υπάρχουν όμως πολύ πιο ενδιαφέρουσες πλευρές σε αυτή την «φιλελεύθερη» επιχείρηση, από εκείνες του κέρδους και της ζημίας. Και πρώτα απ' όλα, υπάρχει ευθέως θέμα ηθικής τάξεως και πολιτικού ήθους στην κυβερνητική πλευρά: αυτό από πολλές απόψεις. Και η πρώτη είναι το ότι ουδείς από τους λειτουργούντες τηλεοπτικούς σταθμούς έχει οριστική άδεια —αν υπάρχει άδεια, αυτή είναι προσωρινή, η οποία μάλιστα για όλους σχεδόν τους σταθμούς έχει λήξει. Ερώτημα πρώτον, λοιπόν (και προς βοήθειαν του κ. Μητσοτάκη): γιατί η κυβέρνηση αυτοϋπονομεύεται με τόσο ανοήτο τρόπο, για άλλη μια φορά, εφαρμόζοντας επιλεκτικά το «κράτος του νόμου» (ή, έστω, τον νόμο του κράτους, αν αυτός ο νόμος δεν έχει τόσο πολύ ατυχήσει στην εφαρμογή του, λόγω των «επισφαλών ισορροπιών» ανάμεσα στην εξουσία και στα μαζικά μέσα ενημέρωσης). Και, κοντά σε αυτό, ερώτημα δεύτερον: γιατί η κυβέρνηση κάνει ό,τι μπορεί για να δείξει ακόμα και στον πιο αδιάφορο περί τα κοινά πολίτη ότι φοβάται τον τηλεοπτικό σταθμό του κ. Αλαφούζου;

Ερώτημα τρίτον: γιατί ο κ. Μητσοτάκης δεν φροντίζει να διορθώσει λίγο την δημόσια εικόνα που έχει ο ίδιος δημιουργήσει για τον εαυτό του, αντί να προβαίνει κάθε τόσο σε πράξεις που σωρεύονται στα πολύ αρνητικά ενός δημοσίου άνδρα; Με άλλα λόγια, γιατί ο κ. Μητσοτάκης θέλει συνέχεια να πρωτοστατεί σε επιθέσεις κατά των μέσων ενημέρωσης, και ειδικά κατά του συγκροτήματος Αλαφούζου; (μόλις πριν ένα μήνα τελείωσε η δική και καταδίκη της

«Καθημερινής», που στηρίχθηκε στην κατηγορία της «περιϋβρίσης του προσώπου» του Πρωθυπουργού μολονότι όλοι οι μάρτυρες αλλά και ο εισαγγελέας ακόμα είχαν προτείνει αθώωση...). Και αν συνεχιστεί αυτή η αντιδικία δεν καταλαβαίνει το περιβάλλον του Πρωθυπουργού ότι θα είναι μέγα ρεζιλίκι να συρθεί η κυβέρνηση στο Ευρωπαϊκό, πλέον, Δικαστήριο από την πλευρά του κ. Αλαφούζου;

Άλλο ένα, τέταρτο ερώτημα, είναι το κατά πόσον η κυβέρνηση έχει πράγματι διάθεση να εφαρμόσει τον νόμο για τα μέσα ενημέρωσης, και να τον εφαρμόσει αδιάκριτα. Διαφορετικά, αυτό που «επέτυχε» ήδη με την επίθεση κατά του συγκροτήματος Αλαφούζου (το να δείξει δηλαδή ότι τους νόμους τους κάνει ό,τι αυτή θέλει —κατάσταση γνωστή και από την εποχή του «πράσινου κράτους») θα συνεχίσει να το εισπράττει στο πολλαπλάσιο με το να δείχνει ανοχή σε πλείστους όσους παρανομούντες. Διότι δεν είναι σοβαρό, αλλά αντίθετα τελείως κουτοπόνηρο, το να επικαλείται κανείς ότι με την παρανομία Αλαφούζου προκαλούνται «εμπλοκές στις συχνότητες» όταν είναι δεκάδες οι τηλεοπτικοί σταθμοί που κάνουν το ίδιο, αλλά ανενόχλητοι. Ασφαλώς, είναι δύσκολο να εφαρμόσει η κυβέρνηση τον νόμο στις περιπτώσεις του ΜΕΓΑ (είναι εκδότες οι ιδιοκτήτες του...) και του ΑΝΤΕΝΝΑ (σιενης φιλίας ένεκα του ιδιοκτήτου του σταθμού με τον κ. Μητσοτάκη). Γιατί λοιπόν τόσο πρόχειρα η κυβέρνηση επικαλείται την αρχή της καθολικότητας στην εφαρμογή του νόμου, όταν η πρακτική της είναι κραυγαλέα επιμεριστική και διακριτική, πράγμα ακριβώς που την οδηγεί στο να υπονομεύει μόνη της τα επιχειρήματα που προβάλλει ως καχότεχνα άλλοθι προς λαϊκή κατανώση και να καταρρακώνει έτσι την στοιχειώδη έστω αξιοπρέπεια και αξιοπιστία της;

Υπάρχει, όμως, άλλο ένα —και άλλης τάξεως— επιχείρημα στα όσα είπε ο κ. Κούβελας: ότι το συγκρότημα Αλαφούζου συγ-

κεντρώνει στα χέρια του πολλή δύναμη, με κίνδυνο την δημιουργία μονοπωλίου (τα περί φασισμού τα αφήνουμε γιατί συνιστούν αποκυήματα συμπλεγματικής και νοσηρής νοοτροπίας, εντελώς χαρακτηριστικά, ασφαλώς, εκείνων που τα μεταχειρίζονται). Εδώ η κυβερνητική πλευρά προσθέτει όπως όπως το φιλελεύθερο επιχείρημα σε εκείνο περί «ευνομίας». Όμως είναι ατυχής μάλλον ο συλλογισμός —ή πρόκειται για συλλογισμό που, και πάλι, είναι απόρροια φόβου. Από τότε το μονοπώλιο στην ενημέρωση μετριέται με το πόσα «μέσα» έχει ένας ιδιώτης στα χέρια του (μολονότι στην περίπτωση Αλαφούζου, αν προσφύγουμε στην λογική του κυβερνητικού νομικισμού, ακόμα και αυτό είναι κάπως διαφορετικό...), και δεν μετριέται με το πόσο είναι το μέγεθος του κοινού που ενσωματώνει αποκλειστικά στο δικό του συγκρότημα; Από αυτή την άποψη, ένα ακόμα ενημερωτικό κανάλι ίσως θα απέβαινε επ' ωφελεία του ανταγωνισμού, αφού θα μπορούσε ίσως να σπάσει το σημερινό «δυοπώλιο» των ANTENNA - MEGA. Το αν ο κ. Αλαφούζος θα επιτύχει να μεταφέρει ατόφιο στο κανάλι του το υψηλό ποσοστό που έχει στην ραδιοφωνική ακροαματικότητα αυτό εξαρτάται και από τους τηλεοπτικούς ανταγωνιστές του (εκτός

και αν η κυβέρνηση θεωρεί ότι το 34-35 % που έχει ο SKY αποτελείται από πρόβατα, ή ημιόνους, ή...).

Όμως, ακόμα και αν δεχθεί κανείς το επιχείρημα περί μονοπωλίου, ή περί αναμεταδοτών που έχει ο SKY σε άλλες πόλεις, υπάρχει πάλι το ερώτημα: *μόνον ο SKY έχει αυτήν την πρακτική*; Είναι εντελώς άγνωστες στην κυβέρνηση οι περιπτώσεις παραρτημάτων «αθηναϊκών» ραδιοσταθμών στην Θεσσαλονίκη και οι περιπτώσεις των ίδιων αυτών σταθμών που διαθέτουν καμιά δεκαριά ισχυρότατους αναμεταδότες σε όλη την χώρα; Ή, μήπως, ήταν καλό και συμφέρον για τον κ. Κούβελα το να έχει την μεγαλύτερη δυνατή εμβέλεια ο «πειρατικός» του σταθμός στην Θεσσαλονίκη επειδή τότε έκανε τον «καλόν αγώνα» κατά του «κακού ΠΑΣΟΚ»;

Θα μπορούσε να γράφει κανείς πολύ περισσότερα για το θέμα αυτό, αν η χωροφυλακιστική νοοτροπία της κυβέρνησης δεν είχε μετατρέψει μια αντιπαράθεση Μ.Μ.Ε. και εξουσίας σε βλαχοδημαρχική παράτα —μία παράτα με κόστος βέβαια, αν λάβουμε υπόψη τα προβλήματα που δημιούργησε ο κ. Μητσοτάκης στις σχέσεις του με επιτελικά στελέχη του δικού του κόμματος, αλλά και της κυβέρνησής του.

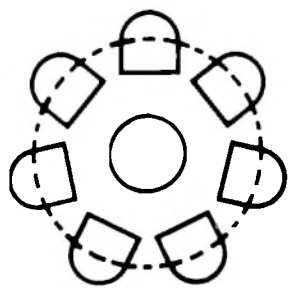
Ωστόσο, δεν μπορεί κανείς να μην παρατηρήσει ότι η συμπεριφορά της πλευράς Αλαφούζου δεν ήταν και η καλύτερη δυνατή. Η λογική της κυβερνητικής συμπεριφοράς παρήγαγε όλες τις προϋποθέσεις για να υπάρξουν, από όσους εθίγοντο, οι ενέργειες και οι λόγοι εκείνοι που κινούνται στην λογική του «αδικημένου» και του «θύματος». Ήταν αυτό ακριβώς που έπρεπε να αποφύγει στην αντίδρασή της η πλευρά Αλαφούζου, και είναι αυτό ακριβώς που επέλεξε. Αντιδράσεις τέτοιου είδους μπορεί να «αποφέρουν», μπορεί να τροφοδοτούν κάποια αντιπολιτευτική διάθεση με επαρκείς θυμικούς πόρους και να δημιουργούν και συναφή αποθεματικά κεφάλαια προς μελλοντική χρήση. Όμως δεν είναι αντιδράσεις που προσφέρουν την απαραίτητη βάση για μια μακροπρόθεσμη εκλογικευμένη και σταθμισμένη πολιτική που θα υπηρετεί την ποιότητα της ενημέρωσης και της ψυχαγωγίας. Ένας νέος σταθμός ιδρύεται για να υπηρετήσει αυτό μάλλον, και όχι για να τον μεταχειριστεί κανείς ως αφορμή για να αυξήσει την πολιτική ή οικονομική του ανταγωνιστικότητα.

Από αυτή την άποψη η σύγκρουση που έγινε μάλλον είναι, για άλλη μία φορά, προϊόν μετάθεσης ουσιαστικότερων συγκρούσεων... □

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

3η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ «ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΩΣΗ: ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ»

Αθήνα, 11-12 Απριλίου 1992

Σ.ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ Ι & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 644 5140 - 643 5980
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ ΙΣΙ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 644 7533

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Στον δρόμο για μια καινούρια οικολογική πολιτική

της Άννας Χατζηγιαννάκη

Το ιδρυτικό Συνέδριο της Ομοσπονδίας Οικολόγων είναι γεγονός. Μερικά θέματα θα ολοκληρωθούν στις 22 και 23 Φεβρουαρίου, αλλά το ιχνογράφημα του προφίλ της Ομοσπονδίας έχει κιόλας διαγραφεί. Χαρακτηριστικά του: απαρτίζεται από νέους ανθρώπους, συγκεκριμένα από την αμέσως επόμενη γενιά από αυτήν του Πολυτεχνείου. Προσπαθεί να αποφύγει πάση θυσία τις μεθόδους και την στάση των παραδοσιακών πολιτικών κομμάτων. Διαπνέεται από αντιαυταρχικό πνεύμα, σε τέτοιο μάλιστα βαθμό, που να προτιμάει την λειτουργική δυσκινησία, με μια Ομοσπονδία απαρτιζόμενη από μικρές ομάδες αυτόνομες, παρά να διακινδυνεύσει το «καπέλλωμα» μιας κεντρικής κατευθυντήριας ομάδας. Είναι ένα κίνημα με χαρακτήρα ουτοπικό, αφού μοιάζει να εμπνέεται από τα νεανικά γραπτά του Μαρξ και των ουτοπιστών, κι όχι από την οικονομολογίστικη λογική για την δικαιότερη κατανομή του εισοδήματος. Είναι ένα κίνημα υπό διαμόρφωση, ανέτοιμο να ασκήσει εξουσία, την οποία κιόλας αποποιείται μετά βδελυγμίας: Θέλει να συνεισφέρει στην ανάπτυξη της πρωτοβουλίας των πολιτών. «Δεν σας λέμε να έρθετε σε μας για να σας σώσουμε, θα σωθείτε μόνοι σας κι αν χρειαστείτε βοήθεια από μας, θα την δώσουμε αν μπορούμε» ήταν πάνω - κάτω η κεντρική ιδέα της συζήτησης που έκανα για το θέμα αυτό, με μέλη του Συνεδρίου.

Η Ομοσπονδία Οικολογικών - Εναλλακτικών Οργανώσεων, απαρτίζεται από 35 οργανώσεις - μέλη που αποτελούν το βασικό χύτταρο της Ομοσπονδίας. Στο Ιδρυτικό Συνέδριο πήραν μέρος 500 περίπου άνθρωποι, με μέσον όρο ηλικίας τα 28-33 χρόνια. Φυσικά η κάθε οργάνωση μπορεί να διατηρεί τις απόψεις και την αυτονομία της, χωρίς να είναι υποχρεωμένη να υπακούει σε κάποια «κεντρική» γραμμή και στις αποφάσεις της. Το Συνέδριο πάντως, έγινε με στόχο να βγει σιγά - σιγά το Οικολογικό Κίνημα από την «εσωστρέφεια» του, και να έρθουν οι οικολόγοι σε επαφή με το κοινωνικό σύνολο. Ήταν κατά κάποιον τρόπο ένα Συνέδριο «συσπειρωτικό» χωρίς να καταργείται το δικαίωμα στην αυτονομία των οργανώσεων - μελών, και ήταν και μια προσπάθεια άρθρωσης του οικολογικού - εναλλακτικού πολιτικού λόγου.

Δύσκολη απόπειρα. Το πρόβλημα δεν είναι οι διαφορετικές έως και αντιδιαμετρικές απόψεις που διατυπώθηκαν για ορισμένα θέματα. Η διαφορετικότητα των απόψεων έστω και στην ακραία μορφή τους, δείχνει ότι λειτουργεί ικανοποιητικά ο διάλογος. Βέβαια, στον βαθμό που οι Οικολόγοι έχουν έδρα στην Βουλή, και η βουλευτίνα τους θα έπρεπε να παίρνει θέση και να ψηφίζει για κάθε θέμα, η διαφορετικότητα των απόψεων σε κάθε ομάδα, εμποδίζει την γρήγορη

λήψη αποφάσεων.

Ποιος ξέρει, ίσως είναι καλύτερα έτσι. Τι κερδίσαμε από τα παραδοσιακά κόμματα και το κατέβασμα «γραμμής» από κάποιο κεντρικό γραφείο; Βέβαια, εξελέγη στο Συνέδριο μια Γραμματεία αλλά ο ρόλος της θα είναι αυστηρά συντονιστικός και μόνο.

Το Ιδρυτικό Συνέδριο των Οικολόγων ασχολήθηκε όχι μόνο με οικολογικά αλλά με κάθε είδους θέματα, που θα απασχολούσαν κάθε συνέδριο κόμματος: εξωτερική και εσωτερική πολιτική, διεθνή θέματα, ελληνική οικονομία, ΕΟΚ, μειονότητες, άμυνα...

Ο λόγος: «Πρέπει να γίνει συνείδηση στον ελληνικό λαό ότι οι Οικολόγοι Εναλλακτικοί διαθέτουν μια πρόταση όχι μόνο για την διαχείριση των σκουπιδιών ή των βιοτόπων, αλλά ακριβώς για να μπορούν να έχουν μια φερέγγυα πρόταση για τα περιβαλλοντικά ζητήματα, για τα ζητήματα επιβίωσης του πλανήτη, είναι υποχρεωμένοι να έχουν και έχουν μια πρόταση για τα μεγάλα κοινωνικά, πολιτισμικά και εθνικά ζητήματα της χώρας μας».

Στοιχεία προγράμματος

Μετά από πολύωρες συζητήσεις, ανταλλαγές απόψεων και ψηφοφορίες, οι οικολόγοι στο Ιδρυτικό τους συνέδριο κατέληξαν σε μερικές κοινές προτάσεις - αποφάσεις για τα περισσότερα από τα θέματα που τους απα-

σχόλησαν. Απομονώνοντας φράσεις - κλειδιά από τα κείμενα που αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία, μπορούμε να δώσουμε το στίγμα της πολιτικής της Ομοσπονδίας. Πρέπει όμως να λάβουμε υπόψη δύο πράγματα: πρώτον, ότι θεωρούν μύθο τα περί πολυδιασπάσεως του Οικολογικού Κινήματος, λέγοντας μάλιστα πως το Συνέδριο απέδειξε ότι παρά τις επιμέρους διαφορές, υπάρχει για τα βασικά θέματα κοινός τρόπος σκέψης. Δεύτερον, ότι σε καμία περίπτωση δεν απαρτίζεται το οικολογικό κίνημα από άτομα και ομάδες που σκέφτονται και κρίνουν βάσει μιας κοινής ιδεολογικής και πολιτικής φόρμουλας, με εξαίρεση φυσικά αυτό που ονομάζουν «πράσινη σκέψη» (δικαιη κατανομή εισοδήματος, αλλά με αντικαταναλωτικά κίνητρα, προστασία περιβάλλοντος και ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.λπ.). Ας εντοπίσουμε λοιπόν κάποιες απόψεις που δίνουν το στίγμα των Οικολόγων όπως διαμορφώθηκε στο Ιδρυτικό τους συνέδριο:

● Τρόπος δράσης; «Οι Οικολόγοι - Εναλλακτικοί χρειάζεται να παρεμβαίνουν τόσο κοινωνικά, όσο και πολιτικά. Τα όρια και οι διαφορές αυτής της δράσης δεν μπορεί να είναι τόσο ευδιάκριτες στον βαθμό που δεν θέλουμε να κάνουμε μια παραδοσιακή πολιτική». Εδώ τονίζουν την απέχθειά τους —στην κατ' ιδίαν συνομιλία για την άγρια «εκλογική πελατεία» αλλά συ-

1^ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

23-24 ΝΟΒΑΡΙΟΥ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΩΝ
(ΣΙΝΑ & ΑΡΑΧΩΒΗΣ)

ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

νειδητοποιούν επίσης ότι με την οργανωτική δομή που έχουν, είναι πολύ δύσκολο να ανοίξει το Κίνημα σε νέους ανθρώπους που θέλουν να ενταχθούν σε αυτό, όχι γιατί οι οικολόγοι δεν τους θέλουν, αλλά επειδή δεν υπάρχει γραφείο υποδοχής νέων μελών σε κάθε γειτονιά, όπως στα παραδοσιακά κόμματα.

● Τι θέλουν για την κοινωνία; «Κοινωνία χωρίς εκμετάλλευση», «Βιώσιμη οικονομία και κοινωνία», «Έξοδος από την κρίση», «Κοινωνική και οικολογική ισορροπία».

● Η σχέση με τους άλλους πολιτικούς χώρους: «Το εγχείρημα μιας ριζικά διαφορετικής συνολικής εναλλακτικής πρότασης, αποκλείει για το ορατό μέλλον κάθε κεντρική σύμπραξη με τα υπάρχοντα κόμματα του επίσημου πολιτικού σκηνικού». Πάντως, διατηρούν το δικαίωμα διαλόγου σε επιμέρους θέματα με τον υπόλοιπο πολιτικό χώρο, δίνοντας προτεραιότητα στα οικολογικά τμήματα των κομμάτων και σε μικρά κόμματα της Αριστεράς, όπως το ΚΚΕ Εσωτερικού - Ανανεωτική Αριστερά.

● Θέλουν να είναι μέσα σε κινήματα και να υποστηρίζουν την ανάπτυξή τους, αλλά «θέλουμε η εξέλιξη της κοινωνίας να διαμορφώνεται τόσο από τις πλειοψηφίες και από τις μειοψηφίες καθορίζοντας ένα πλαίσιο συνύπαρξής τους και όχι αλληλοαποκλεισμού». Ζητούν πολύμορφη και πολυπολιτισμική κοινωνία, ή όπως μου είπαν στην συζήτηση που είχαμε, «δύσκολο πράγμα η Δημοκρατία».

● Για την σημερινή πολιτική συγκυρία, για την θέση της Ελλάδας στην ΕΟΚ και τα

Βαλκάνια: «Αν η Ελλάδα δεν μπορέσει να λειτουργήσει σαν γέφυρα της Ευρώπης και των Βαλκανίων, κινδυνεύει να καταλήξει σε σχιζοφρενικές καταστάσεις».

● Για την κατανομή του εισοδήματος, στα πλαίσια της ΕΟΚ και έτσι όπως αποδέχονται την ύπαρξη μιας κεντρικής γραφειοκρατικής ηγεμονίας της Κοινότητας. Κυβέρνηση και μέρος της αντιπολίτευσης —διαπιστώνουν οι Οικολόγοι— η κατάσταση διαμορφώνεται δυσάρεστα: «ανακατανομή του εισοδήματος σε βάρος των λαϊκών τάξεων με ανεργία, λιτότητα και περιθωριοποίηση».

● Τι προτείνουν; Αυτό που ονομάζουν «συνολική πολιτική πρόταση» και περιλαμβάνει «περιφερειακή αποκέντρωση, αυτονομία των περιφερειών, και της προστασίας του περιβάλλοντος με αιτήματα κοινωνικής αναδιανομής υπέρ των παραγωγικών στρωμάτων» και επίσης ανάδειξη «της οικολογίας σαν κατεξοχήν διεκδίκηση των ιδίων των νέων, των εργαζομένων, και των ανέργων, μέσα στην διαταξικότητά της».

● Ακόμα, προτείνουν για τα μεγάλα κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα, μια «ισόρροπη πορεία». Δηλαδή, να ενισχυθεί ο συνεταιριστικός και δημοτικός τομέας, αντί του Κρατικού και του Ιδιωτικού. Δεν μπαίνουν με δύο λόγια στο μέχρι σήμερα κοινωνικό δίλημμα «Κρατικός ή ιδιωτικός Καπιταλισμός», αλλά προτείνουν κατά κάποιο τρόπο αποκέντρωση των μέσων παραγωγής σε πρωτοβουλίες ομάδων.

● Ακόμα και η οργανωτική τους δομή, μοιάζει με αντιστροφή της «πυραμίδας» του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού: Στην βάση της πυραμίδας που βρίσκεται προς τα πάνω, είναι οι ομάδες - οργανώσεις και στην κορυφή, είναι το άτομο, ο Άνθρωπος. Η δράση δηλαδή των ομάδων που θα διατηρούν χαλαρή σχέση συντονιστική με την γραμματεία, θα έχει αμφίδρομη σχέση και επιρροή με την βελτίωση της ζωής του ατόμου. Κίνδυνος αλαζονείας και ανάδειξη «ομαδαρχών» που θα συγκρούονται μεταξύ τους; Ίσως μπορεί να συμβεί κι αυτό. Έλθει η εμπιστοσύνη μεταξύ ομάδων με διαφορετική άποψη; Εντάξει, μπορεί να συμβεί επίσης. Πάντως, κοινό «σλόγκαν» για όλους, υπάρχει: «αυτοοργανωθείτε». Και το «σλόγκαν», αφορά τους εκτός Οικολογικής Ομοσπονδίας, σε όλο τον κόσμο...

● Κοινό σημείο επίσης, είναι ότι η αντίθεση Κεφαλαίου - Εργασίας δεν απαντάει στο σύνολο των προβλημάτων της σημερινής κοινωνίας. Ούτε καν η αντίθεση «κοινωνία - άνθρωπος - φύση». Αυτό το θεωρούν «περιβαλλοντισμό» απλώς κι όχι κατάθεση συνολικής πρότασης για το σύνολο των σημερινών προβλημάτων. Όμως, υπάρχουν μερικά ευαίσθητα θέματα, όπως ο εξοπλισμός,

τα Σκόπια, θέματα όπως οι μετακινήσεις πληθυσμών, με την πτώση των συνόρων στην Ανατολική Ευρώπη, και ο υπό διαμόρφωση ρατσισμός.

Παλιά οράματα, νέος κόσμος

Οι οικολόγοι, ζητούν την βαθμιαία αποστρατιχοποίηση της Ευρώπης, την δημιουργία ενιαίου ευρωπαϊκού επαγγελματικού στρατού, την πλήρη αποπυρηνικοποίηση της γηραιάς Ηπείρου, (κατάργηση πυρηνικών εργοστασίων και όπλων), την έξοδο της Ελλάδας από το ΝΑΤΟ και όσο για τις δαπάνες άμυνας, στα πλαίσια της ΕΟΚ, την αναδιανομή των στρατιωτικών δαπανών προς τον κοινωνικό τομέα και την προστασία του περιβάλλοντος. Υπήρξαν στο Συνέδριο φωνές που επιχειρηματολόγησαν για τις συγκυρίες που υποχρεώνουν την Ελλάδα να διαθέτει συμβατικό οπλισμό. Όμως, στα τελικά κείμενα επικράτησε η άποψη, που θα ονομάζαμε «ανθρωπιστική». Εντοπίζοντας τα κίνητρα και τις σκοπιμότητες, αλλά και τις ανάγκες που δημιούργησαν κύματα προσφύγων, από τις Βαλκανικές χώρες, κυρίως, οι Οικολόγοι προτείνουν ένα μοντέλο ειρηνικής συνεργασίας και συνύπαρξης σε όλα τα Βαλκάνια, βασισμένο πάνω στα κοινά περιβαλλοντικά, οικονομικά προβλήματα και τις κοινές πολιτισμικές ρίζες.

Διαπιστώνουν ότι θα πρέπει να διατηρηθεί η εθνική ιδιαιτερότητα, χωρίς όμως να μετατραπεί σε σωβινιστικό εθνικισμό ή μισαλλοδοξία και χωρίς να οδηγηθούμε σε λύσεις με βίαιους τρόπους για τις εθνικές διαφορές. Ενάντιοι στον εθνικό ή θρησκευτικό ρατσισμό οι Οικολόγοι, ονειρεύονται τα Βαλκάνια ειρηνικά, αλλά ταυτόχρονα διαπιστώνουν ότι οι υπάρχουσες αντιθέσεις που εκδηλώνονται σε εθνικιστικό επίπεδο (Καθολικοί - Ορθόδοξοι, Χριστιανοί - Μουσουλμάνοι, ξένοι φυγάδες - Έλληνες) «εκκολάπτουν το αυγό του φιδιού», τον θάνατο, τον πόλεμο, τις καταστροφές και την προσφυγοποίηση.

Το πρόβλημα της ελληνικής άμυνας: «Χρρίζει πράσινης απάντησης». Αλλά, και το πρόβλημα του αδιέξοδου μοντέλου καταναλώσεως το ίδιο, και το κυκλοφοριακό (προτείνουν τα μαζικά μέσα) και η παραγωγή προϊόντων φιλικών στο περιβάλλον και, πάνω απ' όλα, «η πρόταξη του κριτηρίου της Δημόσιας Υγείας και Ασφάλειας πάνω από κάθε άλλο οικονομικό ή επιχειρηματικό σχεδιασμό».

Όλα αυτά, σίγουρα μοιάζουν ουτοπικά και απευθύνονται σε έναν κόσμο «αγγελικά πλασμένο». Είναι όμως οι λόγοι και τα «πιστεύω» νέων ανθρώπων, που έχουν επίγνωση του κόσμου που ζούμε. Η διάβρωση από τον καταναλωτισμό που έχουμε όλοι υποστεί είναι κοινή γνώση. Όμως, τι θα απογίνει ο κόσμος μας αν λείψουν τα όνειρα; □

Στενές επαφές επικίνδυνου τύπου...

Όταν η κατάσταση σε τομείς όπως η ασφάλεια της χώρας ξεφεύγει από τον απόλυτο εθνικό έλεγχο, τότε καμιά σκοπιμότητα και καμιά «προοπτική οικονομικής ανάκαμψης» δεν δικαιολογείται.

Η ΕΑΒ βρίσκεται αυτή την στιγμή υπό απόλυτο εθνικό έλεγχο; Τα στοιχεία μας δεν το επιβεβαιώνουν.

Όταν για πρώτη φορά πριν εννέα μήνες το ANTI είχε αποκαλύψει μια σειρά στοιχείων τα οποία οδηγούσαν στο συμπέρασμα ότι η επανεμπλοκή της Λόκχηντ στην ΕΑΒ, εκτός των αρνητικών οικονομικών παραμέτρων, πιθανόν να περιείχε και κινδύνους σε ό,τι αφορά την στεγανότητα πολλών στρατιωτικών προγραμμάτων της εταιρείας, οπωσδήποτε αδυνατούσαμε να φανταστούμε πόσο άμεσοι θα ήταν αυτοί οι κίνδυνοι.

Σήμερα αποκαλύπτουμε ότι η στεγανότητα αυτή αμφισβητείται. Πάντως αν τόσο ο «πομπός» όσο και ο «δέκτης» των πληροφοριών έχουν αμερικανική σφραγίδα (Λόκχηντ), πάρα ταύτα δεν θα μπορούσαμε να διατυπώσουμε τον γνωστό ισχυρισμό ότι «υπάρχει αμερικανικός δάκτυλος» εφ' όσον εμείς οι ίδιοι «ανοίξαμε» αυτήν την γραμμή.

Έτσι εμφανίζεται το φαινόμενο ο διευθυντής μάνατζμεντ της ΕΑΒ και υπάλληλος της Λόκχηντ κ. Ν. Λανγκ, ο υπεύθυνος οικονομικών της ΕΑΒ, επίσης υπάλληλος της Λόκχηντ κ. Ν. Μπένσον και ο έλληνας τομεάρχης εμπορικού της εταιρείας κ. Δ. Σάρλης να συσκέπτονται και να συζητούν (άκρως απόρρητα;) προγράμματα της Ελληνικής Αεροπορικής Βιομηχανίας, με τον περιφερειάρχη της Λόκχηντ στην Τουρκία κ. Ρότζερ Τ. Τοντ, ο οποίος εδρεύει στην Άγκυρα και διατηρεί στενές σχέσεις με μέλη της τουρκικής κυβέρνησης και ανώτερα στελέχη της TUSAS, της τουρκικής αεροπορικής βιομηχανίας.

Σε ένα πρόσφατο ταξίδι του στην Αθήνα, ο κ. Ρ. Τοντ ήρθε στις 25 Νοεμβρίου 1991 από την Άγκυρα, συμμετείχε σε σειρά συσκέψεων στην ΕΑΒ και αναχώρησε στις 27 του μηνός έχοντας προφανώς πληροφορηθεί το περιεχόμενο στρατιωτικών προγραμμάτων τα οποία οι «σύμμαχοι» Τούρκοι θα ε-

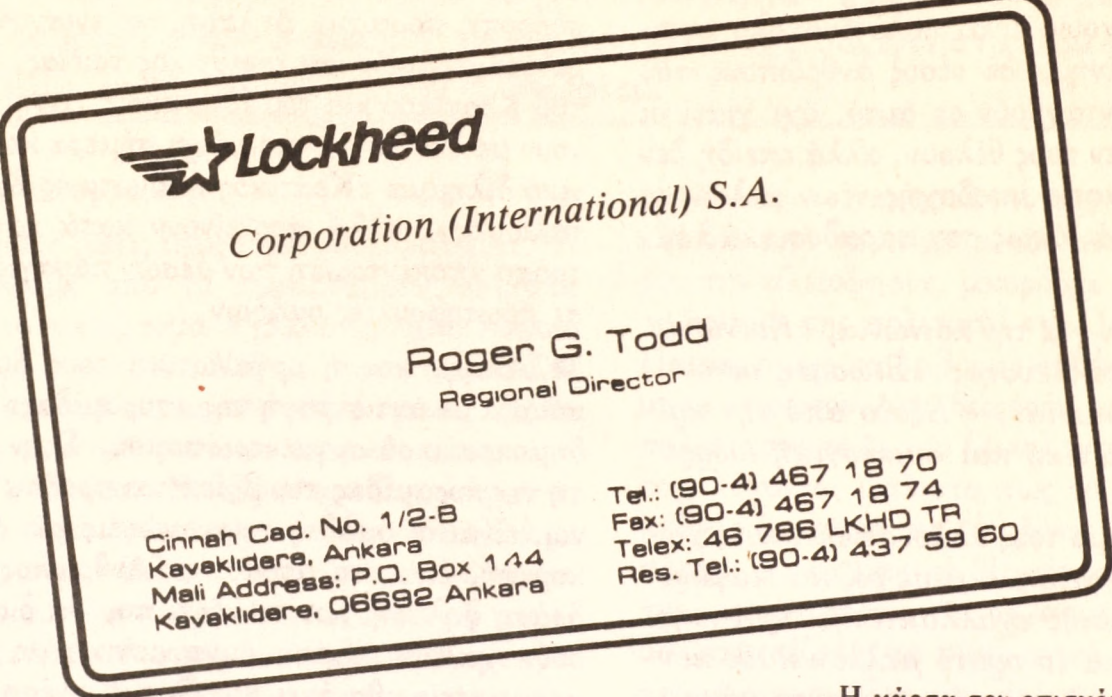
κτιμούσαν ιδιαίτερα αν περιέρχονταν στην κατοχή τους. Ο περιφερειάρχης της Λόκχηντ στην Τουρκία, κατέλυσε στο ξενοδοχείο Ιντερκοντινένταλ την ημέρα της αφίξεώς του και την επομένη, στις 26 Νοεμβρίου δηλαδή, είχε την σύσκεψη με τα προαναφερθέντα στελέχη της ΕΑΒ.

Και οπωσδήποτε γεννώνται αυτομάτως μια σειρά ερωτημάτων, τόσο για τα εδώ στελέχη της Λόκχηντ όσο και για τους Έλληνες που συμμετείχαν στις συσκέψεις αυτές συζητώντας για θέματα της εταιρείας με ένα πρόσωπο του οποίου τα συμφέροντα βρίσκονται «στην άλλη πλευρά του λόφου».

Γνωρίζαν οι ελληνικές υπηρεσίες ότι το συγκεκριμένο άτομο διατηρεί στενές φιλικές σχέσεις με τούρκους αξιωματούχους και συνεπώς θα ήταν επικίνδυνο για την εθνική ασφάλεια, όχι να ενημερωθεί για τα θέματα

της ΕΑΒ, αλλά έστω και να επισκεφθεί τις εγκαταστάσεις της εταιρείας; Οπωσδήποτε δεν ισχύει το ότι και χωρίς την ενημέρωσή του κ. Ρ. Τοντ, οι Τούρκοι θα μπορούσαν και πάλι μέσω Λόκχηντ να είχαν την ίδια ποιότητα πληροφοριών γιατί εδώ πρόκειται για αλίευση πληροφοριών από πρωτογενείς πηγές. Εξάλλου ο ίδιος ο κ. Ρ. Τοντ, συμμετέχει συχνά σε συσκέψεις στην Τουρκία για την προώθηση των προγραμμάτων της Λόκχηντ.

Βέβαια θα ήταν πολύ ενδιαφέρον αν ο περιφερειάρχης της Λόκχηντ στην Τουρκία παρείχε ανάλογες πληροφορίες και στην ελληνική πλευρά, αλλά δυστυχώς για μάς η τουρκική πολεμική βιομηχανία και ειδικότερα η αεροπορική έχουν αποφύγει τις λύσεις τύπου «Λόκχηντ». Στο προηγούμενο τεύχος σε κατατοπιστικό άρθρο συνεργάτη

Lockheed
Corporation (International) S.A.

Roger G. Todd
Regional Director

Cinnah Cad. No. 1/2-B
Kavaklıdere, Ankara
Mail Address: P.O. Box 144
Kavaklıdere, 06692 Ankara

Tel.: (90-4) 467 18 70
Fax: (90-4) 467 18 74
Telex: 46 786 LKHD TR
Res. Tel.: (90-4) 437 59 60

Η κάρτα του επισκέπτη μας.

Επιβεβαίωση από ΕΑΒ

Το ANTI επικοινωνήσε με τους υπευθύνους της ΕΑΒ, θέτοντας υπ' όψη τους τα στοιχεία που είχε στην διάθεσή του. Ο υπεύθυνος Τύπου της εταιρείας κ. Β. Ξένος, πράγματι επιβεβαίωσε στο σύνολό τους τις πληροφορίες περί άφιξης του περιφερειάρχη της Λόκχηντ και συμμετοχής του σε συσκέψεις της εταιρείας. Μάλιστα προσέθεσε ότι ο κ. Ρ. Τοντ είναι φίλος με τον διευθυντή μάνατζμεντ της ΕΑΒ κ. Ν. Λανγκ και στις συσκέψεις συζητήσαν «θέματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος». Ο κ. Ρ. Τοντ, σύμφωνα με τον υπεύθυνο Τύπου, ερχόταν από περιοδεία του στην Ανατολική Ευρώπη και τα θέματα που συζητήσαν είχαν σχέση με το ενδιαφέρον που υπάρχει για τις νέες αγορές της Ανατολικής Ευρώπης. Επίσης, δέχθηκε, ότι ο Αμερικανός, στέλεχος της Λόκχηντ, εδρεύει στην Άγκυρα, αλλά αντίθετα με τα στοιχεία που έχουμε στην διάθεσή μας υποστήριζε ότι δεν είναι *Regional Director*, αλλά *Corporate Director*. Η κάρτα του Αμερικανού όμως, αναφέρει άλλα πράγματα. Όσο για τον κ. Δ. Σάρλη με τον οποίον επίσης επικοινωνήσαμε, αυτός «δεν θυμάται αν είχε συναντηθεί με το άτομο αυτό, διότι έχει συχνές συναντήσεις με πολλούς ξένους (sic)».

Τ.Γ.

του ANTI εμφανίζεται η αλματώδης —σε σχέση με την ελληνική— ανάπτυξη της τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας. Όσο γι' αυτούς που υπέγραψαν την σύμβαση με την αμερικανική εταιρεία (όπως ο υπουργός Οικονομικών κ. Ι. Παλαιοκρασσάς), φαίνεται ότι δεν διέθεταν την διορατικότητα για να αντιληφθούν τι είδους προβλήματα θα μπορούσαν να δημιουργηθούν.

Σε ό,τι αφορά την πορεία της ΕΑΒ, τα στοιχεία που υπάρχουν, μάλλον μελαγχολία θα πρέπει να φέρνουν σε όλους όσους ενδιαφέρονται να προχωρήσει η εταιρεία.

Λέγεται ότι ο διευθυντής μάνατζμεντ κ. Ν. Λάνγκ, τον περασμένο Ιούλιο, σε επιστολή του προς τον αρχηγό της Πολεμικής Αεροπορίας κ. Α. Σταθιά υποστήριζε ότι μέχρι τέλος του έτους θα είχε επιτευχθεί το 95% των προγραμματικών στόχων της εταιρείας με πιθανό το 100%. Δυστυχώς η απόδοση περιορίστηκε μόλις στο 78% (42 αεροσκάφη, αντί 55) την στιγμή που την περίοδο '80-'81 η εταιρεία, με πολύ λιγότερη εμπειρία από την σημερινή, απέδιδε ετησίως 80 έως 85 αεροσκάφη! Άλλωστε η Λόκχεντ φάνηκε ότι ήδη άρχισε να φάχνει εξιλαστήρια θύματα για την επικείμενη αποτυχία της, όταν κατά την πανηγυρική εκδήλωση τον περασμένο μήνα για το 1000ο αεροσκάφος, ο ίδιος ο κ. Ν. Λάνγκ μίλησε για «πολιτικές παρεμβάσεις που δυσκολεύουν το έργο τους». Μια παρέμβαση του κ. Ν. Λιναρδάτου τον υποχρέωσε να επανέλθει και να πει ότι «αυτά αφορούσαν το παρελθόν!».

Πάντως γενικά θα ήταν παράδοξο η εταιρεία να καταστεί κερδοφόρος στους έντεκα μήνες που απέμειναν μέχρι την λήξη της σύμβασης. Ακόμα και στο εξαιρετικά αισιόδοξο πενταετές αναπτυξιακό πρόγραμμα της εταιρείας, το 1992 εμφανίζονται ζημιές και κέρδη ισοσκελισμένα. Κι αυτό μετά την διαγραφή χρεών της εταιρείας περίπου 140 δισ. δραχμών, από ένα σύνολο 175 δισ.

Όσο για το αναπτυξιακό πρόγραμμα ελπίζουμε, όσο τίποτα, να πραγματοποιηθεί. Θα είναι άλλωστε η πρώτη φορά που μια κρατική εταιρεία θα έχει αυξήσει κατά 200% την παραγωγικότητά της, μέσα σε πέντε χρόνια... Την στιγμή που τόσοι οι Ένοπλες Δυνάμεις, όσο και υπουργεία όπως το Γεωργίας απορρίπτουν συνεχώς προτάσεις που προβλέπουν συμπαραγωγές αεροσκαφών, ελικοπτέρων (Κανανταίρ CL-215T, Σινούκ CH-47C Plus κ.λπ.) στην ΕΑΒ. Αλλά αυτό είναι ένα θέμα για το οποίο θα χρειαστεί να επανέλθουμε. □

Τώρα και στην Ελλάδα

Larry Gonick Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΣΕ ΚΟΜΙΚΣ

Από τη Μεγάλη Έκρηξη ως τον Αλέξανδρο τον Μέγα

Ο Larry Gonick απέκτησε διδακτορικό δίπλωμα στα μαθηματικά από το Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ και στη συνέχεια επιχείρησε το πιο φιλόδοξο έργο στην ιστορία των κόμικς: τη σύμπτυξη 15 δισεκατομμυρίων ετών σε 400 σελίδες.

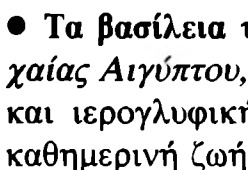
Σχεδιάζοντας τα πρώτα εκπαιδευτικά κόμικς, ο Gonick περιγράφει τη δημιουργία και τη εξέλιξη της ζωής και του πολιτισμού στον πλανήτη μας με επιστημονική εγκυρότητα και πολύ χιούμορ.

Κυκλοφορούν ήδη οι τέσσερις πρώτοι τόμοι:

- **Η εξέλιξη των πάντων: Πώς από την κοσμική σούπα φτάσαμε σε πιθήκους με στερεοσκοπική όραση.** (Μεγάλη Έκρηξη, εξέλιξη των ουρανίων σωμάτων, εμφάνιση της ζωής στον πλανήτη μας, γεωλογικές περιόδους, θηλαστικά και ανθρωποειδή).

- **Ξύλα και πέτρες: Το ξεκίνημα του ανθρώπινου είδους.** (Εξέλιξη των πρωτόγονων ανθρώπων, δημιουργία των πρώτων γλωσσών, κατασκευή των πρώτων εργαλείων και κατοικιών, δημιουργία των πρώτων πόλεων).

- **Τα βασίλεια των ποταμών: Οι πολιτισμοί της αρχαίας Αιγύπτου, και της Μεσοποταμίας.** (Σφηνοειδής και ιερογλυφική γραφή, νόμοι, φόροι, εκπαίδευση, καθημερινή ζωή και... πόλεμοι).

- **Ολίγον από Παλαιά Διαθήκη: Περιπέτειες στη Γη της Επαγγελίας.** (Μύθοι, ιστορία, ποίηση, φιλοσοφία, νόμοι, προφητείες και... οικογενειακό κουτσομπολιό).

Σελ. κάθε τόμου: 64, Μεγ.: 21 x 29 εκ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΤΟΠΤΡΟ

Ισαύρων 10 και Δαφνομήλη, 114 71 Αθήνα
τηλ. 3643272, fax. 3641864

Πορεία διεξόδου;

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η ελληνική οικονομία διέρχεται μία από τις δυσκολότερες μεταπολεμικές της φάσεις, ίσως την δυσκολότερη. Καμιά επίσης αμφιβολία δεν υπάρχει πως τα μέτρα που εφαρμόζει η κυβέρνηση θίγουν κυρίως τις ασθενέστερες οικονομικές τάξεις.

Εκείνο που αμφισβητείται είναι, εάν οι προοπτικές για την πορεία της οικονομίας είναι ευοίωνες ή όχι.

Για κάθε πάντως προσεκτικό «μελετητή» των οικονομικών στοιχείων και του κλίματος που διαμορφώνεται προκύπτει, αβίαστα θα λέγαμε, το συμπέρασμα ότι «κάποιο φως αρχίζει να διακρίνεται στο βάθος του τούνελ», φως που παρέχει ελπίδες για ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας.

Ποια είναι όμως αυτά τα στοιχεία που παρέχουν τις ελπίδες;

Πρώτα - πρώτα τα κέρδη των βιομηχανών και των εμπόρων και οι προσδοκίες των επιχειρηματιών. Τα τελευταία στοιχεία, που έδωσε στην δημοσιότητα ο ICAP, δείχνουν ότι το 1990 οι βιομηχανικές και εμπορικές επιχειρήσεις πέτυχαν κέρδη ύψους 145 δισεκατομμυρίων δραχμών ενώ το 1989 τα κέρδη τους ήταν 124,5 δισεκατομμύρια δραχμές.

Το 1990 απεδείχθη μια καλή χρονιά για τις βιομηχανικές και εμπορικές επιχειρήσεις και μάλιστα σε μία ιδιαίτερα δύσκολη χρονική περίοδο. Συνεπώς το 1991 αναμένεται να είναι περισσότερο κερδοφόρο για βιομηχάνους και εμπόρους.

Άλλωστε οι προσδοκίες των επιχειρηματιών για τους επόμενους μήνες δίνουν μια αρκετά σαφή εικόνα για το τι περιμένουν μέσα στο 1992. Παρά το γεγονός ότι οι επιχειρηματίες μιλούν για ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και διοικητικά εμπόδια στην άσκηση των δραστηριοτήτων τους, αναγνωρίζουν ότι οι εκτιμήσεις τους είναι περισσότερο ευοίωνες από ό,τι στο παρελθόν. Προσδοκούν άνοδο των πωλήσεών τους και της παραγωγής (βλέπε τελευταία τεύχη της «Οικουμενικής Συγκυρίας» που εκδίδει το Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών - I.O.B.E.).

Αλλά και οι εξαγωγείς είναι σχετικά αισιόδοξοι. Οι περιοδικές έρευνες που διεξάγει ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων αποδεικνύουν ότι «περιορισμένη βελτίωση προβλέπεται να σημειώσουν οι εξαγωγείς κα-

του Αλέκου Βυζάντιου

Κάποιο φως αρχίζει να διακρίνεται στο βάθος του τούνελ της ελληνικής οικονομίας. Το κλίμα αρχίζει να μεταβάλλεται και οι επιχειρηματίες εκφράζουν περισσότερη αισιοδοξία για την πορεία της οικονομίας. Θα επαληθευθούν άραγε οι προβλέψεις της κυβέρνησης, σύμφωνα με τις οποίες θα αρχίσει σε λίγους μήνες η ανάκαμψη;

τά το τρίμηνο Ιανουαρίου - Μαρτίου 1992, σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου 1991, τόσο κατ' αξία όσο και κατ' όγκο». Οι εξαγωγείς δεν προβλέπουν αύξηση των τιμών διάθεσης των προϊόντων, λόγω του σκληρού διεθνούς ανταγωνισμού, αλλά οι προσδοκίες τους για αύξηση των εξαγωγέων τόσο κατ' όγκο, όσο και κατ' αξία, λένε πολλά.

Υπάρχουν όμως και κάποια άλλα στοιχεία που «μας παρέχουν το δικαίωμα» να λέμε ότι κάτι διακρίνεται στο βάθος του τούνελ. Πρόκειται για τις προσδοκίες που αναφέρονται στην υποτίμηση της δραχμής. Μέχρι τώρα οι προσδοκίες αυτές ήταν αρκετά έντονες, γεγονός που περιέπλεκε την αγορά συναλλάγματος. Τώρα έχει καταστεί σαφές ότι υποτίμηση δεν πρόκειται να γίνει και ότι η δραχμή θα διολισθαίνει με βάση τους γνωστούς κανόνες της Τράπεζας της Ελλάδος. Έτσι έχει εκλείψει ένας βραχνάς για τους εισαγωγείς - εξαγωγείς.

Πρόσφατα, στην διαμόρφωση του ευνοϊκού κλίματος για τον επιχειρηματικό κόσμο, προστέθηκε και η κινητικότητα στο Χρηματιστήριο των Αθηνών. Για πολλούς μήνες ο δείκτης αξιών «συγκρατείτο» τεχνικώς γύρω στις 800 μονάδες. Τις τελευταίες εβδομάδες, μετά την εξαγγελία των μέτρων, άρχισε να διαμορφώνεται ένα διαφορετικό κλίμα στο Χρηματιστήριο. Ο δείκτης των τιμών των μετοχών αυξήθηκε κατά 100 περίπου μονάδες και η συναλλακτική κίνηση αυξήθηκε κατακόρυφα.

Πολλοί αποδίδουν τις εξελίξεις αυτές στις εξαγγελίες των προσφάτων μέτρων για την

οικονομία, η αποδοχή και η υποδοχή των οποίων «δεν ήταν και άσχημη για την κυβέρνηση».

Ωστόσο, ακόμη και κυβερνητικά στελέχη πιστεύουν ότι το κλίμα θα ήταν πολύ καλύτερο κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, και ευελπιστούν ότι οι προϋποθέσεις αυτές θα πληρωθούν σύντομα. Συγκεκριμένα υποστηρίζουν ότι αν η αποκρατικοποίηση είχε προχωρήσει ταχύτερα θα είχε εκλείψει ένας βραχνάς για όλους. Το έλλειμμα του δημοσίου τομέα, λένε, θα είχε μειωθεί και οι επιπτώσεις του γεγονότος αυτού θα ήταν αναμφίβολα ορατές σε ολόκληρη την οικονομία. Μια άλλη προϋπόθεση που έπρεπε να είχε πληρωθεί ώστε το φως στο βάθος του τούνελ να ήταν περισσότερο ορατό, είναι η μείωση των επιτοκίων.

Οι τράπεζες, παρά το γεγονός ότι παρουσιάζουν υψηλή κερδοφορία δεν προχωρούν με τους αναμενόμενους ρυθμούς στην μείωση των επιτοκίων τους. Άλλωστε η υψηλή αυτή κερδοφορία οφείλεται στην διαφορά των επιτοκίων μεταξύ καταθέσεων και χορηγήσεων και κατά συνέπεια υπάρχουν αρκετά περιθώρια για την μείωση της δεύτερης μορφής επιτοκίων. Στην περίπτωση αυτή οι επιχειρήσεις θα ωφελούνται σημαντικά και κατά προέκταση θα μπορέσουν να προωθήσουν συντομότερα τα επενδυτικά τους σχέδια.

Μια τρίτη και τελευταία προϋπόθεση είναι η μείωση του πληθωρισμού, ο οποίος από ό,τι φαίνεται θα μπορούσε να είχε συγκρατηθεί σε χαμηλότερα επίπεδα. Ο υπουργός εθνικής Οικονομίας κ. Ευθ. Χριστοδούλου σε πρόσφατη εκδήλωση στο εμπορικό και βιομηχανικό επιμελητήριο (ΕΒΕΑ) έκανε έμμεσες αναφορές στο γεγονός ότι ο πληθωρισμός θα μπορούσε να έχει συρρικνωθεί ακόμη περισσότερο.

Εντούτοις, οι τρεις παραπάνω προϋποθέσεις αν και δεν έχουν πληρωθεί αναμφίβολα το γεγονός είναι ένα:

Ότι κάτι αρχίζει να διακρίνεται στο βάθος του τούνελ. Προς το παρόν εκφράζεται μια αισιοδοξία για τις προοπτικές της οικονομίας, ενώ ορισμένοι δείκτες της (ισοζύγιο πληρωμών, πληθωρισμός) βελτιώνονται συνεχώς. Το κλίμα λοιπόν βελτιώνεται. Αλλά, όπως είναι γνωστό, η οικονομία είναι κυρίως ψυχολογικό κλίμα. □

ΣΥΝΕΡΓΟΙ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ: ΕΞ ΑΜΕΛΕΙΑΣ Η ΕΚ ΠΡΟΘΕΣΕΩΣ;

Στις 31/12/1991 συνελήφθη στο αεροδρόμιο του Ελληνικού, για κατοχή πλαστού διαβατηρίου ο Τούρκος πολιτικός πρόσφυγας στην Γαλλία, *Faruk Kizilaslan*, που είχε έρθει στην Ελλάδα λόγω μιας συνάντησης που πραγματοποίησε η οργάνωσή του «Κίνηση 16 Ιούνη» (*PARTIZAN VOLU*) στην Αθήνα.

Κατά την προσαγωγή του στην Ασφάλεια «ανακαλύφθηκε» ότι για τον *Faruk Kizilaslan* υπήρχε σήμα της *INTERPOL* Τουρκίας, η οποία τον καταζητά προκειμένου να εκτίσει ποινή 36 χρόνων, που του έχει επιβληθεί από το Στρατοδικείο της Κωνσταντινούπολης. Οι Ελληνικές αρχές με θαυμαστή ετοιμότητα ενεργώντας, εκδίδουν ένταλμα σύλληψής του, προκειμένου να προχωρήσει η διαδικασία της έκδοσής του. Ύστερα από λίγες μέρες και πριν δημοσιοποιηθεί το θέμα του *Faruk* στην Ελλάδα, η «Χουριέτ» στις 14/1/92 εμφανίζεται με μεγάλους τίτλους να επιχαιρεί για την σύλληψή του και να προδικάζει την θετική έκβαση της έκδοσής του από τις Ελληνικές αρχές.

Σημειωτέον ότι:

- Ο *Faruk Kizilaslan* έχει αιτηθεί πολιτικό άσυλο στην Γαλλία, τα δε Ηνωμένα Έθνη από το Παρίσι με σήμα τους στην εδώ Υπατη Αρμοστεία για τους πρόσφυγες, δηλώνουν ότι έχουν αναγνωρίσει τον *Faruk Kizilaslan* ως πολιτικό πρόσφυγα και ότι οι Γαλλικές αρχές επιθυμούν να επιστρέψει στην Γαλλία προκειμένου να προχωρήσει η εξέταση του αιτήματός του.

- Ο *Faruk Kizilaslan* είναι γνωστό και δραστήριο μέλος της οργάνωσής του και έχει καταδικαστεί στην εξοντωτική ποινή των 36 χρόνων, ύστερα από απάνθρωπα βασανιστήρια, ακριβώς λόγω της πολιτικής του δράσης εναντίον του φασιστικού καθεστώτος της χώρας του και της υποστήριξης στην απελευθέρωση του Κουρδικού λαού.

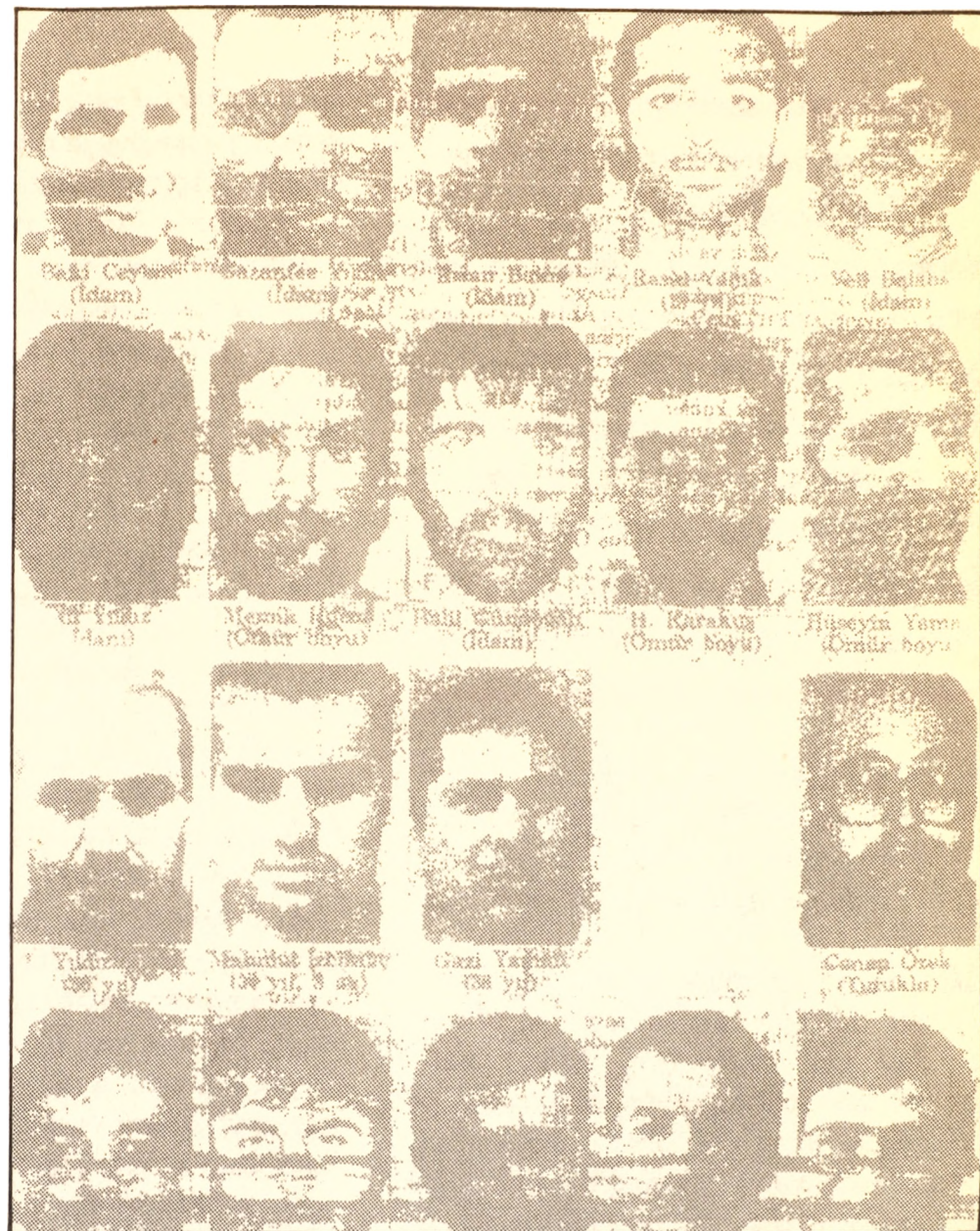
- Ο *Faruk Kizilaslan* συνελήφθη το 1984 και δραπετεύσε από τις φυλακές υψίστης ασφαλείας *Metris* της Κωνσταντινούπολης το 1988, μαζί με άλλους 28 συναγωνιστές του, μια απόδραση που αποτέλεσε τότε πολύ ισχυρό ράπισμα στο Τουρκικό καθεστώς, το οποίο έδωσε διαταγή προς κάθε στρατιωτικό ή αστυνομικό όργανο: «Πυροβολείτε τους όπου τους δείτε» (δημοσιεύματα τουρκικών εφημερίδων 1988).

- Είναι καταδικασμένος από εγκάθετους στρατοδικές και η δίκη του προφανώς πολύ απέχει από την επιταγή του δικαίου και των Διεθνών Συμβάσεων περί «δίκαιης δίκης».

- Είναι πέραν του βέβαιου ότι αν ο *Faruk Kizilaslan* εκδοθεί στην Τουρκία, θα υποστεί τα γνωστά σε όλο τον κόσμο βασανιστήρια, που αποτελούν θεσμούς στην Τουρκική Ασφάλεια και στις τουρκικές φυλακές και που αυτή την φορά, το πιθανότερο είναι, να αποβούν ανατηφόρα.

Για όλους αυτούς τους λόγους η έκδοση του *Faruk Kizilaslan* απαγορεύεται και έρχεται σε αντίθεση τόσο ως προς το άρθρο 5§2 του Συντάγματός μας και τον ποινικό μας κόσμο, όσο και ως προς την Σύμβαση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, την σύμβαση ενάντια στα βασανιστήρια και αυτή της Γενεύης για τους πολιτικούς πρόσφυγες. Γιατί, λοιπόν, κινήθηκε αυτή η διαδικασία έκδοσης;

Τις τελευταίες μέρες και ένα άλλο γεγονός δίωξης πολιτικών προσφύγων ήρθε να ενισχύσει τις απόψεις αυτών που πιστεύουν ότι η κατάσταση, στην Ελλάδα, τείνει να εξελιχθεί σε πογκρόμ κατά των πολιτικών προσφύγων. Είναι η περίπτωση των τεσσάρων (4), προ-

φυλακισμένων σήμερα, που κατηγορούνται, επτά μήνες, μετά το γεγονός για την ρίψη βομβών μολότωφ στο Τουρκικό προξενείο, καθώς και για το ότι είναι μέλη της *DEV-SOL*.

Από μόνο του αυτό το αστείο γεγονός, με μπουκάλια που δεν τους είχαν ανάψει ούτε τα φυτίλια, σε συνδυασμό με την διάθεση των τουρκικών αρχών να βάλουν στο χέρι πολιτικούς πρόσφυγες τους οποίους θεωρούν επικίνδυνους για το σημερινό πολιτικό προφίλ της Τουρκίας στην Ευρώπη, αφήνει σοβαρές υπόνοιες για την πατρότητα της ενέργειας αυτής.

Το κύριο ερώτημα που ανακύπτει εδώ είναι, αν οι κινήσεις αυτές της καταπάτησης των στοιχειωδών δικαιωμάτων των πολιτικών προσφύγων στην Ελλάδα, έχουν σχέση με τους σημερινούς πολιτικούς προσανατολισμούς της ελληνικής κυβέρνησης στην σχέση της με την Τουρκία, ή είναι αποτέλεσμα του μεγαλύτερου συντονισμού και της έντασης της δράσης των διεθνών μηχανισμών της καταστολής, οι οποίοι κινούνται αυτόνομα, μέσα στα πλαίσια βέβαια της εξέλιξης των παγκόσμιων συσχετισμών της δύναμης, και της λεγόμενης «νέας τάξης».

Και στην μία και στην άλλη περίπτωση είναι φρικαλέο για τον μέσο σκεπτόμενο άνθρωπο, να αντιλαμβάνεται άμεσα, ότι χωρίς καμιά αναστολή και σε τόσο μικρό και πρωτογενές επίπεδο, η λογική της δύναμης υπερσχύει της λογικής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με αποτέλεσμα την εξόντωση ανθρώπων, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη, έστω και για τα μάτια, στοιχειώδεις κανόνες του δικαίου.

Μεταξύ μικρής και μ

Τι άραγε αποκόμισε η Ελλάδα από την διαπρωθυπουργική συνάντηση στο Νταβός; Ωστόσο θα ήταν ακριβέστερο το εξής ερώτημα: Πόσο και πάλι ζημιώθηκε η Ελλάδα στην γαλήνια Ελβετία, χώρα στην οποία βρυκολαкиάζουν τόσα μείζονα διπλωματικά μας ολισθήματα;

Για την ακριβή πληροφόρηση ως προς τα συμφωνηθέντα μεταξύ των κυρίων Μητσοτάκη και Ντεμιρέλ στο Νταβός, δεν αρκούν βεβαίως τα δημόσια κείμενα.

Ωστόσο το επίσημο ανακοινωθέν και οι δηλώσεις των δύο πρωθυπουργών, που επισφάγισαν την συνάντηση, καθώς και η προηγηθείσα βαρυσήμαντη συνέντευξη του κ. Ντεμιρέλ στην «Μιλλιέτ», διαζωγραφίζουν ευκρινή εικόνα των συμβάντων. Αν μάλιστα συνεκτιμηθεί και η προϊστορία, προκύπτουν αβίαστα οι ακόλουθες παρατηρήσεις:

● Η ιδεοληπτική αδημονία του κ. Μητσοτάκη να διαλεχθεί οπωσδήποτε με τον κ. Ντεμιρέλ είναι απότοκος της πασίγνωστης πίστης του στην δυνατότητα αποτελεσματικού ελληνοτουρκικού διαλόγου, παρά τις ποικίλες, αντικειμενικές και εξ υποκειμένου, εις βάρος μας αντιξοότητες.

Είναι αναγκαίο για την πληρέστερη κατανόηση της έναντι της Τουρκίας πολιτικής του κ. Μητσοτάκη να διευκρινισθεί ευθύς εξ αρχής ότι ο «διάλογος», στον οποίον ανέκαθεν απέβλεπε ο κ. πρωθυπουργός, δεν είναι διερευνητικός. Δεν επιδιώκει δηλαδή μια ανώδυνη, πλατωνική ανταλλαγή απόψεων και εντόπιση των θέσεων και επιδιώξεων του τούρκου συνομιλητή του. Διότι πρώτον γνωρίζουμε άριστα τις θέσεις και την όλη φι-

λοσοφία της Άγκυρας, όπως ακριβώς και εκείνοι γνωρίζουν κάθε φορά την δική μας στάση. (Ας σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι οι τουρκικές θέσεις στα εθνικά θέματα, η στρατηγική της, είναι δυσμετάβλητη, θα έλεγα πάγια, αφού καθορίζεται όχι μόνο από γεωστρατηγικούς παράγοντες, αλλά και από την στρατιωτική γραφειοκρατία, που, τουλάχιστον ως προς τα εθνικά και τα μείζονα θέματα είναι ο αποφασιστικός φορέας εξουσίας. Οι εκάστοτε τούρκοι πολιτικοί ηγέτες τελικώς προσαρμόζονται και ακολουθούν την σταθερή γραμμή του στρατιωτικού κατεστημένου ο καθένας, βεβαίως, με το δικό του ύφος. Αντιθέτως, η ελληνική στάση επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τις προσωπικές αντιλήψεις, την νοοτροπία και τις εκτιμήσεις του εκάστοτε πρωθυπουργού, καθώς και από παράγοντες εσωτερικών πολιτικών ισορροπιών).

Ο διάλογος που αποφάσισε ο κ. πρωθυπουργός στο Νταβός ισοδυναμεί με διαπραγμάτευση εφ' όλης της ύλης. Θα περιλάβει δηλαδή και τις γνωστές αξιώσεις της Άγκυρας που αναφέρονται σε θεμελιώδη κυριαρχικά μας δικαιώματα, όπως είναι το δικαίωμα επέκτασης των χωρικών μας υδάτων, η έκταση της υφαλοκρηπίδας, ο εξοπλισμός των νησιών του Αιγαίου, το καθεστώς στον εναέριο χώρο και εκείνο της μουσουλμανικής μειονότητας στην Δ. Θράκη κ.ά. Όμως, ακριβώς διότι οι τουρκικές αξιώσεις καθάπτονται της κυριαρχίας μας, κατατείνουν δηλαδή σε περιορισμό της, ορθότατα, ανέκαθεν, θεωρήθηκαν μη διαπραγματεύσιμες. Διότι διαπραγμάτευση —και το σημείο αυτό θα έπρεπε ιδιαίτερα να τονισθεί— σημαίνει και πρόθεση παραχωρήσεων και μάλιστα τέτοιας φύσεως που να ικανοποιούν την άλλη πλευρά.

Αλλιώς, δεν επιδιώκει διαπραγμάτευση αλλά υπαγόρευση όρων. Και η Ελλάδα δεν διαθέτει την αναγκαία ισχύ για να επιβάλει όρους. Ούτε, βεβαίως έχει λόγο να εμπλακεί σε μια διαπραγμάτευση για να την οδηγήσει σε αδιέξοδο με τις συνακόλουθες επικίνδυνες εντάσεις.

Εύλογα κατά συνέπεια, τίθεται το ερώτημα:

● Αφού ο κ. πρωθυπουργός εγκαινιάζει διάλογο - διαπραγμάτευση, τι παραχωρήσεις προτίθεται να κάνει, που να ικανοποιούν την Τουρκία χωρίς να βλά-

πτονται ζωτικά ελληνικά συμφέροντα; Στο πραγματικά κρίσιμο αυτό ερώτημα δεν νομίζω πως έχει δοθεί μέχρι σήμερα πειστική απάντηση. Ούτε από την κυβέρνηση, ούτε από τους ποικίλους υποστηρικτές γενικώς και αορίστως του διαλόγου, ούτε από την διπλωματική υπηρεσία.

Προχτές μάλιστα πολιτικός ηγέτης, σε συνέντευξή του στον SKY, συνεβούλευε, στους «σωστούς» τόνους νηφάλιας ορθοφροσύνης, ότι στον διάλογο πρέπει να πάμε. Καλώς, προσέθετε, πήγε ο κ. Μητσοτάκης στο Νταβός. Αλλά, κατέληγε, πρέπει να έχουμε συγκεκριμένα θέματα να συζητήσουμε. Αλήθεια, θα ήταν ενδιαφέρον να προτείνει ο εν λόγω ηγέτης τα προς συζήτηση θέματα, επιλέγοντάς τα όμως με το ανωτέρω κριτήριο:

Να δύναται δηλαδή η επ' αυτών συζήτηση να οδηγήσει σε λύσεις που να μην μας βλάπτουν, ενώ θα ικανοποιούν και τον αντίπαλο. Συνακόλουθα προς τα ανωτέρω, επιβάλλεται προσοχή όταν πλατειάζουμε ή συνθηματολογούμε περί διαλόγων, ειρηνικών διαδικασιών νηφαλιότητας, πνεύματος συνεργασίας και άλλων ηχηρών και κενών παρομοίων...

Σημειωτέον ότι η αντίθεση στον διάλογο δεν σημαίνει ότι διακόπτουμε την επικοινωνία μας με την Τουρκία. Η επαφή συνεχίζεται για χρόνια τώρα. Δεν διακόπηκε ούτε με την τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Έχουμε διπλωματικές σχέσεις, έχουμε πρεσβείες που αέναα παρακολουθούν τις εξελίξεις και επισημαίνουν τυχόν αλλαγές στην πορεία. Και, επίσης, λόγω των πολλών επαφών που επιβάλλει η διεθνής ζωή και οι διακρατικές σχέσεις, η επικοινωνία επιτυγχάνεται περιοδικώς και στα ανώτατα πολιτικά επίπεδα. Επομένως υπάρχουν ακίνδυνοι τρόποι διακρατικής ανταλλαγής απόψεων και διερευνήσεων.

Όμως διάλογος - διαπραγμάτευση όπως ήδη έχει τονιστεί, είναι εκείνος που βλάπτει, αφού η Τουρκία λόγω στρατιωτικής υπεροχής, δεν προβλέπεται να κάμει παραχωρήσεις και εμείς δεν διαθέτουμε τίποτα που θα μπορούσε να ικανοποιήσει την Τουρκία χωρίς να ζημιώνονται εθνικά μας συμφέροντα. Αν εμπλακείς σε έναν τέτοιο διάλογο χωρίς προοπτική, κινδυνεύεις να επισπεύσεις ανεπιθύμητη κρίση.

Σημεία του άρθρου αυτού του Μιχάλη Δούντα έχουν δημοσιευθεί στα ΝΕΑ της Τρίτης 4/2/92 με τίτλο «Νέα culpa».

γάλης ζημίας

του Μιχάλη Δούντα

Μετά τις γενικές αυτές παρατηρήσεις μπορεί να αξιολογηθούν καλύτερα τα αποφασισθέντα στο Νταβός:

- Σύμφωνα με το ανακοινωθέν «*συζητήθηκαν όλα τα θέματα που επηρεάζουν τις διμερείς σχέσεις*». Δηλαδή και αυτά που πριν από χρόνια ορθώς εθεωρούντο μη διαπραγματεύσιμα, αφού αφορούν σε θεμελιώδη κυριαρχικά δικαιώματα ανεπίδεκτα παραχωρήσεων. Η συνολική αυτή διαπραγμάτευση ήταν πάγιο τουρκικό αίτημα, στο οποίο, όπως φάνηκε και από δηλώσεις του, έχει προσχωρήσει ο κ. Μητσοτάκης.

- Εγκαινιάζεται «*ουσιαστικός και περιεκτικός διάλογος*», προφανώς εφ' όλων των ανωτέρω θεμάτων.

- Οι δύο υπουργοί των Εξωτερικών θα επιφορτισθούν με την κατάρτιση Συμφώνου Φιλίας. Τούτο μόνο προκύπτει από το ανακοινωθέν. Όπως δήλωσε ο κ. Μητσοτάκης, θα πρόκειται για πλαίσιο αρχών μετά την υιοθέτηση του οποίου θα συζητηθούν τα επιμέρους θέματα. Όμως, προφανώς κατά την κατάρτιση του Συμφώνου θα συνεκτιμηθούν και οι θέσεις επί των συγκεκριμένων διαφορών. Διότι, βεβαίως, θα είναι εύκολο να συμφωνήσουν επάνω σε ένα γενικό ευχολόγιο αρχών, που προκύπτουν από διεθνή κείμενα και έχει υπογράψει και η Τουρκία. Μόνο που το πρόβλημα δεν είναι οι αρχές και τα κείμενα αλλά η ερμηνεία τους. Και ως προς αυτήν διαφοροποιούμεθα πάντα. Για παράδειγμα η Τουρκία με την δύναμη της απειλής, μας αρνείται άσκηση νομίμων δικαιωμάτων ως προς την υφαλοκρηπίδα και την έκταση των χωρικών υδάτων.

- Φαίνεται ότι οι πρωθυπουργοί μίλησαν και για κάποιο «μορατόριουμ». Όμως επ' αυτού σιωπά το ανακοινωθέν... Μήπως άραγε θα μειωθεί απλώς η συχνότητα των παραβιάσεων του εναέριου χώρου μας; Μήπως θα περιορισθούν να «βιάζουν» την κυριαρχία μας άπαξ της εβδομάδος αντί τρεις φορές; Πράγματι, πολύ εύκολα ικανοποιείται η αρετή μας... Και μήπως πρέπει εμείς να είμαστε ηπιότεροι στις αντιδράσεις μας έναντι της Τουρκίας στο πλαίσιο της Κοινοτήτας;...

- Και ερχόμεθα στο Κυπριακό. Αν πρόκειται ο κ. πρωθυπουργός να υπογράψει Σύμφωνο Φιλίας, ενώ θα συνεχίζεται η τουρκική κατοχή στην Κύπρο, θα πρόκειται για εθνικό έκτρωμα που θα το συμπαρά-

σύρει η οργή του Ελληνισμού. Είχε, άλλωστε, ο κ. πρωθυπουργός την πρόγευση από την αντίδραση της πολιτικής ηγεσίας της Κύπρου.

Όμως πιθανότατα συμβαίνει κάτι πολύ χειρότερο. Οι διαπραγματεύσεις για το Κυπριακό έχουν τόσο πολύ προχωρήσει, ώστε το μόνο που μένει είναι κάποια εύσχημη φόρμουλα για να «πλασαρισθεί» η «λύση» στον λαό. «Λύση» διχοτόμησης και ισότιμης δικαιοσύνης συγκυριαρχίας υπό την στρατιωτική εγγύηση της Τουρκίας. Και όλα αυτά τα φοβερά έναντι αποδόσεως ολίγων εκατοστών εδάφους, που στην καλύτερη περίπτωση θα απορροφήσουν περί τις 40-50.000 χιλιάδες πρόσφυγες από το σύνολο των 170.000. Λύση δηλαδή τουρκικού προεκτοράτου.

Ελπίζει λοιπόν ο κ. πρωθυπουργός ότι ως το καλοκαίρι θα έχει επιτύχει η επιχείρηση συγκαλύψης, ώστε να έχει υπογραφεί έστω κάποιο προσχέδιο «λύσης». Αλλά, ευτυχώς, θα εκπλαγεί ο κ. Μητσοτάκης. Με πολλή αλαζονεία έχει υποτιμήσει την δυνατότητα λαϊκής αντίδρασης.

Τα συμπεράσματα της συνάντησης μπορεί να συνοψισθούν ως εξής:

Ο κ. Ντεμιρέλ ήδη, από χέρι, έχει κερδίσει στα σημεία:

- Διότι ο διάλογος αυτός συμβάλλει σε εξωραϊσμό διεθνώς του ονόματος της Τουρκίας. Αλήθεια με τι επιχειρήματα, με τι αέρα θα ζητούμε από το Αμερικανικό Κογκρέσο τα όσα ζητούμε σε σχέση με την Τουρκία; Με τι ύφος θα εμφανισθούμε στην Κοινότητα για να ζητήσουμε μέτρα σε βάρος της Τουρκίας; Της Τουρκίας με την οποία τελούμε «εισόδια» σε φιλία και με την οποία έχουμε συμφωνήσει αποφυγή εκατέρωθεν προκλητικών ενεργειών. Αλλά τι τα φάχνουμε αυτά, όταν ο κ. Μητσοτάκης επανειλημμένα έχει υποστηρίξει ότι δεν αισθάνεται την Τουρκία ως απειλή!

- Επίσης, εφ' όσον η Ελλάδα συζητεί και τα μη διαπραγματεύσιμα, η Τουρκία ενισχύεται στην πάγια προβολή ως επιδίκων καίριων κυριαρχικών δικαιωμάτων μας.

- Εξάλλου οι μάταιες διαλεκτικές διαδικασίες αποπροσανατολίζουν τον λαό. Αντί να γρηγορεί και να συνεγείρεται, εξωθείται προς καλλιέργεια επικίνδυνων, χαυνωτικών ψευδαισθήσεων.

- Αλλά είναι και αυτά τα πολυπράγματα

και μεγαλομανή. Αλήθεια, τι δουλειά έχει η Ευρωπαϊκή Ελλάδα στα θνησιγενή και «αλλότρια» σύμφωνα της Μαύρης Θάλασσας; Μήπως θέλουμε να δώσουμε επιχειρήματα στους κοινοτικούς ότι αλλού πράγματι ανήκουμε;

- Και, περιστασιακά απλώς το αναφέρω, ο «υπό κατασκευήν φίλος» Ντεμιρέλ στον οποίο διαμηνύαμε ότι αν αναγνωρίσει τα Σκόπια θα προσθέσει «αγκάθι» στις σχέσεις μας αγνόησε την προειδοποίηση, δεν είχε καν την αβρότητα να αναβάλει για λίγες μέρες την επαναβεβαίωση μη πρόθεσης αναγνώρισης...

Αυτά ως πρόγευση. Αν, όμως, ο κ. Μητσοτάκης έχει στο χαρτοφυλάκιό του, όπως είναι πολύ πιθανό —ας θυμηθούμε και την διαρεύσασα, απόρρητη έκθεση Στέρνς προς το Στέιτ Ντηπάρτμεντ, σύμφωνα με την οποία για να βελτιωθούν οι ελληνοτουρκικές σχέσεις χρειάζονται ελληνικές παραχωρήσεις —καθώς και «συμβιβαστικές» φόρμουλες για τα μη διαπραγματεύσιμα, τότε η βλάβη θα είναι πολύ μεγάλη, έστω και αν αποτύχει η διαπραγμάτευση, διότι η προσφορά μας θα υπολείπεται των τουρκικών απαιτήσεων. Θα έχει πολιτικώς απομείνει υπέρ της Τουρκίας σοβαρό διαπραγματευτικό κεκτημένο.

Όμως ο κ. Μητσοτάκης είναι αδύνατον πλέον να αναθεωρήσει τις έμμενες πεποιθήσεις του. Γι' αυτό εφεξής η ευθύνη των εξελίξεων περιέρχεται ευθέως σε όσους στηρίζουν την κυβέρνησή του. Όλοι αυτοί —και βεβαίως εκ των πρώτων ο επί των Εξωτερικών υπουργός υπό την διπλή ιδιότητα αρμοδίου υπουργού και «δελφίνου»— είναι —τουλάχιστον διά παραλείψεως— πλήρως συνυπεύθυνοι της πράγματι ολέθριας αυτής πολιτικής του κ. Πρωθυπουργού.

Τουλάχιστον ας αναλογισθούν ότι υπάρχει ακόμη χρόνος για μια ρεαλιστική αναθεώρηση πολιτικής. Για εγκατάλειψη δηλαδή της ουτοπίας «λύσεων» υπό το καθεστώς του επικρατούντος μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας σε βάρος μας ανισοζυγίου στρατιωτικής και διπλωματικής δυνάμεως. Για υιοθέτηση πολιτικής μη επιδείνωσης και ενίσχυσης ερεισμάτων, εσωτερικών και διεθνών. Είναι δείγμα σοφίας και αντοχής της ψυχής, όταν οι περιστάσεις είναι δυσμενέστατες, να αντέχεις στην εκκρεμότητα, και να θωρακίζεσαι για μια καλύτερη συγχυρία. □

Πολύ Νταβός για το Τίποτα (ή Δεύτερο *mea culpa*;))

Τι συνέβη άραγε στο Νταβός και ποιες εξελίξεις δρομολογούνται μετά την συνάντηση Μητσοτάκη - Ντεμιρέλ στο χιονισμένο τοπίο του Νταβός; Πόσο δικαιολογούνται οι διάφορες ανησυχίες ή ακόμη και οι λελογισμένες καχυποψίες για την τύχη του Κυπριακού και των εθνικών μας θεμάτων; Πόσο έτοιμοι είμαστε τελικά να συζητήσουμε ψύχραιμα και ορθολογικά τα προβλήματα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, τους χειρισμούς της εκάστοτε κυβέρνησης, και πόσο είμαστε διατεθειμένοι να συγκροτήσουμε ένα αρραγές εθνικό μέτωπο για να επιτύχουμε τους εθνικούς στόχους;

Τα ερωτήματα θα μπορούσαν να πολλαπλασιαστούν αν λάβουμε υπόψη ότι στο Νταβός οι δύο ηγέτες είχαν μια «συνολική ανταλλαγή απόψεων» εφόλης της ύλης.

του Κ. Βασιλείου

ΚΑΤΑΡΧΗΝ θα πρέπει να επισημανθεί ότι η προσέγγιση του διαλόγου με την Τουρκία αποκτά στις σημερινές συνθήκες μια νέα διάσταση. Το τόνισε ο κ. Μητσοτάκης σε συνέντευξή του προς την τουρκική εφημερίδα «Μιλλιέτ» (3/2), ότι δηλαδή δεν πρόκειται μόνο για δημιουργία φιλικής ατμόσφαιρας και οικοδόμησης μέτρων εμπιστοσύνης, προσέγγιση που χαρακτηρίζει τον διάλογο Παπανδρέου - Οζάλ,

αλλά ότι «τώρα γίνεται λόγος για εξέταση της ουσίας και του περιεχομένου των προβλημάτων».

Η ΝΕΑ προσέγγιση απέναντι στα διμερή θέματα και στην διεξαγωγή του διαλόγου καταφαίνεται όχι μόνον από τις διαφορετικές συνθήκες μέσα στις οποίες επιχειρείται η προώθησή του αλλά και από ορισμένα πολύ συγκεκριμένα στοιχεία. Τότε, στις 30-31 Ιανουαρίου 1988 ο κ. Παπανδρέου συνάντη-

σε τον κ. Οζάλ στο Νταβός κάνοντας μυστικά στροφή 180° μοιρών στην πολιτική του απέναντι στην Τουρκία.

ΤΟ MORATORIUM στην περίοδο 1982-83 τινάχτηκε στον αέρα με την Μονομερή Ανακήρυξη Ανεξαρτησίας της κατεχόμενης Βόρειας Κύπρου από τον τουρκοκύπριο ηγέτη Ντενκτάς χωρίς ο κ. Παπανδρέου να μπορέσει να αντιδράσει αποτελεσματικά. Η

κρίση του Μαρτίου 1987 έφτασε τις δύο χώρες στο χείλος του πολέμου.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ όμως βέβαιο τι το συγκεκριμένο απέκομισε η Ελλάδα από την κρίση εκείνη. Γιατί αν ο κ. Παπανδρέου είχε πράγματι επιτύχει ορισμένους πόντους, πώς εξηγείται η συμπεριφορά του στο Νταβός κι εκείνο το ολέθριο κοινό ανακοινωθέν; Το γεγονός ότι το Κυπριακό μπήκε «στο ράφι», κατά την έκφραση του κ. Παπανδρέου; Και τι σημασία μπορεί να έχει το *mea culpa* όταν πλέον ο κ. Παπανδρέου ήταν στην αντιπολίτευση; Ασφαλώς όσα και το σύνθημά του «βυθίσατε το ΧΟΡΑ», πράγμα φυσικά το οποίο δεν έπραξε ως κυβέρνηση στην κρίση του Μαρτίου.

ΣΤΟ ΙΔΙΟ το κοινό ανακοινωθέν τότε προβλεπόταν η σύσταση δύο επιτροπών: η μία για θέματα οικονομικής συνεργασίας, πολιτιστικών ανταλλαγών κ.λπ. και η άλλη για τον εντοπισμό της «περιοχής των προβλημάτων» με στόχο την διερεύνηση των δυνατοτήτων «γεφυρώματος του χάσματος». Συμφωνήθηκε τότε επίσης η συνάντηση των πρωθυπουργών των δύο χωρών τουλάχιστον μία φορά τον χρόνο. Το «κλίμα του Νταβός» επιβεβαιώνεται στην συνέχεια σε νέα συνάντηση Παπανδρέου - Οζάλ στις Βρυξέλλες τον Μάρτιο του 1987. Το κοινό ανακοινωθέν (4 Μαρτίου) είναι σαφώς βελτιωμένο αυτή την φορά για την ελληνική πλευρά, μετά την γενική κατακραυγή σε Κύπρο και Ελλάδα για το Νταβός, αλλά η ουσία δεν αλλάζει. Οι εξελίξεις έχουν δρομολογηθεί. Αρκεί επιπρόσθετα να διαβάσει κανείς τις τότε δηλώσεις και συνεντεύξεις του κ. Παπανδρέου για να διαπιστώσει και πάλι τα δύο μέτρα και δύο σταθμά που χρησιμοποιεί στο θέμα.

Η ΕΠΙΣΗΜΗ επίσκεψη του κ. Οζάλ στην Αθήνα (13-15 Ιουνίου 1988) επιστεγάζει την όλη διαδικασία ενώ ο κ. Παπανδρέου σε *Press Conference* λίγες ώρες μετά την λήξη της επίσκεψης δηλώνει ότι «υπάρχει φως στο τέλος του τούνελ ιδιαίτερα όσον αφορά το Κυπριακό». Φως φυσικά δεν εφάνη. Οι δύο επιτροπές συνήρχοντο κανονικά και για τελευταία φορά στις αρχές Σεπτεμβρίου, σημείο από το οποίο η όλη διαδικασία απόληξε τόσο λόγω της ασθένειας του κ. Παπανδρέου όσο και της χιονοστιβάδας του σκανδάλου Κοσκωτά που έφερε την χώρα σε παρατεταμένη προεκλογική περίοδο και υποχρέωσε τον κ. Παπανδρέου να δώσει μάχη για την πολιτική του επιβίωση. Εκφυλίστηκε, κατά συνέπεια, λόγω των πολιτικών συνθηκών, η διαδικασία του διαλόγου και το «πνεύμα του Νταβός».

ΑΕΙΖΕΙ επίσης να σημειωθεί ότι ο Πρόεδρος Βασιλείου μιλώντας στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων της Ειδικής Συνόδου της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ για τον Αφοπλισμό στις 7 Ιουνίου 1988 τό-

νισε ότι η χώρα του καλωσόριζε την επαναπροσέγγιση Ελλάδας - Τουρκίας προσθέτοντας ότι ο διάλογος θα καρποφορούσε μόνο όταν θα σημειωνόταν πρόοδος στο Κυπριακό —δεν έθετε δηλαδή θέμα ούτε όρων ούτε χρονοδιαγράμματος— ενώ ο κυβερνητικός εκπρόσωπος στην Λευκωσία κ. Φάντης δήλωνε ότι η κυπριακή κυβέρνηση συμμερίζεται την άποψη του κ. Παπανδρέου ότι ως αποτέλεσμα της συνάντησης στο Νταβός το κυπριακό πρόβλημα αναβαθμίστηκε διεθνώς!

ΗΤΑΝ αναγκαία η συνοπτική αυτή αναφορά στην «προϊστορία» του θέματος —μολονότι παραλείπεται αναγκαστικά πληθώρα άλλων σημαντικών λεπτομερειών της φάσης εκείνης των ελληνοτουρκικών σχέσεων— ώστε να έχουμε κάποιες αναλογίες με το σημερινό Νταβός και κάποια μέτρα για τις πραγματικές διαστάσεις του προβλήματος. Γιατί, πρέπει να τονιστεί και να επαναληφθεί, ότι το *mea culpa* του κ. Παπανδρέου είναι σήμερα ανέξοδο και εν πολλοίς άνευ αντικρύσματος.

ΣΕ ΑΝΤΙΔΙΑΣΤΟΛΗ με την στάση του κ. Παπανδρέου, συνεπέστατη με τον εαυτό της είναι η στάση όλων εκείνων των λεγόμενων *απορριπτικών* (*rejectionists*) που με σοβαρά επιχειρήματα είναι αντίθετοι απέναντι σε οποιονδήποτε *ουσιαστικό* διάλογο με την Τουρκία, και σε οποιαδήποτε συμφωνία για το Κυπριακό όπως έχουν τα πράγματα. Είναι γνωστή η επιχειρηματολογία της άποψης αυτής. Το αδύνατο σημείο της έγκειται στο γεγονός ότι ούτε η κοινή γνώμη ούτε οι πολιτικές δυνάμεις είναι πρόθυμες να σηκώσουν το βάρος των θυσιών, οικονομικών και άλλων, που συνεπάγεται μια τέτοια μακροπρόθεσμη στρατηγική ισχυροποίησης —αμυντικής, οικονομικής, πολιτικής διεθνώς— της διαπραγματευτικής θέσης της χώρας. Αξίζει δε να τονιστεί ότι στόχος των αντιρρήσεων αυτών είναι τόσο ο κ. Μητσοτάκης όσο ιδιαίτερα και ο κ. Βασιλείου που κατηγορείται ευθέως ότι δεν είναι σε θέση να αντιληφθεί τις συνέπειες μιας συμφωνίας για το Κυπριακό, συμφωνίας που επιζητεί «πάση θυσία».

ΣΤΗΝ ΑΛΛΗ όχθη, επικρατεί η θεωρία ότι ο διάλογος με την Τουρκία όχι μόνο είναι η μόνη λύση που μπορεί να αποδώσει, αλλά και ο προσφορότερος τρόπος για να προωθηθεί η επίλυση του Κυπριακού. Υπέρμαχος της αναπόδεικτης προς το παρόν, ομολογουμένως, θεωρίας αυτής, είναι ο κ. Μητσοτάκης. Οι επικριτές του παραγνωρίζουν το γεγονός ότι ως προς αυτό είναι συνεπής. Πάντοτε υπήρξε ένθερμος υποστηρικτής της άποψης αυτής. Παραγνωρίζεται επίσης το γεγονός ότι εκτός από την περίοδο έντασης και μη διαλόγου με την Τουρκία (1983-1987) η Ελλάδα πάντα «διελέγε-

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Έθνη - πόλεμος - πολιτική

Της Σύνταξης: Ο σταθερός ορίζοντας της λιτότητας σε έναν κόσμο που αλλάζει

Vilém Flusser: Υπάρχει ακόμη το γαλλικό έθνος; Σκέψεις για τη Δημοκρατία των Συμβουλίων, τον εθνικισμό και τη μετα-ιστορία

Άκης Γαβριηλίδης: Το υπαρκτό, το τεχνητό και το «ανύπαρκτο». Μερικές σκέψεις με αφορμή το «λεγόμενο Μακεδονικό»

Δημήτρης Λιθοξόου: Η μητρική γλώσσα των κατοίκων του ελληνικού τμήματος της Μακεδονίας πριν και μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών

Δημήτρης Δημούλης και Χριστίνα Γιαννούλη: Έθνη, τάξεις, πολιτική. Αναφορά στις μαρξιστικές επεξεργασίες για τον πόλεμο (Μέρος Α')

Γιάννης Μηλιός: Ο Λένιν αντιμέτωπος με το ζήτημα της καπιταλιστικής ανάπτυξης (1893-1900): Μια επίκαιρη μαρξιστική θεωρητική ανάλυση

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ:

Ο Γιάννης Μηλιός γράφει για το βιβλίο του Γ. Σταμάτη «Προβλήματα θεωρίας γραμμικών συστημάτων παραγωγής», Αθήνα 1991

Ο Δημήτρης Δημούλης γράφει για το βιβλίο του Α. Ελεφάντη «Στον αστερισμό του λαϊκισμού», Αθήνα 1991

Η Χριστίνα Γιαννούλη γράφει για το βιβλίο του Π. Νούτσου «Η σοσιαλιστική σκέψη στην Ελλάδα από το 1875 ως το 1974, τ. Α' », Αθήνα 1990

Αλφαβητικό ευρετήριο των Θέσεων (1982-1991)

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 1992 38

Γραφτείτε
συνδρομητές
στο **αντί**

το» με την Τουρκία. Ο κ. Καραμανλής ως πρωθυπουργός και οι υπουργοί Εξωτερικών της Ελλάδας είχαν αρκετές συναντήσεις με τους Τούρκους ομολογούς τους στην περίοδο 1974-80. Πριν επιλέξει τον πόλεμο, δηλώνει ο κ. Καραμανλής στην Βουλή (20/10/76), η ελληνική κυβέρνηση έχει υποχρέωση απέναντι στον ελληνικό λαό να εξαντλήσει όλες τις ειρηνικές διαδικασίες. Ο ίδιος δεν παρέλειπε σε κάθε ευκαιρία να τονίζει προς τον κ. Παπανδρέου ότι οι μέθοδοι επίλυσης των διεθνών διαφορών είναι τρεις: ο πόλεμος, οι διαπραγματεύσεις και η διαιτησία. Λίγο αργότερα στις 11/11/76 υπογράφεται η γνωστή συμφωνία της Βέρνης, σχετικό άρθρο της οποίας για τις έρευνες στο Αιγαίο αποτέλεσε και το «επίδικο αντικείμενο» στην κρίση του Μαρτίου 1987.

ΥΠΕΝΘΥΜΙΖΕΤΑΙ ακόμη η ανταλλαγή επιστολών μεταξύ Καραμανλή και Ντεμιρέλ τον Μάιο του 1976 όπου η ελληνική πλευρά προτείνει σύναψη Συμφώνου μη προσφυγής στην βία, πρόταση για την οποία ο τούρκος πρωθυπουργός εκφράζει τις αμφιβολίες του, διότι δεν μπορεί να την δικαιολογήσει μεταξύ δύο χωρών - μελών του ΝΑΤΟ. (Ας τονιστεί ότι το Κοινό Ανακοινωθέν στο Νταβός 1/2/92 κάνει λόγο για Σύμφωνο Φιλίας, Καλής Γειτονίας και Συνεργασίας· όχι για Σύμφωνο μη επιθέσεως).

ΥΠΑΡΧΕΙ, λοιπόν, μια συνέχεια στην προσέγγιση του διαλόγου με την Τουρκία. Δεν είναι κάτι το καινοφανές, όσον αφορά τουλάχιστον τον κ. Μητσοτάκη, ούτε πρόκειται για καμιά «θεαματική στροφή» στην πολιτική του. Οι διάλογοι με την Τουρκία δεν έχουν, βέβαια, μέχρι στιγμής αποδώσει τα αναμενόμενα και τα επιθυμητά, ούτε έχουν οδηγήσει στην επίλυση του Κυπριακού. Κατά συνέπεια, δεν αρκεί μόνον η ανάλυση της θεωρίας, λογικής και πρακτικής του διαλόγου που ενστερνίζεται η σημερινή κυβέρνηση, αλλά είναι απαραίτητη και η ανάλυση της *συγκυρίας* μέσα στην οποία εξελίσσεται η πρακτική αυτή. Διότι το πρόσφατο Νταβός αποτελεί την αφετηρία κι όχι το τέρμα. Δεν δημιουργεί τετελεσμένα γεγονότα και δεν προδικάζει τίποτα, ούτε αρνητικά ούτε θετικά.

ΣΥΜΦΩΝΑ με την κυβερνητική λογική και επιχειρηματολογία η δρομολόγηση των συζητήσεων για την σύναψη του Συμφώνου με την Τουρκία και γενικότερα η διαδικασία εξομάλυνσης των θεμάτων μέσω του διαλόγου δίνει μια ανάσα στην χώρα που αντιμετωπίζει τόσα σοβαρά εξωτερικά προβλήματα και παρουσιάζει την χώρα πρόθυμη να ακολουθήσει ειρηνικές διαδικασίες για την επίλυση των προβλημάτων ενόψει μάλιστα της επίσκεψης του κ. Ντεμιρέλ στις Ην. Πολιτείες στις 13 Φεβρουαρίου. Έτσι, εκείνη που θα δοκιμαστεί στο προσεχές μέλλον

είναι η καλή θέληση της Τουρκίας, ιδιαίτερα όσον αφορά το Κυπριακό. Να είναι, άραγε, άσχετη η δήλωση Ντεμιρέλ σε συνέντευξή του στο περιοδικό *TIME* ότι «ωθούμε τους ηγέτες της Β. Κύπρου να είναι λογικοί»; Σε συνδυασμό δε με την δήλωσή του για αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από τα κατεχόμενα, εάν δοθούν εγγυήσεις για την ασφάλεια τουρκικής κοινότητας (συνέντευξη στη *Μιλλιέτ* 31/1/92), είναι πράγματι ειλικρινής όσον αφορά την «άσκηση επιρροής» στον Ντενκτάς ή αποτελεί ελιγμό ενόψει της επίσκεψής του στις Ην. Πολιτείες, όπου φυσικά θα του τεθεί το θέμα του Κυπριακού;

ΓΙΑΤΙ, πάνω στο θέμα της αποσύνδεσης του Κυπριακού από την πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων επικεντρώθηκαν και όλες οι επικρίσεις σε Κύπρο και Ελλάδα. (Η ανακοίνωση, βέβαια, του ΠΑΣΟΚ θέτει γενικότερο θέμα διαλόγου, χωρίς κανένα ιχνος αυτοκριτικής και οδυνηρής υπόμνησης του *mea culpa*).

ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ίσως να υπομνησθεί τόσο η βεβαιότητα του αμερικανού προέδρου Μπους για την επικείμενη διάσκεψη (4μερή ή πολυμερή) κατά την επίσκεψή του πέρσι το καλοκαίρι σε Αθήνα και Άγκυρα, καθώς και η αποτυχημένη συνάντηση Μητσοτάκη - Γιλμάζ στο Παρίσι τον περασμένο Οκτώβριο. Τότε, προφανώς, ο κ. Γιλμάζ λόγω των επικείμενων επιλογών στην Τουρκία δεν θέλησε να προχωρήσει σε τίποτα.

ΝΑ ΕΙΧΑΝ άραγε προχωρήσει οι διαπραγματεύσεις για το Κυπριακό σε τέτοιο σημείο ώστε να απέμεναν μόνον ορισμένα επίμαχα θέματα στα οποία ο κ. Γιλμάζ έπρεπε να δώσει συγκεκριμένες απαντήσεις, πράγμα που απέφυγε προεκλογικά; Να δεσμεύτηκε άραγε ο κ. Ντεμιρέλ στο Νταβός ότι οι διαπραγματεύσεις θα ξαναρχίσουν από κει που σταμάτησαν; Και πώς είναι βέβαιος ο ειδικός συντονιστής του Σταϊκτ Ντηπάρτμεντ κ. Λέτσκι ότι η διάσκεψη για το Κυπριακό θα γίνει και το πρόβλημα θα επιλυθεί μέσα στο πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους;

ΜΑΥΤΕΣ τις υποθέσεις, δεν είναι καθόλου περίεργο που ο κ. Μητσοτάκης στην Συνέντευξη Τύπου στο Κέντρο Τύπου της Γενικής Γραμματείας Τύπου και Πληροφοριών στο Νταβός, μετά την συνάντησή του με τον κ. Ντεμιρέλ (1/2/92), μίλησε για «παράλληλη» διαδικασία συζήτησης του Κυπριακού, τοποθέτηση που πυροδότησε σειρά αντιδράσεων τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ελλάδα. Την ίδια μέρα, ο κ. Μητσοτάκης επανέλαβε ότι το Κυπριακό είναι θέμα «το οποίο σαφώς επηρεάζει τις σχέσεις της Ελλάδος με την Τουρκία» κι ότι η έννοια του *παράλληλα* δεν σημαίνει τίποτε άλλο παρά «ότι στους προσεχείς μή-

νες θα καταβληθεί προσπάθεια για να προχωρήσουμε παράλληλα και προς τα δύο». Ο κ. Μητσοτάκης αρνήθηκε να δεσμευθεί ως προς την ταχύτητα των παράλληλων διαδικασιών και ως προς το τέρμα τους. Δεν έκανε καμιά πρόβλεψη. Επανέλαβε, ωστόσο, ότι για το Κυπριακό «βρισκόμαστε τώρα σε μια καλή στιγμή».

ΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ προήλθαν από την κυπριακή πλευρά και συγκεκριμένα από τον πρόεδρο Βασιλείου, ο οποίος επέμενε στις δηλώσεις του ότι θα διαφωνούσε αν το σύμφωνο φιλίας έμπαινε μπροστά από το Κυπριακό. «Αλλά δεν νομίζω ότι μπαίνει μπροστά», είπε «και δεν μπορώ να φανταστώ ότι η Ελλάδα είναι έτοιμη να υπογράψει σύμφωνο φιλίας και συνεργασίας με την Τουρκία, χωρίς να υπάρχει λύση του Κυπριακού καθαρή» (1/2/92). Στην δήλωση αυτή ο κ. Μητσοτάκης ανταπάντησε με την τοποθέτηση ότι το Κυπριακό «μπαίνει μπροστά» και το «ξέρουν οι πάντες» και επανέλαβε ότι φυσικά «παράλληλα» γίνεται αυτή η προσπάθεια.

ΕΝΤΥΠΩΣΗ και μάλλον έκπληξη προκάλεσε η δημόσια αυτή τοποθέτηση του κ. Βασιλείου, η οποία ελαφρώς μόνον συγκάλυπτε κάποια καχυποψία για τις προθέσεις της ελληνικής κυβέρνησης. Και μολονότι σε μεταγενέστερες δηλώσεις του (3/2/92) προς τον Ραδιοφωνικό Σταθμό «Άστρα» χαρακτήρισε ως *θετικό* για την Κύπρο τον ελληνοτουρκικό διάλογο, επέμενε στην θέση του ότι «είναι *αδιανόητο να υπάρξει υπογραφή τέτοιας συμφωνίας χωρίς πρόοδο και λύση του Κυπριακού*». Στην θέση αυτή συμπαρατάχθηκαν όλα τα πολιτικά κόμματα της Κύπρου. Ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ μάλιστα, ο κ. Γλαύκος Κληρίδης, εξέφρασε την βεβαιότητα (!) ότι «*τέτοιο σύμφωνο φιλίας δεν πρόκειται να υπογραφεί αν δεν προηγηθεί λύση του Κυπριακού*».

ΟΙ ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ της Κύπρου δεν φαίνονται μόνον από το αίτημα των κυπριακών κομμάτων για σύγκληση του Εθνικού Συμβουλίου, αλλά από την εμμονή του κ. Βασιλείου στις θέσεις του, ακόμη και μετά την συνάντησή του με τον κ. Μητσοτάκη και τις διευκρινίσεις που ασφαλώς του εδόθησαν.

ΒΕΒΑΙΑ, σε δεύτερη συνέντευξή του στο Κέντρο Τύπου του Νταβός (2/2/92), ο κ. Μητσοτάκης τόνισε ότι δεν υπάρχει διάσταση απόψεων με τον κ. Βασιλείου, πράγμα όμως που εκ των πραγμάτων διαφεύδεται. Εκτός κι αν υιοθετήσει κανείς την άποψη ότι πρόκειται περί «*συμπεφωνημένης ασυμφωνίας*» ή «*διπλωματικής συμπαιγνίας*», πράγμα που η «ελληνική πραγματικότητα» μάλλον αποκλείει.

ΓΕΓΟΝΟΣ, πάντως, είναι ότι οι αντιδράσεις αυτές εμποδίζουν τον κ. Μητσοτάκη να αναπτύξει μεγάλη ταχύτητα στο *train of thought* Συμφώνου Φιλίας και Συνεργασίας.

Και κυρίως τον εμποδίζουν να φτάσει στο τέρμα, αν το άλλο τραίνο του Κυπριακού έχει μείνει πίσω. Εξ ου και οι δηλώσεις του ΥΠΕΞ κ. Α. Σαμαρά περί προτεραιότητας του Κυπριακού (2/2/92) καθώς και η θέση περί «ταυτοχρόνου» αφίξεως των δύο τρενών στον προορισμό τους.

ΕΙΝΑΙ γνωστό ότι μόνον στην ευκλείδειο γεωμετρία οι παράλληλοι δεν συναντώνται. Στην πολιτική δεν ισχύει η γεωμετρία. Φαίνεται ότι ο κ. Μητσοτάκης αρνούμενος να δεσμευτεί τόσο ως προς την ταχύτητα των δύο τρενών όσο και ως προς τον χρόνο της άφιξής τους στον σταθμό δεν επιθυμεί να θέσει «προκαταρκτικούς» όρους στην Τουρκία και μάλλον ελπίζει, με την υπεραισιοδοξία που τον διακρίνει, ότι το τραίνο του Κυπριακού θα έχει ήδη ολοκληρώσει το ταξίδι του πριν ο ίδιος μεταβεί στην Άγκυρα. Ελπίζει και πάλι για υπογραφή του Συμφώνου τον Ιούνιο.

ΤΟ ΠΟΣΟ βάσιμες είναι οι ελπίδες αυτές που τρέφει η ελληνική πλευρά δεν θα αργήσει να φανεί. Τα προβλήματα για τον κ. Μητσοτάκη θα αρχίσουν στην ουσία όταν θα προχωρούν οι συζητήσεις για το Σύμφωνο ενώ παρασκηνιακές διαπραγματεύσεις για

το Κυπριακό μπορεί να έχουν τελματωθεί. Η λογική υπαγορεύει ότι θα είναι πολιτικά αδύνατο για έλληνα πρωθυπουργό να προχωρήσει.

ΤΕΛΙΚΑ, η δημόσια διαφωνία μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου, σε χτυπητή αντίθεση με την ομόφωνη επιδοκιμαστική στάση των τουρκικών κομμάτων και του τουρκικού Τύπου, προκαλεί πράγματι αναπάντητα ερωτηματικά, πέρα από την δυσμενή εικόνα που δημιουργεί.

() κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ δεν εγνώριζε άραγε την ελληνική τοποθέτηση; και γιατί επέλεξε με τέτοια άμεση αντίδραση; Η ελληνική πλευρά επιμένει ότι η Κύπρος «εγνώριζε και γνωρίζει» κι ότι είναι εντελώς απίθανο να μην είχε ενημερωθεί ο πρόεδρος της Κύπρου. Ο ίδιος, άλλωστε, είναι θερμός υποστηρικτής της συμφωνίας για το Κυπριακό. Τι είναι εκείνο που φοβάται από την «παράλληλη» διαδικασία; Σημαίνει άραγε πλήρη άρση της εμπιστοσύνης του προς την ελληνική κυβέρνηση και προς το πρόσωπο του κ. Μητσοτάκη; Έχει εσωτερικούς πολιτικούς λόγους για να εμμένει σε μια τέτοια δημόσια κριτική στάση; Είναι μήπως η σύναψη του Συμφώνου (αλλά με ποιο περιε-

χόμενο;) το αντάλλαγμα για την επίλυση του Κυπριακού; Θα θέσει το Σύμφωνο τις βάσεις και τις αρχές για την επίλυση των «διμερών θεμάτων»; Πρόκειται περί πακέτου διαδοχικών λύσεων στην περιοχή υπό την διακριτική παρέμβαση των Ην. Πολιτειών; Και ποιος έχει μεγαλύτερη ανάγκη από τέτοια πακέτα λύσεων: ο κ. Μητσοτάκης ή ο κ. Ντεμιρέλ;

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ, τελικά, για ερωτήματα που δεν θα αργήσουν να διευκρινιστούν.

ΕΙΝΑΙ, όμως, σκόπιμο να υπογραμμιστεί ότι είναι άσκοπες τόσο οι θριαμβολογίες όσο και οι κραυγαλέες καταγγελίες περί «ξεπουλήματος» και τα παρόμοια. Πρέπει να μάθουμε να συνυπάρχουμε με τα προβλήματα, την ρευστότητα και τις αβεβαιότητες.

ΑΝ Η ΟΛΗ προσπάθεια κριθεί με την απορριπτική λογική, τότε πρόκειται εκ των προτέρων για μαθηματικά ολέθρια κατάληξη. Αν κριθεί στην βάση της λογικής του διαλόγου, που δεν είναι καινούριο φαινόμενο, τότε είναι πολύ νωρίς για να προσμετρηθούν κέρδη και ζημιές. Όλα τα άλλα είναι περιττά και άκρως ζημιογόνα. Πλήττουν δε την σοβαρότητά μας. □

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

Βιβλία για μικρά Παιδιά

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

ΣΕΙΡΑ: ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΟΦΙΑ ΖΑΡΑΜΠΟΥΚΑ

- Τα μαγικά χρώματα • Ο κύριος Μπεν, η Μου και τα σκουπίδια
- Η μεγάλη φωτιά • Η οικογένεια Τρίγωνου

ΣΕΙΡΑ: Η ΜΑΡΩ ΠΑΕΙ... ΤΟΥ ΜΑΝΟΥ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ (ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ: ΤΕΤΗ ΣΩΛΟΥ)

- Η Μάρω πάει στο σχολείο • Η Μάρω πάει για ψώνια
- Η Μάρω πάει στην παραλία • Η Μάρω πάει στο πάρκο

ΣΕΙΡΑ: ΜΗΠΩΣ ΕΙΔΑΤΕ ΤΟΝ ΑΟΡΑΤΟ; ΤΗΣ ΜΑΡΩΣ ΛΟΙΖΟΥ

- Η Κατερίνα και ο αόρατος στη βροχή • Η Κατερίνα και ο αόρατος στο μαγικό νησί
- Η Κατερίνα και ο αόρατος στο σκοτάδι • Η Κατερίνα και ο αόρατος παίζουν κρυφτό

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Σ. ΠΑΤΑΚΗΣ Α.Ε. ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 3638362, FAX 3628950

Τι έδωσε το Νταβός αρ. 2;

του Σοφιανού Χρυσστομίδη

Φέτος ήταν Μητσοτάκης και Ντεμιρέλ...

Το Νταβός αρ. 2 είναι ήδη γεγονός. Και ενώ δεν έχει ακόμα επιστρέψει ο πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης στην Αθήνα, δεν έχει ενημερωθεί η Βουλή και ελάχιστα άνθρωποι κατέχουν λεπτομέρειες για το «τι ακριβώς συνέβη εκεί», η αντιπολιτευτική «παθολογία» —ένα από τα οικεία κακά του πολιτικού μας βίου— βρήκε και πάλι πανηγυρική έκφραση.

Ενδεικτική η περίπτωση του πρώην αναπληρωτή υπουργού Εξωτερικών Ι. Καφή, ο οποίος, με άρθρο του στο «Βήμα της Κυριακής» —προτού, δηλαδή, πραγματοποιηθεί η συνάντηση Μητσοτάκη - Ντεμιρέλ— απεφάνθη ότι «η συνάντηση του Νταβός άρχισε να παράγει αποτελέσματα από την στιγμή που αποφασίστηκε». Και, ως καλός προφήτης, έκρινε ότι τα αποτελέσματα είναι —ex προοιμίου— «δυσμενή και ενδεχομένως ολέθρια για τα εθνικά μας θέματα». (Ο κ. Ι. Καφής έφθασε να διερωτάται αν ο κ. Μητσοτάκης θα «διαπραγματευθεί», μεταξύ άλλων, και «την αξίωση της Τουρκίας να της δοθούν ορισμένα νησιά της Δωδεκανήσου»!)

Αλλά με το ίδιο πνεύμα είναι διαποτισμένοι όχι μόνον οι τίτλοι της «Αυριανής» («Ο Μητσοτάκης ξεπούλησε και την Κύπρο!»), αλλά και η επίσημη ανακοίνωση του ΠΑΣΟΚ, ελάχιστες ώρες ύστερα από

την συνάντηση. Οι συντάκτες της ανακοίνωσης φαίνεται να αγωνιούν γιατί, ως εκείνη την ώρα, δεν ξέρουν επακριβώς «ποιες παραχωρήσεις είναι έτοιμος να κάνει ο κ. Μητσοτάκης εις βάρος των συμφερόντων του έθνους», εφόσον, κατά την φιλοσοφία τους, «διαλέγομαι» θα πει «εκχωρώ», «παραχωρώ», κ.λπ.

Τα «συν» και τα «πλην» του ελληνοτουρκικού διαλόγου

Αλλά προτού δούμε τι έγινε, τι συμφωνήθη στο Νταβός αρ. 2, ας εξετάσουμε για λίγο τα «συν» και τα «πλην» του όποιου διαλόγου —του ελληνοτουρκικού διαλόγου, στην προκειμένη περίπτωση.

Οι πολέμιοί του πιστεύουν ότι, με δεδομένα την τουρκική αδιαλλαξία και προκλητικότητα, αλλά και τις τουρκικές διεκδικήσεις εις βάρος της Ελλάδας, η διαδικασία διαλόγου είναι «ανύπαρκτης χρησιμότητας και αξίας». Ο διάλογος —λέγουν— δίνει την δυνατότητα στην αδιάλλακτη πλευρά να εμφανίζεται με διαλλακτικό προσώπιο, προκειμένου να προωθήσει τους δικούς της, άμεσους ή μεσοπρόθεσμους, στόχους... Η διαδικασία διαλόγου για την επίλυση διαφορών —συμπληρώνουν— απαιτεί συνήθως «μέσες λύσεις» ή «αμοιβαίες παραχωρήσεις». Και καθώς διεκδικήσεις διατυπώνει η

Τουρκία και όχι η Ελλάδα, έπεται ότι «παραχωρήσεις» (στο Αιγαίο, λ.χ.) θα πρέπει να κάνει η Ελλάδα και όχι η Τουρκία.

Ανάλογα επιχειρήματα, όμως, ακούονται και στην Κύπρο, από τους πολέμιους του διαλόγου. Η τουρκική κατοχή της Β. Κύπρου —τονίζουν— συνεχίζεται επί 18 χρόνια, παρά τις συνομιλίες και την καλή θέληση της ελληνικής πλευράς. Συνεπώς, η συνέχιση του όποιου διαλόγου είναι μάταιη. Προκειμένου, μάλιστα, να μας επιβληθεί, τελικά, μια «κακή λύση», επιλέγουμε, από τώρα, το «κ α μ ι α λ ύ σ η »! Κατ'επίκταση: *STOP* στις διαπραγματεύσεις και τον διάλογο.

Ωστόσο, η κοινή λογική, λέει πως μόνη διαδικασία για την επίλυση των διαφορών μας με την Τουρκία, στην Κύπρο ή στο Αιγαίο, παραμένει ο διάλογος, βάσει, φυσικά, των αρχών και κανόνων του διεθνούς δικαίου. Εκτός αν είμαστε έτοιμοι για δυναμικές ενέργειες και αναμετρήσεις! Ο διάλογος, σε όποιο επίπεδο και αν γίνεται, κρατάει ανοιχτούς τους διαύλους επικοινωνίας και επιτρέπει την συνεχή διερεύνηση των θέσεων της άλλης πλευράς. Και η διερεύνηση αυτή είναι, οπωσδήποτε, χρήσιμη. Άλλωστε, με την Ευρώπη να βαδίζει προς την ολοκλήρωσή της και την Ελλάδα να συνυπογράφει κείμενα για διεθνή συνεργασία, ασφάλεια, ειρήνη, ανθρώπινα δικαιώματα και δημοκρατικές διαδικασίες, θα ήταν τρελό αν η κυβέρνηση —η όποια ελληνική κυβέρνηση— εμφανιζόταν να αποκηρύσσει τον διάλογο ως μέσο επίλυσης διαφορών. Στην περίπτωση αυτή, εμείς θα είμασταν οι «αδιάλλακτοι» και όχι η Άγκυρα!

«Ο διάλογος —μας βεβαιώνει ένας πολύπειρος διπλωμάτης, ο κ. Βύρων Θεοδωρόπουλος— όταν διεξάγεται με υπομονή, επιμονή, ψυχραιμία και προσοχή, δεν μπορεί να προκαλέσει ζημιά». Συμπέρασμα: Ο διάλογος, ακόμα και αν αποδειχθεί άκαρπος, δεν βλάπτει. Και αν το αποτέλεσμά του είναι απλώς η πολιτική ύφεση, η διατήρηση κάποιου καλού κλίματος, ο διάλογος αποτελεί κέρδος, εφόσον αποτρέπει καταστάσεις που μπορούν να οδηγήσουν σε κρίσεις.

Από την σκοπιά αυτή, τα «αναθέματα» του ΠΑΣΟΚ κατά του διαλόγου είναι πραγματικά εκτός τόπου και χρόνου, έστω και αν εμφανίζονται ως «άρνηση» ή «αποδοκι-

Η «αποσύνδεση», τα αναθέματα

και η χρησιμότητα ενός διαλόγου

μασία» της εξωτερικής πολιτικής της Νέας Δημοκρατίας, η οποία, ως κυβέρνηση, απεργάζεται, κατ' ανάγκη, την «εθνική μειοδοσία»!

(Για την ιστορία, πάντως, σημειώνουμε ότι μοναδική περίοδος όπου το ΠΑΣΟΚ ανακάλυψε τον διάλογο, ήταν το σωτήριο έτος 1988, κατά την συνάντηση Παπανδρέου - Οζάλ, στο Νταβός. Τότε, ο κ. Α. Παπανδρέου δεν είχε συνειδησιακούς αντιπερισπασμούς, προκειμένου να θέσει το Κυπριακό «στο ράφι».)

Κυπριακό και «σύμφωνο φιλίας και συνεργασίας»

Ύστερα από τα λίγα αυτά περί διαλόγου, ας δούμε τώρα, «τι συνέβη» στο Νταβός αρ. 2. Με βάση το κοινό ανακοινωθέν, αλλά και όσα άλλα συμπληρωματικά στοιχεία υπάρχουν, προκύπτει ότι οι δύο πρωθυπουργοί συμφώνησαν να συνεχίσουν —και να αναπτύξουν— τον διάλογο που διακόπηκε τον περασμένο Σεπτέμβριο, στο Παρίσι, με συνομιλητές τους κ.κ. Μητσοτάκη και Γιλμάζ. Στόχος του νέου διαλόγου η σύναψη «*συμφώνου φιλίας, καλής γειτονίας και συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών*» και η στήριξη των προσπαθειών του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ —«*με την κατάλληλη παρακίνηση των ενδιαφερομένων μερών*»— για μια διαρκή και βιώσιμη λύση του Κυπριακού.

Η όλη συνάντηση κράτησε δύο ώρες και αν ληφθεί υπόψη ότι οι δύο πρωθυπουργοί αναφέρθηκαν και σε θέματα όπως είναι η διάλυση της πρώην ΕΣΣΔ, η κατάσταση στα Βαλκάνια, η αναγνώριση, από την Τουρκία, της «Μακεδονίας», η επικείμενη επίσκεψη Ντεμιρέλ στην Ουάσιγκτον, η ένταξη της Τουρκίας στην ΕΟΚ, κ.λπ. συνάγεται ότι η συζήτηση των διμερών θεμάτων ήταν γενική και δεν προχώρησε σε εξειδικεύσεις. (Αυτό επιβεβαιώνεται και από κάποιες «εσωτερικές» πληροφορίες).

Ωστόσο, το πρόβλημα που ανέκυψε ξαφνικά και τροφοδότησε αλυσιδωτές αντιδράσεις στην Κύπρο και την Ελλάδα ήταν η κατά κάποιο τρόπο (με βάση τις αρχικές δηλώσεις του κ. Μητσοτάκη) «αποσύνδεση» του Κυπριακού από την πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Την «αποσύνδεση» αυτή πρώτος επεσήμανε ο πρόεδρος της Κύπρου Γ. Βασιλείου ο οποίος το ίδιο βράδυ

Το 1988 ήταν Παπανδρέου και Οζάλ.

(του περασμένου Σαββάτου) χαρακτήρισε «*αδιανόητη*» την υπογραφή ενός ελληνοτουρκικού συμφώνου φιλίας και συνεργασίας χωρίς να έχει προηγηθεί η επίλυση του Κυπριακού.

Η αντίδραση Βασιλείου στηρίχθηκε σε δύο στοιχεία των δηλώσεων Μητσοτάκη: Πρώτο, στο ότι «*το Κυπριακό είναι χωριστό θέμα*» και «*θα γίνεται παράλληλη προσπάθεια και για τα δύο*» και, δεύτερο, στο ότι «*η δίκαιη και βιώσιμη λύση του Κυπριακού*» αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΟΚ.

Τα ερωτήματα που έθεσαν, στο σημείο αυτό, οι Κύπριοι, ήταν τρία: Γιατί ο Έλληνας πρωθυπουργός αποφεύγει να δηλώσει ότι προϋπόθεση κάθε ελληνοτουρκικής προσέγγισης είναι το Κυπριακό, όπως δηλώνει για την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΟΚ; Γιατί έπρεπε ο κ. Μητσοτάκης να πάει στο Νταβός, για να ανακαλύψει την «*παράλληλη προσπάθεια*», η οποία, εκ των πραγμάτων, υποβαθμίζει το Κυπριακό; Τέλος, πώς θα πεισθεί η Τουρκία να συναινέσει σε μια δίκαιη λύση του Κυπριακού, όταν η Ελλάδα εξασθενεί το ισχυρότερό της όπλο —την κοινοτική της ιδιότητα; (Ο συλλογισμός στηρίζεται στο ότι η ελληνική κυβέρνηση δεν θα μπορεί πλέον να επικαλείται την στάση

της «*βιαιοπραγούσης Τουρκίας*» στο Κυπριακό, εφόσον η ίδια η Αθήνα προχωρεί στην αποκατάσταση των σχέσεων της με την Αγκυρα).

Η συνέχεια είναι γνωστή: Την «*πάσα*» από τον πρόεδρο Γ. Βασιλείου πήραν όλα σχεδόν τα κυπριακά κόμματα, περιλαμβανομένου και του προέδρου του Δημοκρατικού Κόμματος, κ. Σπ. Κυπριανού, ο οποίος, όμως, ως πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, το 1988, είχε «*χαιρετίσει*» το Νταβός του κ. Παπανδρέου (διάβαζε: «*Το Κυπριακό στο ράφι*») ως «*έναν επιτυχή χειρισμό, που εντάσσεται στο πλαίσιο της κοινής γραμμής των κυβερνήσεων Ελλάδας και Κύπρου*»!

Ο σάλος από τις αντιδράσεις αυτές, ώθησε τόσο τον κ. Μητσοτάκη, όσο και τον πρόεδρο Βασιλείου, να ανακρούσουν πρύμναν. Ο πρώτος, μέσω των συνεργατών του —του υπουργού Εξωτερικών κ. Α. Σαμαρά και του (αναπληρωτή) κυβερνητικού εκπροσώπου κ. Β. Μαγγίνα— έσπευσε να διαμηνύσει ότι «*το Κυπριακό παραμένει, για την ελληνική κυβέρνηση, θέμα ύψιστης προτεραιότητας*» και ότι το Κυπριακό και οι ελληνοτουρκικές σχέσεις αποτελούν «*δύο παράλληλες και σύγχρονες διαδικασίες, που η τυχόν αρνητική εξέλιξη στην μία επηρεάζει την πρόοδο της άλλης*». Ο-

σο για τον ίδιο τον πρόεδρο Βασιλείου, αισθάνθηκε την ανάγκη να δηλώσει, από το Παρίσι, ότι ο ελληνοτουρκικός διάλογος αποτελεί «θετικό γεγονός» (γιατί η Ελλάδα, μέσω του διαλόγου, «μπορεί να περάσει καλύτερα τις θέσεις μας») και ότι ο Έλληνας πρωθυπουργός τον διαβεβαίωσε ότι «ποτέ δεν διανοήθηκε να υπογράψει σύμφωνο φιλίας με την Τουρκία, χωρίς να έχει ουσιαστικά λυθεί το Κυπριακό». (Για την δήλωση αυτή του προέδρου Βασιλείου, η «Καθημερινή» δεν αποκρύπτει την δυσφορία της, διότι ο «Έλληνας πρωθυπουργός εμφανίζεται να παραπλανά τους συνομιλητές του και, στην συγκεκριμένη περίπτωση, τον κ. Σ. Ντεμιρέλ»!

Η αναζήτηση λύσεων σε διμερή επίπεδα

Πόσο πρωτοτύπησε, όμως (ή «μειοδότησε»...) ο κ. Μητσοτάκης, προτείνοντας «παράλληλη» προσπάθεια επίλυσης του Κυπριακού και βελτίωσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων;

Βέβαιο είναι ότι δεν πρωτοτύπησε, αφού και επί κυβερνήσεων Νέας Δημοκρατίας και ΠΑΣΟΚ, ανάλογες προσπάθειες είχαν αναληφθεί. Τον Απρίλιο του 1976 λ.χ., ο κ. Κ. Καραμανλής είχε προτείνει στον κ. Ντεμιρέλ (που ήταν και τότε πρωθυπουργός) την σύναψη «συμφώνου μη επιθέσεως» μεταξύ των δύο χωρών —υφισταμένου και τότε, βέβαια, του Κυπριακού. Πλην η πρόταση απορρίφθηκε αμέσως από την τουρκική κυβέρνηση. Ακολούθησαν και άλλες πολλαπλές προσπάθειες να βρεθούν λύσεις σε διάφορα διμερή επίπεδα, αλλά χωρίς αποτέλεσμα, με εξαίρεση την «εκεχειρία» Νοεμβρίου 1976 (Πρακτικό της Βέρνης), που προέβλεπε την αποχή των δύο πλευρών από πράξεις που θα μπορούσαν να διαταράξουν τις διαπραγματεύσεις, για την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου.

Αλλά και η εκεχειρία αυτή, έμελλε να έχει δυσμενή εξέλιξη. Το 1982, η τότε κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ έκρινε πως οι διαπραγματεύσεις για την υφαλοκρηπίδα δεν είχαν λόγο να συνεχίζονται και χαρακτήρισε το πρακτικό της Βέρνης ως «ανενεργό». Ωστόσο, πέντε χρόνια αργότερα (Μάρτιος του 1987), μετά την «δυναμική έξοδο» του «Σισμίκ», η εκεχειρία ουσιαστικά ανανεώθηκε, αλλά υπό τον όρο ότι οι ελληνικές έρευνες δεν θα γίνονταν έξω από την δική μας αιγιαλίτιδα ζώνη των έξι ναυτικών μιλίων —περιορισμός που δεν υπήρχε στην συμφωνία του 1976.

Ένα πρώτο ερώτημα που τίθεται, συνεπώς, είναι αν, με βάση την αρνητική αυτή εμπειρία, αποτελεί «πράξη συνέσεως» η νέα προσπάθεια της ελληνικής πλευράς να επιδιώξει βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων, με την «παράλληλη» προώθηση της διαδικασίας για λύση του Κυπριακού.

Ένα δεύτερο ερώτημα είναι αν η Κύπρος δικαίως διαμαρτύρεται γι' αυτό που η ίδια θεωρεί «υποτίμηση του Κυπριακού», με την έννοια ότι η κυβέρνηση Μητσοτάκη επιχειρεί βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων, χωρίς να έχει προηγηθεί λύση ή έστω ουσιαστική πρόοδος στο Κυπριακό. Οι διαμαρτυρίες είναι κατανοητές. Από την άλλη, όμως, παραμένει γεγονός πως μια τέτοια θέση («το Κυπριακό απαραίτητη προϋπόθεση» κ.λπ.) δεν είχε ποτέ διακηρυχθεί, μέχρι σήμερα, από την ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας, τουλάχιστον με καθαρότητα και σαφήνεια. Δεν λείπουν, άλλωστε, οι αναλυτές εκείνοι που υποστηρίζουν ότι μια απόλυτη «συνάφεια» Κυπριακού και ελληνοτουρκικών σχέσεων ενδέχεται να έχει και αρνητικές επιπτώσεις, με την έννοια ότι αποδιεθνοποιεί την κυπριακή υπόθεση και την εμφανίζει ως «τμήμα» των διμερών σχέσεων Αθήνας - Άγκυρας.

(Και μια παρενθετική ιστορική διαδρομή: Από το 1974 και μετά, πολλά από τα «σημεία τριβής» στις σχέσεις Αθήνας - Λευκωσίας απαλειφθηκαν, με την γνωστή διατύπωση της ελλαδικής πλευράς: «Η Κύπρος αποφασίζει, η Ελλάς συμπαρίσταται». Και είναι γνωστό ότι την θέση αυτή αποδέχθηκε ασμένως η κυπριακή πολιτική ηγεσία, με το σκεπτικό ότι έτσι η Κύπρος διατηρεί την δική της κρατική (διεθνή) οντότητα, αλλά και το «πάνω χέρι» στις αποφάσεις που παίρνονται).

Ερωτήματα, συγκυρία και πιθανές απαντήσεις...

ΑΛΛΑ ΑΝ η αναζήτηση λύσεων σε διμερή επίπεδα δεν απέδωσε μέχρι σήμερα, γιατί ο κ. Μητσοτάκης προσέφυγε και πάλι στην διαδικασία αυτή; Και τι επέβαλλε, τελικά, την «στροφή» —όπως χαρακτηρίστηκε— στην εξωτερική μας πολιτική; Οι απαντήσεις ποικίλλουν:

● Διότι κάθε προσπάθεια έχει την δική της δυναμική, ανάλογα με τα δεδομένα και τους συσχετισμούς της συγκυρίας. Και το 1992 —μετά τις συγκλονιστικές εξελίξεις στις χώρες του «υπαρκτού» και την νέα πορεία της Ευρώπης— δεν είναι, ασφαλώς, 1974, 1976 ή 1988...

● Διότι και η Τουρκία αντιμετωπίζει και αυτή πολλαπλά προβλήματα, και στο εσωτερικό και στα ανατολικά της σύνορα, και πιθανόν ο κ. Μητσοτάκης να πιστεύει ότι μια «διμερής σύγκλιση» δεν είναι σήμερα ανέφικτη...

● Διότι και ο Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ επιθυμεί (όπως και οι προκάτοχοί του) ένταξη της Τουρκίας στην Κοινότητα. Και καθώς μας «διαμήνυσε» ήδη (μέσω «Μιλλιέτ») ότι «αν μας εγγυηθούν (οι Έλληνες) ότι δεν θα χυθεί αίμα, μπορούμε να αποσύρουμε αμέσως τα στρατεύματά μας από την Κύπρο», είναι φυσικό τα όποια «ανταλλάγματα» να εμπίπτουν στην διαδικασία των διμερών συγκλίσεων: «Υποχωρούμε στο Κυπριακό, σεις πού υποχωρείτε»;

● Διότι, τέλος, στην όλη αυτή ιστορία εμπλέκεται και ο πρόεδρος Μπους, ο οποίος, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, ενδιαφέρεται όχι μόνο για την επίλυση του Κυπριακού, αλλά και για την «παράλληλη» βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Ήδη έχει ανακοινωθεί ότι ο κ. Ντεμιρέλ θα βρίσκεται στην Ουάσιγκτον στις 13 Φεβρουαρίου, για συνομιλίες με τον πρόεδρο Μπους, ενώ διατυπώνονται δύο εκδοχές ως προς την «στροφή» της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Η πρώτη θέλει τον Έλληνα πρωθυπουργό να διευκολύνει τον Αμερικανό πρόεδρο στην προσπάθειά του επίλυσης του Κυπριακού, με την επίδειξη διαλλακτικότητας και στα ελληνοτουρκικά. Η δεύτερη θέλει τον κ. Μητσοτάκη «να παρέχει στον πρόεδρο Μπους την ευχέρεια να μην χρεωθεί προεκλογικώς τυχόν αποτυχία στο Κυπριακό». Και ένας τρόπος «μη χρεώσεως» είναι οι παράλληλες ελληνοτουρκικές συνομιλίες, η επίκληση των οποίων μπορεί να εξασφαλίσει φήφους του ομογενειακού στοιχείου...

Πόσο σοφότερος τώρα ο Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ;

Ορισμένοι σχολιαστές πιστεύουν ότι «πολλά θα εξαρτηθούν» —σε ό,τι αφορά το Κυπριακό και την ανέλιξη των ελληνοτουρκικών σχέσεων— από την επίσκεψη Ντεμιρέλ στον Λευκό Οίκο.

Δεν χωρεί αμφιβολία ότι η επίσκεψη του Τούρκου πρωθυπουργού στην Ουάσιγκτον είναι σημαντική. Και ότι τα ένδεκα χρόνια απουσίας του από την εξουσία (ο κ. Ντεμιρέλ διετέλεσε για τελευταία φορά πρωθυπουργός από τον Νοέμβριο του 1979 ως τον Σεπτέμβριο του 1980) θα πρέπει να τον έκαναν προσεκτικότερο —και σοφότερο— στους χειρισμούς θεμάτων εξωτερικής πολι-

τικής, αλλά και συσχετισμού δυνάμεων, στο εσωτερικό της χώρας του. Ο κ. Ντεμιρέλ ξέρει ότι ο πρόεδρος Μπους «μπορεί να βοηθήσει» στην προσέγγιση ορισμένων οξυτάτων προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα η Τουρκία. Αλλά επίσης ξέρει ότι κανένας Μπους —κανένας «πλανητάρχης»...— δεν είναι από μηχανής θεός.

Στο Νταβός, ο Τούρκος πρωθυπουργός διαβεβαίωσε τον Έλληνα ομόλογό του, ότι η κυβέρνησή του είναι σταθερή, ότι «επιθυμεί καλές σχέσεις με την Ελλάδα» και ότι ένας από τους κύριους στόχους του είναι η εισδοχή της Τουρκίας στην Κοινότητα. Όμως ο Σ. Ντεμιρέλ θα πρέπει —και αυτός, όπως και οι προκάτοχοί του— να «δαμάσει» τους σκληροπυρηνικούς του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών, που συγκροτούν ένα πανίσχυρο «λόμπυ» και που, τις περισσότερες φορές, προαποφασίζουν για λογαριασμό του (εκάστοτε) πρωθυπουργού.

Κατά τα άλλα, ο Σ. Ντεμιρέλ έχει, ασφαλώς, πολλά θέματα να συζητήσει με τον Αμερικανό πρόεδρο. Θέματα, πριν απ' όλα, αμερικανικής οικονομικής βοήθειας, αλλά και θέματα «ανατολικών συνόρων» της χώρας του. Κούρδοι, αφιονισμένοι Ιρανοί ισλαμιστές, Σαντάμ Χουσεΐν, Χάφεζ Ελ Άσαντ —όλοι αντίπαλοι της «καλής και φιλειρηνικής Τουρκίας»... Και «ωσει» να μην αρκούσαν όλοι αυτοί, προστέθηκαν τώρα και οι νεοανεξάρτητες δημοκρατίες της πρώην Σοβ. Ένωσης. Πώς πρέπει να συμπεριφερθεί η Άγκυρα απέναντι σε μια «χριστιανική ανεξάρτητη Αρμενία», που θα ζητήσει, ενδεχομένως, αύριο - μεθαύριο, εδάφη της τουρκικής Αρμενίας; (Ο Ντεμιρέλ θα πρέπει να θυμάται το σχέδιο ψηφίσματος του Αμερικανικού Κογκρέσου (1987), με θέμα την «ιστορική τραγωδία των Αρμενίων» και την αντίδραση της τότε βοηθού υπουργού Εξωτερικών Ρόζας Ριτζγουέι: «Προς Θεού! —είπε. Ένα τέτοιο ψήφισμα θα ενοχοποιούσε τους σύγχρονους Τούρκους ως υπεύθυνους θανάτων και συμβάντων που έγιναν πριν από 70 χρόνια». Πλην οι φίλοι των Αρμενίων στο Αμερικανικό Κογκρέσο, παραμένουν πολλοί...).

Πρώτες διαπιστώσεις και προοπτικές

Ας προσπαθήσουμε να ανακεφαλαιώσουμε. Χωρίς πλήρη στοιχεία για τα «διαμειφθέντα» στο Νταβός αρ. 2, η συναγωγή συμπερασμάτων δεν είναι ευχερής. Οι όποιες επιφυλάξεις ή δυσπιστίες, όμως, δεν εξαγνίζουν την ψυχοπαθολογία των αναθε-

μάτων, τις κραυγές περί «ολεθρίων αποτελεσμάτων» —όλη αυτή την άθλια φιλολογία που εμφανίζει τον πρωθυπουργό της Ελλάδας (τον όποιο πρωθυπουργό της Ελλάδας) έτοιμο να απεμπολήσει τα πάντα, από την Θράκη ως την Δωδεκάνησο, χάριν κάποιων ανομολόγητων ιδιωτικών συμφερόντων!

Πότε η αξιωματική αντιπολίτευση θα απαλλαγεί από τα «αντιδεξιά» σύνδρομά της; Και πότε η εκσυγχρονιστική Αριστερά θα αντιληφθεί, επιτέλους, ότι έργο ζωής δεν είναι να ακολουθεί «κατά πόδας» το ΠΑΣΟΚ, σε ό,τι γράφει και ό,τι λέει; Η «συναίνεση», η «ομοψυχία», η «από κοινού αντιμετώπιση των εθνικών θεμάτων», μπορεί να αποκηρύσσονται, ως πρακτική, από την ηγεσία του Περισσού —και η κ. Α. Παπαρήγα έχει το θάρρος και το διακηρύσσει... Άλλη όμως η πρακτική αυτή, και άλλη η στάση που πρέπει να τηρούν πολιτικά κόμματα που δεν φοβούνται την «άμβλυνση» των ταξικών αντιπαραθέσεων!

Στο Νταβός η κυβέρνηση επιχείρησε —«παράλληλα» με το Κυπριακό— μια βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων, σε διμερές επίπεδο. Αν η τακτική αυτή θα αποδώσει ή όχι, θα φανεί. Ο διάλογος, πάντως, ιδιαίτερα στην σημερινή συγκυρία, προβάλλει όχι μόνον χρήσιμος, αλλά και αναπόφευκτος.

Η Τουρκία, με βάση την τελευταία δήλωση του Ντεμιρέλ στην «Μιλλιέτ», φέρεται αποφασισμένη να αποσύρει τα στρατεύματά της από την Κύπρο. Και το ερώτημα που τίθεται είναι: «από μας τι ζητεί;». Αν οι αξιώσεις της είναι η ασφάλεια των Τουρκοκυπρίων, η ένταξή της στην ΕΟΚ, η ακώλυτη πρόσβασή της στον διεθνή χώρο του Αιγαίου, ακόμα και η από κοινού εκμετάλλευση των πετρελαίων του Αιγαίου (αν υπάρχουν και αν είναι οικονομικώς ενδιαφέροντα...), η απάντησή μας —υπό ορισμένες προϋποθέσεις— θα μπορούσε να ήταν «ναι, συζητούμε»... Αν, αντιθέτως, η Τουρκία ζητεί επεκτατικά κέρδη στο Αιγαίο, στην Κύπρο ή στην Θράκη, η απάντησή μας είναι ένα κατηγορηματικό «όχι»! Κατά τα άλλα, κανείς δεν αμφισβητεί ότι το κόστος της σημερινής αντιπαραθέσης (στρατιωτικές δαπάνες, κ.λπ.) παραμένει βαρύτατο και για τις δύο πλευρές.

Και μια πρόβλεψη: Όλες οι ενδείξεις πείθουν —ιδιαίτερα μετά τις αντιδράσεις της Λευκωσίας— ότι ο Έλληνας πρωθυπουργός δεν θα υπογράψει οποιοδήποτε σύμφωνο φιλίας με την Τουρκία, χωρίς να έχει επιλυθεί το Κυπριακό. □

Μαδο62.

Μεταφέρθηκε
στην οδό Δημοκρίτου αρ. 4
τηλ.: 36.35.394

**ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΖΗΣΗ**

**ΒΑΓΓΕΛΗ ΣΑΚΚΑΤΟΥ
ΠΛΗΣΙΑΖΟΝΤΑΣ
ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ
ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ ΜΑΣ
(ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ
ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ)**

Δοκίμιο

Γραμμένο την χρονιά του Όργουελ, το 1984, με μορφή ημερολογίου, σε μια κλινική στην Γερμανία στα πλαίσια μιας κούρας για την καρδιά. Είναι χρονικό της μετανάστευσης και χρονικό της εποχής μας με όλα τα προβλήματά της, το κοινωνικό, της ειρήνης και του πολέμου, το οικολογικό και γενικά το μέλλον του ανθρώπου πάνω σε αυτόν τον πλανήτη. Σχήμα 16ο, σελίδες 320.

Ευρωπαϊκή Κοινότητα και

Ανάγκη υποστήριξης μιας ολοκληρωμένης Βαλκανικής πολιτικής από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα

Η τραγική εμπειρία της Γιουγκοσλαβίας αποκάλυψε πολλά και σημαντικά τόσο για τις εύθραυστες ισορροπίες στην μεταβαλλόμενη κατάσταση των Βαλκανίων όσο και για τον ρόλο και την εμπέδεια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην περιοχή. Είναι γεγονός ότι η Γιουγκοσλαβία ως «περίπτωση κρίσης» αναγνωρίστηκε ευθύς εξ αρχής ότι ανήκει στην περιοχή ευθύνης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ότι συνιστούσε ένα «Ευρωπαϊκό πρόβλημα» που απαιτούσε «Ευρωπαϊκές λύσεις» και Ευρωπαϊκή διαχείριση. Και η Κοινότητα με τα εντελώς περιορισμένα μέσα που διέθετε προσπάθησε να διαχειρισθεί την κρίση αυτή μάλλον ανεπιτυχώς αφού ούτε την αιματοχυσία κατάφερε να αποτρέψει αλλά ούτε και τους αρχικούς της στόχους να πετύχει με την ειρηνική διευθέτηση του προβλήματος. Η μόνη θετική πτυχή από την Γιουγκοσλαβική εμπειρία είναι ότι η Κοινότητα συμπεριφέρθηκε μέχρι στιγμής αναποτελεσματικά μεν αλλά ως ενιαίο σύνολο με κοινή θέση έστω κι αν αυτή η θέση διαμορφώθηκε διαδοχικά σε παρανομαστές που αντανακλούσαν πιέσεις και ισχυρές παρουσίες στο κοινοτικό σύστημα.

Γεγονός είναι πάντως ότι η Κοινότητα δεν διαλύθηκε πολιτικά από την Γιουγκοσλαβική κρίση. Εάν η κρίση αυτή είχε ξεσπάσει δύο τρία χρόνια πριν είναι πράγματι προβληματικό εάν ο μηχανισμός της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ) θα είχε επιβιώσει. Το πιθανότερο είναι ότι η κάθε χώρα - μέλος με επικεφαλής την Γερμανία θα ακολουθούσε μονομερή πορεία συμπεριφοράς με ουσιαστική παράλυση της ΕΠΣ. Το γεγονός ότι αυτό δεν συνέβει στην τρέχουσα περίοδο είναι σημαντικό, οφείλεται δε σε μια σειρά από λόγους ανάμεσα στους οποίους η ωρίμανση της αναγκαιότητας για συνεκτική κοινή δράση της Κοινότητας στο διεθνές σύστημα υπήρξε ιδιαίτερα σημαντικός.

Εάν η Κοινότητα είχε αποτύχει να παρουσιάσει μια (έστω αναποτελεσματική)

κοινή θέση στην κρίση της Γιουγκοσλαβίας, τότε η διαπραγματευτική διαδικασία για την Πολιτική Ένωση με την διατύπωση κοινής εξωτερικής πολιτικής και κοινής πολιτικής για την ασφάλεια και άμυνα θα είχε επίσης αποτύχει. Η «συγκράτηση» των έντονα αντιτιθέμενων απόψεων των χωρών - μελών στο θέμα της Γιουγκοσλαβίας μέσα στο κοινοτικό πλαίσιο και ιδιαίτερα το πλαίσιο της Πολιτικής Συνεργασίας υπήρξε ένας σημαντικός συντελεστής που υποβοήθησε

την διαδικασία της πολιτικής ενοποίησης και την θετική έκβαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μάαστριχτ με την συμφωνία πάνω στην Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η συνθήκη αυτή για πρώτη φορά ανοίγει τον δρόμο και θέτει τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη κοινής εξωτερικής πολιτικής και κοινής πολιτικής για την άμυνα (που μπορεί να οδηγήσει σε «κοινή άμυνα»).

Το ερώτημα είναι βεβαίως εάν η Κοινό-

Βαλκάνια

του Π.Κ. Ιωακειμίδη

Επικουρου καθηγητή στο Πανεπιστήμιο
Αθηνών

τητα θα μπορούσε να είχε προβάλει μια αποτελεσματικότερη πολιτική και πολύ περισσότερο εάν απ' εδώ και πέρα θα μπορούσε «να προβάλει» έναν θετικότερο ρόλο και ευεργετικότερη παρουσία στην περιοχή των Βαλκανίων;

Η απάντηση στο ερώτημα δεν μπορεί παρά να ξεκινήσει από την παρατήρηση ότι εάν κάποιος (λαοί ή άτομα) θέλουν να αιματοκυλισθούν δεν μπορεί καμιά εξωτερική δύναμη να τους εμποδίσει από το να το πράξουν. Η εμπειρία δυστυχώς από την εποχή του Θουκυδίδη (ο οποίος έχει γίνει και πάλι επίκαιρος) αυτό διδάσκει.

Πέρα απ' αυτό όμως, η απάντηση στο ερώτημα είναι και οφείλει να είναι καταφατική. Η Κοινότητα μπορεί και πρέπει να προβάλει έναν αποτελεσματικό ρόλο, παρουσία, παρέμβαση στα Βαλκάνια εάν θέλει να διασφαλίσει την Ευρωπαϊκή σταθερότητα σε δημοκρατικές βάσεις και τις προοπτικές της Ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής.

Θα πρέπει να κατανοηθεί ότι τα όσα συμβαίνουν στην Κοινότητα με την προώθηση της ενοποιητικής διαδικασίας και τα όσα συμβαίνουν στα Βαλκάνια (και πρώην Σοβιετική Ένωση) με την αποσυνθετική διαδικασία και την εμφάνιση νέων κρατικών μονάδων, διαδικασίες που φαινομενικά είναι τόσο αντιθετικές έχουν κάποια κοινά σημεία, έναν κοινό παρονομαστή. Με άλλα λόγια, και τα δύο φαινόμενα εκφράζουν την αμφισβήτηση (αν όχι χρεωκοπία) στις παραδοσιακές μορφές και πρότυπα κρατικής οργάνωσης και πολιτικής διάρθρωσης. Μέσα και από τις δύο διαδικασίες αναζητούνται εντελώς νέα πρότυπα οργάνωσης που έχουν ελάχιστα χαρακτηριστικά από τα παραδοσιακά σχήματα κρατικής συγκρότησης, που δεν ανταποκρίνονται σε γνωστές κατηγοριοποιήσεις και παραδεκτές έννοιες. Η συμβολική επίκληση των όρων και κωδικών δεν θα πρέπει να μας παραπλανά. Η Ευρωπαϊκή Ένωση που αποφασίστηκε στο Μάαστριχτ αλλά και η Κοινοπολιτεία των Ανεξάρτητων Κρατών συνιστούν εντελώς ιδιόμορφα φαινόμενα χωρίς ιστορικό προηγούμενο και συγκεκριμένη εννοιολογική αντίστυξη. Και είναι πολλαπλώς ενδεικτικό το γεγονός ότι οι χώρες που διεκδικούν την ανεξαρτησία και την ελευθερία επιλογών είναι έτοιμες «να εκχωρήσουν» την ανεξαρτησία αυτή στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα / Ένωση. Όλες οι χώρες και κυρίως οι χώρες της Βαλκανικής έχουν ως κύρια πολιτική προτεραιότητα την ένταξή τους, ως πλήρη μέλη, στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Το ίδιο ισχύει βεβαίως για το σύνολο των χωρών της ηπείρου με αποτέλεσμα ο αριθμός των αιτήσεων (και αναμενόμενων αιτήσεων) για νέα μέλη με την διεύρυνση της Κοινότητας να αυξάνεται σταθερά (ήδη αριθμούν πέντε —Αυστρία, Κύπρος, Σουηδία, Μάλτα, Τουρκία).

Η επιθυμία ακριβώς των Βαλκανικών χωρών για πλήρη ένταξη προσφέρει στην Κοινότητα την δυνατότητα να διαδραματίσει πολιτικό και σταθεροποιητικό ρόλο στην περιοχή αυτή. Αλλά, για κάτι τέτοιο θα πρέπει η Κοινότητα να προχωρήσει στην ανάπτυξη ολοκληρωμένης πολιτικής για την περιοχή των Βαλκανίων («Βαλκανική πολιτική»). Μέχρι σήμερα, και παρά την τραγωδία της Γιουγκοσλαβίας, η προσοχή της Κοινότητας είχε επικεντρωθεί στην Κεντρική Ευρώπη (Πολωνία, Ουγγαρία, Τσεχοσλοβακία) κάτω από την πίεση της Γερμανίας.

Η περιοχή των Βαλκανίων συνιστά ωστόσο μια ειδική περίπτωση κυρίως από πλευράς πολιτικών σχέσεων. Γι' αυτό και απαιτείται μια ξεχωριστή κοινοτική πολιτική που θα ανταποκρίνεται στις ειδικές συνθήκες της περιοχής —οικονομικές και πολιτικές. Η πολιτική αυτή θα πρέπει να έχει ως κύριους άξονες:

α) την ενίσχυση του πολιτικού ρόλου της Κοινότητας στην περιοχή με την εγκαθίδρυση του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου συνεργασίας πέρα από τα γνωστά και καθιερωμένα του πολιτικού διαλόγου στα πλαίσια της ΕΠΣ.

β) την ενίσχυση της διαπεριφερειακής ολοκλήρωσης και συνεργασίας (interregional

Μετά το θαυμάσιο βιβλίο
Ο Χρόνος και ο Χώρος
του Θείου Αλβέρτου

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Russell Stannard

Οι Μαύρες Τρύπες και ο Θεός Αλβέρτος

Η Γενική Θεωρία της Σχετικότητας
μέσα από μια διασκεδαστική ιστορία

- «Είστε ένας απ' αυτούς που πιστεύουν ότι τη θεωρία του Αϊνστάιν μπορεί να την κατανοεί μόνο η επιστημονική κοινότητα; Τότε διαβάστε το βιβλίο του Russell Stannard και μετά χαρίστε το στα παιδιά σας».

The Herald

- «Συναρπαστικό, ευπρόσιτο, δροσερό, αυθεντικό βιβλίο».

Physics World

- «Έξοχο ανάγνωσμα, όχι μόνο για νεαρούς αναγνώστες».

The Times Educational Supplement

Ένα βιβλίο για νέους και για λιγότερο νέους που θέλουν να κατανοήσουν το μαγικό περιεχόμενο της Γενικής Θεωρίας της Σχετικότητας του Αϊνστάιν, της δυσκολότερης θεωρητικής σύλληψης του αιώνα μας. Μια ιστορία γεμάτη δράση, χιούμορ, φρεσκάδα και πολύ επιστήμη.

Σελ.: 160, Εικ.: Έγχρ. και Α/Μ, 1700 δρχ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ κάτοπτρο

Ισαύρων 10, 114 71 Αθήνα
τηλ. 3643272, fax. 3641864

integration) στην βάση ορισμένων θεμελιωδών αρχών πολιτικών και οικονομικών αποδεκτών από τις Βαλκανικές χώρες·

γ) στην βαθύτερη ενσωμάτωση της περιοχής των Βαλκανίων στο ευρύτερο κοινοτικό σύστημα οικονομικών και πολιτικών σχέσεων.

Γενικά, η τελευταία πτυχή συνιστά ίσως την αποτελεσματικότερη προϋπόθεση για την σταθεροποίηση των Βαλκανίων, την αποφυγή της εθνικιστικής παρόξυνσης και εμφάνισης στην περιοχή αλλοτρίων, εξευρωπαϊκών δυνάμεων που θα αποτελούσαν μόνιμη πηγή συγκρούσεων, ανταγωνισμών και αστάθειας.

Η Κοινότητα έχει ξεκινήσει ήδη την διαδικασία για την ανάπτυξη συμφωνιών (σύνδεσης, κ.λπ.) με ορισμένες χώρες της Βαλκανικής. Οι συμφωνίες αυτές θα μπορούσαν να αποτελέσουν την βάση για μια πιο ολοκληρωμένη πολιτική ή χρονική επιλογή για την παρουσίαση της οποίας θα εξαρτηθεί αναπόφευκτα από την έκβαση της Γιουγκοσλαβικής κρίσης.

Η Κοινότητα, μετεξελισσόμενη σε Ευρωπαϊκή Ένωση μετά τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μάαστριχτ, έχει ευρύτερα «μέσα», προϋποθέσεις και πολιτικές για να διαμορφώσει και να προβάλλει μια αποτελεσματικότερη, ολοκληρωμένη πολιτική στα Βαλκάνια. Η δυναμική (και αίτημα) για την ανάπτυξη κοινής εξωτερικής πολιτικής που θα καλύπτει τις πτυχές της ασφάλειας και άμυνας η οποία έχει ήδη αρχίσει να διαμορφώνεται μπορεί στην περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας έστω και σε αυτό το στάδιο να αποκρυσταλλωθεί σε συγκεκριμένες «κοινές ενέργειες».

Σε κάθε περίπτωση τα Βαλκάνια θα πρέπει να ενσωματωθούν στην «νέα Ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική» με το ξέπρασμα των παραδοσιακών προτύπων σχέσεων, επικοινωνίας, διαμόρφωσης ισορροπιών και αξόνων που τελικά διαιωνίζουν τις συνθήκες συγκρούσεων. Στην υπέρβαση των παραδοσιακών αυτών προτύπων το υπερεθνικό, πολυμερές πλαίσιο της Κοινότητας —ως διαυλος ενσωμάτωσης της περιοχής αυτής στην νέα

Ευρωπαϊκή πραγματικότητα— έχει την αυτονόητη σημασία που περιγράψαμε κυρίως για την Ελλάδα, την μοναδική χώρα της Βαλκανικής ως πλήρες μέλος της Κοινότητας. Για την Ελλάδα η Κοινότητα συνιστά ακριβώς το αξιοποιούμενο μέσο για την εναλλακτική προσέγγιση στα προβλήματα των Βαλκανίων αφού βεβαίως ξεπερασθούν τα τρέχοντα προβλήματα στην βάση της επίτευξης των στόχων της διαφύλαξης της εθνικής ανεξαρτησίας, ταυτότητας —επιδιώξεις που αποτελούν και καταστατικούς στόχους της κοινής εξωτερικής πολιτικής της Κοινότητας¹. □

1. Για την τρέχουσα κατάσταση στα Βαλκάνια βλέπε την (κάπως μονόπλευρη) ανάλυση Chr. Viniic, *Remaking the Balkans* (London: Pinter/RIIA, 1991), για τις σχέσεις Κοινότητας και Ανατολικής Ευρώπης, J. Pinder, *The European Community and Eastern Europe* (London: Pinder / RIIA, 1991) για την νέα Ευρωπαϊκή πραγματικότητα Π.Κ. Ιωακείμης *Η Ευρώπη σε Μεταλλαγή* (Αθήνα: Θεμέλιο 1990). L. Tsoukalis, *The New European Economy* (Oxford, Oxford University Press, 1991).

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

—Antoine de Baecque—

ΑΝΤΡΕΪ ΤΑΡΚΟΦΣΚΙ

μια ξενάγηση στο έργο του

στου Γκοβόστη, Ζωοδόχου Πηγής 21, τηλ. 36.15.433

Ν Ε Α Β Ι Β Λ Ι Α 1 9 9 1

Ε Ε Ν Η Λ Ο Γ Ο Τ Ε Χ Ν Ι Α

Τσουν-Τσαν Γε

ΤΡΙΛΟΓΙΑ • ΗΣΥΧΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΒΟΥΝΑ

Το χωριό στο βουνό Α'
(Μυθιστόρημα)

Τα απέραντα λιβάδια Β'
(Μυθιστόρημα)

Το μακρινό ταξίδι Γ'
(Μυθιστόρημα)

Μαξ Γκαλό

Μια δημόσια υπόθεση
(Μυθιστόρημα)

Κίνγκολεϊ Έιμς

Ο τυχερός Τζιμ
(Μυθιστόρημα)

Γιαν Κεφελέκ

Η γυναίκα κάτω από τον ορίζοντα
(Μυθιστόρημα)

Ντόρις Λέσινγκ

Το καλοκαίρι πριν από το σκοτάδι
(Μυθιστόρημα)

Ντ. Χ. Λώρενς

Η ράβδος του Ααρών
(Μυθιστόρημα)

Έλσα Μοράντε

Αραδέλι
(Μυθιστόρημα)

Στέφανο Μπένι

Ο μάγος Μπαόλ - Μια ήσυχη νύχτα
της δικτατορίας
(Μυθιστόρημα)

Έκτορ Μπανκιότι

Μόνο τα δάκρυα μετράνε
(Μυθιστόρημα)

Στεν Ναντόλνυ

Η ανακάλυψη της βραδύτητας
(Μυθιστόρημα)

Χάρολντ Πίντερ

Οι νάνοι
(Μυθιστόρημα)

Τζόναθαν Σουίφτ

Η μάχη των βιβλίων
(Μυθιστόρημα)

Ε.Μ. Φόρστερ

Εκεί όπου οι άγγελοι φοβούνται να διαβούν
(Μυθιστόρημα)

Στέφαν Χερμλίν

Λυκόφως
(Μυθιστόρημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

Μια ευρωπαϊκή εναλλακτική πρόταση για τα εθνικά θέματα

Ο Κώστας Ζέπος, πρέσβυς επί τιμή, του οποίου οι λόγοι παραίτησης από την θέση του μονίμου αντιπροσώπου της Ελλάδας στον ΟΗΕ τον Αύγουστο του 1990 είναι γνωστοί (διαφωνία στον χειρισμό εθνικού θέματος), στο άρθρο αυτό που δημοσιεύει το ANTI επιχειρεί μια άλλη προσέγγιση στα εθνικά θέματα με την άσκηση μιας ευρωπαϊκής πολιτικής.

του πρέσβη ε.τ. Κώστα Ζέπου

Το σύνολο των εθνικών προβλημάτων που από την αρχή του αιώνα αντιμετώπισε η Ελλάδα κατά τα διαδοχικά στάδια της εθνικής της ολοκλήρωσης βρίσκονται σε μία έξαρση, σωρευτικά, στην περίοδο που διανύσαμε. Ατενίζοντας από δύση προς ανατολές παρατηρούμε ότι, με την μία ή την άλλη μορφή και σε διαφορετική ένταση, το Βορειοηπειρωτικό, το Μακεδονικό, η αναβίωση του βουλγαρικού εθνικισμού, το μουσουλμανικό σαν ιδιαίτερο μειονοτικό πρόβλημα, το Αιγαίο υπό την πολλαπλότητα των προβλημάτων που προκαλεί η Τουρκία (απειλή και οχύρωση νησιών, υφαλοκρηπίδα, έλεγχος εναερίου χώρου κ.λπ.) και το Κυπριακό, βρίσκονται ταυτόχρονα σε άμεση και κρίσιμη επικαιρότητα.

Ουδέποτε τα τελευταία 90 χρόνια βρέθηκε η Ελλάδα αντιμετώπιση τέτοιας συρροής του συνόλου των προβλημάτων της.

Η ιστορική μνήμη από την μία πλευρά και η αίσθηση της πολιτικής και οικονομικής πραγματικότητας από την άλλη προκαλούν σε μια ευαισθητοποιημένη κοινή γνώμη την ανάγκη προσδιορισμού μιας σύγχρονης εθνικής στρατηγικής. Είναι προφανές ότι με τα κριτήρια του ιστορικού παρελθόντος δεν είναι δυνατόν η χώρα να αντιμετωπίσει με επιτυχία τα εθνικά προβλήματα. Υπέρβαση από τα ιστορικά αδιέξοδα των διμερών αντιπάλων σχέσεων θα αποτελούσε η αναγωγή των στόχων της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής σε στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και η ένταξη των «εθνικών προβλημάτων» στο πεδίο της ευρωπαϊκής πολιτικής συνεργασίας, ώστε να καταστούν ζητήματα συμφυή προς τους συντελεστές της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Όμως εξωτερική πολιτική που ακολουθείται από την κυβέρνηση δεν είναι ενταγμένη στον ευρύτερο «ευρωπαϊκό ορίζοντα» και τις διαδικασίες που επιτρέπουν την αποτελε-

σματικότερη προώθηση των εθνικών συμφερόντων. Εξελίσσεται ευκαιριακά, εμπνεόμενη από πρότυπα που ισχύσαν την εποχή των βαλκανικών πολέμων ή την περίοδο του μεσοπολέμου. Παρά τις διακηρύξεις της περί «ευρωπαϊσμού» η κυβέρνηση δεν έχει πείσει ότι ασπάζεται μια ευρωπαϊκή εναλλακτική πρόταση στα εθνικά θέματα.

Οι αντιδράσεις των κοινοτικών εταίρων με αφορμή το ζήτημα αναγνώρισης της δημοκρατίας των Σκοπίων πείθουν ότι η κυβέρνηση απέτυχε να τους καταστήσει κοινωνούς του δικαιολογημένου προβληματισμού μας από μία πραγματικά προκλητική συμπεριφορά των ηγετών της άλλοτε Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Μέχρι τις 16 Δεκεμβρίου 1991 φάνηκε ότι υιοθετούσε την ουτοπιστική ιδέα ότι μπορούσαν να διατηρηθούν δεσμοί μεταξύ των δημοκρατιών της υπό διάλυση Σ. Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, συντασσόμενη με τους Σέρβους. Απομακρύνθηκε έτσι από την ευρύτερη συνισταμένη των θέσεων των κοινοτικών εταίρων της. Ακολουθώντας την πεπλανημένη αντίληψη της χρησιμότητας «αξόνων», επεδίωξε την δημιουργία αντιπερισπασμών σε βάρος των Σκοπίων, καλλιεργώντας επίσης ψευδαισθήσεις όσον αφορά την χρησιμότητα του άξονα Αθηνών - Σόφιας. Διαφοροποιήθηκε από τους λοιπούς 11 εταίρους όταν εφαρμόστηκαν επιλεκτικά κυρώσεις σε βάρος της Σερβίας και του Μαυροβουνίου. Επίσης δεν φάνηκε να κατανοεί τον χαρακτήρα του γερμανικού ενδιαφέροντος υπέρ της Σλοβενίας και Κροατίας, μέχρις ότου αναγκάστηκε, κάνοντας στροφή 180 μοιρών, να ευθυγραμμιστεί με τους «12», τασσόμενη υπέρ της διάσπασης της Γιουγκοσλαβίας.

Το «Μακεδονικό» σαν πρόβλημα που προκλητικά έθετε το Βελιγράδι επί 40 χρόνια στα διεθνή φόρα, ήταν γνωστό στους

Ευρωπαίους και προσφερόταν εξ' υπαρχής σαν πιο αποτελεσματική βάση υποστήριξης των ελληνικών απόψεων. Αντί να δοθεί η έμφαση στην ονομασία, αποτελεσματικότερο να προβληθεί ότι η Ελλάδα, κράτος - μέλος της ΕΟΚ απαιτεί από τους εταίρους της να αποκλείσουν το ενδεχόμενο ευθύς μετά την τυχόν αναγνώριση κάποιας ανεξάρτητης «Μακεδονίας των Σκοπίων» να εγερθεί από αυτήν τον ανύπαρκτο ζήτημα μακεδονικής μειονότητας. Λάθη τακτικής και η μερική αποστασιοποίηση της χώρας μας από την συνισταμένη των κοινοτικών θέσεων καθιστούν δύσκολη τώρα την επιβολή από τους εταίρους των τριών όρων που τέθηκαν την ύστατη στιγμή στο Συμβούλιο Υπουργών του Δεκεμβρίου.

Η ΕΟΚ, η Ευρωπαϊκή Ένωση και αργότερα η ΔΕΕ, ενώ προσφέρουν αναμφισβήτητης αξίας πολιτικά ερείσματα στην χώρα μας, σαν ένα ολοκληρωμένο σύστημα συλλογικής συνεργασίας και μελλοντικά, ασφάλειας, δεν προσφέρουν αυτόματη πολιτική ή αμυντική κάλυψη, εάν δεν έχει προηγηθεί μια βαθύτερη πολιτική σύγκλιση και εναρμόνιση σε κοινούς στόχους. Στην περίπτωση της Ελλάδας —που διά στόματος του πρωθυπουργού της δηλώνει ότι η Ευρώπη δεν είναι «ώριμη» να αντιμετωπίσει την γιουγκοσλαβική κρίση— οι προϋποθέσεις σύγκλισης και εναρμόνισης με τους εταίρους της δεν έχουν πληρωθεί επαρκώς.

Ερωτάται κατά πόσον η Ελλάδα διεκδικεί «ειδικό ρόλο στα Βαλκάνια» σύμφωνα με αμερικανικές διακηρύξεις που από πέρυσι επαναλαμβάνονται και το περιεχόμενο των οποίων παραμένει αδιευκρίνιστο. Αντίθετα, για όσους με ειλικρίνεια και μετά «λόγου γνώσεως» έχουν προβεί στην ευρωπαϊκή επιλογή η διαμόρφωση εθνικής στρατηγικής ισοδυναμεί: α) με εκμετάλλευση της ευρωπαϊκής πολιτικής συνεργασίας για αποτε-

λεσματικότερη προώθηση των εθνικών συμφερόντων και β) με προσήλωση στις αρχές της ΔΑΣΕ. Υπό το πρίσμα αυτό:

α. Ανεξάρτητα από εθνικές συμπάθειες ή προτιμήσεις, εφ' όσον η Σλοβενία και η Κροατία διάλεξαν τον δρόμο της απόσχισης, που άλλωστε και το γιουγκοσλαβικό Σύνταγμα προέβλεπε, δεν έπρεπε να αποκρούεται η εκδήλωση ενδιαφέροντος της Γερμανίας υπέρ των δημοκρατιών αυτών, που οδήγησε και την Κοινότητα προς την ίδια κατεύθυνση. Τηρουμένων των αναλογιών, όμοια τακτική υποτίθεται ακολουθεί και η Ελλάδα, επιδιώκοντας να κινητοποιήσει το ενεργό ενδιαφέρον της Κοινότητας στο Κυπριακό.

β. Η διαφοροποίηση της Ελλάδας προκάλεσε αντιδράσεις μεταξύ άλλων και στο πλαίσιο της ειρηνευτικής διάσκεψης της Χάγης. Η Επιτροπή Διαιτησίας του κ. Μπάτιντερ που είναι υπεύθυνη για την απαράδεκτη γνωμάτευση σχετικά με την ανεξαρτησία των Σκοπίων υπάγεται τυπικά όχι

στους «12», αλλά στον λόρδο Κάρριγκτον, από τον οποίο δεν αποκλείεται να υποκινήθηκε η αποστολή προειδοποιητικού, όσο και απαράδεκτου μηνύματος προς την Ελλάδα, όμοιο με εκείνο που απηύθυνε ο Ντελός, πρόεδρος της Κομισιόν λίγες εβδομάδες νωρίτερα.

γ. Η αναφορά στο νέο Σύνταγμα των Σκοπίων σε παλαιές διακηρύξεις για την μείζονα Μακεδονία, όπως και οι συνεχιζόμενες προπαγανδιστικές εκδηλώσεις, σε συνδυασμό με την έγερση ανύπαρκτου μειονοτικού θέματος, έπρεπε πιο έγκαιρα να καταγγελλθούν στην Κοινότητα. Η Κυβέρνηση ευθύνεται για βραδύτητα αφού μόνο χάρη στα συμπληρωματικά χρονικά περιθώρια που της δόθηκαν μπορεί τώρα, μέχρι τις 17 Φεβρουαρίου να αναπτύξει ολοκληρωμένα τις ελληνικές απόψεις. Χάθηκε έτσι πολύτιμος χρόνος από τα μέσα του 1991 να κερδίσει η Ελλάδα την κατανόηση και αβίαστη αλληλεγγύη των εταίρων της σε εθνικά θέματα.

δ. Οι κοινοτικοί εταίροι αγνοούν, ή παραβλέπουν τα ελληνικά συμφέροντα και τις ευαισθησίες του τόπου αυτού αναφορικά με την Βόρειο Ήπειρο. Το πρόβλημα αγνοείται, διότι η Ελλάδα ακολούθησε αντιφατική πολιτική, αντί να ταχθεί υπεύθυνα και αποτελεσματικά υπέρ της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των περιοχών της νότιας Αλβανίας, όπου διαβιούν Έλληνες, διακυρήσσοντας την προσήλωσή της στις αρχές της ΔΑΣΕ.

ε. «Ειδικό ρόλο στα Βαλκάνια» η Ελλάδα μόνη αποκλείεται να διαδραματίσει, όχι μόνο γιατί στερείται επαρκών οικονομικών μέσων, αλλά και διότι όμοιο ρόλο μπορεί άνετα να αναλάβει οιοσδήποτε κοινοτικός εταίρος. Το πολιτικό και οικονομικό κύρος της ΕΟΚ μάς επιτρέπει να παρακολουθήσουμε τις εξελίξεις στην Αλβανία και Γιουγκοσλαβία από μία νέα στάθμη συγκριτικής υπεροχής. Στόχος ανέφικτος όσο απουσιάζει το ευρωπαϊκό όραμα από τις εθνικές προοπτικές.

30 ΧΡΟΝΙΑ ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑ

Χιλιάδες άνθρωποι βρίσκονται στην φυλακή για τις πεποιθήσεις τους. Πολλοί κρατούνται χωρίς απαγγελία κατηγορίας ή δίκη. Τα βασανιστήρια και η θανατική ποινή είναι ευρέως διαδεδομένα. Σε πολλές χώρες άντρες, γυναίκες και παιδιά «εξαφανίζονται». Αυτές οι παραβιάσεις γίνονται σε χώρες με τελείως διαφορετικά καθεστώτα και απαιτούν διεθνή κινητοποίηση. Η υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί παγκόσμια ευθύνη και ξεπερνά τα όρια έθνους, φυλής και ιδεολογίας.

Οι Σύροι *MAJED HABBU* και *RAFAT ABU KHADDUR* είναι δύο από τους χιλιάδες κρατούμενους συνείδησης που έχει υιοθετήσει η Διεθνής Αμνηστία. Η διαμαρτυρία γι' αυτούς είναι μια διαμαρτυρία για όλους τους ανθρώπους που φυλακίζονται για τις ιδέες τους χωρίς να έχουν διαπράξει ή υποστηρίξει βία.

Αν συμμερίζεστε την ανησυχία μας υπογράψτε την έκκληση και στείλτε την στην πρεσβεία της Συρίας.

Αν τυχόν έχετε κάποια απορία ή αν λάβετε απάντηση, παρακαλούμε να επικοινωνήσετε μαζί μας.

Προς την
Α.Ε. Πρέσβυ
της Αραβικής Δημοκρατίας της Συρίας
Μαραθωνοδρόμων 79
Αθήνα

Εξοχώτατε,

Πληροφορήθηκα ότι το 1983 συνελήφθη ο *MAJED HABBU* όταν ήταν 21 χρονών και το 1981 ο *RAFAT ABU KHADDUR* σε ηλικία μόλις 16 ετών. Και οι δύο κρατούνται για τις πεποιθήσεις τους παράνομα, χωρίς κατηγορία ή δίκη κάτω από ένα πέπλο σιωπής.

Ζητώ την άμεση και χωρίς όρους απελευθέρωσή τους καθώς και πληροφορίες για την σημερινή τους κατάσταση.

Με τιμή

Υπογραφή:

Όνομα:

Διεύθυνση:

Διεθνής Αμνηστία, Σίνα 30, 106 72 Αθήνα, τηλ.: 3600628

Δεν υπάρχει περιθώριο πειραματισμών στα Βαλκάνια

Στο προηγούμενο άρθρο μου («ANTI», 18 Οκτωβρίου 1991) επεσήμανα το ιδιαίτερο βάρος, που έχει για το «μακεδονικό», η Βουλγαρία. Οι αλληπάλληλες έως τότε «αρθρογραφικές» συζητήσεις, αλλά και πολλές τηλεοπτικές, αντιμετώπιζαν τον παράγοντα «Βουλγαρία» είτε «παρεμπιπτόντως», είτε και καθόλου. Βέβαια, οι ασχολούμενοι με το θέμα αυτό δεν ήταν δυνατόν να αγνοούν αυτόν τον παράγοντα. Προτιμούσαν, φαίνεται σκοπίμως, να τον αντιπαρέρχονται. Αλλά με «στρουθοκαμηλισμούς», στους οποίους τελευταίως έχουν προστεθεί και πολλοί άλλοι, δεν μπορεί να αντιμετωπισθούν οι μεγάλοι κίνδυνοι, που απειλούν την χώρα μας.

του Αλκιβιάδη Ε. Μαργαρίτη

Ηδη ο «βουλγαρικός παράγων» έγινε ξαφνικά «ζέουσα πραγματικότητα» και συζητείται πλέον ανοιχτά. Δεν βλέπτε δε να υπενθυμίσουμε ότι το θέμα «Δυτική Θράκη» δεν ενδιαφέρει μόνο την Τουρκία, αλλά και την Βουλγαρία, και ας μην είναι ορατή «εκ πρώτης όψεως» η πλευρά αυτή του θέματος. Το ενδιαφέρον της Τουρκίας στηρίζεται σε επιχειρήματα κυρίως εθνολογικά. Ενώ της Βουλγαρίας είναι εδαφικό και οικονομικό. Η Δυτική Θράκη ήταν η μόνη περιοχή που της έμεινε μετά τους Βαλκανικούς πολέμους, και που της εξασφάλιζε την έξοδο στο Αιγαίο, μετά την οριστική απώλεια Θεσσαλονίκης και Καβάλας.

Την έχασε και αυτήν λόγω της συμμετοχής της στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο ως σύμμαχος των λεγομένων «κεντρικών αυτοκρατοριών». Με ειδική διάταξη της συνθήκης των Σεβρών (10 Αυγούστου 1920) η Δυτική Θράκη παραχωρήθηκε στην Ελλάδα. Η τωρινή στενή συνεργασία του νέου βουλγαρικού καθεστώτος με την Τουρκία, η σχεδόν εξάρτησή του από αυτήν, χάρις στον μεγάλο αριθμό Τούρκων ψηφοφόρων, και ως συνέπεια αυτής το διπλό ενδιαφέρον για την περιοχή αυτή, εγχυμονεί όχι πολύ μακρινές «ενοχλήσεις» για την Ελλάδα.

Ένας μύθος, πολιτικά απροσανατολιστικός, που επίμονα καλλιεργείται, είναι το ότι το «μακεδονικό» είναι δημιούργημα του Τίτο, και ότι επομένως η σωστή λύση του πρέπει να είναι ελληνο-σερβική. Δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε ότι —παρά την έξοδό της πλέον στην Αδριατική— η Σερβία και κατά την διάρκεια του μεσοπολέμου και κατ' —και αμέσως μετά— τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, άμεσα ή έμμεσα, επεδίωξε να βάλει χέρι στην Θεσσαλονίκη, εκμεταλλευόμενη τους ελληνικούς φόβους από την πλευρά της Βουλγαρίας.

Η πιο εντυπωσιακή ένδειξη της σερβικής αυτής επιδίωξης βρίσκεται στο άρθρο 7 της ελληνοσερβικής συνθήκης συμμαχίας, που η ελληνική κυβέρνηση αναγκάστηκε να δεχθεί (19 Μαΐου / 1 Ιουνίου 1913). Η Ελλάδα για 50 χρόνια έδινε πλήρη ελευθερία για την κίνηση στην Θεσσαλονίκη του εισαγωγικού και εξαγωγικού εμπορίου, με χρήση του λιμένα και του σιδηροδρόμου Θεσσαλονίκης - Σκοπίων - Βιτώλια (Μοναστήρι), «αρκει να συμβιβάζεται με την πλήρη και ολοκληρωτική άσκηση της ελληνικής κυριαρχίας». Παρά την «αίρεση» αυτήν, το άρθρο 7 είναι η βάση για όλες τις αξιώσεις που θα ακολουθή-

σουν. Θα υλοποιηθούν με τις συμβάσεις της 10ης Μαΐου 1914 και 10ης Μαΐου 1923 (έχει μεσολαβήσει και η μικρασιατική καταστροφή). Η Ελευθέρα Σερβική Ζώνη θεωρητικά μεν θα αποτελούσε τμήμα της ελληνικής κυριαρχίας, αλλά οι τελωνιακές αρχές θα ήσαν αποκλειστικά σερβικές. Γενικά οι Σέρβοι έπαιρναν απίθανα εις βάρος της ελληνικής κυριαρχίας προνόμια.

Το αποκορύφωμα των σερβικών απαιτήσεων θα εκδηλωθεί επί δικτατορίας Θεοδώρου Παγκάλου και υπουργίας εξωτερικών Λουκά Κανακάρη Ρούφου, με το σχέδιο σύμβασης της 17ης Αυγούστου 1926. Τώρα ζητούνται μεγάλη εδαφική επέκταση της ζώνης και πλήρης κυριαρχία επί της σιδηροδρομικής γραμμής Θεσσαλονίκης - Γευγελής. Επρόκειτο ουσιαστικά περί δημιουργίας σαφώς σερβικού εδάφους μέσα σε ελληνικό χώρο. Ο Γ. Διευθυντής του υπουργείου εξωτερικών πρέσβυς Μ. Τσαμαδός παραιτείται. Τέσσερις μέρες αργότερα ο Θ. Πάγκαλος ανατρέπεται από τον Γεώργιο Κονδύλη και τα Δημοκρατικά Τάγματα των Ζέρβα και Δερτιλή (21 Αυγούστου 1926). Η Οικουμενική κυβέρνηση, που προήλθε από τις εκλογές της 7ης Νοεμβρίου 1926, φυσικά δεν επικύρωσε την τερατώδη αυτή σύμβαση.

Και από αυτά γίνεται φανερό ότι οι βόρειοι γείτονές μας δεν έχουν «απαραίτητως» ανάγκη από τον σλαβομακεδονικό «μανδύα», για να προβάλλουν υπερφίαλες αξιώσεις εις βάρος μας. Βέβαια, η αντιστορική χρησιμοποίηση του ονόματος «Μακεδονία» (εφ' όσον μάλιστα δεν χρησιμοποιείται ως καθαρός γεωγραφικός όρος, γιατί πραγματικά πρόκειται περί της Βορειοδυτικής Μακεδονίας), δίκαια προκαλεί τις ελληνικές διαμαρτυρίες. Οι υπερβολικές διαστάσεις τους όμως τελικά θα μας βλάψουν. Χάριν του ονόματος, θυσιάζουμε ουσιαστικού —οικονομικού κυρίως— περιεχομένου προβλήματα, που θα μπορούσαμε να διαπραγματευθούμε με τα Σκόπια. Εξάλλου, και οι πιο φιλικές μας χώρες δυσκολεύονται να καταλάβουν την τόση «φασαρία» που κάνουμε γύρω από το θέμα αυτό. Μας θεωρούν «νοσηρά ρομαντικούς»! Φίλος ξένος πρόσφατα μου παρατηρούσε: «Δεν νομίζετε ότι οι άνθρωποι της Αγκυρας θα μπορούσαν να δυσφορήσουν, που για την Ισταμπούλ —και προφορικώς και γραπτώς και σε όλους τους χάρτες σας— χρησιμοποιείτε την ονομασία Κωνσταντινούπολη, που έχει καταργηθεί από το 1453;» Και ποια θα ήταν η θέση της χώρας μας στην Βαλκανική, στην βέβαιη περίπτωση, που ύστερα από πρόσκαιρη «εξ αβρότητας» συγκράτηση —και τα 11 μέλη της ΕΟΚ θα αναγνωρίσουν την «Δημοκρατία της Μακεδονίας»; Όσο για την εσπευσμένη μετονομασία των ιεροδρομίων μας, ας μην την σχολιάσουμε.

Ο Τίτο δεν εδημιούργησε την σλαβομακεδονική ταυτότητα. Το θέμα προϋπήρχε. Απλώς το εκμεταλλεύθηκε. Ο ιδιοφυής κυτός Κροάτης, για να εξουδετερώσει τις ταρδοσιακές ηγεμονιστικές τάσεις των Σέρβων, σκέφθηκε στην «υπό κατασκευή» μοσπονδία του να «σπάσει» στα δύο την αλιά Σερβία (την από του 1913). Ας υπενθυμίσουμε ότι στην Γιουγκοσλαβία, που δημιουργήθηκε μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, η σερβική Μακεδονία ήταν απλώς μια διοικητική περιοχή, που έπαιρνε μάλιστα το όνομά της από τον ποταμό Βαρτάρ (τον Αξιό). Οι τότε ιθύνοντες στο Βελιγράδι δεν μπορούσαν να ανεχθούν ως μη Σέρβους τους κατοίκους των νοτίων επαρχιών.

Η συστηματική προσπάθεια δημιουργίας σλαβομακεδονικής εθνικής ταυτότητας, σε μια περιοχή με σαφή την βουλγαρική προίτορία, μπορεί να τοποθετηθεί στα 1893, με την ίδρυση της Εσωτερικής Μακεδονικής Επαναστατικής Οργάνωσης

(V.M.R.O.). Περιέργως η «πολιτική» αυτή βρήκε τότε και την επιστημονική υποστήριξη, έστω και ελαχίστων, ευρωπαίων επιστημόνων. Όμως για τους ηγέτες ήταν πολιτική αναβλητικής σκοπιμότητας. Εφ' όσον η διεθνής συγκυρία δεν επέτρεπε την προσάρτηση της Μακεδονίας από την Βουλγαρία, όπως απέδειξε η γρήγορη ανατροπή της συνθήκης του Αγίου Στεφάνου (1878), η μόνη λύση ήταν η αυτονομία ως προπομπός ενδεχόμενης ευκαιριακής ένωσης.

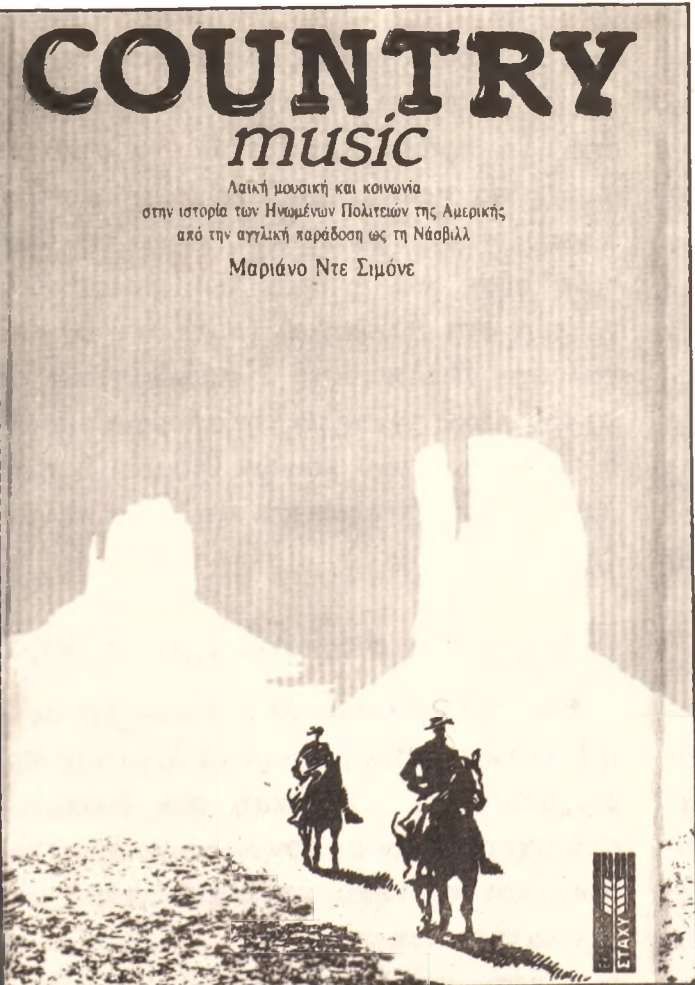
Άλλωστε η πολιτική της αυτονομίας διευκόλυνε και την απόσπαση από την ελληνική επιρροή αμφιρεπόντων ασαφούς εθνικής συνειδήσεως Μακεδόνων, ιδίως από το 1870-1872 «πατριαρχικών». Για πολλούς υπήρχε επί πλέον το εκμεταλλεύσιμο προπαγανδιστικό επιχείρημα, πώς μπορούσε «πατριαρχικός» να συμβιβασθεί με το ελληνικό φρόνημα, όταν το Πατριαρχείο επί Γρηγορίου Ε' πανηγυρικά αποδοκίμασε την Ελληνική Επανάσταση!

Βέβαια, ο Τίτο δίνοντας ημικρατική υπόσταση στην σερβική Μακεδονία, με τα σχολεία, με τα μαζικά μέσα επικοινωνίας, με τα βιβλία, επηρέασε μέρος των νεότερων γενεών, ώστε να πιστέψουν ότι είναι ιδιαίτερος κλάδος Σλάβων, και όχι Βούλγαροι. Στις επανειλημμένες επισκέψεις μου στην Γιουγκοσλαβία, μου δόθηκε η ευκαιρία να

παρακολουθήσω εξαιρετικά υψηλού επιπέδου παραστάσεις από θιάσους των Σκοπίων, που εξίσου «καταδίκάζαν» και Βουλγάρους και Έλληνες.

Το συμπέρασμα θα είναι και πάλι ότι η διπλωματία μας πρέπει να κινηθεί —μακριά από μύθους και ιστορικούς εθνικισμούς— μέσα στα πλαίσια μιας πραγματικότητας δύσκολης και επικίνδυνης. Ιδιαίτερα πρέπει να μας ανησυχήσουν υπαινιγμοί για μονομερή ελληνο-σερβική λύση του «μακεδονικού», και μάλιστα για ενδεχόμενο «διαμελισμό των Σκοπίων», προς εδαφικό όφελος και της χώρας μας. Όταν υπάρχουν ήδη δημιουργημένα στα Βαλκάνια τα θέματα του Κοσσυφοπεδίου (Κόσοβο) και της Δυτικής Θράκης, η προσθήκη θέματος διαμελισμού της δημοκρατίας των Σκοπίων, ουσιαστικά σημαίνει ανατίναξη στον αέρα ολόκληρου του συνοριακού καθεστώτος των Βαλκανίων, με όλες τις αλυσιδωτές ευρωπαϊκές συνέπειες.

Χρειάζεται από μας περίσκεψη, πρόβλεψη και γρήγορη δράση. Να προλάβουμε εμείς τα γεγονότα και να μην μας προλάβουν αυτά, όπως δυστυχώς συνέβη με την Κύπρο. Μην χάνουμε τον καιρό μας με ενέργειες, που δεν θα ήταν δύσκολο να χαρακτηρισθούν ως «παιδαριώδεις»! Δυστυχώς ο ΧΡΟΝΟΣ με μεγάλα βήματα προχωρεί εις βάρος μας. □

COUNTRY
music

Λαϊκή μουσική και κοινωνία
στην ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής
από την αγγλική παράδοση ως τη Νάσβιλ
Μαριάνο Ντε Σιμόνε

**κυκλοφορεί
σε όλα τα βιβλιοπωλεία
το βιβλίο
του MARIANO NTE SIMONE**

Country Music

Από την αγγλική παράδοση ως τη σημερινή country music, διαμέσου της μουσικής Hillbilly, του Western Swing, του Ήχου Nashville, του Bluegrass, το βιβλίο εξετάζει την ιστορία αυτής της μουσικής σε συνδυασμό με την εξέλιξη της αμερικάνικης κοινωνίας.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ - ΠΡΟΟΔΟΣ - ΜΕΤΕΟΛΟΓΙΟΥ 5, ΑΘΗΝΑ - ΤΗΛ. 3621001, FAX 3622017

Γιατί διαλύθηκε η Γιουγκοσλαβία

της *Vesna Pešić*

Δεν είναι καθόλου εύκολο, ακόμα και για μας που ζήσαμε στην χώρα, να καταλάβουμε τους λόγους της ένοπλης σύρραξης στην πρώην Γιουγκοσλαβία.

Το πρώτο ερώτημα στο οποίο πρέπει να απαντήσουμε είναι το αντικείμενο της σύρραξης αυτής. Περί τίνος πρόκειται στ' αλήθεια; Εν συντομία, θα έλεγα ότι η πολεμική σύρραξη αφορά την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας. Από την μία μεριά Σλοβενία και Κροατία θέλουν να έχουν το δικό τους ανεξάρτητο κράτος και να σβήσουν την Γιουγκοσλαβία σαν πολιτικό υποκείμενο. Από την άλλη, η Σερβία θέλει να διαφυλάξει το «κοινό σπίτι», την «κοινή πατρίδα» όχι μόνο για τους Σέρβους της Σερβίας αλλά και για όσους ζουν στην Κροατία, την Βοσνία - Ερζεγοβίνη και το Μαυροβούνιο.

Το δεύτερο σημαντικό ερώτημα είναι γιατί οι διαφορές αυτές ως προς τους εθνικούς στόχους απέληξαν σε ένοπλη σύγκρουση. Δεν νομίζω ότι μπορούμε να καταλάβουμε τον πόλεμο αυτόν, όπως και κάθε πόλεμο, αναλύοντας μόνον τους πολιτικούς, κοινωνικούς ή ιστορικούς παράγοντες της σύγκρουσης. Υπάρχει πάντα ένας παράγοντας που μας διαφεύγει αλλά που πρέπει να λάβουμε σοβαρά υπ' όψιν. Πρόκειται εν μέ-

ρει για τις «προσωπικότητες» και εν μέρει για την ατμόσφαιρα που δημιούργησαν οι διανοούμενοι, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, οι στρατιωτικοί και η οργανωμένη θρησκεία. Και στην Σερβία και την Κροατία, τα πιο σημαντικά δημόσια πρόσωπα επιθυμούσαν να «θερμάνουν» την σύγκρουση, καθώς καθένα από αυτά είχε το δικό του έτοιμο σχέδιο για την επίτευξη των στόχων του, ανεξάρτητα από το τίμημα που έπρεπε να καταβληθεί.

Ας έχουμε κατά νου ότι δεν μπορούμε να ερμηνεύσουμε τους πολέμους με μια πέρα για πέρα ορθολογική ανάλυση. Γι' αυτό θα ήθελα να επισημάνω τρία κύρια στοιχεία τα οποία κατά την άποψή μου ρίχνουν κάποιο φως στο πρόβλημα της κλιμάκωσης της κρίσης μέχρι του σημείου της ένοπλης σύγκρουσης. Το πρώτο αναφέρεται στα αποτελέσματα και τις συνέπειες της κομμουνιστικής διακυβέρνησης· το δεύτερο αφορά την ιδιαίτερη φύση και ιστορία των πολυεθνικών κρατών στα Βαλκάνια, (αυτό που θα αποκαλούσα Βαλκανικό Παράδειγμα) και το τρίτο έχει σχέση με την απουσία οποιωνδήποτε βιώσιμων κοινών θεσμών ή πλαισίου για συνεργασία και μη βίαια επίλυση της σύγκρουσης.

Η κομμουνιστική διακυβέρνηση

Εκ πρώτης όψεως θα περίμενε κανείς ότι η Γιουγκοσλαβία θα είχε τα λιγότερα προβλήματα στην υπέρβαση των δυσκολιών που σχετιζόνταν με τον κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό μετασχηματισμό μετά την κατάρρευση του κομμουνισμού. Στο κάτω - κάτω η Γιουγκοσλαβία είχε ανοίξει τις πόρτες της στον έξω κόσμο για πάνω από τριάντα χρόνια, δεν βρισκόταν υπό σοβιετι-

Η Βέσνα Πέσιτς (*Vesna Pešić*) είναι καθηγήτρια Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Βελιγραδίου. Οι κυριότεροι τομείς των ερευνών της αφορούν την κοινωνική θεωρία, την κοινωνική αλλαγή και τα προβλήματα κοινωνικής και πολιτικής ισότητας στον «υπαρκτό σοσιαλισμό». Η Βέσνα Πέσιτς ήταν εισηγήτρια στο «Διεθνές Συμπόσιο για τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης» που είχε διοργανώσει το ANTI τον Μάρτιο του 1990 και είχε αναπτύξει το θέμα: «Γιουγκοσλαβία: τα κυριότερα προβλήματα μετάβασης στον πλουραλισμό». Το άρθρο αυτό είναι γραμμένο ειδικά για το ANTI.

κή κατοχή, είχε ενσωματώσει στο οικονομικό της σύστημα στοιχεία της αγοράς και δεν είχε καταφύγει στην λήψη δραστικών μέτρων για τον περιορισμό της ελευθερίας έκφρασης. Με λίγα λόγια, το σύστημά της ήταν μια «μαλακή» ή «φιλελεύθερη» εκδοχή του κομμουνισμού. Ωστόσο, πίσω από την πρόσοψη αυτή παρέμεναν όλα τα βασικά στοιχεία του «υπαρκτού σοσιαλισμού».

Αυτή η αμφιρρέπεια από την οποία διακρινόταν το σύστημα της Γιουγκοσλαβίας διέφθειρε τους πολίτες με πολλούς τρόπους και συνέβαλε στο γεγονός ότι ουδέποτε ανέκυψε πλήρως η σύγκρουση μεταξύ δημοκρατικών κοινωνικών δυνάμεων και γραφειοκρατικής ελίτ. Κατά συνέπεια, η Γιουγκοσλαβία ήταν ουσιαστικά ανέτοιμη να υποδεχθεί την κατάρρευση του κομμουνιστικού συστήματος. Το δημοκρατικό της δυναμικό δεν είχε τόσο αναπτυχθεί ώστε να φτάσει σε επίπεδο όπου θα μπορούσε να δώσει μια εναλλακτική διαδικασία επίλυσης των ενδο-εθνοτικών ή εθνικών προβλημάτων μέσω διαλόγου βασισμένου στην ανεκτικότητα

και τον σεβασμό των διαφόρων συμφερόντων.

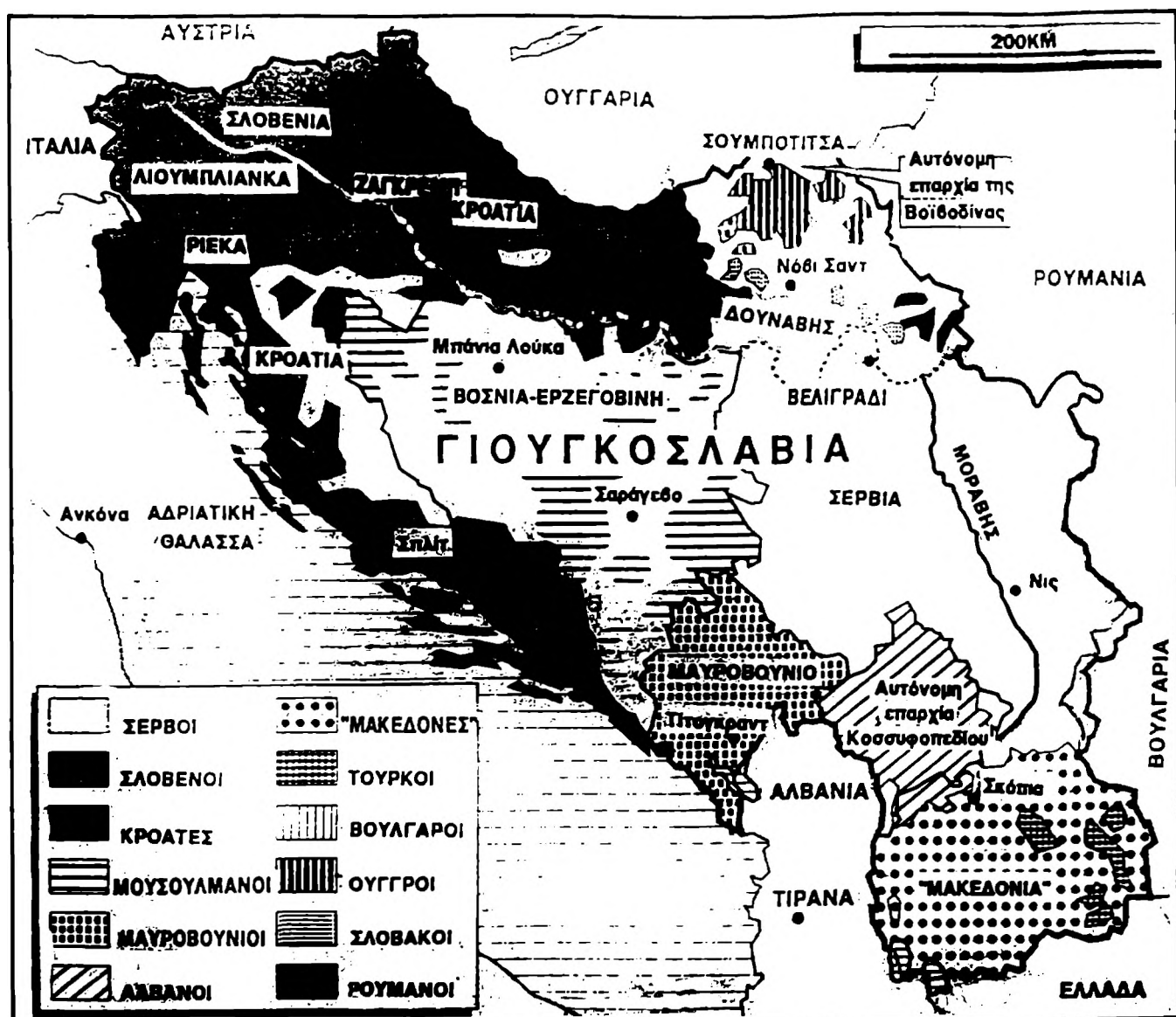
Η ίδια αμφιρρέπεια χαρακτήριζε και την οργάνωση του κράτους. Το κομμουνιστικό καθεστώς δημιούργησε μία ημι-ομοσπονδία στην οποία τα κοινά συμφέροντα δεν αναπτύχθηκαν σαν έκφραση συμφερόντων κάθε ομόσπονδης μονάδας από τα κάτω, αλλά επιβλήθηκαν εκ των άνω. Κι αυτό δημιούργησε ένα είδος «κακής συνύπαρξης» στην οποία η ίδια η ύπαρξη του κράτους εξαρτώνταν από το κυβερνών κόμμα και το μονοπώλιο που είχε στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων στην πολιτική και την οικονομία και σ' όλους τους άλλους τομείς της κοινωνικής ζωής.

Με την κατάρρευση του ομόσπονδου ΚΚ και των κομμουνιστικών καθεστώτων ο κόσμος αντέδρασε απέναντι στην διαφευσμένη έκφραση των συμφερόντων του, όχι σαν ταπεινωμένα άτομα αλλά σαν ταπεινωμένες εθνότητες, διεκδικώντας την εθνική του υπερηφάνεια μέσα από εθνικούς μύθους και διακηρύσσοντας την ετοιμότητά του να αγωνιστεί για τα εθνικά του συμφέροντα. Μέσα σε αυτήν την ατμόσφαιρα κατάρρευσης του παλαιού καθεστώτος οργανώθηκαν οι πρώτες ελεύθερες εκλογές σε όλες τις ομόσπονδες Δημοκρατίες. Οι ντόπιοι πολιτικοί ηγέτες εκμεταλλεύθηκαν τα εθνικά αυτά αισθήματα, ενθάρρυναν την ανάπτυξη της εθνικής ευφορίας, αναζωπύρωσαν τις εθνοτικές συγκρούσεις και τους παλαιούς φόβους ή τις παλαιές προσδοκίες που ανατρέχουν στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και διαπότισαν τον κόσμο με μίσος για τους «άλλους» σα να ήταν αυτοί τα δυνητικά εμπόδια που ορθώνονταν μπροστά στην εκπλήρωση των εθνικών στόχων. Οι εθνικιστές αυτοί ηγέτες επέτυχαν επομένως να κερδίσουν ψήφους και να εγκαταστήσουν την εξουσία τους υποσχόμενοι να προωθήσουν και να προστατεύσουν τα εθνικά συμφέροντα.

Ο κρατικός σωβινισμός οδηγεί αναπόφευκτα σε πόλεμο. Παράγει μια ιδιαίτερη μορφή τρέλλας και παράνοιας. Οι ηγέτες προσχωρούν σε αυτές καλώντας τον λαό να σκοτώσει τους άλλους. Με δεδομένη την πολυεθνική σύνθεση του πληθυσμού, το πρόσταγμα «σκοτώστε τους άλλους» παίρνει διπλή μορφή στην Κροατία και κατόπιν στην Βοσνία και την Σερβία και φυσικά μεταξύ των Δημοκρατιών.

Το Βαλκανικό Παράδειγμα

Μιλάμε εδώ για ένα μέρος της Ευρώπης όπου πολυάριθμες μικρές εθνικές ομάδες

ζουν σε μικτές κοινότητες. Οι διαφορετικές ιστορικές εμπειρίες των εθνών της περιοχής έχουν δημιουργήσει διαφορετικούς εθνικούς στόχους και διαφορετικά εθνικά συμφέροντα. Λαοί που έζησαν για μακρότερες χρονικές περιόδους κάτω από την κυριαρχία αυτοκρατοριών όπως επί παραδείγματι οι Σλοβένοι και οι Κροάτες, επιβεβαίωσαν την ανεξαρτησία τους σαν έθνη - κράτη μόνον μετά την ένταξή τους στην Γιουγκοσλαβία. Από την άλλη μεριά, η Σερβία προσχώρησε στην Ομοσπονδία ως κυρίαρχο κράτος, θεωρώντας ότι η Γιουγκοσλαβία προσέφερε την ευκαιρία οι Σέρβοι να ζήσουν τελικά μαζί κάτω από ένα κράτος. Από την στιγμή όμως που η Σλοβενία και η Κροατία θεώρησαν ότι έφθασε η στιγμή να εγκαταστήσουν την δική τους κυριαρχία ως κράτη έξω από το γιουγκοσλαβικό πλαίσιο, τα συμφέροντά τους ήρθαν σε άμεση σύγκρουση με τα σερβικά συμφέροντα που υπαγόρευαν την διατήρηση του υπάρχοντος κράτους σαν το κοινό σπίτι όλων των Σέρβων.

Επομένως, ο σερβικός εθνικισμός, ήταν ο τελευταίος που εμφανίστηκε επί σκηνής και αναπτύχθηκε εκπληκτικά την τελευταία δεκαετία υποστηρίζοντας δύο δυνατότητες για την χώρα: είτε μια ομοσπονδιακή δομή, όπως την προσδιορίζει η σερβική ηγεσία, είτε την ενσωμάτωση όλων των Σέρβων στο πλαίσιο μιας Μεγάλης Σερβίας. Και οι δύο αυτές στάσεις συνεπάγονταν, όπως και

η ανακήρυξη της κροατικής ανεξαρτησίας, την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας ως κράτους. Από την μια μεριά οι Κροάτες επιθυμούσαν την πλήρη ανεξαρτησία της Κροατίας κι από την άλλη οι Σέρβοι επεδίωκαν την δημιουργία ενός εκτεταμένου Σερβικού Κράτους ενώνοντας όλους τους Σέρβους κάτω από κοινή στέγη. Η σύγκρουση των δύο αυτών σχεδίων και επιδιώξεων οδήγησε άμεσα στην πολεμική σύρραξη. Και οι δύο πλευρές απείλησαν να επαναπροσδιορίσουν μονομερώς τα εσωτερικά και εξωτερικά σύνορα της χώρας. Η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και η δημιουργία νέων κρατών επρόκειτο επομένως να επιτευχθούν με στρατιωτικά μέσα, με προσφυγή σε πόλεμο. Και στις δύο πλευρές οι κυβερνήσεις έλεγχαν τα ΜΜΕ τα οποία και συνέβαλαν σημαντικά στην κλιμάκωση της βίας και στην ετοιμότητα για πόλεμο.

Έλλειψη θεσμικού πλαισίου

Βήμα προς βήμα καταστράφηκαν οποιεσδήποτε κοινές αξίες και οποιοδήποτε πλαίσιο για διάλογο.

Η απόρριψη κοινών στόχων, διαδικασιών ή κανόνων συμπεριφοράς αποτέλεσε μέρος της διαδικασίας της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας και μέσο επίτευξης διαφορετικών εθνικών συμφερόντων.

Αναγνωρίζοντας την σημασία των κοινών σημείων αναφοράς και επικοινωνίας ως την

βάση για την ειρηνική επίλυση των συγκρούσεων, οι δημοκρατικές δυνάμεις στην Γιουγκοσλαβία επεδίωξαν καταρχήν να δημιουργήσουν κάποιο δημοκρατικό πλαίσιο —κοινούς δηλαδή θεσμούς— σε ομοσπονδιακό επίπεδο για να αντικαταστήσουν τους υπάρχοντες θεσμούς, να υπονομεύσουν τα κεντρικά όργανα εξουσίας και να δημιουργήσουν κάποιο χώρο για περαιτέρω ειρηνικές και εποικοδομητικές διαπραγματεύσεις. Καμιά όμως από τις αντίπαλες πλευρές της σύγκρουσης δεν είδε τα συμφέροντά της μέσα σε μια τέτοια δημοκρατική αλλαγή των θεσμών, αλλαγή που θα μπορούσε να λειτουργήσει σαν κοινό πλαίσιο για συνεργασία.

Αντίθετα, όσοι κοινοί θεσμοί υπήρχαν, όπως π.χ. οι ομοσπονδιακοί θεσμοί, απορρίφθηκαν μαζί με την ιδέα της Γιουγκοσλαβίας. Οι Δημοκρατίες άρχισαν να αποσύρονται από τους κοινούς άλλους θεσμούς, όπως το ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο, την

Προεδρία, τις ομοσπονδιακές κυβερνητικές υπηρεσίες και τελικά τον στρατό. Με την διάλυση της Προεδρίας ως πολιτικής αρχής που ασκούσε τον έλεγχο επί των ενόπλων δυνάμεων, ο στρατός έμεινε ουσιαστικά πολιτικά ανεξέλεγκτος. Ο στρατός ευθυγραμμίστηκε και συμπαρατάχτηκε με το σερβικό κυβερνών κόμμα, εν μέρει για ιδεολογικούς λόγους και εν μέρει για να διασφαλίσει στέγη για τον εαυτό του. Επομένως, στην σύγκρουση μεταξύ των διαφόρων εθνικών συμφερόντων στην Γιουγκοσλαβία, ο στρατός έπαιξε τον ρόλο της τρίτης συνιστώσας, κλιμακώνοντας περαιτέρω την βίαια φύση της σύγκρουσης αυτής.

Συμπέρασμα

Η απουσία εσωτερικού πλαισίου για την πολιτική επίλυση της κρίσης επέτρεψε σε έξωθεν δυνάμεις και σε διαφορετικά γεωπολιτικά συμφέροντα διαφόρων ευρωπαϊκών κρατών να καταστούν αποφασιστικοί παρά-

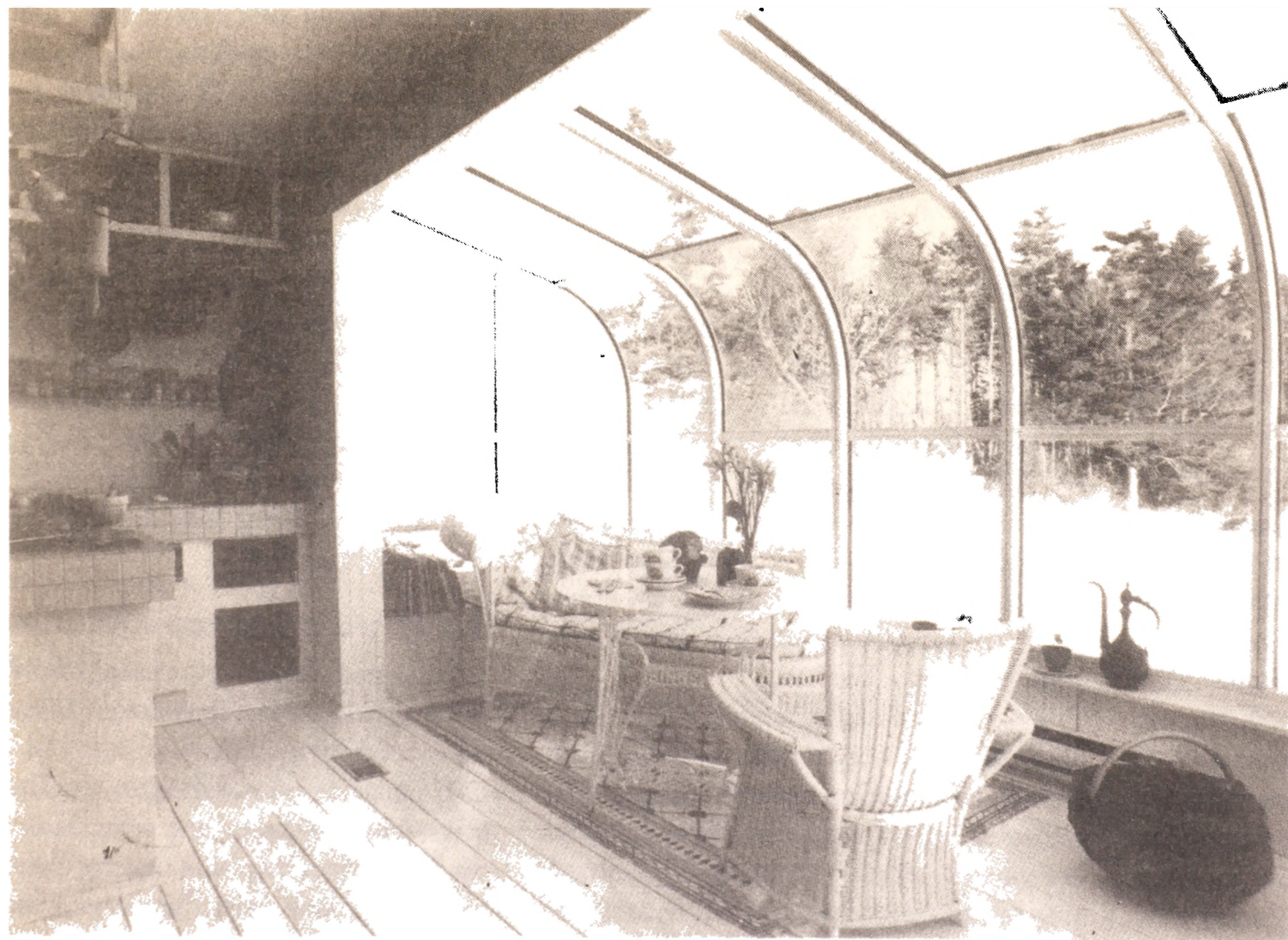
γοντες της σύγκρουσης. Η επέμβαση εξωτερικών δυνάμεων ήταν αναπόφευκτη, επειδή δεν υπήρχαν εσωτερικά μέσα για να σταματήσει ο πόλεμος. Έχουμε τώρα μια ασταθή εκεχειρία ενώ δύο Δημοκρατίες, η Σλοβενία και η Κροατία αναγνωρίστηκαν ήδη ως ανεξάρτητα κράτη. Η Σερβία προσπαθεί να δημιουργήσει την «*τρίτη Γιουγκοσλαβία*» με το Μαυροβούνιο, την Μακεδονία και την Βοσνία. Όμως για να επιτύχει τον στόχο αυτό η Σερβία θα πρέπει να προβεί σε σημαντικές παραχωρήσεις προς τους Μουσουλμάνους, τους Αλβανούς και τους Μακεδόνες. Απομένει όμως να διαπιστωθεί αν πράγματι η Σερβία είναι διατεθειμένη να κάνει τέτοιο βήμα. Τι θα συμβεί στα εναπομείναντα μέρη της Γιουγκοσλαβίας; Θα διαρκέσει η εκεχειρία στην Κροατία ή θα συνεχιστεί ο πόλεμος;

Πρόκειται για ερωτήματα για τα οποία ομολογώ ότι επί του παρόντος δεν έχω απάντηση. □

ΗΛΙΟΧΩΡΟΙ

ΟΙ ΜΟΝΟΙ ΜΕ ΤΟΝ «ΜΑΓΙΚΟ» ΚΑΘΡΕΦΤΗ ΘΕΡΜΟΤΗΤΑΣ™

**ΤΕΧΝΗ
α.τ.ε.**

ΝΑΠΟΛΕΩΝ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

**ΜΟΝΤΕΡΝΑ
ΔΟΜΙΚΑ
ΥΛΙΚΑ**

ΓΙΑΝΝΕΝΑ
Ν. Ζέρβα 39
(στοά)
τηλ.: 31- 9 - 32
fax: 309-70

ΑΘΗΝΑ
Αράχωβας 4
τηλ.: 360-0-290

Θά μάς βρείτε καί στην "INFACOMA", 21-25.2.92, Θεσσαλονίκη

«ΕΥΝΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΠΛΗΤΕΣ ΤΗΣ ΜΑΥΡΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ»

Ρολάνδος Μπαρτ συγκρίνοντας δύο από τα ιερά σκάφη της σύγχρονης λογοτεχνικής μυθολογίας, το «Μεθυσμένο Καράβι» του Αρθούρου Ρεμπώ και το υποβρύχιο «Ναυτίλος» του Ιουλίου Βερν, βρίσκει ότι το πρώτο περιπλανάται στις άγνωστες θάλασσες, ανοιχτό και συμπάσχον στα εξωτερικά ερεθίσματα, ενώ το δεύτερο είναι ερμητικά κλειστό, και παρατηρεί με επιστημονική περιέργεια το περιβάλλον, αρνούμενο οιαδήποτε αμφίδρομη σχέση μαζί του*.

Η συμβολική αντιπαράθεση μου ήρθε στο νου αυτές τις ημέρες καθώς παρακολουθούσα την διεξαγωγή ενός ακόμα «Ράλλυ Παρίσι - Ντακάρ» ή «Ράλλυ Παρίσι - Πόλις του Ακρωτηρίου» όπως μετωνομάσθη πλέον. Κάθε χρόνο, τέτοια εποχή, δεκάδες αυτοκίνητα, μοτοσυκλέττες, φορτηγά και ελικόπτερα κάλυψης ξεχύνονται σε μία από τις διασημότερες περιπέτειες του είδους, σε έναν θεσμό που ξεκίνησε το 1978, και που από φέτος διασχίζει την αφρικάνικη ήπειρο από το βόρειο έως το νότιο άκρον της. Με την δική μας οπτική το ράλλυ αυτό δεν είναι παρά η πρακτική εφαρμογή της αγγλοσαξωνικής ρήσεως «Οι Αγώνες βελτιώνουν τα Είδη» («*Racing improves the breeding*»). Πράγματι η τεχνογνωσία που δοκιμάζεται στα σκληρά πεδία της Αφρικής, εφαρμόζεται άμεσα στα καθ' ημάς, προσφέροντας καλύτερα και ασφαλέστερα οχήματα, λιγότερα ατυχήματα και καθαρότερο περιβάλλον.

Τι σημαίνουν όμως όλα αυτά για τους ίδιους τους τόπους όπου διαδραματίζονται; Είναι πλέον εμφανές ότι ένα από τα αίτια της δυστυχίας που μαστιίζει σήμερα την «Μαύρη» ήπειρο είναι ο χωρισμός σε εθνικά κράτη που επέβαλαν φεύγοντας (;) οι αποικιοκρατικές δυνάμεις. Τα σύνορα αυτά, εγκεφαλικές ασκήσεις επί χάρτου μάλλον, αγνόησαν κάθε τοπικό ανθρωπογεωγραφικό παράγοντα και καλούπωσαν τα πάντα στην δυτική χωροτακτική λογική. Έτσι όμως στέρησαν από ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού, τους νομάδες, το υπαρξιακό τους γνώρισμα, ήτοι την μετακίνηση. Οι αφηρημένες γραμμές στην Γη απέκοψαν εκατομμύρια ανθρώπους από τα βοσκοτόπια τους, τα πηγάδια τους, τους ιερούς τους τόπους, και τους εγκλώβισαν σε έναν φαύλο κύκλο λιμών, αποβιταμίνωσης, περιθωριακής αστικοποίησης και τελικά αντιδικιών μεταξύ τους. Ας θυμηθούμε άλλωστε ένα από τα ατυχή περιστατικά του περυσινού ράλλυ: η διαδρομή πέραγε από το Μαλί όπου εμαίνετο ο «εμφύλιος» πόλεμος μεταξύ των νομάδων Τουαρέγκ και του μη-νομαδικού νεγρικού πληθυσμού. Γάλλος οδηγός της Σιτροέν βρέθηκε δολοφονημένος δίπλα στο λεηλατημένο όχημά του, θύμα μιας από τις εμπόλεμες ομάδες που οι συμπατριώτες του ανάγκασαν να συμβιώνουν σε ένα κοινό κράτος.

Κι εδώ ακριβώς έγκειται η προσομοίωση του ράλλυ με την «εχθρική» διέλευση του Ναυτίλου, καθώς και η ανάγκη κάποιων απαντήσεων. Πώς να νιώθουν άραγε την ειρωνεία αυτή οι εντόπιοι πληθυσμοί; εμείς οι ίδιοι που τόσα χρόνια προσπαθούμε να τους πείσουμε για την σκοπιμότητα των συνόρων, να τα περνάμε τώρα τόσο εύκολα με τις πολύχρωμες μηχανές μας, και να στήνουμε ένα διηπειρωτικό γλέντι για λίγες μέρες με διεθνή τηλεοπτική κάλυψη, σαμπάνιες, «μηνύματα» για τσιγάρα και αναψυκτικά, και μετά να φεύγουμε αφήνοντας πίσω μας τα ίδια αδιάτρητα τείχη; Έχει μελετήσει άραγε κανείς τις τυχόν διαταραχές που προκαλεί όλο αυτό το πολύβουο και βιαστικό πέρασμα, τόσο στις παραδοσιακές κοινωνικές δομές, όσο και στην εύθραυστη οικολογική ισορροπία του τόπου; Και όταν αγοράζουμε τα νέα πολυβάλβιδα μοντέλα «*Tengai*», «*Tenere*», «*Africa Twin*» κ.λπ., σκεφτόμαστε τι άλλο σημαίνουν αυτές οι ονομασίες πέρα από τις κάποιες αναμνήσεις περιπέτειας που φέρουν;

Νίκος Βρατσάνος

Roland Barthes, "Mythologies", 1957

Η τουρκική διείσδυση στην Κεντρική Ασία

Η διαμόρφωση του νέου γεωπολιτικού χάρτη στην Κεντρική Ασία και την Υπερκαυκασία συνδέεται άμεσα με το αποτέλεσμα: α) των ενδοεθνικών συγκρούσεων ανάμεσα στις «έξι» πρώην Σοβιετικές Ισλαμικές δημοκρατίες και των δυνατοτήτων πιθανής ενοποίησής τους κάτω από την επιρροή παντουρκικών ή πανισλαμικών ιδεολογιών, β) της βιωσιμότητας ή μη του επιχειρούμενου πολιτειακού σχήματος της «Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών» σε σχέση με την αποτελεσματική άσκηση συλλογικής πολιτικής για την άρση των πολιτικο-στρατιωτικών και κοινωνικο-οικονομικών αδιεξόδων και γ) της έντονης διαμάχης γειτονικών περιφερειακών κρατών για την διεύρυνση των ερεισμάτων και πολύμορφων επιρροών τους στην ρευστή αυτή περιοχή.

του Κωνσταντίνου Σχινά

Η ανάλυση, σε προηγούμενο άρθρο, ANTI, τ. 485, 24/1/92 ορισμένων χαρακτηριστικών γνωρισμάτων των μουσουλμανικών κεντροασιατικών χώρων επεσήμανε μια σειρά από προβλήματα και αδιέξοδα (εθνικού, θρησκευτικού και οικονομικού χαρακτήρα), που η μακρόχρονη άσκηση της Σοβιετικής (κομμουνιστικής) πολιτικής, εκπορευόμενη από το Κρεμλίνο και υλοποιούμενη από τις τοπικές ελίτ, δεν κατάφερε να εξαλείψει αλλά, αντιθέτως, βοήθησε στην επιδείνωση της κατάστασης και τελικά, στην οριστική κατάρρευση του οικοδομήματος της πρώην «Σοβιετικής Αυτοκρατορίας».

Η έξαρση των εθνικών συγκρούσεων και η Ισλαμική αναβίωση επιτείνουν την γεωπολιτική αστάθεια και δημιουργούν σοβαρά ερωτήματα σχετικά με την ασφάλεια και σταθεροποίηση της περιοχής, και διάφορα πεσιμιστικά σενάρια αναπτύσσονται καθημερινά σε σχέση με το μέλλον, τις προοπτικές επιβίωσης ή ανασυγκρότησης της τέως υπερδύναμης που βρίσκεται σε ένα μεταβατικό στάδιο πολυδιάσπασης, αντιθέσεων και αναταραχών και χαρακτηρίζεται από την

έλλειψη συνεκτικού —ιδεολογικού, πολιτικού και οικονομικού— ιστού. Οι συνεχιζόμενες διαφωνίες των ηγετών της Κοινοπολιτείας σχετικά με την εφαρμογή της πολιτικής του Προέδρου της Ρωσίας Μπόρις Γιέλτσιν, η συνεχιζόμενη οικονομική κρίση, το αβέβαιο μέλλον της στρατιωτικής αναδιάρθρωσης της πρώην ΕΣΣΔ, το ζήτημα του ελέγχου του τεράστιου πυρηνικού οπλοστασίου (μόνο στις χώρες της Κεντρικής Ασίας, το Ουζμπεκιστάν, Τατζικιστάν, Τουρκμενιστάν και Κιργιζία διαθέτουν 380 πυρηνικές κεφαλές σε τακτικά πυρηνικά όπλα, και το Αζερμπαϊτζάν 295, ενώ το Καζαχστάν διαθέτει και στρατηγικά πυρηνικά όπλα, 1.360, και το Βόρειο Τατζικιστάν, η Κιργιζία και το Ουζμπεκιστάν διαθέτουν εγκαταστάσεις εμπλουτισμού ουρανίου) και ο έλεγχος των ναυτικών δυνάμεων αποτελούν θεμελιώδη ζητήματα που απαιτούν ικανοποιητική λύση. Παράλληλα, η σύγκρουση Ρωσίας - Ουκρανίας γύρω από το ζήτημα της Κριμαίας —και όχι μόνον— και ο εμφύλιος πόλεμος στην Γεωργία επιτείνουν τις αποσταθεροποιητικές διεργασίες και οδηγούν σε γενικότερη ανάφλεξη.

Η πολιτική που επεδίωξε ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ έφερε στην επιφάνεια τις, επί μακρό χρονικό διάστημα, συμπιεζόμενες αντιθέσεις. Η διαδικασία «απο-σοβιετοποίησης» του πολυεθνικού αυτού κράτους και η κρίση ταυτότητας και νομιμοποίησης δημιουργεί επιπλέον προβλήματα για την άρθρωση της νέας κρατικής οντότητας της Κοινοπολιτείας. Το ενδεχόμενο μιας επιστροφής σε αυταρχικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν στην εποχή της Τσαρικής Ρωσίας και η ενδεχόμενη προσπάθεια «εκρωσισμού» αποτελούν άλλες εναλλακτικές σεναριακές εκδοχές. Στην περίπτωση αυτή, η ρωσικής έμπνευσης ιδέα του «Ευρω-ασιατικού» χώρου πιθανόν να λάβει σάρκα και οστά, στα πλαίσια μιας πολιτικής που ξεκινά από τον Καύκασο και διαπερνά τις Μογγολικές στέπες, στα πλαίσια ενός ρωσικού πολιτικού και πολιτιστικού ιδεολογήματος που συνδέεται με κάποια τελεολογική ώθηση που προσδιορίζεται μέσα από ιστορικές και γεωγραφικές καταβολές. Και το γεγονός αυτό θα αποτελούσε μίαν απάντηση στην αποτυχία του μαρξισμού - λενινισμού και μίαν εναλλακτική λύση στην κατεύθυνση

μιας νέας βίαιης «ενωσιακής» επιβολής, από κύκλους που επιδιώκουν την αναβίωση του ρωσικού μεγαλοϊδεατισμού. Και ευνοούν την περαιτέρω εξάπλωσή του.

Σε αντίθεση όμως με την υλοποίηση μιας τέτοιας προοπτικής, βρίσκεται η ταχύτατα δημογραφικά εξελισσόμενη κεντροασιατική περιοχή. Η προσπάθεια αφομοίωσης των Ασιατικών λαών των «έξι» μουσουλμανικών, ανεξάρτητων πλέον, κρατών, διαχρονικά κατά την διάρκεια εφαρμογής του «σοβιετικού μοντέλου», και ο «εκρωσισμός» που επιχειρήθηκε, δεν οδήγησε στην γλωσσική ενσωμάτωση των Κεντροασιατικών ή και άλλων δημοκρατιών (βλέπε Πίνακα 1). Όπως φαίνεται από την παράθεση στατιστικών στοιχείων, ένα μεγάλο ποσοστό (50%-70%) στις περιοχές αυτές, δεν απέκτησε ούτε στοιχειώδεις γνώσεις της ρωσικής γλώσσας.

Σε σχέση, τέλος, με την ραγδαία Ισλαμική αναβίωση (όπως αναλύθηκε στο προηγούμενο άρθρο), η αυξημένη δύναμη της μουσουλμανικής επιρροής, ακόμη και κατά την αθεϊστική περίοδο της κομμουνιστικής διακυβέρνησης, φαίνεται ευκρινέστερα αν λάβει κανείς υπόψη την παράλληλη αντιθρησκευτική δραστηριότητα και την αθεϊστική προπαγάνδα που αναπτύχθηκε εκεί την

τελευταία δεκαετία.

Στην δημοκρατία του Αζερμπαϊτζάν, για παράδειγμα, (με πληθυσμό 6,7 εκατ. κατοίκους και ποσοστό μουσουλμάνων 83%), στα τέλη της δεκαετίας του 1970 ο αριθμός των επίσημων προπαγανδιστών - διαφωτιστών του αθεϊσμού πλησίαζε τις 50.000, και παρόμοιος αριθμός υπήρχε και στο Ουζμπεκιστάν (16,8 εκατ., με ποσοστό μουσουλμανικού πληθυσμού 85%).

Παρ' όλα αυτά, ο υφιστάμενος ανταγωνισμός για την κάλυψη του «κενού εξουσίας», επιτείνει την ρευστότητα και την «σεναριολογία» και φέρνει στο προσκήνιο την έντονη δραστηριότητα περιφερειακών δυνάμεων όπως η Τουρκία, το Ιράν, το Πακιστάν και η Κίνα.

Η Τουρκική διείσδυση

Η αναγκαστική πρόσδεση των έξι Ισλαμικών δημοκρατιών στο ρωσικό άρμα τον περασμένο Δεκέμβριο, σαν αποτέλεσμα έλλειψης άλλων εναλλακτικών επιλογών σε σχέση με την επιτεινόμενη γενική κρίση, δεν έχει αποτρέψει την σταδιακή «χειραφέτηση» της Κεντρικής Ασίας και την ανάγκη αναζήτησης νέων συμμαχιών, με τους συγγενικούς της, φυλετικά, γλωσσικά, θρησκευτικά και πολιτισμικά λαούς.

Οι σχεδιαστές της Τουρκικής εξωτερικής πολιτικής ενόψει των γενικότερων ανακατατάξεων της μετα-ψυχροπολεμικής εποχής και της πάγιας «αντίληψης» του καθεστώτος να διαδραματίσει σημαίνοντα γεωπολιτικό ρόλο στην ευρύτερη περιοχή (με την αξιοποίηση του «Ισλαμικού χαρτιού» καθώς και την παντουρκική και παντουρανική ιδεολογία) και να αναβαθμίσει την θέση της Τουρκίας, σαν μεγάλης, «υποιμπεριαλιστικής» περιφερειακής δύναμης, δεν έχασαν την ευκαιρία να αποκτήσουν «προνομιακή» πρόσβαση στις χώρες αυτές, αναλαμβάνοντας τον ρόλο του «μεγάλου αδελφού».

Οι τελευταίοι μήνες, αποτέλεσαν πεδίο άσκησης έντονης Τουρκικής διπλωματικής δραστηριότητας και στην περίοδο αυτή αρθρώθηκαν οι βασικοί άξονες μιας πολιτικής διείσδυσης στον πολιτικό, οικονομικό και πολιτιστικό τομέα.

Σαν πρώτο βήμα, η Τουρκία υπήρξε η μόνη χώρα που προηγήθηκε στην αναγνώριση της ανεξαρτησίας του Αζερμπαϊτζάν και ακολούθησε και η υποστήριξη των υπολοίπων. Οι επισκέψεις των Προέδρων του Καζαχστάν, Ουζμπεκιστάν, Τουρκμενιστάν, Κιργιζίας και του Αζερμπαϊτζάν στην Άγκυρα και η επίσκεψη του Τουργκούτ Οζάλ στο Μπακού, οδήγησαν στην σύναψη ειδικών συμφωνιών οικονομικο-εμπορικής βιομηχανικής και τεχνικής συνεργασίας, καθώς επίσης και συμφωνιών τουρισμού, επικοινωνιών, πολιτισμού (υποτροφίες, ανταλλαγές επιστημονικού προσωπικού κ.τ.λ.), αθλητισμού με αποτέλεσμα στο σύντομο αυτό διάστημα, η Τουρκία να διαθέσει ποσά που υπερβαίνουν το 1,5 δισ. δολαρίων για συνολική βοήθεια και εκσυγχρονισμό του οικονομικού συστήματος, του τραπεζικού συστήματος, της διενέργειας επενδύσεων, της εκπαίδευσης στελεχών επιχειρήσεων και την ίδρυση μεικτών επιχειρήσεων. Στο Αζερμπαϊτζάν για παράδειγμα, λειτουργούν περισσότερες από 400 μεγάλες επιχειρήσεις, ενώ η Τουρκία εισάγει πετρέλαιο και φυσικό αέριο.

Η προσπάθεια της Τουρκίας να αποτελέσει το βασικό «καπιταλιστικό μοντέλο» οικονομικής ανάπτυξης σαν «δυτικοποιημένη» πλην όμως «Ισλαμική» χώρα (με διαχωρισμό του Κράτους από την θρησκεία κατά το υποτιθέμενο Κεμαλικό πρότυπο), αποτελεί και το άλλοθι της γείτονος χώρας προς την Δύση, με βασικό επιχειρήμα ότι θα μπορέσει έτσι να ελέγξει την εξάπλωση του ακραίου, Ισλαμικού φονταμενταλισμού που το σιιτικό Ιράν προωθεί. Στην πραγματι-

ΚΥΡΙΕΣ ΕΘΝΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΣΣΔ: ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ 1979, ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΓΛΩΣΣΙΚΟ «ΕΚΡΩΣΙΣΜΟ» ΚΑΙ ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ (ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΟ % ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ)

Εθνική Ομάδα	Σύνολο	Ρωσική Σύνολο	γηγενής	γλώσσα Ποσοστό (%)	Διγλωσσοί Σύνολο	Ρώσοι %	Έλλειψη γνώσης Ρωσικής γλώσσας Σύνολο %
Ουκρανοί	42.347	7.214	17.1	21.089	49.8	14.017	33.1
Λευκορώσοι	9.463	2.404	25.4	5.394	57.0	1.665	17.6
Μολδαβοί	2.968	178	6.0	1.407	47.4	1.383	46.6
Γεωργιανοί	3.571	61	1.7	953	26.7	2.557	71.6
Αρμένιοι	4.151	349	8.4	1.602	38.6	2.200	53.0
Αζέροι	5.477	99	1.8	1.616	29.5	3.763	68.7
Ουζμπέκοι	12.456	75	0.6	6.141	49.3	6.240	50.1
Καζάκοι	6.556	131	2.0	3.429	52.3	2.996	45.7
Τατζίκιοι	2.898	23	0.8	858	29.6	2.017	69.6
Τουρκμένιοι	2.028	20	1.0	515	25.4	1.493	73.6
Κιργίζιοι	1.906	10	0.5	560	29.4	1.336	70.1
Τάταροι	6.317	834	13.2	4.352	68.9	1.131	17.9
Μη Ρώσοι	124.668	17.972	14.4	61.541	49.4	45.154	36.2
Ρώσοι	137.397	137.260	99.9	—	—	—	—
Σύνολο ΕΣΣΔ	262.065	155.232	59.2	61.541	23.5	45.154	17.2

κότητα όμως, η Άγκυρα προωθεί τα δικά της επεκτατικά σχέδια, με την ταυτόχρονη χρησιμοποίηση του Παντουρκισμού και του Παντουρανισμού και επιχειρεί την σταδιακή αύξηση της μεσο-μακροπρόθεσμης επιρροής της, αν ληφθεί υπόψη ότι:

α) Εκτός από την τεράστια οικονομική διείσδυση, αναλαμβάνει —με πρώτο το Αζερμπαϊτζάν— την εκπαίδευση Αζέρων αξιωματικών και την αναδιάρθρωση των ενόπλων δυνάμεων των νέων αυτών δημοκρατιών, σε συνδυασμό με την προσπάθεια διατήρησης της πολιτικής του «επιτήδιου ουδέτερου» στην διαμάχη του Αζερμπαϊτζάν με την χριστιανική Αρμενία για το ζήτημα του Ναγκόρνο - Καραμπάχ: στην κρίση αυτή επιδιώκει να ασκήσει ρόλο μεσολαβητή, κατά το προηγούμενο πρότυπο του οκταετούς πολέμου Ιράν - Ιράκ.

β) Εκπέμπει σειρά εκπομπών παντουρκικής μορφής, μέσω του Τουρκικού δορυφόρου *TURKSAT* σε όλες τις κεντροασιατικές δημοκρατίες και εκδίδει τις τουρκικές εφημερίδες *Milliyet* και *Terčuman* στο Αζερμπαϊτζάν.

γ) Έχει δημιουργήσει τακτική αεροπορική σύνδεση Κωνσταντινούπολης - Μπακού (δύο φορές την εβδομάδα) και τις υπόλοιπες δημοκρατίες —με την εξαίρεση του περσόφωνου Τατζικιστάν— και,

δ) Επιχειρεί να προωθήσει την ένταξη των χωρών αυτών σε διάφορους διακυβερ-

νητικούς Ισλαμικούς Οργανισμούς (όπως η Ισλαμική Διάσκεψη, *ICO*) και ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας (*ECO*) μεταξύ Τουρκίας - Ιράν και Πακιστάν, καθώς και σε διεθνείς οργανισμούς όπως ο ΟΗΕ ή περιφερειακές συσσωματώσεις τύπου ΔΑΣΕ.

Αυτό που είναι όμως ιδιαίτερα ανησυχητικό, είναι το γεγονός ότι προωθεί μέσα από το «Συνέδριο των Τουρκικών λαών» την δημιουργία μιας Τουρκικής Κοινής Αγοράς με ενιαίο νόμισμα, κοινή σημαία, κοινή ταυτότητα και την αντικατάσταση του κυριλλικού αλφαβήτου από το τουρκικό (λατινικό), ώστε να επιβληθεί των ανταγωνιστικών διεισδύσεων του Κορανίου στην αραβική γλώσσα, που προωθεί το σιιτικό Ιράν και η σουνιτική Σαουδική Αραβία. Καθώς επίσης και το ενδεχόμενο ίδρυσης «Ισλαμικής Ομοσπονδίας» (Τουρκία, Ιράκ, Πακιστάν και Δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας) με την κατοχή πυρηνικών όπλων, και στην δυνατή μετεξέλιξη της σε Οργανισμό που θα περιλαμβάνει και το ψευδοκράτος του Ραούφ Ντενκτάς («ΤΔΒΚ»), γεγονός που ανησυχεί τους ιθύνοντες και στις δύο όχθες του Ατλαντικού.

Η σύγκρουση των αντίστοιχων φιλοδοξιών και προσπάθειας διείσδυσης του Ιράν στο σιιτικό Αζερμπαϊτζάν —κάτι που έχει, για την ώρα, καταφέρει καλύτερα η Τουρκία— του Πακιστάν, της Κίνας και του

Αφγανιστάν, θα δημιουργήσουν επιπρόσθετα προβλήματα για την σταθεροποίηση αυτής της περιοχής και νέους κινδύνους για την άσκηση ηγεμονικής πολιτικής.

Η προσεκτική διαχρονική παρακολούθηση του Τουρκικού τύπου και των μηχανισμών άσκησης μιας συνεχούς και πολύπλευρης προπαγάνδας, δεν αφήνει καμιά αμφιβολία:

α) Για την αδιάκοπη προσπάθεια διαμόρφωσης μιας τουρκικής εθνικής συνειδήσης που αποβλέπει στην δημιουργία μιας «μεγάλης Τουρκίας» που θα ξεκινάει από την Αδριατική και θα φθάνει στα βάθη της Ασίας μέχρι το «Τουράν», δηλαδή μία φανταστική περιοχή με απροσδιόριστα σύνορα στις στέπες της Κεντρικής Ασίας —μέσα από την προσέγγιση και την τελική ένωση όλων των «ομογενών» λαών των οποίων οι ρίζες απλώνονται μέχρι τις παρυφές της Μογγολίας και της Κίνας (Παντουρανισμός), και

β) Την συστηματική προσπάθεια επιβολής του Παντουρκισμού, δηλαδή της Τουρκικής «Μεγάλης Ιδέας», ως αλυτρωτικής ιδεολογίας που αποσκοπεί στην δημιουργία ενός ενιαίου και πανίσχυρου κράτους, το οποίο θα υπερβαίνει τον σημερινό γεωγραφικό χώρο και θα βυθίζεται στις Ισλαμικές Δημοκρατίες της πρώην «Σοβιετικής Αυτοκρατορίας», συνενώνοντας έτσι όλους τους λαούς που μιλούν τουρκικές γλώσσες

—στην βάση της ιδεολογίας που προώθησαν θεωρητικοί του Τουρκικού εθνικισμού (Γιουσούφ Αντσουρά, Ζίγια Γκοκάλπ) και πολυάριθμες Παντουρκικές οργανώσεις σταθερά επιδιώκουν.

Η συνειδητοποίηση του γεγονότος αυτού και η ανάγκη απο-αδρανοποίησης, αποτελεί βασικό όρο για την επιβίωσή μας (ως κρατικής οντότητας και της διατήρησης της εθνικής και πολιτισμικής μας ταυτότητας), αλλά και για άλλους όμορους λαούς, οι οποίοι επίσης απειλούνται από τις τουρκικές επεκτατικές αντιλήψεις και πρακτικές...

Η ελληνική εξωτερική πολιτική

Η πολυσχιδής τουρκική δραστηριότητα και οι διακηρυγμένες μεγαλοϊδεατικές της φιλοδοξίες απαιτούν, από ελληνικής πλευράς μια ψύχραιμη και συνετή αντιμετώπιση. Χωρίς σωβινιστικές εξάρσεις ή κινήσεις πανικού, απαιτείται η συνειδητοποίηση των ορατών κινδύνων, τόσο στον άμεσο Βαλκανικό μας περίγυρο όσο και στην ευρύτερη περιοχή της πρώην ΕΣΣΔ, υπό το πρίσμα της αύξησης της τουρκικής πίεσης για «παράχωρήσεις» στα εθνικά μας θέματα, στον βαθμό που οι στρατηγικές της επιλογές στην Κεντρική Ασία δημιουργήσουν ένα ισχυρό «Τουρκικό» μπλοκ, το οποίο θα υπερβαίνει τα 110 εκατ. κατοίκων. Η συνεχής αξιοποίηση του «μουσουλμανικού τόξου» παρόλες τις αντιφάσεις που εμπεριέχει, σε συνδυασμό με την εξαγωγή του «Παν-τουρκισμού» και τις αβέβαιες συνέπειες των συγκρουόμενων τακτικών των υπολοίπων περιφερειακών δυνάμεων στην Κεντρική Ασία, απαιτούν τον έγκαιρο σχεδιασμό μιας ενεργής

ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, η οποία θα εξισορροπήσει τις τακτικές κινήσεις της Τουρκικής διπλωματίας.

Με την αποσαφήνιση των συγκεκριμένων στρατηγικών στόχων, απαιτείται η εκπόνηση μιας ρεαλιστικής ελληνικής πολιτικής η οποία θα προσβλέπει στην σταδιακή ενδυνάμωση των σχέσεων της χώρας μας με τις «έξι» Ισλαμικές Κεντροασιατικές δημοκρατίες. Η δημιουργία πρεσβειών ή γενικών προξενείων καθώς και οικονομικών / εμπορικών γραφείων (για προώθηση επενδύσεων και αξιοποίηση της ελληνικής τεχνογνωσίας και εμπειρίας) θα τονώσει την ελληνική παρουσία και θα διευρύνει τις σχέσεις στον πολιτικό, οικονομικό και πολιτιστικό τομέα.

Η αλληλογνωριμία με τους λαούς αυτών, η ανάπτυξη μορφωτικών ανταλλαγών (σε επίπεδο Πανεπιστημίων και ερευνητικών Ιδρυμάτων), και η παροχή υποτροφιών θα βοηθήσει στον περιορισμό της μονοδιάστατης Τουρκικής προπαγάνδας, θα διασφαλίσει ενδεχομένως τις υπάρχουσες λεπτές ισορροπίες, και θα αποτρέψει περαιτέρω πιέσεις γύρω από το «ζήτημα» της μουσουλμανικής μειονότητας στην Ελληνική Θράκη —και τις συνεχιζόμενες τουρκικές μονομερείς διεκδικήσεις σε βάρος των κυριαρχικών δικαιωμάτων της χώρας μας, όπως αυτά διασφαλίζονται από το Διεθνές Δίκαιο και τις υπάρχουσες διεθνείς συνθήκες. Θα περιορίσουν επίσης την πιθανότητα αναγνώρισης του ψευδοκράτους του Ραούφ Ντενκτάς («ΤΔΒΚ») στην κατεχόμενη Βόρεια Κύπρο, στα πλαίσια της αλληλεγγύης που συστηματικά και επίμονα επιδιώκει η Τουρκική διπλωματία υπό το φως των αποφάσεων που έλαβε η Διάσκεψη των Ισλαμι-

κών Κρατών στην τελευταία σύνοδό της στο Ντακάρ της Σενεγάλης, τον περασμένο Δεκέμβριο.

Εξυπακούεται, βέβαια, ότι η σύσφιξη των ιστορικών σχέσεων με τους Ορθόδοξους χριστιανικούς πληθυσμούς αποτελεί αναγκαίο όρο για την μεγιστοποίηση των επιδιώξεων της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Αξιοποιώντας τους παραδοσιακούς δεσμούς και την ευρωπαϊκή της ταυτότητα, η Ελλάδα μπορεί να καταστεί παράγοντας σταθερότητας στον βαθμό που θα αναπτύξει μια αξιόπιστη πολιτική και μια ευέλικτη τακτική στην προώθηση επιλογών μέσα από την διαμόρφωση μιας συναινετικής εθνικής στρατηγικής.

Η σωστή αξιοποίηση και η πολύπλευρη τόνωση του Ελληνισμού που ζει στην πρώτην Σοβιετική Ένωση (και υπερβαίνει τις 500.000) αποτελεί επίσης αναγκαίο παράγοντα για την επιτυχή έκβαση της προσπάθειας αυτής. Η συνεχιζόμενη διεθνής ρευστότητα, η Ισλαμική αναβίωση και η εξάπλωση του εθνικισμού στο μεταβατικό στάδιο που διέρχεται το μετα-διπολικό διεθνές σύστημα, σε συνδυασμό με την μη αποκρυστάλλωση του νέου σχήματος ισορροπιών που θα καλύψει το «κενό ισχύος» στα πλαίσια της «νέας τάξης πραγμάτων», απαιτεί:

α) Την πλήρη αφύπνιση στο εσωτερικό μέτωπο, και

β) Την συνολική κινητοποίηση των δυνάμεων του Ελληνισμού της διασποράς ώστε να αποτραπεί αφενός μια ενδεχόμενη συρρίκνωση και να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά αφετέρου η τουρκική «θεωρία των προκλήσεων και η πρακτική των εντάσεων».

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΠΡΟΚΛΟΥ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ
E. R. DOODS

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1982

ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ
CHARLES
KAHN

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1982

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ
YEADIMIR
LOSSKY

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1981

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ
ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΚΑ
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ
G.S. KIRK

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1985

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ
ΟΜΙΛΙΕΣ
ΣΤΗΝ
ΕΞΑΗΜΕΡΟ

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1980

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 3645133 FAX: 3607878

Παρανοϊκός ή νεοναζί ο κουκουλοφόρος δολοφόνος ξένων;

της Αλίκης Τσιλιχρήστου

Η ερώτηση είναι ολίγον τι σοφιστική. Και ποιος κουκουλοφόρος πιστολέρο νεοναζί ή μη, όταν υποδύεται τον ρόλο του εκκαθαριστή μιας κοινωνίας δεν είναι παρανοϊκός; Το ολοφάνερο πάντως είναι ότι ο νεοφασισμός δηλώνει και είναι παρών.

Τους ασκούς του Αιόλου, με όλων των ειδών τους δαίμονες κατά των ξένων, τους άνοιξε ένα κόμμα της πλάκας, η λαϊκιστική «Νυντεμοκρατί» χλευάζοντας κατά των πολιτικών, πριν και η ίδια «πολιτικοποιηθεί». Είχε σαν έμβλημά της την «Σουντ φορνούφτ» —την κοινή λογική ελληνικά. Είναι κι άλλα τέτοιου είδους «λογικά» κόμματα τελευταία στην Ευρώπη που χαϊδολογούν παίζοντας με την φωτιά, τα εθνικιστικά ένστικτα.

Δεκάδες οι επιθέσεις εναντίον προσφυγικών καταυλισμών, στην Σουηδία, σε έναν χρόνο. Πυρπολισμοί ή βανδαλισμοί κατοικιών ξένων. Αμφισβήτηση της ανάγκης διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας, στα παιδιά. Έντεκα επιθέσεις με πυροβολισμούς κουκουλοφόρου που σημαδεύει κατά πρόσωπο και στο κεφάλι από τον περασμένο Οκτώβρη. Ένας νεκρός, πολλοί τραυματίες, μεταξύ

των οποίων κι ένας Έλληνας. Ένας παράλυτος Λατινοαμερικάνος μουσικός 23 χρονών. Σε κρίσιμη κατάσταση ένας Παλαιστίνιος πατέρας 7 παιδιών. Χαροπαλεύει ένας Ασσύριος. Εισβάλλει και ρίχνει στο φαχνό μέσα στον σύλλογο των Σομαλών, κουκουλοφόρος. Οι τελευταίες 5 ένοπλες επιθέσεις στο διάστημα μόνο μιας εβδομάδας, σημειώθηκαν στην περιοχή Στοκχόλμης. Στην νότια Σουηδία, το ίδιο διάστημα, νεοναζί μπαίνουν και κάνουν λίμπα κατάστημα ξένου. Τον δένουν και τον αφήνουν δεμένο με απειλή κατά της ζωής του. Προειδοποιήσεις με αγκυλωτούς σταυρούς, του τύπου «αν θες την ζωή σου φύγε καταραμένη μαυροκέφαλε, θα επανέλθουμε». Απειλητικές επιστολές ή επιστολές βόμβες συνοδευόμενες με ίδιους ...αγγελικούς σταυρούς, λαμβάνουν εδώ και χρόνια γνωστές φιλόξενες σουηδικές προσωπικότητες. Απακωτές οι απειλές κατά της ζωής του ηγέτη του λαϊκού κόμματος και αντιπροέδρου της κυβέρνησης Μπένκτ Βέστερμπεργκ, καθώς και άλλων κορυφαίων στελεχών του κόμματός του και της κυβέρνησης.

Ήταν το φιλελεύθερο «φολκ-παρτί» του Βέστερμπεργκ, που κράτησε, και μάλιστα με σημαντικό καθώς φαίνεται εκλογικό κόστος, ψηλά την σημασία κατά του ρατσισμού και υπέρ της αλληλεγγύης προς πρόσφυγες και μετανάστες, στις τελευταίες εκλογές. Παρά την κρίση της σουηδικής οικονομίας, δήλωνε, «είμαστε ένα από τα πιο πλούσια κράτη της υφελίου, είναι ντροπή να κλείνουμε τις πόρτες στους ανθρώπους που έχουν ανάγκη από το ασύλό μας». Ήταν και είναι το κατ' εξοχήν πολέμιο, ακόμη, κόμμα της λαϊκιστικής «Νυντεμοκρατί». Όταν μετεκλογικά έγινε

στόχος επιθέσεων για έλλειψη πολιτικού «ρεαλισμού», αφού η κυβέρνηση Μπιλντ είναι κυβέρνηση μειοψηφίας και έχει την ανάγκη υποστήριξης της «Νυντεμοκρατί» ψήφου, το «Φολκ-Παρτί» προειδοποίησε για τις μοιραίες συνέπειες που θα έχει για την πολιτική ζωή αυτού του είδους η εξάρτηση.

Όσον αφορά το εκλογικό κόστος ο νεαρός γραμματέας του Κόμματος Ερν απάντησε: «Αν είναι τόσο μικρό το ποσοστό, που πρεσβεύει τον συνδυασμό των φιλελευθέρων ιδεών στην Σουηδία, με την παραδοσιακή της κοινωνική πολιτική της αλληλεγγύης έναντι των αδυνάτων στρωμάτων της κοινωνίας, τόσο το χειρότερο για την σουηδική κοινωνία. Αυτό είναι το φρόνημά μας δεν θα ψηφοθηρίσουμε».

Αμφότεροι Βέστερμπεργκ και η υπουργός μεταναστευτικών ζητημάτων στέλεχος του ίδιου κόμματος, βγήκαν τούτες τις μέρες στα μέσα ενημέρωσης, κατηγορώντας τον επικεφαλής της κυβέρνησής τους, και ηγέτη του πιο συντηρητικού κόμματος τον Καρλ Μπιλντ, ότι κράτησε «χαμηλό προφίλ» και απουσία πρωθυπουργικής παρουσίας σε μια στιγμή πρωτοφανούς κρίσης για το έθνος. Διάγγελμα στον Λαό από τον πρωθυπουργό υπέρ των φιλοξενούμενων πολιτών, απαιτούσαν σε λίγο μεταναστευτικές ομοσπονδίες, αντιπολίτευση, συμπολίτευση, ΜΜΕ και ο αστικός τύπος.

Ο νεαρός πρωθυπουργός Καρλ Μπιλντ τα χρειάστηκε. Δεν είναι λίγοι οι «αφιλόξενοι» που ψηφίζουν το κόμμα του. Δεν έχουμε τέτοιου είδους παραδόσεις, όπως αμήχανα δικαιολογήθηκε στην Αμερική: Η βουλή είπε, έχει ήδη εκδόσει κοινό ψήφισμα όπου καταδικάζεται η βία. Το ψήφισμα είχε εκδοθεί βέβαια με την συμμετοχή και της «Νυντεμοκρατί». Δεν είναι εξάλλου ρατσιστής ο Ιάν Βαχτμείστερ, ηγέτης και της «Νυντεμοκρατί». Εκπροσωπεί... απλώς τον μέσο, όπως λέει, σουηδό πολίτη. Γι' αυτό και εν μέσω των απανωτών ενόπλων επιθέσεων κατά των ξένων, άδραξε την ευκαιρία να καταθέσει πρόταση για δημοψήφισμα σχετικά με την μεταναστευτική πολιτική... Να δούμε δηλαδή σε ποιο ποσοστό οι ντόπιοι πολίτες θα πουν «φύγετε από δω» στους νεότερους. Εξάλλου ο χιουμορίστας ηγέτης της «Νυντεμοκρατί» πώς «να είναι ρατσιστής, όταν σωματοφύλακάς του είναι, όπως πληροφορείται το ANTI, έλληνας ροδίτης πρώην αστυνομικός...

Δεν βλέπω καμιά αύξηση του ρατσισμού δήλωσε κι ένας άλλος σουηδός ρεαλιστής, ο Ούλε Ούλσον από την κωμόπολη Χέμπου. Ήταν ο πρώτος διδάξας τέτοιου είδους ευαισθησίες περί της γνώμης του μέσου Σουηδού, για το προσφυγικό. Το δημοψήφισμά του στον Δήμο του Χέμπου ήταν η απαρχή της νομιμοποίησης των ρατσιστών. «Είστε αποφασισμένοι να φθάσετε μέχρι την ένοπλη βία τον ρατσιστικό αγώνα»... ρωτούσαν δημοσιογράφοι τους ναζιστές. Πριν αρχίσει ο κουκουλοφόρος να ρίχνει στο φάχνό, υπήρχε μια τάση να συναισθανόμαστε σχεδόν και τους... νεοναζί. Τα είχαμε εναντίον εκείνων που χρησιμοποιούν την ταμπέλα του ρατσιστή, όχι με τους ρατσιστές. Τον πρωθυπουργό Μπιλντ πάντως τον πρόλαβε στις αντιρατσιστικές δηλώσεις ο βασιλιάς... Γουσταύος. Όπως πρόλαβε και την ελληνική ομοσπονδία και το συντονιστικό των ομοσπονδιών μεταναστευτικών συλλόγων, όπου προεδρεύει ο δικός μας πρόεδρος Καριοφύλλης Χατζόπουλος, ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και η υπουργός μεταναστευτικών ζητημάτων στην υποστήριξη της κουρδικής πρωτοβουλίας για πανμεταναστευτική αποχή μιας ώρας στις 21 Φεβρουαρίου, ημέρα διεθνή κατά του ρατσισμού. Τόσο πυκνές σε γεγονότα και μεταβολή του πολιτικού κλίματος ήταν οι πρώτες μέρες τούτης της εβδομάδας στην Σουηδία.

«Είναι ανάξια της Δημοκρατίας μας τέτοια φαινόμενα», είπε στο μήνυμά του ο βασιλιάς. Ανήκει στις βαθείες παραδόσεις της Σουηδίας η ισότητα μεταχείρισης όλων των πολιτών ανεξαρτήτου χρώματος, θρησκείας ή καταγωγής. «Είναι και η βασίλισσα Μαυροκέφαλη, τι λες γι' αυτήν»; ρωτούσε εναν νεαρό... «ξανθό-

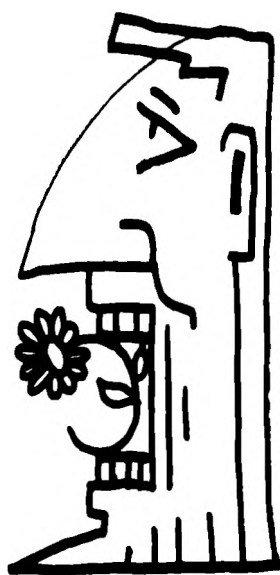
φειρα» μια δημοσιογράφος. Ναι αλλά είναι από την Γερμανία απάντησε για την δημοφιλή γερμανοβραζιλιάνα βασίλισσα της Σουηδίας Σύλβια. Ούτε από το παλάτι έλειψαν οι απειλές για τοποθετήσεις βομβών και οι αντίστοιχες αστυνομικές έρευνες. Πριν από μερικές μέρες είχε γίνει επίθεση κατά πιτσαρίας μετανάστη με αναφορά την τελευταία δίκη του 23χρονου αρχηγού των νεοναζί Κλας Λουντ.

«VAM», «λευκή άρια αντίσταση», αποκαλείται η οργάνωση του Λουντ. Ο ίδιος καταδικάστηκε για ληστεία εις βάρος τράπεζας και διαρρήξεις αποθηκών όπλων του στρατού. Εκτός της «Βαμ» που διακηρύσσει ότι ετοιμάζεται για ρατσιστικό και... «βιολογικό» πόλεμο, μέχρις εσχάτων υπάρχουν κι άλλες εθνικοσοσιαλιστικού χαρακτήρα ρατσιστικές οργανώσεις. Η σουηδική βουλή όμως αρνείται να τις θέσει εκτός νόμου. Το αιτιολογικό είναι ότι η παρανομία θα αύξαινε την επιρροή τους.

Πριν το τελευταίο κύμα βίας, είχαμε παραμονές πρωτοχρονιάς, την παράλυση σχεδόν ολόκληρη νύχτα του κεντρικού σιδηροδρομικού σταθμού της Στοκχόλμης όπου είχε τοποθετηθεί βόμβα αρκετά μεγάλης ισχύος, αφού καταστράφηκε το ρομπότ που χρησιμοποιήθηκε για την μεταφορά της και προξενήθηκαν μεγάλες ζημιές στον χώρο την στιγμή της έκρηξης. Ο σταθμός βέβαια είχε εκκενωθεί. Όπως είχαν εκκενωθεί πολλοί σιδηροδρομικοί σταθμοί εκείνο το βράδυ και αεροδρόμια της χώρας ύστερα από καταιγισμό παραπλανητικών προειδοποιήσεων. Ένα με δύο μήνες, εξάλλου, νωρίτερα, στην επέτειο του πιο πολεμόχαρου βασιλιά της Σουηδίας είχαν προηγηθεί εκτεταμένες συμπλοκές φιλο- και αντιφασιστών, με διεθνή την συμμετοχή τόσο υπέρ των πρώτων από Νορβηγία και Γερμανία και πολυπληθή υπέρ των δεύτερων, από τους καταληψίες και αναρχικούς της Δανίας. Θα είχαν πάρει τρομακτικές διαστάσεις τα επεισόδια τόσο σε Στοκχόλμη όσο και στην Λουντ, αν η αστυνομία δεν είχε την τελευταία στιγμή απαγορεύσει την προβλεπόμενη πορεία των εθνικιστών κατευθύνοντας την αλλού. Αφού οι χώροι με τον τιμώμενο βασιλικό αδριάντα ήταν ήδη κατειλημμένοι από τις αντιφασιστικές διαδηλώσεις που είχαν προηγηθεί κι αρνιόντουσαν να διαλυθούν.

Την επομένη η αστυνομία που αποσόβησε με έναν έξυπνο ελιγμό τις σίγουρες αιματηρές εξελίξεις δέχτηκε τα πυρά τόσο της κυβέρνησης όσο και της σοσιαλδημοκρατικής αντιπολίτευσης. Οξύτατη στις δηλώσεις της ήταν η υπουργός δικαιοσύνης και καθηγήτρια του ενοχικού δικαίου στο πανεπιστήμιο της Λουντ η οποία και ζήτησε την διεξαγωγή έρευνας γιατί η αστυνομία δεν περιφρούρησε το συνταγματικό δικαίωμα όπως είπε (των νεοναζί) να διαδηλώσουν στην πορεία των δρόμων όπως της ζητήθηκε. Είμαστε μια ελεύθερη χώρα εξήγησε κι ο καθένας είναι ελεύθερος να εκδηλώνει το φρόνημά του. Ήταν η ίδια υπουργός, που στην συζήτηση περί του ρατσισμού προχθές στην βουλή είπε μεταξύ άλλων «δεν αναγνωρίζω την χώρα μου».

Εμείς πάντως, τώρα... μόλις αρχίζουμε και πάλι να αναγνωρίζουμε την... ευαίσθητη, πολιτισμένη και στρατευμένη στην ιδέα της αλληλεγγύης Σουηδία, όπως την γνωρίσαμε σε άλλους χαλεπούς καιρούς. Τώρα άρχισε η αντίστροφη για τους ρατσιστές και τους ξενόφοβους υποκριτές μέτρηση. Δεκάδες οι εκδηλώσεις αλληλεγγύης προς τους ξένους σε όλη την χώρα. Πρωτοστατούν οι μαθητές που εννοούν το σύνθημα «μην αγγίζεις τον φίλο μου». Ολόκληρα σχολεία παίρνουν μέρος στις εκδηλώσεις Σουηδοί φυλανε βάρδους τις νύχτες έξω από τα κιόσκια των ξένων στην γειτονιά τους. Η σουηδική εκκλησία ανάβει εκατοντάδες κεράκια στους αυστηρούς, λιτούς της ναούς, δίνοντας το φως τους κατά του ρατσιστικού σκότους. Θα χρειαστούν βέβαια πολλές πηγές φωτός, άπλετο φως έως ότου διαλυθεί το νέο σκοταδιστικό τέρας που μας ενέσχυψε όχι μόνο στην πρώην ειδυλλιακή Σουηδία παρά σε ολόκληρη την ήπειρο, θυμίζοντάς μας ανατριχιαστικά στιγμές κινηματογράφου για τον μεσοπόλεμο. □

ΤΟ ΣΕΡΒΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

● Σχετικά με δημοσίευμα στο τχ. 484, πήραμε την επιστολή που ακολουθεί από τον κ. Βόιν Ντάμπιτς του «Κέντρου Ενημέρωσης του Σερβικού Συμβουλίου» του Βελιγραδίου:

Εκφράζουμε την βαθιά μας ικανοποίηση που δημοσιεύσατε το κείμενό μας, το οποίο σας αποστείλαμε με fax στις 31 Δεκεμβρίου 1991. Όμως, είμαστε υποχρεωμένοι να επισημάνουμε δύο λάθη στο κείμενό μας, τα οποία μπορούν να προκαλέσουν σοβαρές παρεξηγήσεις και να συντείνουν στην μείωση της πειστικότητας των επιχειρημάτων μας.

Πιστεύουμε ότι το πρώτο από αυτά δεν είναι σχόπιμο. Όπως κι εσείς οι ίδιοι μπορείτε να διαπιστώσετε ανατρέχοντας στο κείμενο που σας στείλαμε, στην σελίδα 4, στην 8η σειρά κεξ., εμείς γράφουμε: «Οι Σλοβένοι, στην Αυστροουγγαρία ανανάπτυκτη», δηλ. υπανάπτυκτη, καθυστερημένη, «επαρχία, μόνο στην Γιουγκοσλαβία απέκτησαν εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες της γλώσσας τους...», ενώ τυπώθηκε (σ. 27): «Οι Κροάτες μόνο στην Γιουγκοσλαβία απέκτησαν εκπαίδευση (...)», πράγμα που είναι ανακριβέστατο. Οι Κροάτες είχαν δικά τους εκπαιδευτικά και επιστημονικά ιδρύματα και σχολεία στην γλώσσα τους πριν από την ίδρυση της Γιουγκοσλαβίας. Μάλιστα, στα ιδρύματα αυτά ανέπτυξαν δραστηριότητα και πολλοί σέρβοι επιστήμονες και διανοούμενοι. Σήμερα, όταν υπάρχει αυτή η σφοδρότατη σύγκρουση μεταξύ Σέρβων και

Κροατών, γι' αυτούς που δεν έχουν υπ' όφιν τους τις διακυμάνσεις στις σχέσεις μεταξύ αυτών των δύο εθνών, αυτό το δεδομένο ηχεί παράξενα. Οι σχέσεις αυτές εξηρτώντο πάντοτε από το εάν οι Κροάτες ανεγνώριζαν ή, αντίθετα, αμφισβητούσαν τα ίδια δικαιώματα στους Σέρβους που ζούσαν μαζί με αυτούς στις ίδιες περιοχές.

Το δεύτερο λάθος απαντά στο εισαγωγικό σας σημείωμα για το κείμενό μας. Χαρακτηρίζετε το Σερβικό Συμβούλιο και το Κέντρο Ενημέρωσής του «ημιεπίσημη σερβική υπηρεσία ενημέρωσης». Με το ταχυδρομείο σας αποστέλλουμε το κείμενο της ιδρυτικής διακηρύξεως του Σερβικού Συμβουλίου, με την οποία εύκολα θα μπορέσετε να διαπιστώσετε ότι ο χαρακτηρισμός αυτός δεν ευσταθεί.

Δεν είμαστε ούτε ημιεπίσημη ούτε επίσημη υπηρεσία ενημέρωσης, παρά μόνο ακοιμάτιστη και όχι κυβερνητική ένωση σέρβων διανοουμένων, η οποία συντηρείται από τις ταπεινές συνδρομές των μελών της. Μάλιστα, οι επίσημες αρχές της Σερβίας όχι μόνο δεν βοηθούν την λειτουργία του Σερβικού Συμβουλίου και του Κέντρου Ενημέρωσής του, αλλά ούτε καν αναγνωρίζουν την ύπαρξή του. Αυτό επιβεβαιώνεται από το ότι τα αρμόδια κρατικά όργανα μέχρι σήμερα δεν έχουν απαντήσει θετικά στην αίτηση του Σερβικού Συμβουλίου να αναγνωρισθεί ως σωματείο. Βέβαια, δεν έχουν προβάλει εμπόδια στην λειτουργία του και για μας, που είχαμε επιζηήσει τον Γολγοθά του τιτοϊκού κομμουνιστικού συστήματος, αυτό είναι αρκετό για την αρχή.

Το σχολίο σας για την θέση των σέρβων διανοουμένων όσον αφορά τον πόλεμο θα μπορούσε να είναι θέμα σοβαρής συζήτησής, αλλά για αυτήν απαιτείται περισσότερος χώρος από όσον αναμένουμε ότι θα μας παραχωρήσετε. Επιθυμούμε μόνο να επισημάνουμε ότι το σερβικό ζήτημα δεν το έχουν θέσει οι Σέρβοι, αλλά έχει προκύψει με την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και την απόσχιση της Δημοκρατίας της Κροατίας, η ο-

ποία προσπαθεί να μετατρέψει τα πρώην διοικητικά σύνορά της σε κροατικά και με τον τρόπο αυτό να εξαγάγει από την Γιουγκοσλαβία μεγάλες περιοχές, στις οποίες από παλιά κατὰ πλειονότητα κατοικούν Σέρβοι. Εάν το σερβικό ζήτημα θα λυθεί ειρηνικά ή με πόλεμο εξαρτάται από τους Κροάτες και εκείνους που τους υποστηρίζουν.

Ελπίζουμε ότι θα δημοσιεύσετε την επιστολή μας αυτή και σας ευχαριστούμε για τη μέχρι τώρα και, εκ των προτέρων, την μελλοντική συνεργασία.

Με εκτίμηση

Vojin Dabic

Βόιν Ντάμπιτς

Διευθυντής του Κέντρου
Ενημέρωσης του Σερβικού
Συμβουλίου

ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

● Απάντηση στις απόψεις του Στ. Κούλογλου στο προηγούμενο τεύχος:

Κύριε Διευθυντά,
Στο τεύχος 485 του «ANTI», ο συνεργάτης σας κ. Σ. Κούλογλου στο άρθρο του «Ελλάς Ελλήνων (Σ)κοπιανών» αποδοκιμάζει με αλαζονική δριμύτητα τις επιλογές και τους χειρισμούς της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στην Βαλκανική, ιδιαίτερα απέναντι στην λεγόμενη Δημοκρατία της Μακεδονίας («μεγαλύτερη διπλωματική αποτυχία τα τελευταία χρόνια», «καθαρά ελληνικό δείγμα προχειρότητας», «εθνικής σχιζοφρένειας και χαζοχαρουμενισμού» (sic), «απίστευτη ελληνική διπλωματία», «ελληνική παράνοια», «χρεωκοπία της ελληνικής πολιτικής» κ.λπ.). Η ελληνική εμμονή στην ονομασία της Δημοκρατίας με τον ευρωπαϊκό και διεθνή αντίκτυπό της, καθώς και η απροσχημάτιστη ευθυγράμμιση με την Σερβία του Σ. Μιλόσεβιτς, που επισημαίνονται από τον κ. Κούλογλου, θα μπορούσαν πράγματι να αποτελέσουν αντικείμενο προβληματισμού και, ενδεχομένως, επανατοποθέτησης. Η θέση, ωστόσο, που προβάλ-

λει ο αρθρογράφος για την αντιμετώπιση των «Μακεδονικών» αξιώσεων ερείδεται σε ένα μείγμα διπλωματικού κουτσαβαχισμού («πολύ καλά, χαιρόμαστε πολύ»... κ.λπ.), ανεδαφικών προσδοκιών για την αφομοιωτική μας επιρροή και διαστροφής των πραγματικών δεδομένων στην Γιουγκοσλαβική Μακεδονία σήμερα. Η πρόταση αναγνώρισης υπό την ονομασία «δημοκρατία των Ελλήνων του Μακεδονικού Βορρά», πέρα από τον φαιδρό της απόηχο, δεν απαντά στο κατά πόσον διακαιούται η Ελλάδα να επιβάλει μια αυθαίρετη ονομασία, απορρίψιμη για την εκφρασμένη θέληση των «Σκοπιανών»: ούτε ποιοτικά διαφέρει από την απόλυτη άρνηση αναγνώρισης, καθώς ο τίτλος θα ήταν τουλάχιστον ενοχλητικός με τους ενδιαφερομένους, ώστε μάλλον ως επίδειξη μεγαλοϊδεατισμού μπορεί να εκληφθεί (και να χρησιμοποιηθεί) παρά ως χειρονομία διαλλακτικότητας. Από αυτήν την άποψη, η θέση της μη αναγνώρισης που συμπεριέχει την γνωστή ιστορική επιχειρηματολογία, είναι τρόπον τινά συνεπέστερη.

Η εν λόγω πρόταση εμφανίζεται στο άρθρο ως ευκαιρία και δυνατότητα της χώρας να θέσει το κρατίδιο της «Μακεδονίας» στην τροχιά της ελληνικής επιρροής. Αν όμως ο βουλγαρικός εναγκαλισμός προκαλεί πραγματική ανησυχία, η πρόταση καθ' αυτήν είναι ανέλπιδη και ανεδαφική στο μέτρο που κατά τον κ. Κούλογλου εκμαιεύεται: 1) Από την οικονομική αναιμία της Δημοκρατίας και 2) την επανέυρεση τουλάχιστον 100 χιλιάδων «αυθεντικών» Ελλήνων στο έδαφός της. Είναι εξαιρετικά αβέβαιη η προσδοκία προσηγορισμού των «Μακεδόνων» μέσω απλώς οικονομικής βοήθειας και επενδύσεων (ή αντίστοιχα οικονομικού αποκλεισμού) όταν μακρά εθνικιστική κατήχηση κατέστησε την ανθελληνική αντιπαλότητα συστατικό στοιχείο της «Μακεδονικής εθνογένεσης». Πολύ περισσότερο που οι εθνικές προσηλώσεις δεν είναι απλές αντανακλάσεις οικονομικής ιδιοτε-

λεια. Οι αφειδώλευτες επιχορηγήσεις της Γιουγκοσλαβίας στο Κοσσυφοπέδιο (70% του προϋπολογισμού και 70% των επενδύσεων από ομοσπονδιακούς πόρους και ταμεία, 1971-75) δεν απέτρεψε τους Αλβανούς αυτής της περιοχής από το να προτιμούν την αθλιότητα των αδελφών τους στα Τίρανα. Όσο για την ελληνική μειονότητα των άνω των 100.000 «αυθεντικών» (!) μάλλον πρόκειται για εθνικιστική δημαγωγία στην συχνότητα των 200.000 Σλαβομακεδόνων που θα «χειραφετήσουν» ο *Ljupco Georgijevski* και η *VMRO-DRPMNE* του. Σε μια πανσπερμία εθνοτήτων από Σέρβους και Κροάτες μέχρι Ούγγρους και Ρουθίνους, στην τελευταία Γιουγκοσλαβική απογραφή στις ομοσπονδίες δημοκρατίες, μόνο τους Έλληνες του κ. Κούλολου δεν βρίσκουμε· όταν από το 1963 και μετά η Γιουγκοσλαβία ήταν μάλλον μια συνομοσπονδία επαρχιών - εδαφών παρά ομοσπονδία εθνών (*Panlonska, s.k.*) έτσι ώστε να καταγράφονται οι εθνοτικές διαθέσεις χωρίς παραμορφώσεις.

Το πιο περίεργο, ωστόσο, είναι ότι ο κ. Κούλολου στην προσπάθειά του να εδραιώσει την βασιμότητα των ελληνικών συμπαθειών στην Γιουγκοσλαβική Μακεδονία αποσιωπά πλήρως ότι για έναν αιώνα η τύχη και τα εθνικά αισθήματα των κατοίκων της δεν είναι παρά μια διελκυστίνδα Σέρβων και Βουλγάρων, μια Σλαβική απόθεση (στην οποία προστέθηκαν και η «Μακεδονική» κρατική ταυτότητα μετά τον πόλεμο) όπου η Ελλάδα δεν έχει πληθυσμιακό έρεισμα.

Αν και μπορεί να είναι εύλογο η ανησυχία και τα παράπονα για τον χειρισμό των εθνικών μμάτων μπροστά στην διαφανή ρευστότητα των Βαλκανίων, είναι κοινή και η ανησυχία για την πληθώρα στρατηγικών και διπλωματικών σεναρίων. Γιατί όμως μην την ομολογούν και οι ιετές της δημοσιογραφικής αφίδας;

Φιλικά

Ρέννος Οιχαλιώτης

ΟΙΚΟΔΟΜΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΓΑ

● Στο προηγούμενο τεύχος είχε δημοσιευτεί σχόλιο με τίτλο «Οικοδομικές αυθαιρεσίες». Σχετικό με το σχόλιο αυτό είναι το απαντητικό γράμμα της προϊσταμένης της Πολεοδομικής υπηρεσίας στον Νομό Πρεβέζης. Ο συνεργάτης που είχε συντάξει το σχόλιο ζήτησε διευκρινίσεις από την κ. Πέρσα Ζέρη που είχε προσκομίσει τα σχετικά στοιχεία και η τελευταία μας έστειλε την επιστολή που δημοσιεύουμε στην συνέχεια.

Στο τεύχος 485/24.1.1992 του περιοδικού σας δημοσιεύεται άρθρο - σχόλιο με τίτλο «οικοδομικές αυθαιρεσίες».

Επειδή θεωρώ το σχόλιο αυτό άθλιο κατασκευάσμα, λιβελογράφημα, το οποίο με θίγει προσωπικά σαν άτομο και σαν δημόσιο υπάλληλο και επειδή σε κανένα αληθινό στοιχείο δεν βασίζεται, δηλαδή:

α) Μετάθεση όχι μόνον δεν έγινε αλλά σε κάθε προσπάθεια δίωξης μου είχα συμπαράσταντες το σύνολο του τεχνικού κόσμου διά των δημοκρατικών φορέων του (Σύλλογος Διπλωματούχων Μηχανικών, ΤΕΕ, κ.λπ.).

β) Καταγγελία ουδεμία υπήρξε στο Δελτίο του ΤΕΕ. Αντίθετα υπήρξαν δημοσιεύματα υποστήριξης πράγματα που αποδεικνύουν την γενική αποδοχή μου σαν άτομο και σαν υπάλληλο σε αντίθεση με τα αναγραφόμενα στο άρθρο σας.

Γι' αυτό απαιτώ:

1) Την άμεση διάφευση του άρθρου σας.

2) Να με ενημερώσετε για το ποιος είναι ο συντάκτης Μ.Κ. του άρθρου σας.

Σε αντίθετη περίπτωση θα βρεθώ στην δυσάρεστη θέση την μήνυση για συκοφαντική δυσφήμιση που προτίθεμαι να υποβάλω κατά του Μ.Κ. να την υποβάλω κατά του περιοδικού.

Τέλος, για την ανακρίβεια των πληροφοριών σας, σας στέλνω στοιχεία που ανατρέπουν όλη την φιλοσοφία και το ύφος του άρθρου σας, με την προτροπή από δω και πέρα για μία σωστή δημοσιογραφία να

στηρίζετε σε διασταυρωμένες πληροφορίες γιατί αλλιώς μετατρέπετε το τέως συμπαθές περιοδικό σας, όσον αφορά το ύφος και το ήθος, σε λαϊκίστικο έντυπο.

Πρέβεζα 27/1/92
Αθηνά Μαλανδράκη
Προϊσταμένη του ΤΕΕ
Ν. Πρέβεζας

● Ακολουθεί η επιστολή της κ. Πέρσας Ζέρης:

Η απάντηση της κ. Μαλανδράκη στο σχόλιο του ΑΝΤΙ, που στηρίζεται σε δικά μου στοιχεία και αναφέρεται στην υπηρεσιακή της συμπεριφορά, παρακάμπτει το κυριότερο θέμα της συστηματικά παράνομης δράσης της κι επικεντρώνει την διαμαρτυρία της στο μόνο στοιχείο που οφειλόταν σε δική μου εσφαλμένη ενημέρωση για διαμαρτυρίες που υπήρχαν για την ίδια στο δελτίο του ΤΕΕ, οι οποίες ήταν υπέρ αυτής κι όχι εναντίον της.

Επί ενάμισυ χρόνο έχω υποστεί ανείπωτες ταλαιπωρίες από την παραπάνω υπηρεσία. Κατ' αρχήν η πολεοδομία Πρεβέζης προέβη σε παράνομη έκδοση κι αναθεώρηση άδειας αναπαλαίωσης σε οικοδομή στην Πάργα (χωρίς κατόψεις και αποτύπωση της αρχικής μορφής του κτιρίου) με αποτέλεσμα η στέγη της αυθαίρετης οικοδομής να κτισθεί δύο μέτρα παραπάνω από το κανονικό και να κλείσει τα παράθυρα του πατρικού, παραδοσιακού μου σπιτιού (που σημειωτέον είναι ένα από τα πιο παλιά παραδοσιακά σπίτια της Πάργας, ένα πραγματικά αξιοθέατο). Παρά τις επανειλημμένες εντολές του υπουργείου να μην δώσει εντολές συνέχισης εργασιών χωρίς τη νόμιμη αναθεώρηση της επίμαχης άδειας που έχει λήξει, η κ. Μα-

λανδράκη έδωσε παράνομα εντολή συνέχισης εργασιών και δεν εμφανίζεται στις τηλεφωνικές κλήσεις του υπουργείου.

Το αποκορύφωμα ήταν η προσπάθεια εκβιασμού που έκανε η παραπάνω υπηρεσία εναντίον της οικογένειάς μου. Το καλοκαίρι έκανε καταγγελία για ανύπαρκτη οικοδομική παράβαση σε αναπαλαίωση που έγινε το 1980 (!) σε ένα κτίριο της οικογένειάς μου στην Πάργα με δεδηλωμένο από υπάλληλό της στόχο να αποσύρουμε την καταγγελία από την επίμαχη οικοδομή. Μάταιος ο κόπος.

Η σωρεία παρανόμων ενεργειών στις οποίες έχει προβεί η Πολεοδομία Πρεβέζης και η προϊσταμένη της κ. Μαλανδράκη δεν περιορίζεται μόνον στις δικές μου αρνητικές εμπειρίες από την παραπάνω υπηρεσία, αλλά αναφέρεται και σε πολλά σχετικά περιστατικά. Ήδη σε πρωτοσέλιδο της τοπικής εφημερίδας «αδέσμευτος», φ. 27/29, 23.1.92, υπάρχει καταγγελία με φωτοτυπία εγγράφου για το ότι η πολεοδομία Πρεβέζης δεν εφαρμόζει τις αποφάσεις της προϊσταμένης αρχής, επίσης υπάρχουν μια σειρά από αποφάσεις του Νομάρχη για κατεδάφιση αυθαιρέτων, που αρνείται να τις εκτελέσει η παραπάνω υπηρεσία, εκτός αυτού σε δεκάδες αυθαίρετα δεν έχουν επιβληθεί οι νόμιμες κυρώσεις κ.λπ.

Και να ληφθεί υπ' όψιν ότι εκκρεμεί διοικητικός έλεγχος κατά της κ. Μαλανδράκη, που η ύπαρξή του είναι ελάχιστα κολακευτική για την ίδια, όπως άλλωστε και η δυσμενής μετάθεσή της που ανακλήθηκε δεν αναιρεί το θέμα της ύπαρξης διοικητικής απόφασης αρνητικής για τον τρόπο εκτέλεσης των καθηκόντων της.

Τέλος νομίζω ότι είναι απαράδεκτο ένας πολίτης να υφίσταται τέτοιες ταλαιπωρίες για την τήρηση της νομιμότητας, όταν αυτό αποτελεί υπηρεσιακό καθήκον της πολεοδομίας και της προϊσταμένης της, που όχι μόνο δεν το εκπληρώνουν, αλλά συστηματικά το παραβιάζουν και μάλιστα σε βάρος του αθε-

ράπευτα κατεστραμμένου πλέον παραδοσιακού οικιστικού περιβάλλοντος.

Πέρσα Ζέρη
Πανεπιστημιακός

ΠΑΛΙ ΓΙΑ ΤΟ «ΜΕΤΕΩΡΟ ΒΗΜΑ...»

Η συνεργάτις μας στην Στοκχόλμη Αλίκη Τσιλιχρήστου προβάλλει τις δικές της αντιρρήσεις στην κριτική για το «Μετεώρο βήμα του πελαργού» του Θ. Αγγελόπουλου.

Αγαπητό «ANTI»

«Ο τρόμος και η γοητεία του μετέωρου» θα μπορούσε να είναι το τίτλος στην «ψυχογραφική» επανάληψη κάποιων επιστημάνσεων σου, με αφορμή «Το μετέωρο βήμα του πελαργού», περί του κινηματογράφου του Θ. Αγγελόπουλου τχ. 484, σελ. 59.

Αντιγράφω: «...Την αδυναμία του να προσεγγίσει το υψηλό κατά τρόπο έγκυρο, δηλαδή φιλοσοφικό, την μεταστοιχειώνει σε επιτηδειότητα. Αποκρύπτοντας επιμελώς τις αναφορές του από τον ευτελή χώρο των ΜΜΕ, χρησιμοποιεί την υψηλή κινηματογραφική δεξιότητα των συνεργατών του ως προπέτασμα καπνού. Με αυτόν τον τρόπο καταφέρνει να υποδυθεί την υψηλή τέχνη. Δεν αποφεύγει όμως να αποκρύψει εντελώς ότι ο κινηματογράφος του έχει όλα τα φόντα για να είναι και να παραμένει μετέωρος...».

Δεν ξέρω τι εννοεί με το ζητούμενο μας σχολιογραφικής (;) «εγκυρότητας» και δη φιλοσοφικής στην τέχνη ο τεχνοκρίτης που υπογράφει το παραπάνω κείμενο.

Βλέπει όμως όντως να είναι το ιδεογραφικό μέρος που χωλαίνει στον κινηματογράφο του Αγγελόπουλου; Σε μένα την αναλφάβητη περί τα κινηματογραφικά αυτό που ήρθε στην σκέψη μου, διαβάζοντας την τόσο επιθετική απόρριψη, ήταν το πόσο δύσκολο είναι να ανεχόμαστε (υπογραμμίζω τον πληθυντικό) πολύ περισσότερο να επαινούμε το βάρος του μετέωρου βήματος του άλλου —βουτιά στο κενό είναι κάθε δημιουργική κατάδυση στην τέχνη όπως εξάλλου και στην ζωή— όταν έχουμε ορίσει ή περιορίσει στον ρόλο του εκ του ασφαλούς ...και εξ αποστάσεως ΝΤΕ ΓΙΟΥΡΕ εραστή της... τον εαυτό μας. Πολύ περισσότερο αν ενώ ο άλλος θριαμβεύει εμείς βιώνουμε τον χώρο στον οποίο προσφέρουμε τις δικές μας υπηρεσίες σαν «ευτελή».

Αλίκη Τσιλιχρήστου

Ο συνεργάτης μας Ηλίας Κανέλλης, υπεύθυνος για την εν λόγω κριτική, απαντά:

Αγαπητή Αλίκη,
Το ρίσκο της κριτικής προς την τελευταία ταινία του Θ. Αγγελόπουλου ήταν, ακριβώς, η επιθυμία να ειπωθούν κάποια πράγματα που επιμελώς αποκρύπτονταν πίσω από το «προπέτασμα καπνού» της πλούσιας κινηματογραφικής παραγωγής. Η αναζήτηση «σχολιογραφικής» εγκυρότητας, την οποία ως ζητούμενο μου προσάπτεις, δεν ήταν παρά το κίνητρο του ίδιου του σκηνοθέτη, ο οποίος, σύμφωνα και με τις κατά καιρούς δηλώσεις του, επιθυμεί με τις ταινίες του να τοποθετείται εν γένει στα προβλήματα της εποχής του —έστω κι αν αισθάνεται «εν πλήρει συγχύσει αριστερός».

Όσο για τις επιτυχίες και τους θριάμβους που επικαλείσαι, μάλλον δεν είναι επακόλουθο αβέβαιων και μετέωρων βημάτων αλλά υπολογισμένων κινήσεων μέσω των μηχανισμών της πληροφόρησης και της διαφήμισης. Γνώμη μου βεβαίως —και δεν είναι προς μομφήν κανενός. Όμως, τι να κάνουμε όταν το πλέγμα του καταιγιστικού και ισοπεδωτι-

κού λόγου των μηχανισμών της δημοσιότητας, των τεράστιων μηχανισμών της τηλεόρασης, των εφημερίδων, των ιλουστράσιόν εκδόσεων που τρέφονται με μυθολογίες και εντυπώσεις, διαπερνάει υποδόρεια τα κινηματογραφικά έργα; Να μην το επισημάνουμε; Και να μην επισημάνουμε την παρελκυστική τακτική της σκηνοθεσίας που εκφέρεται πομπωδώς για να αποκρυβούν καλά αυτές οι συγκεκριμένες, ευτελείς επιρροές της;

Με εκτίμηση,
Ηλίας Κανέλλης

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΙΚΑ

● Σχετικά με επιστολή του Χ.Π. Ανωμερίτη, ο Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος, μας γράφει:

Κύριε Διευθυντά,
Εύχαριστώ πολύ τόν κ. Χ.Π. Ανωμερίτη για τη βιβλιογραφική του περί Μπρέτ Χάρτ υπόδειξη («ANTI», τεύχος 485/24.1.92). Τήν είχα υπό-

ψη μου από πληροφορία του Μάνου Χαριτάτου, πού με βεβαίωσε ότι μόνο τό έξωφυλλο καί ή σελίδα τίτλου αὐτῆς τῆς ἐνανέκδοσης διαφέρουν ἀπό τήν πρώτη ἐκδοση τοῦ 1909. Ὑποθέτω πῶς ὁ Σαλίβερος βρῆκε ἀδιάθετα ἀντίτυπα τῆς πρώτης ἐκδοσης καί, ἀλλάζοντας ἐξώφυλλο καί σελίδα τίτλου γιά προφανεῖς λόγους, παρουσίασε τό βιβλίό ὡς δική του ἐκδοση. Γιά προφανεῖς ἐπίσης λόγους μετέβαλε καί τόν τίτλο. Πάντως εἶμαι ὑποχρεωμένος στόν κ. Ἀνωμερίτη καί τόν παρακαλῶ πολύ —ὅπως καί κάθε ἄλλον ἀναγνώστη— νά μέ πληροφορήσει ἂν ξέρεي σέ ποιά ἰδιωτική ἢ δημόσια βιβλιοθήκη ὑπάρχουν οἱ ἐξῆς παπαδιαμαντικές μεταφράσεις: Γ. Ὀνέ «Ὁ ἱατρός Ραμῶ» (Σμύρνη 1889), Σάρρας Γκράντ «Οἱ δίδυμοι τοῦ οὐρανοῦ» (ἐκδ. «Ἀχροπόλεως») καί Ἑρρίκου Σιέγκεβιτς «Ποῦ ὑπάγεις;» (ἐκδ. «Ἀχροπόλεως»).

Μέ πολλές εὐχαριστίες
Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος

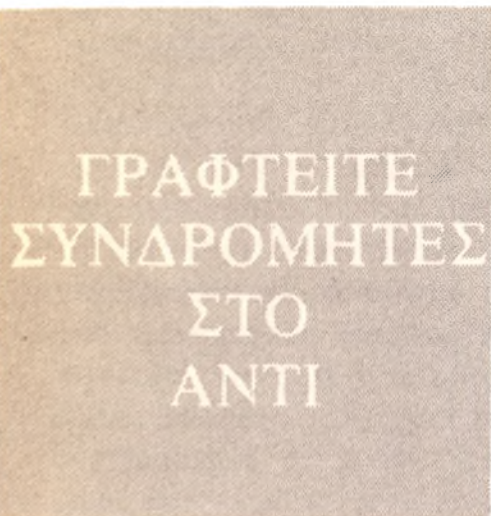
ΓΙΩΡΓΟΣ Σ.
ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
και
ΑΠΟΛΟΓΙΑ
«από του φοβερού
βήματος...»

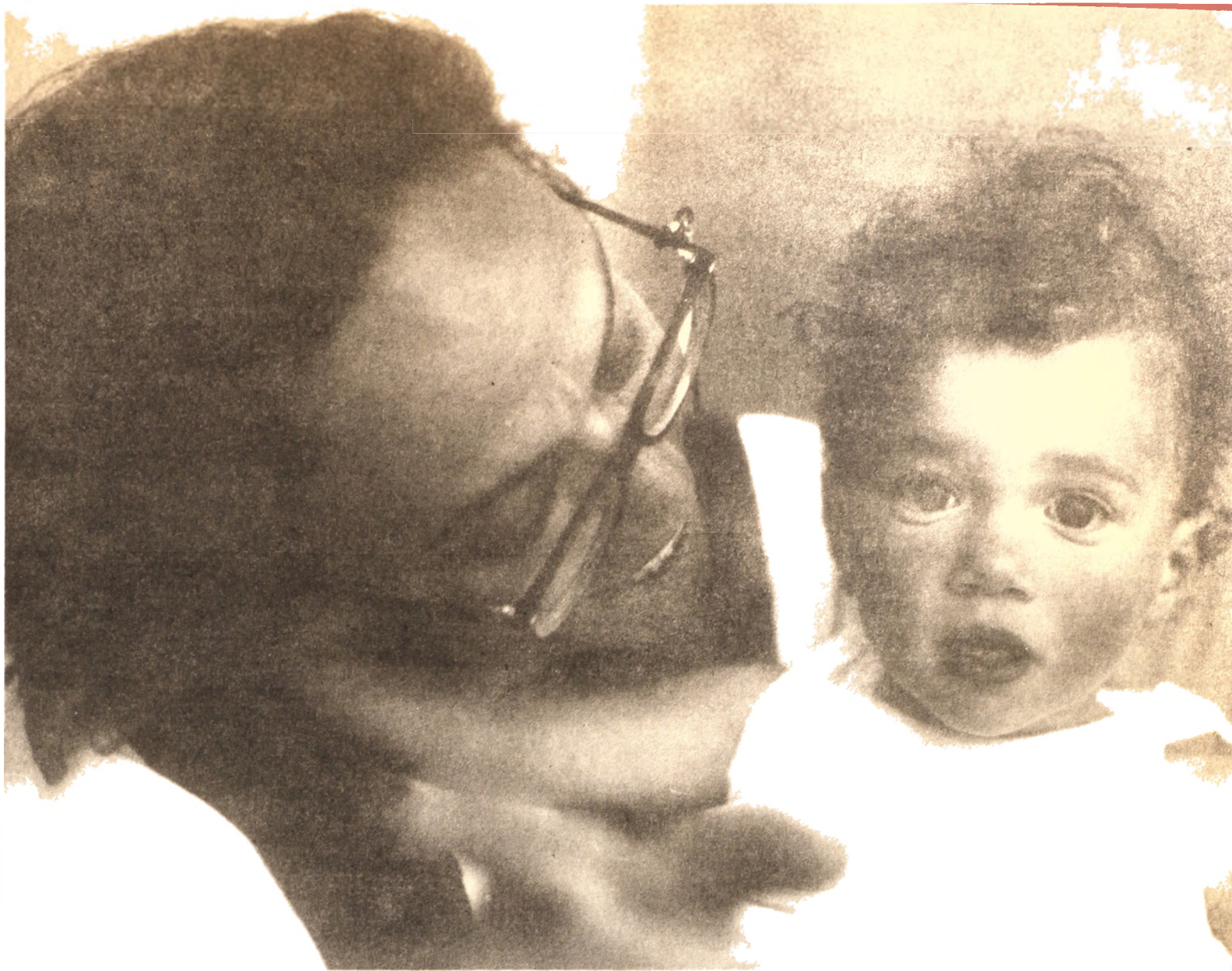
Εκδόσεις
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Έχουν γραφεί πολλά χρονικά από τα χρόνια του Εμφυλίου στην Ελλάδα.

Η μαρτυρία του Γ.Σ. Δημητράκου είναι, ίσως, η συγκλονιστικότερη.

Μάθημα μνήμης και ήθους.

ΟΛΑ ΤΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ Ν' ΑΝΘΙΣΟΥΝ

ΥΒΡΙΣ ΚΑΙ ...ΚΑΘΑΡΣΗ

Όλα ξεκίνησαν από μια κρίση της επιτροπής κρατικών βραβείων που επιτίμησε την Φρίντα Λιάππα γιατί —λέει— τραυμάτισε τον ψυχικό κόσμο ενός μωρού, που το χρησιμοποίησε στα γυρίσματα της τελευταίας ταινίας της. Οι εξελίξεις που ακολούθησαν κατέδειξαν τις διαλυμένες σχέσεις των ανθρώπων του κινηματογράφου μας και επέτειναν την κρίση του. Γράφει ο Ηλίας Κανέλλης (σελ. 50-52).

ΓΡΑΦΟΥΝ:

Μ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΗΛ. ΚΑΝΕΛΛΗΣ
Π. ΚΟΥΝΕΝΑΚΗ
ΣΤ. ΛΟΥΚΑΣ
Χ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Δ. ΤΣΑΤΣΟΥΛΗΣ
Δ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ
ΑΝΤ. ΦΡΑΝΤΖΗ
Β. ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

111 έλληνες διανοούμενοι (κατ' άλλους 113, βλέπετε στο μέτρημα οι δημοσιογράφοι δεν τα πάνε πολύ καλά) υπέγραψαν κείμενο συμπαράστασης στην Φρίντα Λιάππα. Ανάμεσά τους φιγουράρει και το όνομα του Νίκου Μαστοράκη. Αν πραγματικά θεωρείται η υπογραφή του διαβόητου Μαστοράκη χρήσιμη για να βαρύνει σε μια διακήρυξη υπέρ της ελευθερίας της καλλιτεχνικής έκφρασης, οι υπόλοιποι 110 (ή 112) ας μην βαρυγκομούν. Στο κάτω κάτω η λαϊκή παροιμία προειδοποιούσε έγκαιρα τους πάντες να προσέχουν πού βάζουν την υπογραφή τους.

ΛΑΥΡΙΟ

Ένα σπουδαίο μνημείο βιομηχανικής αρχαιολογίας στο Λαύριο —το εργοστάσιο Σερπιέρι— απειλείται με αξιοποίηση. Ετοιμάζουν κατεδάφισή του και πώληση του χώρου που καταλαμβάνει για οικόπεδα. Κάποιοι αντιδρούν.

ΣΕΛ. 52-53

ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Μια από τις σημαντικότερες φωνές του σύγχρονου θεάτρου είναι ο Μπερνάρ - Μαρί Κολτές, που χάθηκε πρόωρα. Τον ανακάλυψε η Μάγια Λυμπεροπούλου που ανεβάζει το έργο του «Δυτική Αποβάθρα» στο ΔΗΠΕΘΕ Πάτρας. Και με την ευκαιρία, δίνει συνέντευξη στην Πέγκυ Κουνενάκη.

ΣΕΛ. 54-57

ΑΓΓΕΛΗ

«Η Ελλάδα, μέσα στην "σοβαρότητα" της περιμένει πρώτα να μουμιοποιηθούν τα νέα ρεύματα και μετά τα φέρνει μέσα στις σαρκοφάγους τους». Η νέα ζωγράφος Ηώ Αγγελή μιλάει στο ANTI.

ΣΕΛ. 58

Η «ὕβρις» και η... κάθαρση

Με αφορμή την περίπτωση της Φρίντας Λιάππα

του Ηλία Κανέλλη

«Σαράντα με πενήντα μηνυτές παρουσιάστηκαν στα γραφεία της αστυνομίας, βεβαιώνοντας: «Πρέπει να απαγορευτεί αυτή η αισχρή και απάνθρωπη ταινία». Ήταν για μένα η απαρχή μιας σειράς προσβολών και απειλών, που με ακολούθησαν μέχρι τα γεράματά μου».

ΛΟΥΙΣ ΜΠΟΥΝΙΟΥΕΛ, για την απήχηση σε ένα μέρος του κοινού της πρώτης του, πραγματικά προκλητικής ταινίας, «Ένας ανδalousιανός σκύλος»

τυρες: συγκεκριμένα, επικαλέσθηκε την μαρτυρία του διευθυντή φωτογραφίας στην ταινία, του Νίκου Σμαραγδή, ο οποίος, σε ιδιωτική συνομιλία, του εξομολογήθηκε πλείστα όσα φοβερά και ακατονόμαστα.

Ο Νίκος Σμαραγδής, με δημόσια δήλωσή του αρνήθηκε όλα τα... ακατονόμαστα και προέτρεψε τον κ. Δοξιάδη να επιδιώκει δημόσιες επώνυμες μαρτυρίες: το θέμα σύρθηκε επί μέρες στο προφανές ηθικολογικό

πλαίσιο στο οποίο είχε προσδιοριστεί, τα κανάλια βρήκαν ένα καλό θέμα για να συγκινήσουν τις ευαίσθητες ψυχές φιλοξενώντας τους πάντες και κάνοντας ρεπορτάζ για να διαπιστώσουν οι αδηφάγοι τηλεθεατές από μόνοι τους αν παραβιάστηκαν ή όχι τα δικαιώματα του μωρού, στον χορό μπήκαν ομότεχνοι της κ. Λιάππα και του κ. Δοξιάδη εκφράζοντας την, εν πολλοίς αντιθετική, άποψή τους για το αν έπραξε ηθικώς ή όχι η

Μια αποστροφή στο σκεπτικό της επιτροπής απονομής των κρατικών βραβείων κινηματογράφου για το 1991, που αναφερόταν σε μία σκηνή από την τελευταία ταινία της σκηνοθέτιδος Φρίντας Λιάππα, λειτούργησε ως θρυαλλίδα που άναψε μεγάλη φωτιά στον χώρο του κινηματογράφου και ευρύτερα της τέχνης. Σύμφωνα μ' αυτήν, η σκηνοθέτις κατηγορήθηκε ότι χρησιμοποίησε στα γυρίσματα ένα κοριτσάκι 18 μηνών «με τρόπο που προσβάλλει τα στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα».

Η σκηνή που σοκάρισε και, στην συνέχεια, «εξόργισε» τα περισσότερα από τα μέλη της επιτροπής, παρουσίαζε ένα κοριτσάκι να παρακολουθεί την μητέρα του, που κάνει έρωτα με τον εραστή της, και κλαίει γοερά. Ο πατέρας εισβάλλει ξαφνικά και σκοτώνει τον εραστή. Τα αίματα πιτσιλίζουν το μωρό που τα γλείφει. Η επίμαχη φράση της επιτροπής, που διατυπώθηκε στο σκεπτικό της απονομής του βραβείου, υπαγορεύθηκε, σύμφωνα με δηλώσεις μελών της, από την, εξαιτίας της παρακολούθησης της ταινίας, βαθιά αποστροφή για την εκμετάλλευση ενός ανυπεράσπιστου παιδιού, με τρόπο που να του επιφέρει βαθιά τραύματα στον ψυχισμό του. Το γεγονός της βάνουσης κακοποίησης συνήγαν από το ότι η επίμαχη σκηνή άρχιζε και ολοκληρωνόταν με τμήμα ενός και του ιδίου γενικού πλάνου και, άρα, τι χρειαζόταν μαρτύρων; Ωστόσο, ο Απόστολος Δοξιάδης, μέλος της επιτροπής και σύμβουλος κινηματογραφίας του ΥΠΠΟ, αρμόδιος για την χάραξη της επίσημης κρατικής πολιτικής για τον κινηματογράφο, όταν τα πράγματα φάνηκαν να μην σταματούν εκεί και όταν η Φρίντα Λιάππα έχανε το αυτονόητο, θέλησε δηλαδή να υπερασπιστεί τον εαυτό της, επικαλέστηκε και μάρ-

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΤΙ;

Ενός κακού μύρια έπονται. Σίγουρα, στην περίπτωση του ελληνικού κινηματογράφου το απόφθεγμα έχει απόλυτη ισχύ. Γιατί, ό,τι ακολούθησε τον σάλο που προκλήθηκε εξαιτίας της ηθικολογικής παρέμβασης της επιτροπής κρατικών βραβείων, εκτός από το πλέγμα των σχέσεων του κινηματογραφικού χώρου που ανέδειξε, προοιωνίζεται καθυστερήσεις ή και υπαναχωρήσεις της κρατικής πολιτικής απέναντι σε ένα διαρκώς χειμαζόμενο κινηματογραφικό τοπίο. Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα με την σειρά:

- Η παρέμβαση, αυτεπαγγέλτως, του εισαγγελέα, και η άσκηση ποινικής δίωξης κατά της σκηνοθέτιδος Φρίντας Λιάππα, των σεναριογράφων της και των παραγωγών της ανοίγει έναν επικίνδυνο δρόμο, κατά τον οποίον είναι δυνατόν οποιοσδήποτε αυτόκλητος ηθικολόγος θεωρεί ότι θίγεται από ένα καλλιτεχνικό έργο —ανεξάρτητα από το αν είναι επιτυχημένο ή όχι— να «βρίσκει, πλέον το δικίο του», προσφεύγοντας στην αναπεπταμένη ρομφαία του εισαγγελέα.

- Η παράλογη εμμονή των δύο αντιμαχόμενων πλευρών, όπως διαμορφώθηκαν στην πορεία, ανέδειξαν σε όλο το εύρος τους το πλέγμα των σχέσεων του κινηματογραφικού κόσμου. Όπου συνδικαλιστές, με την δύναμη που αντλούν από την δράση τους στο σωματείο τους μπορούν να αρθρώσουν λόγο επί αισθητικών ή ηθικών ζητημάτων ενός καλλιτεχνικού έργου, εντελώς αβασάνιστα, απλώς προωθούμενοι από την στενά προσωπική τους γνώμη, είτε από τα συμφέροντα που συνήθως εκπροσωπούν —στενά συντεχνιακά συμφέροντα. Η ταπεινότητα, η διαφορετικότητα, η ανοχή της διαφορετικότητας είναι λέξεις κενές, καθώς στον χώρο επικρατούν συνθήκες βαθέος ανταγωνισμού, χωρίς αρχές. Είναι αυτές οι συνθήκες που διαμορφώνουν πολιτικές, επιτροπές, απαιτήσεις...

- Ο συντεχνιασμός και τα παιχνίδια με τις εκπροσωπήσεις στα αποφασιστικά και στα γνωμοδοτικά όργανα του κράτους συνεχίζουν να είναι η πληγή του ελληνικού κινηματογράφου. Δεν είναι τυχαίο ότι, μόλις έγινε φανερό η πρόθεση της τελευταίας διοίκησης του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου να αλλάξουν κάπως τα δεδομένα των επιδοτούμενων προς παραγωγή ταινιών (η διοίκηση Δοξιάδη είχε αναγγείλει την επιδότηση δέκα περίπου ταινιών χαμηλού κόστους, από νέους κυρίως σκηνοθέτες), η «παλιά, ευνοούμενη ως τώρα, φρουρά», που κυρίως είχε στελεχώσει το νεοπαγές σωματείο των σκηνοθετών, άφησε έκθετο τον Απ. Δοξιάδη, ο δε Θ. Αγγελόπουλος δεν τον «άδειασε» μόνο για λόγους εμμονής σε αρχές αδιαπραγμάτευτες —άλλωστε, ήταν δυνατόν να επικρατήσει η σύνεση και οι όποιες αντιδράσεις να είναι το ίδιο αποτελεσματικές κατά την ουσία, χωρίς να επιδιώκουν την διάλυση μιας μηχανής που πήγαινε να λειτουργήσει.

- Η ουσία είναι ότι η διάλυση που επήλθε μετά την παραίτηση Δοξιάδη και άλλων

σκηνοθέτης και, τέλος, ο κ. Δοξιάδης, σε συνέντευξη Τύπου, μιλώντας περιφρονητικά για μια μεγάλη μερίδα ελλήνων διανοουμένων, διαπίστωσε ότι έχασε τον χρόνο του ασχολούμενος, τελείως ανυστερόβουλα (;) με τα θεσμικά και τις προοπτικές ανάχμης του κινηματογράφου μας και υπέβαλε παραίτηση. Είχε, πάντως, προλάβει η εισαγγελική αρχή να την μηνύσει τη σκηνοθέτιδα αυτεπαγγέλτως, στηριζόμενη βεβαίως κατά πολύ στην απόφαση ειδικών, έτσι όπως συμπεριλήφθηκε στο σκεπτικό της απονομής των βραβείων και διέγραψε «λαμπρή» πορεία στα μέσα ενημέρωσης.

Υποστηρίζουμε ότι η συγκεκριμένη φράση στο σκεπτικό ήταν άτοπη, επειδή από την πλευρά της επιτροπής κρίσης ενός συνόλου κινηματογραφικών ταινιών θα περίμενε κανείς επιβράβευση ή απόρριψη της αισθητικής πλευράς του έργου —του οποιουδήποτε έργου. Μια κρίση που εισχωρούσε ανάμεσα

στις εικόνες και διαπίστωνε παραβίαση ηθικών κανόνων, κατά κανέναν τρόπο δεν ήταν αρμοδιότητα της επιτροπής. Η με δημοκρατικές διαδικασίες εκλεγμένη επιτροπή συνδικαλιστών των διαφόρων κινηματογραφικών σωματείων υπερέβαινε τις αρμοδιότητές της όταν γνωμοδοτούσε ότι παραβιάστηκαν στοιχειώδεις κανόνες σεβασμού της ανθρωπίνης προσωπικότητας. Ούτε ιατροδικαστική αρχή ήταν, ούτε εισαγγελικό σώμα, ούτε ένορκοι σε δίκη, ούτε εξεταστική των πράξεων επιτροπή...

Κανείς δεν εμπόδισε το οποιοδήποτε μέλος της επιτροπής, κατ' ιδίαν (ή καθ' ομάδαν) να προβεί στις όποιες επιστημάνσεις, να κάνει ακόμη και μήνυση —μία που στην Ελλάδα όλες οι διαφορές λύνονται στα δικαστήρια— για ό,τι θεωρούσε παραβίαση του πλαισίου των νόμων. Η ευθύνη καθενός για το μοραλιστικό πλαίσιο στο οποίο κινείται η ελληνική κοινωνία είναι προσωπική υπόθε-

Λουίς Μπουνιουέλ: «Ένας ανδαλουσιανός σκύλος»

ση. Ως προσωπική υπόθεση πάλι θα άνοιγε συζητήσεις και θα δημιουργούσε αντεγκλήσεις και θόρυβο, ωστόσο θα ήταν μια ευκαιρία ώστε καθένας —είτε αποδεχόταν το ηθικό πλαίσιο της κριτικής, είτε όχι— να αναλάβει τις ευθύνες του. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, όμως, μια θεσμισμένη επιτροπή αποφαινεται για ένα ηθικό παράπτωμα μιας καλλιτέχνης που χαράζει το έργο της, από καθέδρας και με την εξουσία που προσδίδει στην γνώμη της το γεγονός ότι είναι ταγμένη από τα θέσμια να ασκήσει κριτική. Όφειλαν, τα μέλη της επιτροπής, να σταθμίσουν τα όρια της κριτικής τους.

Αυτά, για να λέγονται τα πράγματα με το όνομά τους. Με μία επί πλέον επισήμανση. Ότι η μερική εφαρμογή (τη συνδρομή του εξουσιαστικού λόγου της επιτροπής) μιας ευρύτερα αποδεκτής ηθικής επιταγής περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και της καταπάτησής τους από μία σκηνοθέτιδα, εν τέλει αμφισβητούμενη, όταν μάλιστα αφορά ένα έργο τέχνης που, κατά το μάλλον ή ήττον, θέτει κάποιο ηθικό αίτημα, λειτουργεί ηθικολογικά, οδηγώντας την συζήτηση μακριά από την τέχνη και τα αιτήματά της. Και να σκεφτεί κανείς ότι μια τέτοια συζήτηση ξαναρχίζει σήμερα, και βρίσκει πρόσφορο έδαφος στην ελληνική κοινωνία δεκάδες χρόνια μετά την έκρηξη του σουρρεαλισμού και της προκλητικότητας που αυτός διοχέτευσε στην έκφραση. Αλλά δεν είναι τρομερό να μην έχουν πει τίποτα σε ανθρώπους της τέχνης διατυπώσεις όπως αυτή του Λουίς Μπουνιουέλ, που ακολουθεί πιο κάτω;

«...Για πρώτη φορά στη ζωή μου συναντούσα (στη σουρρεαλιστική ηθική) μια ηθική συνεκτική και αυστηρή, στην οποία δεν εύρισκα κανένα ψεγάδι. Βέβαια, αυτή η σουρρεαλιστική ηθική, επιθετική και οξυδερκής, βρισκόταν τις πιο πολλές φορές στους αντιποδες της τρέχουσας ηθικής, που μας φαινόταν βδελυρή και απορρίπταμε σύσσωμες τις παραδεδωμένες αξίες. Η δική μας ηθική στηριζόταν σε άλλα πράγματα. Εξήρε το πάθος, τον εμπαιγμό, την ύβρι, το μαύρο χιούμορ, την επίκληση της αβύσσου. Αλλά μέσα σ' αυτή την νέα επικράτεια, που τα όριά της κάθε μέρα διευρύνονταν, όλες μας οι χειρονομίες, όλες μας οι αντιδράσεις, όλες μας οι σκέψεις, μας φαινόταν δικαιολογημένες χωρίς την σκιά της παραμικρής αμφι-

στελεχών του ΕΚΚ, ανεξάρτητα από τις βαθιές αιτίες που την προκάλεσαν, σίγουρα θα αφήσει να σέρνονται χρόνιες εκκρεμότητες: η επιστροφή του φόρου 1,5% στο ΕΚΚ από τις κινηματογραφικές αίθουσες και το *tax-shelter* είναι δύο από αυτές. Ανοιχτά είναι ακόμη τα θέματα της διεθνοποίησης του φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, της «μετεξέλιξης» του φεστιβάλ Δράμας, της διοργάνωσης του υπό εξαγγελίαν έτους ελληνικού κινηματογράφου, αλλά και της πολιτικής του ΕΚΚ για την παραγωγή νέων ταινιών —όπως είναι γνωστό, τα τελευταία δύο χρόνια, οι ελάχιστες ταινίες που έγιναν αφορούσαν εγκρίσεις, δεσμεύσεις και υποχρεώσεις του προηγούμενου διαστήματος.

● Τέλος, εμφανίζεται ορατός ο κίνδυνος της επαναφοράς, από το παράθυρο, ήδη δοκιμασμένων και αποτυχημένων «συνταγών» για τον κινηματογράφο μας. Ήδη, για την αναπλήρωση της θέσης του υπεύθυνου κινηματογραφίας του ΥΠΠΟ ερίζουν εκπρόσωποι της ΔΑΚΕ (της συνδικαλιστικής παράταξης της ΝΔ στους σκηνοθέτες) αλλά και του ΣΥΝ, που όλοι γνωρίζουμε τι επισώρευσε στον κινηματογράφο μας η παντοκρατορία τους κατά την επταετία του ΠΑΣΟΚ.

Γεγονός λοιπόν είναι ότι, μαζί με το διακορευθέν κύρος της υπόστασης των διανοουμένων της κινηματογραφικής τέχνης (ο Απ. Δοξιάδης τους απεκάλεσε περιφρονητικά «εσμό»), όσα προβλήματα ανέδειξε η πολιτεία του, άλλα τόσα, ίσως και περισσότερα, επισωρεύει η παραίτησή του.

Υπάρχει τρόπος, άραγε, το διάστημα της μετάβασης να είναι όσο το δυνατόν ανώδυνο;

— Στην πραγματικότητα, η κινηματογραφία μας έχει ανάγκη από ριζικές αλλαγές. Καταρχήν, είναι υποχρέωση όσων απέμειναν να εκπροσωπούν τους θεσμούς να προχωρήσουν με συνέπεια όσα, έστω ελλιπή και ανεπαρκή, είναι διακηρυγμένα ως πολιτική του ΥΠΠΟ για τον κινηματογράφο. Οφείλουμε όλοι να μην αφήσουμε να ξαναπέσει αυτός ο χώρος σε κατάσταση στασιμότητας.

— Το κυριότερο, όμως, είναι άλλο: ο χώρος του κινηματογράφου μας οφείλει να βαδίζει μακριά από τα οργανωμένα συμφέροντα των σωματείων, που κάθε άλλο παρά για τον υπερκερασμό της κρίσης ενδιαφέρονται. Θα χρειαστεί μακρά και επίπονη πορεία και η ουσιαστική συνεισφορά των ανθρώπων του κινηματογράφου που πιστεύουν ειλικρινά σε μια διάδοχη κατάσταση. Θα χρειαστεί όλοι αυτοί να τα βάλουν με συμφέροντα που δεν είναι εύκολο όσοι τα εκπροσωπούν να τα εγκαταλείψουν. Αλλά είναι και ο μόνος δρόμος. Πριν υπάρξει ένα νέο πεδίο, πριν διανυθεί η διαδρομή, πριν διατυπωθούν οι προτάσεις για το μεταβατικό διάστημα, ωστόσο, το πλέγμα των ολέθριων σχέσεων στον χώρο του κινηματογράφου θα συνεχίσει να μας καταδυναστεύει.

Η.Κ.

βολίας. Όλα ευσταθούσαν. Η ηθική μας ήταν πιο απαιτητική, πιο επικίνδυνη αλλά και πιο σταθερή, πιο συνεκτική, πιο συμπαγής από την άλλη».

★ ★ ★

Αλλά αν μας έδιναν μύρα στην εκκλησία και μια γλυκιά φωτιά να φωτιστεί η ψυχή μας...

ΟΥΙΛΙΑΜ ΜΠΛΑΙΗΚ,
«THE LITTLE VAGABOND»

Όμως, πέρα από το άτοπο, επί της διαδικασίας πλέον, της επίμαχης φράσης της επιτροπής κρατικών βραβείων, υπάρχει ένα ακόμη θέμα: εκείνο του ανθρωπιστικού ύμνου, της ουμανιστικής κατεύθυνσης της σύγχρονης φιλοσοφίας, του «ανθρωπολογικού ύπνου», όπως χαρακτηριστικά ονομάζει το φαινόμενο ο Μισέλ Φουκώ. Η ιδεοληψία του ανθρώπου - κυρίου - κατόχου - της - φύσης, η εμμονή στην κυριαρχία του ανθρώπου πάνω στην γη, η θέση ότι όλα εκκινούν από τον άνθρωπο στον οποίον οφείλεται αμέριστος σεβασμός, υπήρξε κινητήριο μοχλός της οργάνωσης των σύγχρονων κοινωνιών. Το καλό του ανθρώπου, υπεράνω όλων, υπενόησαν οι λάτρες του δυτικού αναπτυξιακού μοντέλου, την τελείωση του ανθρώπου υποστήριξαν και όλες οι σωτηριολογικές επαναστάσεις και τα αντίστοιχα κινήματα, όπου γης. Και, στο όνομα αυτής ακριβώς της υπέρτατης επιταγής, έγιναν ορισμένες από τις μεγαλύτερες βαρβαρότητες της ιστορίας.

Μήπως, άλλωστε, τα ουμανιστικά δόγματα προφύλαξαν τον κόσμο από τους πολέμους —που, ωστόσο, πίσω από το ηρακλείτειο «πόλεμος πατήρ πάντων» εφεύρισκαν τα δικά τους δίκαια, την δική τους ηθική; Ή μήπως οι ηθικολόγοι του δυτικού πολιτισμού δεν στήριξαν το αναπτυξιακό τους ντελίριο στην καταδίκη μεγάλου μέρους της ανθρωπότητας στην υπανάπτυξη και σε όσα αυτή συνεπιφέρει; Μήπως, στο όνομα του ανθρώπου, δεν έγιναν τα μεγαλύτερα εγκλήματα κατά της φύσης; Ή μήπως, πάλι, στο όνομα του ανθρώπου και της κατανάλωσης, πλέον, που είναι η ακρότατη μορφή επικυριαρχίας και παρέλκυσης, στον δυτικό τουλάχιστον κόσμο, δεν πριμοδοτείται η αισθητική και η ηθική των διαφημιστικών εταιρειών και των εταιρειών μέσω μαζικής ενημέρωσης, που συστηματικά στρεβλώνουν και ποδηγετούν, εξευτελίζοντας και παραβιάζοντας συνεχώς την στοιχειώδη ανθρωπινή αξιοπρέπεια;

Πολλοί και χαρακτηριστικοί εκπρόσωποι της τέχνης, σ' όλες της τις εκφάνσεις, που έχουν «γκρουπαριστεί» από την κριτική ως αναδεικνύοντες το «κακό» —ως διεκδικούντες το κακό, όπως χαρακτηριστικά ε-

πιστήμαινε ο Ζωρζ Μπατάιγ αναφερόμενος στον Ζαν Ζενέ και στο δοκίμιο «Ο Άγιος Ζενέ» του Ζαν-Πωλ Σαρτρ— φαίνεται να συμμερίζονται αυτήν την πέραν του ανθρωπισμού θέση.

Πρόκειται για καλλιτέχνες που προτείνουν την εξέγερση, σε μια κοινωνία όπου αισθάνονται αποκλεισμένοι. Το γεγονός ότι συντάσσονται προς όσους εναντιώνονται στην κυριαρχική φενάκη του ουμανισμού και ότι επιλέγουν έναν προκλητικό, εξεγερμένο λόγο, αποκύημα της βαθιάς σχέσης τους με το έργο, βαρύνει επιπλέον στην ηθική συγκρότησή τους —ηθική που, βεβαίως, μπορεί να αντιβαίνει ή και να έρχεται σε σύγκρουση με τους εν γένει αποδεκτούς ηθικούς κανόνες.

Προσφεύγοντας σε τέτοια παραδείγματα, δεν υπεραμυνόμαστε βέβαια των ακροτήτων που υπεισέρχονται στην έκφραση από μία αόριστη διάθεση εντυπωσιασμού —έτσι γενικώς. Ούτε η ηθική του ιταλού ντοκυμανταρίστα Γκουαλιέρο Τζακομπέτι ο οποίος, το 1966, για τις ανάγκες του γυρίσματος της ταινίας του «Αφρική Αντίο» έπεισε τον δικτάτορα της Ουγκάντα Ίντι Αμίν Νταντά να αργοπορήσει την εκτέλεση ορισμένων καταδικασμένων σε θάνατο για να την κινηματογραφήσει με το φως της ημέρας (!), μας καλύπτει. Πολύ περισσότερο, δεν μας καλύπτει η παρελκυστική διαφήμιση και η πέραν κάθε δεοντολογίας εκμετάλλευση στοιχείων του σοκ, χωρίς κανείς να ενδιαφέρεται για στοιχειώδη δικαιώματα που πλήττονται —αρχίζοντας από τα δικαιώματα όσων συμμετέχουν στην οικοδόμηση της μεγάλης παρέλκυσης και καταλήγοντας στα δικαιώματα των δεκτών (και τελικώς παρελκομένων).

Κι ίσως είναι καλύτερα έτσι. Σ' έναν κόσμο όπου όλα υπακούουν στους νόμους της κατανάλωσης κι η διαρκής ροή των *media* τα χωνεύει όλα, η επιστροφή σε μια λογική ποδηγέτησης και αυταρχικών επιλογών δεν είναι η καλύτερη προοπτική. Τουλάχιστον τώρα, οι φωνές που εναντιώνονται έχουν δικαίωμα να υψώνονται, δημιουργούν ρήξεις και ρήγματα, αντιδρούν, αντιπροτείνουν.

Στον παράδεισο του ταρτουφισμού, που αντιπροτείνουν —από θέση ισχύος— κοντόφθαλμοι, ηθικολόγοι, όπου μέτρο θα είναι η επιβολή μιας διερμηνευόμενης από κέντρα εξουσίας ηθικής στάσης, η διαφορετικότητα θα εξοβελίζεται και θα ποινικοποιείται —κι οι πρώτοι που θα κληθούν να λογοδοτήσουν θα είναι όσοι έχουν να προτείνουν έναν λόγο (συγκρότημένο ή σπαράγματα του, τι σημασία έχει;).

Σ' αυτή την προοπτική, οι πραγματικοί διανοούμενοι, όσοι δηλαδή μπορούν να αντιπαρατάξουν λόγο που να ξεπερνά την προσωπική τους περίπτωση, έχουν υποχρέωση να αντισταθούν.

Το εργοστάσιο των Σερπιέρι-Ρου, μνημείο βιομηχανικής αρχαιολογίας στο Λαύριο, κινδυνεύει να καταστραφεί. Στην λογική της «αξιοποίησης», χώρος του θα παραχωρηθεί για να γίνει οικόπεδα.

«Οίκουν ότι μεν πάνν παλαιά ενεργά εστί, πάσι σαφές. Ουδείς γουν ουδέ πειράται λέγειν από ποίου χρόνου επεχειρήθη».

Ξενοφών «Περί Προσόδων»

Η ιστορία των μεταλλείων του Λαυρίου χάνεται μέσα στα βάθη των αιώνων αφού και ο ίδιος ο Ξενοφώντας πα γράφει γι' αυτά δεν μπορεί να βεβαιώσει τα ακριβή χρόνια της λειτουργίας τους. Πάντως, τα μεταλλεία συνέχισαν να δουλεύουν, άλλοτε σε ιδιαίτερη ακμή και άλλοτε όχι, από την αρχαιότητα μέχρι τον 1ο αιώνα μ.Χ. Ύστερα από 19 αιώνες παύσης λειτουργήσαν ξανά στα τέλη του 19ου αιώνα με την ίδρυση της γαλλοϊταλικής εταιρείας των Σερπιέρι-Ρου. Με μικρές διακοπές αλλά και με περιόδους έντονης δραστηριότητας τα μεταλλεία δούλευαν μέχρι τις μέρες μας και συγκεκριμένα μέχρι το 1989.

Προς ίδρυση τεχνολογικού πάρκου

Αυτή η βιομηχανική ιστορία τόσων αιώνων σε μία έκταση που καλύπτει 160 στρέμματα στην χερσόνησο της Λαυρεωτικής κινδυνεύει να αφανιστεί πίσω από την αδιαφορία των υπευθύνων. Αν δεν υπάρξει σύντομα κάποια λύση, αφού «ξηλωθεί» το σύνολο των εγκαταστάσεων, η γη θα γίνει οικόπεδα και τελικά οι μόνοι που θα κερδίσουν θα είναι οι γνωστοί ενδιάμεσοι οικοπεδοφάγοι.

Το 1990 η ίδια η Ελληνική Εταιρεία Βιομηχανικών και Μεταλλευτικών Επενδύσεων είχε συγκροτήσει μία συμβουλευτική επιτροπή από διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς για να βρεθεί μία λύση για τις εγκαταστάσεις. Οι καθηγητές του ΕΜΠ Λουδοβίκος Βασενχόφεν και Δημήτρης Γεωργιάδης είχαν συντάξει μία προμελέτη, που παραδόθηκε στην ΕΛΕΒΜΕ, και η οποία προέβλεπε την δημιουργία ενός τεχνολογικού πάρκου με την εγκατάσταση πειραματικών μονάδων υψηλής τεχνολογίας. Επιπλέον ένα άλλο τμήμα να διατηρηθεί για εκπαιδευτικούς λόγους σαν μουσείο της μεταλλευτικής και μεταλλουργικής δραστηριότητας και ακόμα να εγκατασταθούν παραρτήματα της σχολής Μεταλλειολόγων του Πολυτεχνείου.

Η κ. Χριστίνα Αγριαντώνη, ιστορικός στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, ασχολείται με

...Δεν αρνείται την ιστορία του

της Μαρίας Δημητροπούλου

Η φωτογραφία είναι από το λεύκωμα του Γιώργου Μάνθου «Το Μεταλλευτικό - Μεταλλουργικό Λαύριο», έκδοση Δήμου Λαυρίου

Το θέμα της σωτηρίας του Λαυρίου και είναι έλος της πενταμελούς ελληνικής γραμματείας του ευρωπαϊκού οργανισμού IICCH που ασχολείται με την προστασία της Βιομηχανικής Κληρονομιάς. Η ίδια λέει χαρακτηριστικά για το ζήτημα: «Βρισκόμαστε σε μια άγρια εποχή που έχει καταλάβει τα πάντα η οικονομίστικη και παραγωγιστική αντίληψη ότι πρέπει να καταστρέψουμε τα πάντα και περάσουν όλα στον ιδιωτικό τομέα για αξιοποίηση με στενά εμποικούς όρους. Αυτό είναι το βασικό πρόβλημα».

Το τεχνολογικό πάρκο θα έχει μακροπρόθεσμα σημαντικό οικονομικό αποτέλεσμα για την πόλη του Λαυρίου που αυτή την στιγμή σπαράσσεται από το αδιέξοδο της φτώχειας και της ανεργίας. Η λειτουργία του σχεδίου, που όπως αναφέραμε ήδη υπάρχει, θα αναβάθμιζε συνολικά την πόλη του Λαυρίου αναδεικνύοντας την ιστορική της αξία και ενισχύοντάς την, παράλληλα, οικονομικά.

Ο πολιτικός μηχανικός κ. Γιώργος Μάνθος, ιδρυτικό μέλος της Εταιρείας Μελετών Περιφερειακής και μέλος του Πολιτιστικού κέντρου του Δήμου Λαυρίου είναι ίσως ο άνθρωπος που έχει μελετήσει όσο κανένας άλλος την ιστορία και τα προβλήματα του Λαυρίου. Θεωρεί κι αυτός ότι η εφαρμογή του σχεδίου αποτελεί την μόνη λύση για την πόλη. Ο ίδιος είναι αισιόδοξος, βλέπει τα πράγματα να κινούνται από πολλές πλευρές και πιστεύει ότι τελικά η όλη ιστορία θα έχει το δέλεαρ. Ο ίδιος δίνει ιδιαίτερη αξία στην συνεισφορά του Γ.Γ. Πολιτισμού κ. Δημήτρη. Το Λαύριο έχει οδηγηθεί στην τωρινή του απελπιστική κατάσταση αφού όπως

λέει ο κ. Μάνθος, «έκλεισαν σταδιακά η ΕΒΜΕΛ, τα δύο κλωστήρια, η Εταιρεία Σπίρτων και έχει μείνει στο Λαύριο, μόνο με την Ολύμπικ Μαρίν μια μαρίνα που κατασκευάζει μικρά σκάφη και την Λαυρεωτική. Το Λαύριο, μια κατεξοχήν βιομηχανική πόλη δεν μπορεί να ζήσει ξαφνικά από την γεωργία αφού άλλωστε το έδαφος δεν θα επέτρεπε κάτι τέτοιο. Η μόνη λοιπόν λύση για την πόλη είναι η εκμετάλλευση της πολιτιστικής της κληρονομιάς που στην περίπτωση του Λαυρίου επικεντρώνεται στην σπάνια βιομηχανική της ιστορία».

Στις 3/2/92 ο βουλευτής του Συνασπισμού κ. Παπαγιαννάκης κατέθετε ερώτηση στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με το θέμα της εκποίησης του μηχανισμού εξοπλισμού των μεταλλείων Λαυρίου και ζητάει να σταματήσουν αμέσως οι διαδικασίες και να κηρυχθούν τα μεταλλεία διατηρητέα μνημεία. Ας σημειωθεί ακόμη ότι η γαλλική εταιρεία που είναι η ιδιοκτήτρια των εγκαταστάσεων αυτή την στιγμή, ζήτησε να πουλήσει στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο την όλη έκταση στην προνομιακή τιμή των 500 εκ. δραχμών.

Μοναδική πολιτισμική μαρτυρία

Τα μεταλλεία του Λαυρίου αποτελούν ίσως μια μοναδική περίπτωση στην Ευρώπη μιας τέτοιας πολιτιστικής συνέχειας τρισημίστου χιλιάδων χρόνων. Στο Λαύριο υπάρχουν ακόμα ανέπαφες στοές, όπως τις έσκαβαν οι αρχαίοι μας πρόγονοι, αρχαία πλυτήρια μεταλλευμάτων και το σημαντικότερο είναι ότι το συγκρότημα διατηρήθηκε και

συνέχισε την λειτουργία του μέσα από την πάροδο των αιώνων. Εξοπλισμένες με την τεχνολογία στην διαχρονική της εξέλιξη, οι εγκαταστάσεις αποτελούν σήμερα ένα μοναδικό μνημείο πολιτιστικού και ιστορικού ενδιαφέροντος.

Σήμερα σε όλον τον πολιτισμένο κόσμο υπάρχει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον για τις ιστορικές βιομηχανικές εγκαταστάσεις που καθορίζουν σε έναν βαθμό την ταυτότητα του πολιτισμού μας και την φυσιογνωμία των κοινωνιών που ζούμε. Σαν μνημεία εξέλιξης της τεχνολογίας έχουν αποτελέσει παράλληλα χώρο εργασίας για αρκετές εκατοντάδες ανθρώπους και γενιές ανά τους αιώνες.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα βιομηχανικής ιστορικής αξιοποίησης αποτελεί στην Αγγλία το *Iron Bridge*, ένας τεράστιος μουσειακός, υπαίθριος χώρος στην περιοχή που έγινε η πρώτη σιδηρένια γέφυρα στην Αγγλία. Το *Iron Bridge* αποτελεί μια από τις σημαντικότερες τουριστικές ατραξιόν και παράλληλα έναν σημαντικό πόλο εισοδήματος για το βρετανικό κράτος.

Το Λαύριο αποτελεί αναμφισβήτητα μοναδικό ιστορικό μνημείο, με βάθος στην εξέλιξη της τεχνολογίας που φτάνει μέχρι την αρχαιότητα. Οι ειδικοί είναι σίγουροι ότι η μουσειακή και εκπαιδευτική αξιοποίηση των εγκαταστάσεων θα αποτελέσει μια οικονομική πηγή μπροστά στα τραγικά αδιέξοδα των κατοίκων της πόλης. Η πόλη της φτώχειας, το Λαύριο, υποφέρει δίπλα μας αυτήν την στιγμή. Τα τριτοκοσμικά συσσίτια είναι μια πραγματικότητα. Μήπως η λύση βρίσκεται κρυμμένη στην αξιοποίηση της ξεχασμένης πολιτιστικής μας κληρονομιάς; □

Υπηρετώντας το θέατρο, σαν να κραδαίνει κοφτερό μαχαίρι

της Πέγκυ Κουνενάκη

Τοποθετούσε τα έργα του στα περιθώρια των μητροπόλεων, μέσα σε υπόγεια πάνω ή κάτω από γέφυρες. Στο θέατρο του Κολτές τον πρώτο λόγο έχει η λογοτεχνία, ο καθαρός λόγος, η ποίηση. Οι ήρωές του είναι περιθωριακοί, σχεδόν απελπισμένοι, εντελώς σύγχρονοι, γεμάτοι καχυποψία. Ο Κολτές υπήρξε μια φωνή του σήμερα που όμως δεν υπάρχει πια...

«Στο θέατρο πρωτοπήγα πολύ αργά· ήμουν είκοσι δύο χρονών. Είδα ένα έργο που με συγκίνησε πολύ, ένα έργο που το έχω ξεχάσει αλλά με μια μεγάλη ηθοποιό, την Μαρία Καζαρές. Με είχε εντυπωσιάσει πάρα πολύ, και στρώθηκα αμέσως στο γράψιμο. Άρχισα ένα έργο που βασιζόταν στα «Παιδικά χρόνια» του Γκόρκι («Οι πικρίες») και το ανέβασα με κάτι φίλους. Αυτό έγινε στο Στρασβούργο· το είδε ο Hubert Gignoux και μου πρότεινε να μπω στην σχολή του TNS (Εθνικό Θέατρο του Στρασβούργου). Εκεί συνέχισα να γράφω έργα και να τα ανεβάζω με τους μαθητές ηθοποιούς. Συνέχισα με αυτόν τον τρόπο επί οκτώ χρόνια, χωρίς κανένα έργο να παιχτεί σε ένα αληθινό θέατρο...».

Με αυτά τα λόγια οριοθετεί την αρχή της σχέσης του με το θέατρο ο Μπερνάρ - Μαρί Κολτές· ένας από τους σημαντικότερους γάλλους θεατρικούς συγγραφείς της νεότερης γενιάς, του οποίου το έργο «Δυτική Αποβάθρα» παίζεται από το Δημοτικό Θέατρο της Πάτρας, σε σκηνοθεσία Μάγιας Λυμπεροπούλου.

Ποιος είναι όμως αυτός ο συγγραφέας, του οποίου το έργο παίζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα, έχει χαρακτηριστεί «μεγάλος», «συγγραφική φύση», «αληθινός συγγραφέας που σαν αυτόν δεν υπάρχει κανείς άλλος ουσιαστικά στην Γαλλία» και που δεν συγκρίνεται σε καμιά περίπτωση με τους «νέους συγγραφείς» του γαλλικού θεάτρου;

Γεννήθηκε στις 9 Απριλίου του 1948 στο Μετς και πέθανε στο Παρίσι το 1989 από

aids. Σε ηλικία 17-18 χρονών εγκατέλειψε την γενέτειρά του κι έκανε το πρώτο ταξίδι του στον Καναδά κι έπειτα στην Νέα Υόρκη.

«Στα δεκαοκτώ μου ξέσπασα», λέει σε μια συνέντευξή του. «Πολύ γρήγορα έφτασα στο Στρασβούργο, πολύ γρήγορα στο Παρίσι, και πολύ γρήγορα στην Νέα Υόρκη, το '68. Κι εκεί, ξαφνικά, η ζωή χύμηξε πάνω μου. Δεν υπήρξαν λοιπόν ενδιαμέσα στάδια, δεν είχα τον χρόνο για να ονειρευτώ το Παρίσι, ονειρεύτηκα αμέσως την Νέα Υόρκη. Και η Νέα Υόρκη το '68, ήταν πραγματικά ένας άλλος κόσμος».

Επιστρέφοντας θα συναντήσει τον Hubert Gignoux, θα σπουδάσει στο τμήμα σκηνοθεσίας του Εθνικού Θεάτρου του Στρασβούργου (1970-71), στο τέλος της δεύτερης χρονιάς θα παρουσιάσει το έργο του «Η πορεία, μεθυσμένη δίκη», ενώ τον επόμενο χρόνο θα παιχτεί στο ραδιόφωνο το έργο του «Η κληρονομιά» με την Μαρία Καζαρές σε έναν κύριο ρόλο. Το 1972, ο ίδιος ο Κολτές σκηνοθετεί στο Στρασβούργο το έργο του «Νεκρές αφηγήσεις» και θα ακολουθήσει ένα ταξίδι στην Σοβιετική Ένωση με αυτοκίνητο από το Παρίσι. Θα ακολουθήσουν πολλά ταξίδια, στην Νιγηρία, στο Μαλί και στην Ακτή του Ελεφαντοστού, στην Γουατεμάλα, την Σενεγάλη, την Νέα Υόρκη και αλλού. Ταυτόχρονα γράφει ακατάπαυστα και παρουσιάζονται τα έργα του: «Salinger», «Αγώνας νέγρου και σκύλων», «Η νύχτα μόλις πριν από τα δάση», «Ο δεσμός του αίματος», «Δυτική αποβάθρα», «Στην μοναξιά των κάμπων με βαμβάκι», «Ρομπέρτο Τσούκκο» και το μοναδικό του μυθιστόρημα «Η φυγή με άλογο πολύ μακριά μέσ' στην πόλη» (1976). Τα έργα του θα παιχτούν στην Γαλλία, τα περισσότερα σε σκηνοθεσία Πατρίς Σερώ, στην Γερμανία και αλλού.

Μείγμα Ρεμπώ και Φώκνερ

Ο νεαρός Κολτές εντυπωσιάζει με την γραφή του, ο Χάινερ Μίλλερ θα πει γι' αυτόν: «Για μένα, το τεράστιο που υπάρχει στα κείμενα του Κολτές, είναι αυτό το μείγμα Ρεμπώ και Φώκνερ. Τα θεατρικά πρόσωπα χτίζονται και αναπτύσσονται με αφετηρία αποκλειστικά και μόνον την γλώσσα. Συγχρόνως βρίσκουμε σε αυτά τα κείμενα μια μολιερική δομή, μια δομή άριστη. Ο Κολτές ήταν ο μόνος στην νέα δραματολογία που κίνησε το ενδιαφέρον μου...».

Στα έργα του ανιχνεύονται στοιχεία λογοτεχνικά, καθαρά λυρικά —μερικά μοιάζουν με ποιήματα— και πολύ χιούμορ. Ο ίδιος είχε πει: «Δεν μπορώ να γράψω μια σκηνή αν δεν μπορώ να κοροϊδέψω. Αυτό που συμβαίνει. Δεν παίρνω στα σοβαρά παρά μόνον τα θεατρικά πρόσωπα. Τα αγαπώ και τα υπερασπίζομαι, όλα, όποια κι αν είναι, και κανένα πιο πολύ από το άλλο».

Τοποθετεί τα έργα του στα περιθώρια των μητροπόλεων, εκτός κέντρου, μέσα σε υπόγεια, πάνω ή κάτω από γέφυρες. Ο κινηματογράφος μοιάζει να έχει σημαδέψει την γραφή του αλλά και τις εικόνες που θέλει να μεταφέρει στον θεατή.

Τα πρόσωπα των έργων του είναι άνθρωποι περιθωριακοί, σχεδόν απελπισμένοι, εντελώς σύγχρονοι. Όπως παρατηρούν οι ειδικοί, με τον μοναδικό συγγραφέα που θα μπορούσε να συγκριθεί, είναι ο Μπρεχτ.

Μόνο που στον Μπρεχτ το κείμενο είναι πιο φιλολογικό κι έχει την προέλευσή του περισσότερο σε διαβάσματα παρά σε βιώματα· αντίθετα ακριβώς με ό,τι συμβαίνει στον Κολτές. Το θέατρο του Κολτές είναι σκλη-

ρό, βάνουσο, στα έργα του περιγράφεται η βία που σπάνια φανταζόμαστε.

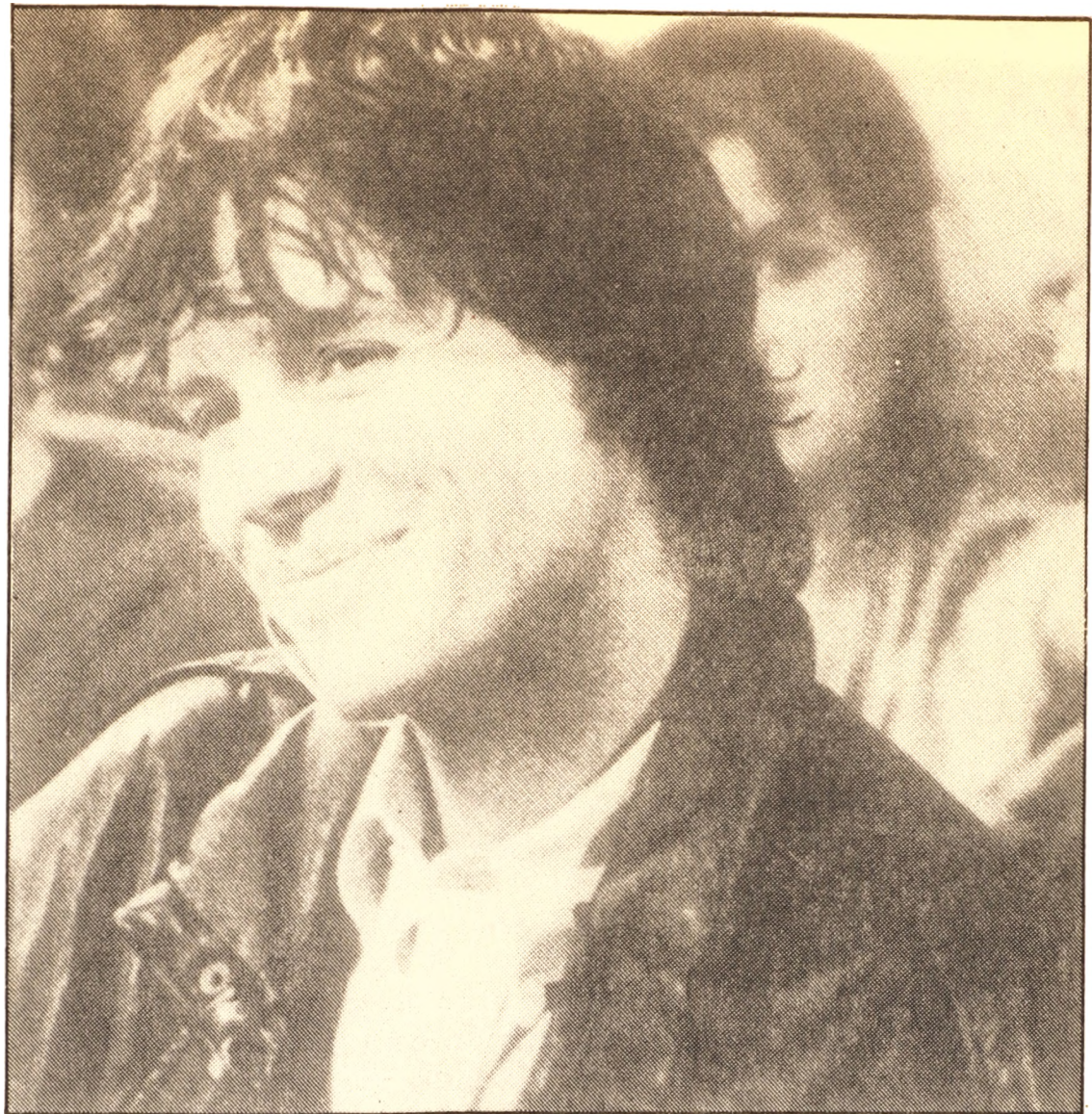
Ένας πλάνης

Η Μαρία Καζαρές που υπήρξε ηγερία του, λέει γι' αυτόν: «Νομίζω πως ο Κολτές είναι ένας τύπος που κόβει βόλτες, ένας περιπλανώμενος που κοιτάζει στις ακρώρειες των πόλεων, στις ακρώρειες του κόσμου, τα τημεία τα πιο απομακρυσμένα, τα πιο χαμένα. Κατά την γνώμη μου αυτές οι ακρώρειες πρόκειται να γίνουν το κέντρο του κόσμου... Ο Κολτές είναι ένας άνθρωπος της εποχής μας, αλλά έχω επίσης την εντύπωση ότι είναι ένας συγγραφέας που προηγείται της εποχής μας: έχει ήδη γράψει μετά την δική μας εποχή». Στην Ελλάδα ο Κολτές μας είναι σχεδόν άγνωστος. Ωστόσο, από τις εκδόσεις «Άγρα» κυκλοφορεί το θεατρικό έργο του «Στην μοναξιά των κάμπων με λαμβάκι» μεταφρασμένο από τον Δημήτρη Δημητριάδη. Από αυτόν τον μικρό τόμο αντλήθηκαν πολλά στοιχεία βιογραφικά του συγγραφέα, καθώς και αποσπάσματα από συνεντεύξεις του.

Ο Βασίλης Παπαβασιλείου για τον Κολτές

Η «Δυτική αποβάθρα» που παίζεται στην Τάτρα μεταφράστηκε από τον Βασίλη Παπαβασιλείου, ο οποίος λέει σχετικά:

● Όταν πριν από έναν χρόνο η Μάγια Λυμπεροπούλου μου ζήτησε να μεταφράσω αυτό το έργο, δέχτηκα, και τώρα που το εκέφτομαι ο Κολτές είναι το μόνο νήμα που με κράτησε δεμένο με την τέχνη μου το 1992. Μέσα από αυτήν την μετάφραση ζήγηκα με ενισχυμένη την πεποίθησή μου ότι το θέατρο είναι ένα εργαλείο επικίνδυνο, θυμίζει αστραφτερό μαχαίρι. Ένα μαχαίρι με το οποίο μπορείς να σκοτωθείς ή να σκοτώσεις, να εκφοβίσεις, να εκβιάσεις, να φαινακίσεις. Ενδέχεται, μείς οι άνθρωποι της σκηνης να μην λάνουμε τίποτε από όλα αυτά, αλλά μπλώς με το μαχαίρι να ξύνουμε τα νύχια μας. Γι' αυτό χρειάζονται οι μεγάλοι συγγραφείς για να αποτελούν το μέτρο και να θυμίζουν πόσο δίκοπο είναι το ρονόμιο που διεκδικούμε ανεβαίνοντας άθε φορά πάνω στην σκηνη. Και ο Κολτές είναι μεγάλος συγγραφέας. Θα ω το κοινότοπο πως είναι κρίμα που το άδι του σώθηκε τόσο πρόωρα. Ίσα στοιχεία του κόσμου μας που περιφέρονται ανειρήνευτα θα έβρισκαν κι αυτά —είναι βέβαιο— καταφύγιο στην ραφή του, όπως βρήκαν και τα άλλα τα μαιμα αδέλφια τους στα έργα που ο Κολτές πρόλαβε να γράψει... Στην «Δυτική αποβάθρα» δεξιώνεται ακριβώς άποια στοιχεία του σήμερα, με κορυφαίο

Ο Μπερνάρ - Μαρί Κολτές στο Βερολίνο, το 1988

ανάμεσά τους το στοιχείο της καθολικής συναλλαγής. Μιλάει για το μεγάλο αλισβερίσι που μας γεννά και μας περιέχει χωρίς να μας ρωτά —είναι «μαύρη αηδιαστική τρύπα» μέσα στην οποία όλοι βλέπουμε το φως: Ποιο φως; Μιλήσαμε λοιπόν για δεξίωση και ο Κολτές την στήνει με αρχοντιά, λεπτότητα, ανεπιτήδευτη απλότητα και χιούμορ, όπως ταιριάζει σε ευγενή οικοδεσπότη. Αισθάνεσαι πως έχεις μπροστά σου κάποιον που μόλις άφησε πίσω του τα Σόδομα και τα Γόμορρα και σου κάνει την χάρη να σταματήσει, να στρέψει το πρόσωπό του προς τον τόπο της απώλειας και να σου περιγράψει τα διαδραματιζόμενα εκεί. Με την ακρίβεια και την ψυχραιμία ενός ξεναγού που αφ' ενός έχει κάψει ο ίδιος την γούνα του και αφ' ετέρου επιτίθεται στο αστροπελέκι. Από την έκθεση αυτή μας μένουν σήμερα στήλες ποιήσεως. Τα έργα που κατόρθωσε να γράψει ο Μπερνάρ - Μαρί Κολτές».

Τι λέει όμως ο ίδιος ο Κολτές για την «Δυτική αποβάθρα» και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έγραψε αυτό το έργο...

«Δυτικά της Νέας Υόρκης, στο Μανχάτταν, σε μια γωνιά του γονέστ εντ, εκεί που είναι το παλιό λιμάνι, υπάρχουν τα ντοκ: υπάρχει ιδιαίτερα ένα ντοκ αχρησιμοποίητο, ένα μεγάλο άδειο υπόστεγο, μέσα στο οποίο πέρασα μερικές νύχτες κρυμμένος. Είναι ένας χώρος εξαιρετικά αλλόκοτος —ένα καταφύγιο για τους αληταράδες, τις αδελφές, τα βαποράκια και το ξε-

καθάρισμα λογαριασμών, ωστόσο ένα μέρος όπου, για κάποιον μυστήριο λόγο, δεν πηγαίνουν ποτέ οι μπάτσοι. Μόλις μπαίνει κανείς εκεί μέσα, αντιλαμβάνεται ότι βρίσκεται σε μια προνομιούχα γωνιά του κόσμου, σαν ένα τετράγωνο που έχει παραδόξως εγκαταλειφθεί στο μέσο ενός κήπου, όπου εκεί τα χόρτα έχουν αναπτυχθεί με διαφορετικό τρόπο: ένας χώρος όπου η φυσιολογική τάξη δεν υπάρχει, αλλά όπου έχει δημιουργηθεί μια άλλη τάξη, πολύ περιεργή. Ένωσα την ανάγκη να μιλήσω γι' αυτό το μικρό εξαιρετικό μέρος του κόσμου και που ωστόσο δεν μας είναι ξένο. Θα μου άρεσε να δώσω μαρτυρία αυτής της παράξενης εντύπωσης που αισθανόμαστε διασχίζοντας αυτόν τον περαστικό χώρο, φαινομενική έρημο, με την αλλαγή, στην διάρκεια της νύχτας, του φωτός μέσα από τις τρύπες της στέγης, των θορύβων από βήματα και φωνές που αντηχούν, των αγγιγμάτων, κάποιος που είναι δίπλα σου, ένα χέρι που ξαφνικά σε γραπώνει...».

Οι απόψεις των ανθρώπων που γνώρισαν και μελέτησαν το έργο του Κολτές αλλά και οι δικές του παρεμβολές από αποσπάσματα συνεντεύξεών του, συμπληρώνουν ως έναν βαθμό το παζλ της προσωπικότητάς του. Μιας προσωπικότητας που έφυγε νωρίς, αφήνοντας πίσω του ένα έργο πολύ σημαντικό, εντελώς σύγχρονο, που μας αφορά και που, όπως παρατηρούν οι άνθρωποι που συννεργάστηκαν με τον Κολτές, «ξεπερνάει την εποχή του». □

«Κολτές: Συγγραφέας σκληρός —όπως και η ζωή...»

● Η Μάγια Λυμπεροπούλου μιλάει στο ANTI

Πρωτοπόρα πάντα στις επιλογές της η Μάγια Λυμπεροπούλου αποφάσισε να ανεβάσει την «Δυτική αποβάθρα» του Κολτές με το Δημοτικό Θέατρο της Πάτρας, επιμένοντας να προσφέρει στο κοινό της έναν σύγχρονο προβληματισμό, έναν διάλογο πάνω σε θέματα που ως τώρα δεν ήταν συνηθισμένο να δέχεται. Στην συνέντευξή της στο «Αντί» μιλάει για τον συγγραφέα και το έργο του, αλλά και για τις αντιδράσεις του κοινού της Πάτρας σ' ένα ρεπερτόριο που ξεπερνάει τα καθιερωμένα.

● Ποια είναι η γνώμη σας για τον συγγραφέα Κολτές;

Ο Κολτές είναι νομίζω μια από τις σημαντικότερες φωνές στο θέατρο σήμερα. Βρισκόμαστε μπροστά σε ένα έργο που η ταυτότητά του δεν έχει ακόμα εντοπιστεί, ένα θεατρικό έργο (εννοώ στο σύνολό του και όχι μόνον την Δυτική Αποβάθρα) που μπορεί στιγμές - στιγμές να μοιάζει γνώριμο, ωστόσο δεν αντιστοιχεί σε κανέναν συνηθισμένο κανόνα. Η στίλβουσα γραφή του Κολτές (μετάφραση Βασίλης Παπαβασιλείου) δεν μοιάζει σε τίποτα με εργαλείο επικοινωνίας, τόσο φθαρμένο σήμερα άλλωστε. Είναι μια ύλη τόσο ωμή όσο και αφάνταστα επεξεργασμένη, με το ένα σκέλος γερά στηριγμένο στην πραγματικότητα και το άλλο να ανοίγεται στην μεταφορά της· κι ανάμεσα χάσκει «η πληγή» της ποίησης, το αχανές, δίχως προοπτική επούλωσης για όσους διαισθάνονται ότι το να διαβαίνεις απλώς την ζωή αποκτά νόημα όταν και την υπερβαίνεις...

Το θέατρο του Κολτές είναι ένα θέατρο τέχνης του λόγου, λογοτεχνία με την πλέον

ισχυρή έννοια του όρου. Το λεγόμενο στον Κολτές δεν είναι το ανέκδοτο, πασπαλισμένο με μοναδικότητες και ειδικές καταστάσεις, αλλά ο τρόπος που το αφηγείται, ο τρόπος που συγκροτείται στον σκελετό των λέξεων. Είναι ένας θεατρικός συγγραφέας που πιστεύει στην γλώσσα την «γραπτή» και το κείμενό του αντηχεί σαν μουσική. Όπως λέει και ο ίδιος «οι ρίζες μου βρίσκονται στο σημείο συμβολής της γαλλικής γλώσσας και των μπλουζ»... Και η μεγάλη του δύναμη βρίσκεται στις αινιγματικές και μετέωρες σχέσεις που διατηρεί με την αναπαράσταση του πραγματικού, στον σχεδόν «φιλοσοφικό» τρόπο με τον οποίο μιλά για κάθε ανθρώπινη σχέση, για τα αδιέξοδα πόθου, παρονομαστές όλων των σχέσεων...

Το καίριο για μας που δουλέψαμε στην Δυτική Αποβάθρα, ήταν ότι μας δινόταν η ευκαιρία να ψηλαφίσουμε, την «φύση» εκείνου που σήμερα μας «εμποδίζει» σαν ηθοποιούς. Να δούμε κατά πρόσωπο, δίχως τρέχοντα άλλοθι, ποια τα εμπόδια που παρεμβάλλονται ανάμεσα στον ηθοποιό και τον ρόλο, ανάμεσα στον ηθοποιό και την ζωή, τον κόσμο γύρω του, να αντιμετωπίσουμε το κατεξοχήν ερώτημα: γιατί εντέλει κάνουμε θέατρο; και τι μας «κρατά», τι μας εμποδίζει να το κάνουμε όλο και καλύτερα;

● Ποια είναι τα στοιχεία εκείνα που σας ενέπνευσαν στο να επιλέξετε και να σκηνοθετήσετε αυτό το έργο;

Δυτική Αποβάθρα. Ένας τόπος —εγκαταλειμένο υπόστεγο, και 8 πρόσωπα. Ο Κος και η Μονίχ (Αγαπητός Μανδαλιός, Αλεξάνδρα Παντελάκη) οι αυτόχθονες. Η Σεσίλ, ο Ροντόλφ, ο Σαρλ και η Κλαίρ —μάννα, πατέρας, γιος και μικρή αδελφή (Μάγια Λυμπεροπούλου, Περικλής Βασιλόπουλος, Λεωνίδας Κακούρης, Μάνια Παπαδημητρίου)— οι αλλοδαποί, οι μετανάστες από την Ισπανία, με την εμμονή να δραπετεύσουν από τον τόπο αυτό, που μοιάζει ωστόσο αμετάκλητα δικός τους, ο Φακ

Εδώ και μερικά χρόνια η Μάγια Λυμπεροπούλου έχει αναλάβει το Δημοτικό Θέατρο της Πάτρας και επιχειρεί το σχεδόν ακατόρθωτο: να κινητοποιήσει ένα επαρχιακό κοινό, να του μιλήσει όσο καλύτερα μπορεί για τον άνθρωπο και τον κόσμο. Στο πλαίσιο των αναζητήσεών της εντάσσεται και η «Δυτική αποβάθρα» που σκηνοθέτησε, έργο που της έδωσε την ευκαιρία να παρουσιάσει έναν νέο συγγραφέα, τον Κολτές, άγνωστο ως σήμερα στους Έλληνες θεατές.

(Γιάννης Παπαδόπουλος) μέτοικος κι αυτός, ανεξιχνίαστος, ένας Μαύρος, ο Αμπάντ (Νίκος Σακαλίδης), αμίλητος, απροσπέλαστος, μόνο στο αυτί του γιου, του Σαρλ, δέχεται να ψιθυρίζει... κι ένα πολυβόλο καλάσνικωφ που τελικά κατορθώνει ό,τι καμιά συναλλαγή, καμιά δοσοληψία, καμιά εμπορία δεν μπορεί... Το πορθημείο άλλοτε έκανε δρομολόγιο ανάμεσα στο αχρηστευμένο υπόστεγο και το νέο λιμάνι· όταν αρχίζει το έργο έχει κιόλας κοπεί το ηλεκτρικό και το νερό και μαθαίνουμε ότι το πορθημείο δεν θα ξαναπιάσει πια στην Δυτική Αποβάθρα. Την κρίση ωστόσο την προκαλούν ο Κος και η Μονίχ που καταφθάνουν με τζάγκουαρ από την άλλη πλευρά, από την πόλη. Η άφιξή τους μαύρα μεσάνυχτα «σε αυτή την ώρα και σε αυτό το μέρος», αποκαλύπτει τους πόθους και τους φόβους όλων των προσώπων απελπίζοντας τις σχέσεις τους. Το «ξένο» στοιχείο που αποτελούν ο Κος και η Μονίχ, παίζει ρόλο καταλύτη, επιταχύνοντας την ρήξη που υπολάνθανε. Γιατί η παρέα, το «συνεταιριλήχι» του ισπανού Σαρλ με τον μαύρο Αμπάντ και τον πιθανώς αλγερίνο Φακ, έχει ήδη αρχίσει να κλονίζεται: έκαναν μαζί «μπίζνες», μικροπορτοφολάδες μάλλον, και δίχως τους επιβάτες του πορθημείου, δεν μπορούνε πια να δουλέψουν· δίχως «μπίζνες» δεν έχουμε πια τα μέσα να επιβιώσουμε και ανάμεσά τους βασιλεύει η καχυποψία. Οι πάντες στην Δυτική Αποβάθρα κάνουνε κάτι τράμπα.

Δεν υπάρχει σχέση που να μην βασιζέται στην τράμπα. «Όλες οι σκηνές, σημειώνει ο Κολτές, είναι σκηνές δοσοληψίας, ανταλλαγής και εμπορίας...». Όλα τα πρόσωπα διακατέχονται από μίαν απλή επιθυμία, έχουν έναν πολύ συγκεκριμένο στόχο: ο

Μάγια Λυμπεροπούλου

...ερλ να του δίνει, να περάσει στην απεναντι-
...θη, ο Φακ να πάει με την αδελφή του
...ερλ, την Κλαιρ· η Κλαιρ να εμποδίσει τον
...ερλ να φύγει, η μάνα, η Σεσίλ, να απο-
...ήσει η φανίλια κανονικά χαρτιά - βίζα, ο
...ος να βρει δύο πέτρες για να πέσει στο πο-
...οι, η Μονίκ να μην «αποσπασθεί» από
...Κος, ο Ροντόλφ, ο πατέρας, παλαιός
...λεμιστής του εμφυλίου, να πείσει τον
...ύρο Αμπάντ να εξοντώσει τον Κος επειδή
... μπορεί να το κάνει ο ίδιος...

Ο υπόστεγο: χώρος ψυχής

Ο χώρος (υπόστεγο, αποβάθρα, αυτοκι-
...δρομος) παίζει ρόλο πρωταρχικό στον
...λτές: είναι η μήτρα του έργου (σκηνικά -
...τούμια Λίλης Πεζανού). Ο χώρος εφά-
...ται των αισθήσεων, συνταράσσει την
...τασία, εκκρίνει τα πρόσωπα, παράγει
...δράση. Το υπόστεγο: χώρος ψυχής,
...ρος ασυνείδητου όπου αναδύεται το α-
...τωτο, το σκοτεινό και άρρητο, το ακατα-
...αστο του ανθρώπινου. Το έρημο και ε-
...τωμένο υπόστεγο, όπου ο προκατα-
...υασμένος «πολιτισμός» που ανέδειξε την
...ραπωλησία σε παγκόσμιο ρυθμιστή παν-
...ανθρώπινου, συναντά μέσα στα σκοτά-
...και την σκοτεινιά το αρνητικό του... Το
...στεγο, όπου οι ανθρώπινες σχέσεις συνο-
...νται σε έννοιες όπως εμπόριο, δολογη-
...συναλλαγή· στο εσωτερικό αυτών των
...ύων μοιάζει να μην υπάρχει η παράμι-
...τερη θέση για τα «ομοιώματα» που μη-
...ικά σήμερα αποκαλούμε συναισθήμα-

...ώς αποδέχτηκε το κοινό της Πάτρας
...την παράσταση:

...άπως νωρίς —δεν συμπληρώσαμε ακό-

...α 15 παραστάσεις— να μιλήσω για προσέ-
...λευση· γεγονός όμως είναι, ότι επειδή το
...εργο και η γλώσσα του πηγαίνει τον θεατή
...σε χώρους όπου ως τώρα δεν ήταν καθό-
...λου συνηθισμένος να πηγαίνει», με έναν
...τρόπο επιδέξια προσιτό —και με αυτό εν-
...νοώ ότι το έργο δεν είναι σε τίποτα δυσνόη-
...το, αντίθετα η πλοκή και η εξέλιξη του μύ-
...θου παρακολουθείται όπως και μιας ασπρό-
...μαυρης αστυνομικής ταινίας— οι θεατές
...που είδαν ως τώρα την *Δυτική Αποβάθρα*
(μέσος όρος 100 κατά παράσταση) παρακο-
...λουθούν αιφνιδιασμένοι μεν, με αμείωτο εν-
...διαφέρον δε, επί 2 ώρες και 35', χωρίς διά-
...λειμμα, την παράσταση, και στο τέλος της
...μεσολαμβάνουν πάντα εκείνα τα χαρακτηριστι-
...κά και γνώριμα στην πρώτη επαφή με κάτι
...«άλλο», «διαφορετικό», από το αναμενόμε-
...νο, δευτερόλεπτα «αποσβολώματος», προ-
...τού αρχίσουν να χειροκροτούν...

Το *Δυτική Αποβάθρα*, είναι οπωσδήπο-
...τε έργο σκληρό όπως η ζωή, είναι σαγηνευ-
...τικό σαν την ποίηση και γοητευτικό σαν α-
...σπρόμαυρη ταινία. Ο Κολτές, είναι σημαν-
...τικός, αν όχι μεγάλος σύγχρονος συγγραφέ-
...ας που μιλά για το σήμερα λέγοντας σκλη-
...ρές αλήθειες, και, αν μη τι άλλο, αναγκάζει
...τον θεατή να μετρηθεί με το γνήσιο, το ω-
...ραίο, και το ουσιαστικό, να δει δηλαδή κατά
...πόσο αντέχει να παραμένει άνθρωπος, σε
...μια κοινωνία όπου τα πάντα τον προτρέπουν
...καλυμμένα και το συχνότερο αποκάλυπτα,
...να απαρνηθεί κάθε ανθρώπινη ιδιότητα.

Τα 8 πρόσωπα του Κολτές, όπως ση-
...μειώνει και ο ίδιος «νιώθουν την ανάγκη να
...ζήσουν· διαισθάνονται μέσα σε ποια όρια
...βρισκόμαστε, από τι εμπόδια βλέπει η ζωή
...να την περικυκλώνουν. Είμαστε αντιμέτω-

ποι με εμπόδια —αυτό το πράγμα αφηγεί-
...ται το θέατρο.

Προσωπικά, δεν νομίζω ότι οι θεατές εί-
...ναι λιγότερο «παρεμποδισμένοι» από τα
...πρόσωπα της *Δυτικής Αποβάθρας*, ή α-
...γνοούν την αγριότητα της επιβίωσης σήμε-
...ρα... Αν προτιμούν από αδυναμία να το ξε-
...χνούν, ρόλος και δύναμη του θεάτρου είναι
...να τους τα θυμίζει, επίμονα, ακατάπαυστα.
...Για όσους το αντέχουν και για όσο αντέχει
...ένα τέτοιο θέατρο να υπάρχει...

● Το ρεπερτόριό σας χαρακτηρίζεται από
...ποιότητα και ποικιλία. Προσφέρετε στο κοινό
...μιας επαρχιακής πόλης έργα κλασικά και
...σύγχρονα. μ' άλλα λόγια προσπαθείτε, ότι ένα
...Εθνικό Θέατρο σε καλές στιγμές του. Αυτή η
...προσπάθειά σας βρίσκει ανταπόκριση:

Υπάρχει κατά καιρούς μια στάση μεμφι-
...μοιρίας, εύκολης κριτικής, ενίοτε ακούγον-
...ται και ευτελείς χαρακτηρισμοί (κουλτου-
...ριάρικο, κ.λπ.) για το «βαρύ» ρεπερτόριο,
...το καθόλου «ψυχαγωγικό», που δεν σπεύ-
...δει να ικανοποιήσει τα γούστα των πολλών
...και δεν μεριμνά στο να ξεχειλίζει το θέατρο
...από κόσμος. Παράλληλα υπάρχει από μέ-
...ρους τόσο των ανήσυχων, όσο και εκείνων
...που γνωρίζουν σε βάθος τα θεατρικά μας
...πράγματα, συμπαράσταση και επικρότηση
...του σκεπτικού με το οποίο επιλέγεται το ρε-
...περτόριο. Αντιδράσεις αναμενόμενες άλλω-
...στε, «φυσικές» όπως λέμε, και τις οποίες
...καμιά τεχνηριωμένη επιχειρηματολογία
...δεν μπορεί να εξαλείψει... Νομίζω ότι αυτό
...που παρουσιάζεται ως «αίτημα του κοινού»
...για ένα εύληπτο, ευχάριστο και ψυχαγωγι-
...κό δώρο —ανώδυνα διασκεδαστικό δηλαδή
...ή απλώς επιδερμικό— και έτσι τουλάχιστον
...όπως μου μεταφέρεται, όχι βέβαια από
......σύσσωμο το κοινό, αλλά από μεμονωμέ-
...να άτομα, «ικανοποιείται» κατά πρώτο λό-
...γο έως κορεσμού μάλιστα από τηλεόραση -
...κλαμπ -μπαρ και ξενυχτάδικα κατά δεύτε-
...ρον, ακόμα και εάν υποθέταμε ότι και τα
...τρία έργα που ανεβάζουμε κατά μέσο όρο
...κάθε σαιζόν, είναι «βαριά και ασήκωτα»
...—πράγμα που δεν αληθεύει βέβαια— νομί-
...ζω ότι μέσα στις εκατοντάδες ώρες «ψυχα-
...γωγίας» (μέτριας, γαργαλιστικής, ή και
...ουσιαστικής, από όλα διαθέτει ο οπτικοα-
...κουστικός μπαζές) που απολαμβάνει σπιτι-
...του ο μέσος πατρινός θεατής, είναι χρέος και
...επιτακτικό μάλιστα, ενός δημοτικού θεά-
...τρου, να προσφέρει τουλάχιστον τρία δώρα
...που οξύνουν την σκέψη, καλλιεργούν την
...ευαισθησία, κινητοποιούν την αντίληψη και
...διεγείρουν το νου και τις αισθήσεις... 3 δώ-
...ρα όπου μπορεί να νιώθει άνθρωπος, ανάμε-
...σα σε ανθρώπους, που βλέπουν άλλους αν-
...θρώπους, να προσπαθούν να του μιλήσουν
...όσο καλύτερα μπορούν για τον άνθρωπο και
...τον κόσμο.

Την συνέντευξη πήρε
η Πέγκυ Κουνενάκη

Η Ελλάδα, τα «μούμιοποιημένα» νέα ρεύματα και οι σαρκοφάγοι τους

Γεννήθηκε στην Μυτιλήνη και σπούδασε ζωγραφική στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών. Μετά την αποφοίτησή της, συνέχισε σπουδές ως μεταπτυχιακή υπότροφος στην Αγγλία. Η εξέλιξη της από την αναπαραστατική ζωγραφική σε ένα περισσότερο επεξεργασμένο μεθοδολογικά εικαστικό ιδίωμα ήταν ραγδαία —έτσι που, σήμερα, να προβάλλει ως μια από τις ελπίδες υπέρβασης μιας ζωγραφικής της χειρονομίας, που είναι το κύριο χαρακτηριστικό των περισσότερων νέων ζωγράφων. Ονομάζεται Ηώ Αγγελή και εξηγεί, σε μια σύντομη συνέντευξή της στο ANTI, τις μεθόδους που χρησιμοποιεί, ενώ παράλληλα μιλάει για τις προοπτικές της ελληνικής ζωγραφικής στην ενωμένη Ευρώπη και για το αν θα μπορούσε να υπάρξει μια νέα πρωτοπορία.

Η Ηώ Αγγελή ξεκίνησε να μας μιλά για την εξέλιξη της και για την δουλειά της εν γένει:

— Σε πρώτη φάση (την περίοδο της αποφοίτησής μου από την ΑΣΚΤ και λίγο μετά) η δουλειά μου ήταν εξπρεσιονιστική, με έντονες παραμορφώσεις της φόρμας στις φιγούρες και στον χώρο. Ιδιαίτερη έμφαση δινόταν στο χρώμα και στην χειρονομιακή ερμηνεία της φόρμας. Τα θέματα αφορούσαν καθημερινά πρόσωπα και συμβάντα με τα οποία είχα άμεση σχέση. Αργότερα, κατά την διάρκεια των σπουδών μου στην Αγγλία, αφαιρούνται βαθμιαία τα οποιαδήποτε αναπαραστατικά στοιχεία, και παραμένουν στα έργα μου ως υπαινιγμοί.

Σημαντικό ρόλο σε αυτή την μεταστροφή έπαιξαν δύο σπουδαίοι ζωγράφοι που σχετίστηκα με την δουλειά τους: οι Sigmar Polke και Anselm Kiefer.

Η σημερινή μου δουλειά ασχολείται με το κρυμμένο τοπίο, αυτό που βρίσκεται πίσω από το άμεσα ορατό. Με ό,τι διαγράφεται ως νέο τοπίο και στηρίζεται από τις κατόψεις των

κατοικιών και τα χαμμένα δάση, από τις γιγαντοαφίσσες και τις καλωδιώσεις των σύγχρονων πόλεων. Η γραφή είναι αφαιρετική και τα ενδιαφέρον συγκεντρώνεται όχι στην περιγραφή του αντικειμένου αλλά στα ίχνη που αφήνει γύρω του.

Καινούριοι δρόμοι

Στο πεδίο της τεχνικής, χρησιμοποιώ διαφορετικά στρώματα με διαφορετικές γραφές και υλικά, όπου καθένα διατηρεί μια διαφάνεια για να ανιχνεύεται το προηγούμενο. Το κερδί, π.χ., ως υλικό, διαθλά την ειχόνα και της προσδίδει εσωτερικότητα, κατανυκτικότητα...

«Θέλω να βλέπω τα τοπία τ' αόρατα κάτω από την φλούδα των δέντρων, αυτά των απολιθωμάτων και των αποτυπωμάτων, αυτά των μυστικών ακτινογραφιών κάτω από την σκόνη του χώματος, πίσω από τον χάρτη της γεωγραφίας». Η νέα ζωγράφος Ηώ Αγγελή παρουσιάζει την νέα της δουλειά στην γκαλερί Κρεωνίδης (Τοπία Επάλληλα) και μιλάει στο ANTI.

Η Ηώ Αγγελή
μπροστά σε
ζωγραφική της

● Η καλλιτεχνική έκφραση έχει υποχρέωση να παίρνει θέση στα μεγάλα προβλήματα του κόσμου; Ή, ακόμη, στα μικρά και τα καθημερινά; Η δική σας δουλειά, έχω την εντύπωση, ενδιαφέρεται να είναι παρεμβατική και σχολαστική.

— Η τέχνη μας βοηθάει να βλέπουμε την πραγματικότητα μέσα από καινούριους δρόμους. Ο καλλιτέχνης ακροβατεί ανάμεσα στον φορμαλισμό και την ερμηνεία των κοινωνικών υποθέσεων. Εφόδια, υποχρέωσή του είναι να ασκεί την παρατήρηση (εδώ σημαντικός είναι ο ρόλος της παιδείας, αλλά και να είναι ανοιχτός στο όνειρο και την ουτοπία). Ωστόσο, για να μην ξεπέσει κανείς στο δημώδες αίσθημα, κάπου θα πρέπει να 'ναι φευγάτος...

● Αυτή η επιθυμία να αίρεται κανείς πάνω από το δημώδες αίσθημα —όπως λέτε— μήπως μπορεί να σημαίνει ότι σιγά σιγά ωριμάζει το αίτημα μιας νέας πρωτοπορίας;

— Η πρωτοπορία είναι ένα εγκεφαλικό ιδεολόγημα. Εν ονόματι του οποίου νομιμοποιείται

κάθε εκφραστική «χειρονομία». Προσωπικά δεν ανέχομαι αλλά και δεν αντέχω το κυνήγι του χρόνου —ενός χρόνου που, ούτως ή άλλως, μας προσπερνά.

Η... μούμια και η σαρκοφάγος της

● Ένα από τα προβλήματα της ελληνικής τέχνης είναι η εσωστρέφεια ή, αν προτιμάτε, ο απομονωτισμός. Έχει δυνατότητες, άραγε, κάποια στιγμή να «ανοίξει πανιά» στην μεγάλη ευρωπαϊκή αγορά; Κι αν ναι, με ποιον τρόπο θα το κάνει;

— Η σύγχρονη ελληνική τέχνη έχει δυνατότητες. Όμως, η παρουσία των Ελλήνων στην υπόλοιπη Ευρώπη είναι εντελώς αποσπασματική. Είτε με μεμονωμένες περιπτώσεις ανθρώπων που ήδη ζουν στο εξωτερικό, είτε με διάφορες πανευρωπαϊκές εκθέσεις και συναντήσεις νέων καλλιτεχνών. Ποτέ δεν έγινε ουσιαστική προσπάθεια τακτικών ανταλλαγών εκθέσεων μέσω των γκαλερί και της Εθνικής Πινακοθήκης, ώστε η ενημέρωση για όσα νομοτελειακά συμβαίνουν στον υπόλοιπο κόσμο να είναι ταυτόχρονη και όχι απaráδεκτα ετεροχρονισμένη —όπως πλέον έχουμε συνηθιστεί να γίνεται.

Η Ελλάδα, μέσα στην «σπαρταρισμένη» της, περιμένει πρώτα να «μούμιοποιηθούν» τα νέα ρεύματα και μετά τα φέρνει μέσα στις σαρκοφάγους τους.

Την συνέντευξη πήρε
ο Ηλίας Κανέλλος

ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΩΝ

Στην Ελλάδα, το επάγγελμα του αρχαιολόγου θα ήταν γιγαντικό να ανθεί. Είναι; Κι αν όχι, γιατί;

Η ΕΛΛΑΔΑ ανήκει στις δύο ή τρεις ευρωπαϊκές χώρες όπου το επάγγελμα του αρχαιολόγου θα έπρεπε να ανθεί και να είναι απαλλαγμένο από κάθε δυνάμει υποαπασχόλησης ή α-γίας. Κι αυτό, όχι βέβαια λόγω στην ευαισθησία της πολι-τικής απέναντι σε θέματα πολι-τικού αλλά επειδή είναι σε θέ-μα χαμηλό κόστος δαπανών που προσφέρει πολλαπλάσια οι-κονομικά οφέλη και να εξασφα-λίσει την προβολή της χώρας στο εξωτερικό. Η πραγματικό-τητα όμως ακολουθεί πιστά το τύπο της κρατικής πολιτι-κής που είναι ανίκανη να αντι-στέλλεται και να εκμεταλλευθεί τα οφέλη που της παρέχονται. Στέκεται λοιπόν απέναντι στο πρόβλημα της οργάνωσης Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και της αξιοποίησης των επιστημόνων με μια μα-θηματική αδιαφορία· η στάση αυτή εκδηλώνει τις κυβερνήσεις τελευταίων δεκαετιών και α-ποκρίνεται κατάπληξη το γεγο-νός ότι όλες εμφανίζονται εξίσου ανίκανες να το αντιμετωπίσουν. Οι απόφοιτοι των Αρχαιολο-γικών Τμημάτων εργάζονται χρόνια σε ανασκαφές των Εφορειών ή των Εφο-ρειών, με ωράριο που συνήθως φτάνει τις δεκατέσσερις ώ-ρες συνθήκες διαμονής και ο-ικονομικές συχνά απαράδεκτες υ-ποθέσεις σχεδόν πάντα χωρίς μισθό. Αυτό το καθε-στώς —που δεν ισχύει βέβαια για την φοιτητική περίοδο και για πτυχιούχους με μεταπτυχιακές και διδακτορι-κές σπουδές— είναι προφανές ότι προκύπτει από τους παραπά-λινους, εφόσον έτσι πετυχαί-

νουν: εντυπωσιακή μείωση του κόστους κάθε ανασκαφής, χέρια πολύ περισσότερα από όσα θα μπορούσαν να τους εξασφαλί-σουν τα διαθέσιμα χρήματα αλ-λά και δυνατότητα αποτελε-σματικότερης εργασίας, μια που το προσωπικό είναι ειδικευ-μένο.

Το υπουργείο, από την άλ-λη, έχει αντιληφθεί ότι με αυ-τόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η μείωση ή και εξαφάνιση των α-παιτήσεων που προβάλλουν οι Εφορείες για προσλήψεις, αφού οι τρέχουσες εργασίες πραγμα-τοποιούνται και μάλιστα χωρίς το «επιστημονικό» προσωπικό να απορροφά κάτι από τις πολύ-τιμες χρηματικές εγκρίσεις. Ει-δικά για τις απαιτήσεις των Ε-φορειών, το υπουργείο θέτει συ-νήθως σε εφαρμογή και μια δεύ-τερη μέθοδο που ωστόσο του κοστίζει κάτι παραπάνω. Προσ-λαμβάνει εποχιακά εργαζομέ-νους που και δεν έχουν σοβαρές οικονομικές και επαγγελματι-κές διεκδικήσεις αλλά και λύ-νουν αποτελεσματικά το πρό-βλημα που συνήθως προκύπτει τους θερινούς μήνες είτε με τις προγραμματισμένες είτε με τις σωστικές ανασκαφές.

Ας μην λησμονούμε ότι τα τελευταία χρόνια —όχι όμως φέτος— αυτό ακριβώς το κενό ερχόταν να καλύψει, κάτω από το προσωπείο της επιμόρφω-σης, το πρόγραμμα των συμβά-σεων της ΕΟΚ στην διάρκεια του οποίου οι αρχαιολόγοι εί-χαν μηνιαίες αποδοχές πενήντα τέσσερις χιλιάδες δραχμές. Πο-σό που για την απόκτησή του δαπανήθηκαν από πολλούς μέ-χρι και έξι χρόνια μεταπτυχια-κών σπουδών στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό.

Ο διαγωνισμός για την εισα-γωγή στην Αρχιτεκτονική Υπη-ρεσία έχει κι αυτός τα δικά του τραγελαφικά χαρακτηριστικά. Στα κριτήριά του δεν περιλαμ-βάνονται στην ουσία ούτε οι με-ταπτυχιακοί τίτλοι ούτε βέβαια το βιογραφικό σημείωμα του υ-ποψηφίου με το ανασκαφικό και

επιστημονικό του έργο. Η επί-δοση στις εξετάσεις ήταν πάντα και εξακολουθεί να είναι το μο-ναδικό μέτρο αξιολόγησης κι αυτό δεν πρέπει να μας εκπλήσ-σει, αφού το τυπικό του διαγω-νισμού παραμένει αμετάβλητο από την εποχή που οι λέξεις «μεταπτυχιακό» και «διδακτο-ρικό» ήταν άγνωστες.

Αυτή η μορφή διαγωνισμού, που ευνοείται και υποστηρίζεται με πάθος από την «παλιά γε-νιά» αρχαιολόγων, υποδηλώνει —πιστεύουμε— μια λανθάνου-σα «διαμάχη» ανάμεσα σε νεό-τερους και παλιότερους. Πολ-λοί από τους πρώτους έχουν να παρουσιάσουν έργο και γνώση που οι δεύτεροι αρνούνται πει-σματικά να τους τα αναγνωρί-σουν προβάλλοντας σαν αξιο-κρατικό κριτήριο το μοναδικό που οι ίδιοι κατέχουν, την συμ-μετοχή δηλαδή και την επιτυ-χία στον θεσμό των εξετάσεων. Λέγεται άλλωστε ότι οι εγκατε-στημένοι σε θέσεις και ανασκα-φές αρχαιολόγοι τοποθετούνται μάλλον αρνητικά απέναντι στην είσοδο νέων στον δικό τους χώ-ρο, γεγονός που συνδέεται άμε-σα με το καθεστώς κατοχής και μελέτης του αρχαιολογικού υλι-κού. Το παράδοξο είναι ότι η υ-περάσπιση «με νύχια και δόν-τια» των δικαιωμάτων δημο-σίευσης στερείται συνήθως πε-ριεχομένου, μια και το «κατει-λημμένο» υλικό είναι δυσανά-λογα μεγάλο σε σχέση με τον χρόνο ζωής του ερευνητή που είναι, ως γνωστόν, πεπερασμέ-νος.

Δεν είναι κατ' επέκταση τυ-χαίο ότι η εκμηδένιση του πτυ-χίου σαν πειστήριο γνώσης δεν επιχειρείται σε καμιά άλλη από τις ειδικότητες (αρχιτέκτονες, τοπογράφους, πολιτικούς μη-χανικούς κ.ά.) που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την υπηρε-σία. Σε όλες ανεξαιρέτως, το πτυχίο και η προϋπηρεσία απο-τελούν επαρκή προσόντα και μόνον οι απαιδευτοί και βραδυ-νοες αρχαιολόγοι καλούνται να αποδείξουν την αρχαιολογική

τους επάρκεια, επαναποστηθι-ζοντας ακριβώς ό,τι απαιτήθη-κε και για την απόκτηση του πτυχίου τους.

Οφείλουμε πάντως να ανα-φέρουμε ότι και η προηγούμενη και η παρούσα κυβέρνηση απο-πειράθηκαν να μεταβάλουν το καθεστώς εισαγωγής, άσχετα αν η προσπάθεια αυτή μπορεί με επιεικεια να χαρακτηριστεί αφελής. Το 1989 επιλέχθηκε ως πρόσθετο κριτήριο περίπου η «άδεια διδασκαλίας» μιας ξένης γλώσσας, ενώ, στα 1990, οι μέλλοντες αρχαιολόγοι του κράτους κρίθηκαν μετά από γραπτή δοκιμασία στην Γεω-γραφία, την Σύγχρονη Ευρω-παϊκή Ιστορία και το Σύνταγ-μα.

Το πρόβλημα ωστόσο δεν φαίνεται να απασχολεί κατά βάθος ούτε τους αρχαιολόγους των Εφορειών ούτε όμως τους πανεπιστημιακούς δασκάλους. Η κάλυψη των τρεχουσών α-ναγκών με βολικές προσωρινές λύσεις αλλά και ο αγώνας για προσωπική εξέλιξη και προβολή δεν αφήνουν χρόνο και περιθώ-ρια για ενασχόληση με τέτοιου είδους προβλήματα τόσο μακρι-νά άλλωστε για τους ίδιους. Σε αυτήν την πικρή πάντως —του-λάχιστον για τους πανεπιστη-μιακούς δασκάλους— αδιαφο-ρία, πρέπει να προσθέσουμε και μια εγγενή αποστροφή της Αρ-χαιολογικής Υπηρεσίας για ο-ποιαδήποτε μορφή επαγγελμα-τικών διεκδικήσεων από την πολιτεία. Το φαινόμενο αυτό είναι η βασική αιτία για τις ελά-χιστες αν όχι ανύπαρκτες κατα-κτήσεις του κλάδου κυρίως στον οικονομικό τομέα αλλά και στο θέμα της οργάνωσης της Υπη-ρεσίας. Το δυστύχημα είναι ότι και οι νεότεροι από μας δύσκο-λα μπορούν να κάνουν κάτι κα-λύτερο από το να περιμένουν με υπομονή —και πάντως όχι με αισιοδοξία— τις αποφάσεις των ήδη τακτοποιημένων.

Χ. Παπαδόπουλος
Αρχαιολόγος

Σημειωματάριο

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

□□□ Εβδομάδα Δανέζικου κινηματογράφου διοργανώνει ο τομέας κινηματογραφίας του υπουργείου Πολιτισμού σε συνεργασία με την Πρεσβεία της Δανίας. Το πρόγραμμα: Τρίτη 11/2, Χορεύοντας με την Ρεγκίτσε. Σκηνοθεσία: Κάσπαρ Ρόστρουπ. Τετάρτη 12/2, Παράδεισος και κόλαση. Σκηνοθεσία: Μάρτεν Άρνφρεντ. Πέμπτη 13/2, Πρώιμη Άνοιξη. Σκηνοθεσία: Άστριντ Χένινγκ - Γιένσεν. Παρασκευή 14/2, Φλογισμένες καρδιές. Σκηνοθεσία: Χέλε Ρύσλινγκε. Σάββατο 15/2, Χορός με πολικές αρκούδες. Σκηνοθεσία: Μπίργκερ Λάρσεν.

Κυριακή 16/2, Επιδημία. Σκηνοθεσία Λαρς Φον Τρίερ.

ΓΙΓΑΣΤΙΚΑ

□□□ Την Τρίτη, 11.2 εγκαινιάζεται στην αίθουσα τέχνης «Πολύπλανο» (Λυκαβηττού 16) η πρώτη ατομική έκθεση της νέας ζωγράφου Αναστασίας Πετυχάκη. Μεγάλα ταμπλώ, δουλεμένα με πλαστικά χρώματα και πρόσθετα υλικά όπως χρώμα, φύλλα, ξύλο, τσιμέντο, καρδιά, χαλίκια που δημιουργούν ατμόσφαιρα φθοράς — η φθορά της ύλης, της ζωής, των ανθρώπινων σχέσεων, ο θάνατος της παιδικής μας ηλικίας, όπως σημειώνει η ίδια η ζωγράφος.

□□□ Έκθεση φωτογραφίας του Δημοσθένη Αγραφιώτη με τίτλο «Διπλογραφίες» εγκαινιάζεται στις 11.2 στην Θεσσαλονίκη, στην αίθουσα τέχνης «ΖΜ» (Αριστοτέλους 3). «Οι Διπλογραφίες που προκύπτουν από την συνεκτύπωση δύο ή τριών ασπρόμαυρων αρνητικών φιλοδοξούν να αναδείξουν τις διαφορές στην χρήση του χώρου, στην εκμετάλλευση του χρόνου και του στιγμιαίου, στην επιλογή των γωνιών λήψης, στην ανάπτυξη του φωτογραφικού ενεργήματος», σημειώνει ο καλλιτέχνης. Διάρκεια, ως τις 4.3.

□□□ 28 μέλη της ένωσης χαρακτών εκθέτουν την δουλειά

τους, αντιπροσωπευτική όλων των τάσεων της χαρακτηριστικής ταυτόχρονα στο μουσείο Μαρίας Κοτοπούλη (Παναγούλη 25, Ζωγράφου) και στην γκαλερί «Άνεμος» (Κηφισιά). Διάρκεια, ως το τέλος του μήνα.

□□□ Την Δευτέρα 2 Μαρτίου στις 7.00 μ.μ. εγκαινιάζεται η έκθεση ζωγραφικής της Γεωργίας Μπλιάτσου στην γκαλερί ΑΕΝΑΟΝ (Άντερσεν 18 Κατεχάκη). Διάρκεια έκθεσης ως 14 Μαρτίου 1992.

□□□ Την Δευτέρα 24/2 εγκαινιάζεται στην «ΩΡΑ» (Ξενοφώντος 7 Αθήνα) μεγάλη έκθεση ζωγραφικής της Καριλίτσας Βλαχάκη. Διάρκεια της Έκθεσης μέχρι της 13/3.

□□□ Στις 17/2 θα γίνουν τα εγκαινία της έκθεσης γλυπτικής του Κυριάκου Καμπάδακη, τριάντα μπρούτζινα γλυπτά θα εκτεθούν σε όλους τους χώρους της γκαλερί ΤΙΤΑΝΙΟΝ. (Βασ. Κωνσταντίνου, Αθήνα). Η έκθεση θα διαρκέσει έως τις 7 Μαρτίου.

● Το ΚΘΒΕ στοχεύει σοβαρά στην αναβάθμισή του; Αν ναι, πώς είναι δυνατόν να κακοποιείται, στην τωρινή παράσταση που ανεβάζει, «Το γαλάζιο πουλί» του θαυμάσιου Μωρίς Μαίτερλινκ;

Μωρίς Μαίτερλινκ
«Το γαλάζιο πουλί»
από το Κ.Θ.Β.Ε.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος γιόρτασε το 1991 τα 30 χρόνια λειτουργίας του. Χρόνια δύσκολα που κύλησαν με σκληρή δουλειά, με πολλές επιτυχίες αλλά και αποτυχίες. Ο τωρινός διευθυντής του, ο πεζογράφος Νίκος Μπακόλας έχει βάλει στις προτεραιότητες υψηλούς στόχους για την αναβάθμισή του. Αναβάθμιση η οποία σαφώς πρέπει να είναι ουσιαστική, στηριζόμενη σε ενέργειες ουσίας και όχι επιφάνειας.

Για παράδειγμα, οι εκδηλώσεις που οργανώθηκαν στο υπέρωχο του θεάτρου για τον πεζογράφο Γιώργο Ιωάννου ήταν ένα βήμα προς τα μπρος. Αυτό που πρέπει να προσεχτεί ακόμη περισσότερο, τώρα πια, μετά από 30 χρόνια πορείας, είναι οι παραστάσεις. Οι παραστάσεις είναι αυτές που θα σώσουν το θέατρο και έπονται όλα τα άλλα. Στόχος ενός θεάτρου είναι, θα πρέπει να είναι, να μην φεύγει κανείς θεατής δυσαρεστημένος.

Η θεατρική τέχνη όσο εύκολη φαίνεται τόσο δύσκολη είναι. Ο ηθοποιός πέρα από τα ουσιαστικά, δίχως άλλο προσόντα, όπως καθαρότητα στο λόγο, άνεση κινήσεων και φυσικότητα, πρέπει να διαθέτει φαντασία, ευφυΐα, καλή γνώση της χρήσης της ελληνικής γλώσσας και πάνω από όλα να τον τρώει το «σαράκι» του θεάτρου. Να νοιάζεται γι' αυτό, να πονά, να

ιδρώνει, να πληγώνεται αλλά και να αισθάνεται ευτυχισμένος. Αυτό που δεν σηκώνει άλλο το θέατρο είναι οι αδιάφοροι, άσμοι και άγευστοι ηθοποιοί που φαίνεται πως έχουν κατακλύσει το ΚΘΒΕ. Ευτυχώς που υπάρχουν όμως και οι εξαιρέσεις.

Μόνο ως φάρσα θα μπορούσαν κανείς να δει την παράσταση «Το γαλάζιο πουλί» του Μωρίς Μαίτερλινκ στην Κεντρική σκηνή του ΚΘΒΕ. Είναι πολύ λυπηρό να βλέπει ο θεατής αυτό το υπέροχο παραμυθόδραμα με την υπέροχη μετάφραση του Πέτρου Χάρη να κακοποιείται τόσο έντονα.

Και για να μην παρεξηγηθώ τονίζω ότι αναφέρομαι στις μηνιές των ηθοποιών και μόνο και όχι στην ευρηματική σκηνοθεσία του Τομ Στόουν και στα θαυμάσια σκηνικά - κοστούμια του Κώστα Δημητριάδη.

Ατυχής η επιλογή στον ρόλο του φωτός της Δέσποινας Μαρτινοπούλου, στον ρόλο της χής της Στέλλας Σμουλιώτη και στον ρόλο της νεράιδας της Πέπης Γεωργιάδου.

Κύριε Μπακόλα, αρχίσει να γίνεται γρηγορότερα, μαθηματικά σε μερικούς ηθοποιούς του θεάτρου, προφοράς, τονισμού λέξεων της ελληνικής γλώσσας.

Άλλως, θα συνεχίσει να βλέπετε άδειες τις αίθουσες του θεάτρου. Ο Μωρίς Μαίτερλινκ με το «Γαλάζιο πουλί» δημιούργησε ένα όνειρο, ένα λιγότερο ποίημα. Δεν είναι τυχαίο ότι πρώτος ανέβασε αυτό το έργο ο μεγάλος ρώσος σκηνοθέτης Κωνσταντίν Στανισλάβσκι στην περίφημο «Θέατρο Τέχνης της Μόσχας».

Με την θεατρική του φαντασία ο Μαίτερλινκ δημιούργησε έναν κόσμο παραμυθένιο με ανθρώπους, ζώα, φυτά και ταυνεμένα οικιακά αντικείμενα μέσα στον οποίο δύο αδελφάκια, Τιλτίλ και η Μιτίλ, ψάχνουν να βρουν το «Γαλάζιο πουλί» που συμβολίζει την ευτυχία, το καλό, την γάπη.

Στέλιος Λου...

Το κοχύλι

Κοιμάται πέρα η θάλασσα, οι φοινικιές κοιμούνται
και μια βροχούλα γαλανή την αμμουδιά κεντάει.

Κι εσύ διαβαίνεις μοναχή, με τα λυτά μαλλιά σου
κι όλο πατάς στο κέντημα, κι όλο διαλές κοχύλια.

Μα τι γυρεύεις; Βράχης; Ή ψάχνεις το κοχύλι
που το φυσούν που το φυσούν και βγαίνει η αγάπη;

Ινδρέας Ζαρμπαλάς, 101 ποιήματα για μια χούφτα τόπο 1970-1991,
εκδ. Πολύτυπο, Αθήνα 1992 (υπό έκδοση).

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ Μια επανεκτίμηση

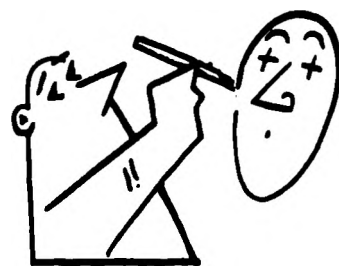
Ο Ντε Μαν και ο Ντερριντά δεν μεσουρανούν πια, στερώνωμα της θεωρίας της λογοτεχνίας —κα- όμως, δεν σκέφτεται, παρά την οξεία κριτική δέχεται τον τελευταίο καιρό ο αποδομισμός, και —κόττερα η αποκλειστική προσήλωση στα εσωτερι- δεδομένα του κειμένου, ότι θα πρέπει να καταφύ- με στον Σαιν Μπεβ, προκειμένου να κατανοήσου- μοτελεσματικά και σε όλη του την έκταση ένα ποιοδήποτε— λογοτεχνικό έργο: η ζωή του συγ- φέα (και ό,τι αυτή συνεπάγεται: θεαματικές πρά- αδιάφορες παραλείψεις ή ασήμαντα καθημερινά σόδια) παραμένει, για τον σχολιαστή που καλεί- να εξηγήσει και να αξιολογήσει, ένα είδος ουδέτε- ζώνης, που ελάχιστα απασχολεί την δουλειά του ουδόλως επηρεάζει την κρίση του. Το βιογραφι- ωστόσο, του Γιώργου Μανιάτη, ο οποίος εδώ καιρό (πάει χρόνος) επανεκδίδει ένα προς ένα τα λία του στην «Εστία», είναι πολύ προκλητικό για μην το λάβουμε υπόψη —ή, έστω, για να το σιωπήσουμε— κατά την σημερινή αναγκαία νο- ο, επανεκτίμησή τους. Και λέγοντας «προκλητι- ο, εννοώ ότι θα ήταν απίθανο να μην αναρωτηθού- —παρακινημένοι ακόμη και από απλή σκανδαλο- κή περιέργεια— για την αντανάκλαση που είχαν περιπετειώδη γεγονότα τα οποία έζησε ο Μανιά- —και χρησιμοποιώ τον όρο «περιπέτεια» με ρη συνείδηση του περιγραφικού κινδύνου— τόσο καθαρά αφηγηματικά έργα του, όσο και στα λο- ερα, σαφώς νεωτερικά και εξαιρετικά «ανάμει- » απότοκά τους.

Η βιογραφική και, ταυτοχρόνως, συγγραφική, ρόν, περιπλάνηση του Μανιάτη ξεκινάει το 1957 Βέλγιο, όπου μετά από δύο μήνες σκληρής δου- σε ανθρακωρυχείο του προσφέρεται η δυνατό- να καταταγεί στην Λεγεώνα των Ξένων. Ταξι- ο στο Παρίσι και από εκεί στο Σίντι-Μπελ- ές της Αλγερίας. Μια τριετία στην υπηρεσία των λων είναι αρκετή για να τον κάνει να μισήσει τον

αλγερινό πόλεμο και να ταχθεί με το μέρος των επα- ναστατημένων. Αρχές του 1961 δραπετεύει στην Σα- χάρα. Ακολουθούν πείνα, δίψα, διάσωση στην Λιβύη και καταδίκη από γαλλικό δικαστήριο —επί λιποτα- ξία φυσικά— σε δέκα χρόνια ερκή. Ός το 1974 ο Μανιάτης επιδίδεται σε έναν ακατάπαυστο ακτιβι- σμό: Συμμετέχει στην ίδρυση της «Νοελαίας Λαμ- πράκη», ταξιδεύει στην Χιλή επί Αλλιέντε, κρύβεται στην Αθήνα επί δικτατορίας. Και όλον αυτό τον και- ρό γράφει: Δραπέτευσα από την Λεγεώνα των Ξέ- νων (1961), *Objet sans valeur* (1972), *Ο Μίδας έ- χει αυτιά γαϊδάρου ή εκατέρωθεν της ουσίας* (1972). Και ακόμη, σε πολύ σύντομο διάστημα: *Η Μυθολογία του ενός ή Η Μυθολογία του άλλου* (1975), *Έξεργα* (1976).

Ός συγγραφίας ο Μανιάτης πρωτοδοκιμάζεται στην λογοτεχνία των μαρτυριών. Ο υπότιτλος της *Λεγεώνας* (...) είναι σαφής: «Ημερολόγιο: Αλγερία 1957-1961». Οι αντιδράσεις και τα συναισθήματα των λεγεωναρίων, η κτηνώδης συμπεριφορά των α- ξιωματικών, η διακυβέρνηση του στρατοπέδου με το σπαθί που βουτιέται στο αίμα καταγράφονται ώρα με την ώρα και ημέρα με την ημέρα. Στον λόγο του α- φηγητή - μάρτυρα σημειώνονται αρκετές ρητορικές αποστροφές, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις ο έντονος συναισθηματισμός καταβάλλει την αμεσότητα του ντοκουμέντου. Τέτοιου τύπου αδυναμίες, ωστόσο, α- ποτελούν περίπου εκ των ων ουκ άνευ προϋποθέσεις του είδους και θα ήταν άσκοπο να τις μετατρέψουμε σε ουσιαστικό κριτήριο. Αυτό που έχει σημασία εν προκειμένω είναι ο αδρός ρεαλισμός του Μανιάτη, που χόντρα στον ιδεολογικό εξωραϊσμό και στην γκρίνια του ηθικολόγου δημιουργεί μια ζοφερή ατμό- σφαιρα, η οποία συνδυάζει θαυμαστά —δεν μιλώ καθ' υπερβολήν— το άγχος της κλειστοφοβίας με την παρωδία του τραγέλαφου. Και εδώ ξεχωρίζουμε το πρώτο νήμα που συνδέει τα δεδομένα της βιογρα- φίας με το εργαστήριο του τεχνίτη. Χωρίς ποτέ να

Ομιλίες του Όμηρου Πέλλα (εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1991) για το Δημοτικό τραγούδι, τον Κάλβο, τον Σολωμό, τον Παλαμά, τον Παπαδιαμάντη, τον Καζαντζάκη. Γνωστός από το συγκλονιστικό κείμενό του —μαρτυρία προσωπικών εμπειριών στα στρατόπεδα της χιτλερικής Γερμανίας— *Stalag IV c*, ο Έδεσσαίος δάσκαλος μας άφησε και άλλα κείμενά του που αξίζει να διαβάσουμε κυρίως γιατί μαζί με τα *Διηγήματά του* (1978) συνθέτουν ένα «πρόσωπο», κάτι που όλο και σπανιότερα συναντάμε στα Γράμματά μας. Και ας μη νομισθεί πως όλες οι «φυσιογνωμίες» που κυκλοφορούν γύρω μας καθημερινά είναι «πρόσωπα», γιατί τότε ο χαρτοκόπτης έχει παρεξηγηθεί.

Πολύ μελό για χαρτοκόπτης, δεν νομίζετε;

Ραβασάκι του χαρτοκόπτη, επαναλαμβάνοντας ως άλλη ηχώ το ερώτημα της Φρίντας Λιάπα, 1964-1988, Αθήνα 1991: «Αραγε ο χαμαιλέοντας γνωρίζει το πραγματικό του χρώμα;».

Σιγά - σιγά και με το μαλακό, θα το ανακαλύψει κι αυτό, εδώ ανακαλύψαμε τους Λατίνους!

Τιβούλλος, Άλβιος —ο μεγάλος Λατίνος ελεγειακός ποιητής και οι ποιητές του κύκλου του Τιβούλλου Λύγδαμος και Σουλπικία. Προλεγόμενα, έμμετρη μετάφραση, σχόλια Βασ. Ι. Λαζανά (εκδ. δημ. Ν. Παπαδήμα), Αθήνα 1991: «Το φίλο μου λυπήσου αγριόχοιρε (...) και μη τα δόντια σου τα αιχμηρά ετοιμάζεις».

Υψηλά ή χαμηλά;
Αναρωτιέμαι, δηλαδή, για
την στάθμη τώσων
προσπαθειών, καθώς
βλέπω να συσσωρεύονται
οι εκδοτικές
«δραστηριότητες» που
σχετίζονται με την
αρχαιότητα: σειρές,
μεταφράσεις... Οι εκδόσεις
«Κάκτος», για
παράδειγμα: Πλάτων
Συμπόσιον, Ευριπίδης
Εκκαβή - Ρήσος - Τρωάδες,
Αισχύλος Προμηθέας
δεσμώτης - Ιπποκράτης,
Παραγγελίαι - Αφορισμοί
—και έπεται συνέχεια...
Υψηλά ή χαμηλά, λοιπόν;
Φοβού τους Δαναούς...
συμβουλευέ τον
χαρτοκόπτη μια φωνή απ'
τα ρηχά!
Χαριν ποικιλίας, πάντως,
μπορούμε να
παρακολουθήσουμε τα
Μαθήματα για έναν
επαγγελματία ηθοποιό
του Μιχαήλ Τσέχωφ
(εκδ. Δωδώνη, Αθήνα -
Γιάννινα 1991). Χαμένοι
δε θα βγούμε...
Ψιμυθιώσις, φιττακισμός
και άλλες χρήσιμες
γνώσεις!
Ωστόσο ο χαρτοκόπτης
επιμένει θεατρικά και
προτείνει William
Shakespeare Οθέλλος
—μετάφραση και επίμετρο
Δημήτρη Δημητριάδη
(εκδ. Εστία, Αθήνα
1991) και Αλέξη Σολομού
Τρία θεατρικά έργα:
«Καχοβελόνης ο ισόθεος»,
«Ο τελευταίος
ασπροκόρακας»,
«Μονόλογος στην
φυλακή» (εκδ. Δωδώνη,
Αθήνα - Γιάννινα 1991).
Αλληλογραφία του
Κώστα Σουέρεφ (εκδ.
Πόρφυρας, Κέρκυρα
1991). «Ο Γεώργιος
Βιζυηνός / για μια
μικρούλα έχασε την
υπόληψή του / Τώρα
μαζεύει χίτρινα φύλλα /
κάτω από τις καστανιές
και τα πλατάνια του Άδη
/ Τα δένει σε μικρά
δέματα / τα φορτώνει
πάνω σε ένα σκύλο
Μολοσσό / και τραβάει
για τη σπηλιά του».

εκπίπτει σε απλό πρόσχημα, το εμπειρικό υλικό γίνεται πειστικό χάρη σε έναν κρυφό φωτισμό που αποκαλύπτει τα πρόσωπα και τα πράγματα όχι μόνον στο πεδίο της ανοιχτής δράσης, αλλά και στο παρασκήνιο του ονείρου, της μνήμης ή του πανικού.

Η συμπληρωματική και η παραπληρωματική διάσταση φαίνονται καλύτερα στην νουβέλα *Objet sans valeur*, που μοιάζει με αφηγηματική ακτινογραφία της Λεγεώνας (...) Ο Μανιάτης αφαιρεί από το βίωμα τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του, διατηρώντας τα γεγονότα που το τροφοδότησαν σε σκελετική μορφή. Η εξουσία των Γάλλων, η διαφυγή στην έρημο, η στέρση κάτω από τον ήλιο θα μπορούσε να συμβούν σε οποιονδήποτε τύπο και χρόνο —εκείνο που τώρα μετράει είναι το αλληγορικό τους νόημα και, το κυριότερο, το υπαρξιακό τους βάθος. Ο συγγραφέας έχει πια περάσει εν σώματι στην λογοτεχνία: η πραγματικότητα περιορίζεται στον ρόλο της απλής —ζωτικής έστω— αφορμής. Τα ίδια ισχύουν και για το κείμενο που δημοσιεύεται μαζί με το *Objet sans valeur*, το «Φάϊαρ-οπ». Αφηγητής, ένας Έλληνας ναυτικός, ο οποίος διέπλευσε την Ευρώπη, την Αφρική και την ανατολική ακτή των ΗΠΑ μέσα στην φωτιά του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου. Ο συνεκτικός μύθος απουσιάζει: έρωτες, φυσικοί κίνδυνοι, συνδικαλιστικοί αγώνες, με φόντο τις μαινόμενες θαλάσσιες μάχες και τον ρόλο του αγγλικού παράγοντα, μπλέκονται στο κουβάρι ενός επαγγελματικού γλωσσικού ιδιώματος που δεν παρουσιάζει το παραμικρό χάσμα. Οι αναχρονισμοί και οι ετεροχρονισμοί, η σπειροειδής λειτουργία της μνήμης και οι συντακτικές αρρυθμίες εντάσσονται οργανικά, τόσο από ψυχολογική όσο και από κοινωνιολογική άποψη, στον λόγο του ομιλητή. Ο Μανιάτης μετατρέπει ενδελεχώς την προφορική διήγηση (τα ακούσματά του) σε έντεχνη —χωρίς το ψεγάδι της προφανούς κατασκευής— γραφή.

Η ρεαλιστική, ωστόσο, και μυθοποιητική άσκηση της γραφής θα τελειώσει σε αυτό το σημείο για τον Μανιάτη, που από συγγραφέας - παρατηρητή θα μεταμορφωθεί εφεξής σε συγγραφέα - σχολιαστή, παραγράφοντας μια και καλή την εμπειρία ως σημείο εκκίνησης της δημιουργικής φαντασίας. Ο Μίδας βασιλιάς έχει αυτιά γαιδάρου και τα Έξεργα εκπροσωπούν μια βασανιστική πάλη με την μορφή και είναι, αν μπορώ να το πω έτσι, μια ελευθεριάζουσα επιστημολογία της νεωτερικής πρόζας. Πώς θα εκλάβουμε, όμως, τους όρους «επιστημολογία» και «νεωτερική πρόζα»; Με «επιστημολογία» δεν εννοώ, φυσικά —γι' αυτό, άλλωστε και «ελευθεριάζουσα»—, το «μετά» της συστηματικά καταταγμένης γνώσης, αλλά το «προτού» της λογοτεχνίας. Τι συμβαίνει προτού φτάσουμε στο χαρτί αλλά και αφού το έχουμε γεμίσει; Πότε το γράψιμο παύει να είναι συναρμογή λέξεων και προτάσεων με πληροφοριακό χαρακτήρα και μεταστοιχειώνεται σε συγκινησιακή γλώσσα; Παρά το αξιωματικό συνήθως ύφος, ο Μανιάτης α-

ποφεύγει —και πράττει άριστα— να δώσει απαντήσεις. Προτιμά να κινηθεί σε έναν κυκεώνα συστρώσεων, επαναλήψεων και εμμονών, πολιορκώντας επιμοναίως το θέμα του και ξέροντας ότι δεν θα κατορθώσει ποτέ να το διεξέλθει ή και απλώς να το περιγράψει. Η περιπλάνηση στο ανοιχτό τοπίο της ερήμου έχει πλέον μετεξελιχθεί —και, προφανώς, δρoμος επιστροφής δεν υπάρχει— σε κυνηγητό του συγγραφέα με την σκιά του στον κλειστό, αποκλεισμένο χώρο του κειμένου. Όσο περισσότερο γνωρίζουμε τις παγίδες και την απάτη της λογοτεχνίας τόσο λιγότερο μπορούμε να γράψουμε. Να λοιπόν, που η «νεωτερική πρόζα» μοιάζει με ένα παλιό αστείο. Όλα τα νεωτερικά χαρακτηριστικά της πεζογραφίας —διάσπαση του εσωτερικού χρόνου του μυθιστορήματος, εξάχνωση των χαρακτήρων, καθώς και η περιλαίλητη ροή της συνείδησης— δείχνουν εδώ μάταια και, το κυριότερο, πολύ αθώα: ανήκουν σε μια σίγουρη κόμη για τον εαυτό της εποχή, σε έναν κόσμο όπου ο δημιουργός συνεχίζει να είναι κάτι σαν μικρός θεός, εξακολουθεί με άλλα λόγια, να διαθέτει αντικείμενο και να διαπραγματεύεται —έστω με πολλές επιφυλάξεις— κάποιο θέμα. Το σημείο στο οποίο βρίσκεται ο Μανιάτης είναι ο προθάλαμος του εφιάλτη: ο συγγραφέας έχει χάσει τα πάντα —βεβαιότητα, μέσα, θέματα— υπακούοντας σε μία και μοναδική πλάνη —την έσχατη— επιθυμία: θέλει να γράψει —και γράφει (δεν πρόκειται για λογοπαίγνιο) για το γράψιμο.

Ο Μίδας και τα Έξεργα εκπροσωπούν με τον καλύτερο τρόπο τον καιρό τους. Κάτι παραπάνω: πηγαινούν πέρα από αυτόν. Το ερώτημα είναι τι απομένει σήμερα. Δεν θα συζητήσω τι απομένει από την πλευρά της επιβεβαίωσης ή μη των απόψεων, διότι όπως το έλεγα και προηγουμένως, απόψεις κατά βάσιν δεν υφίστανται.

Από την πλευρά της αντοχής αυτού του είδους της λογοτεχνίας όμως, το πράγμα αλλάζει. Φοβάμαι, λοιπόν, ότι ο χρόνος πρόδωσε γρήγορα τον Μανιάτη εν προκειμένω. Καλώς ή κακώς οι Μεγάλες Αφηγήσεις, όπως θα τις ονόμαζε και ο κατ' εξοχήν μεμοντέρνος Λυστάρ, επιστρέφουν. Και το πιο ουσιαστικό: επιστρέφουν υποφιασμένες για τον κατακλυσμό που προηγήθηκε. Ο Μίδας (...) αποτελεί ιστορικό τεκμήριο —όχι δυναμικό στοιχείο.

Δεν πειράζει. Ο Μανιάτης έχει στο ενεργητικό του δύο βιβλία που αρχούν για να τον καταχωρίσουν στην πεζογραφία μας ως αξιοσύστατη σύγχρονη περίπτωση. Η Λεγεώνας (...) του διατηρεί πάντα την αμεσότητα και την αλήθεια μιας μαρτυρίας η οποία συναγωνίζεται με ίσους όρους το μυθιστόρημα του γράφιου, ενώ το *Objet sans valeur*, συνιστά άρτιον δείγμα τεχνικής αγωγής και γλωσσικής επάρκειας. Και αυτό δεν είναι καθόλου λίγο για έναν συγγραφέα που αναμετρήθηκε με πλέον του ενός φιλολογικά είδη (ας μην ξεχνάμε και τις λυρικές αποστροφές της Μολογίας του ενός) βάζοντας κυριολεκτικά το κεφάλι του στο στόμα του λύκου. Μάχες τέτοιου βεληνεκού-

είναι απίθανο να μην δημιουργήσουν θύματα —όταν δεν καταλήγουν σε πανωλεθρία. Ο Μανιάτης βγήκε από τον αγώνα με μερικά γδαρσίματα: τον ξεθωριασμένο *Mida* (...) και τα φλύαρα μάλλον *Έξεργα*.

Διαφύλαξε, ωστόσο, τον βαρύ οπλισμό του, που, το πιστεύω ακράδαντα, δεν είναι άλλος από τον ρεαλισμό των πρώτων βιβλίων του.

Βαγγέλης Χατζηβασιλείου

Δημιουργώντας το παράξενο

Μαργαρίτα Καραπάνου
Rien ne va plus
(Εκδ. Ερμής), Αθήνα 1991

Παιχνίδι πολλαπλών αντικατοπτρισμών, αμφισημίας γεγονότων και ηρώων, κυνικής πραγματοποίησης ενός συστήματος διανθρώπων σχέσεων και προβληματισμός άνω στην αληθοφάνεια του ψεύδους είναι τα κύρια χαρακτηριστικά του τελευταίου βιβλίου της Μ. Καραπάνου. Θα διαφωνήσω με την παρότρυνση του οπισθόφυλλου να δούμε το έργο ως μια αφήγηση που ακολουθεί την τεχνική της πολλαπλής εσωτερικής εστίασης παραπέμποντας στο παραδειγματικό *Rashomon* του Akira Kurosawa. Εδώ, το υποκείμενο της εκπόνησης παραμένει σταθερά η ίδια Γυναικεία Φωνή η οποία διασπάται σε πολλαπλά «εγώ» των οποίων οι αφηγήσεις εγκιβωτίζονται η μία μέσα στην άλλη, προκαλώντας μια διαρκή αλληλοαναίρεση της πραγματικότητας που περιγράφουν. Έτσι, η δεύτερη ιστορία μας αποκαλύπτει, μέσω της ίδιας γυναικείας αφηγηματικής φωνής, ότι η πρώτη ιστορία δεν είναι παρά ένα μυθιστόρημα όπου η αλήθεια σκόπιμα διαστρεβλώνεται, αποτελώντας έτσι, από αφηγηματική άποψη, ένα κείμενο μέσο στο κείμενο (μία μεταδιήγηση). Όμως, και η τριτοπρόσωπη αφήγηση που εμφανίζεται στο τελευταίο μόλις κεφάλαιο, τοποθετεί και την δεύτερη αυτή αληφανή πρωτοπρόσωπη αφήγηση στον χώρο της μυθοπλασίας, έναν χώρο μάλιστα εξωγλωσσικό, αγνοώντας την ηρωίδα σε φιγούρα ενός ζωγραφικού πίνακα του οποίου η συναισθηματικά φορτισμένη ερμηνεία από τον τριτοπρόσωπο αφηγητή / συγγραφέα γίνεται γρήγορη της όλης ανάπτυξης του λόγου.

Έργο της Blair Dawson

Το όλο σχήμα μπορεί να λειτουργήσει από την στιγμή που, με ένα θαυμάσιο αφηγηματικό εύρημα, θα επιτευχθεί η μετάβαση από το ένα αφηγηματικό επίπεδο στο άλλο μέσω της αντικειμενοποίησης του υποκειμένου με την αναγραφή του άγνωστου μέχρι τότε ονόματός του στον καθρέφτη και την αναγωγή του εγώ της εκπόνησης σε ένα Αυτή. Γεγονός που νομιμοποιεί τον τριτοπρόσωπο αφηγητή να επιληφθεί την συνέχεια της διήγησης και να οδηγήσει την ηρωίδα στον πραγματικό της χώρο —εκείνον του πίνακα από όπου φαίνεται να έχει ξεπηδήσει. Με μια όμως μικρή διαφορά που θα αναίρεσει και πάλι την αληθοφάνεια της παρέμβασης: οι 10 τελευταίες σειρές του βιβλίου που συνιστούν το κεφ. 46 θα επαναπροσδιορίσουν με νέα δεδομένα την μυθιστορηματική αλήθεια και θα διαφύσουν αυτή τούτη την αναίρεση του προηγούμενου ψεύδους. Η ξαφνική παρουσία του παιδικού προσώπου του Άλχη που συνδυάζει επά-

νω του τα χαρακτηριστικά των δύο αμφιλεγόμενων, ως υπαρκτών προσώπων γονιών του, καθιστά αναγκαστική την εκ των υστέρων παραδοχή της ύπαρξής τους.

Η Καραπάνου, μέσα από την θελκτική γραφή της, δημιουργεί ακόμη μια φορά το παράξενο εγκλωβίζοντας σε αυτό τον αναγνώστη. Το ζητούμενο, ωστόσο, ίσως ήταν αποτελεσματικότερο αν ο επιδέξια υπονοούμενος σαρκασμός δεν πλεόναζε προς την μεριά του κοσμοπολίτικου (π.χ. το ξένο, στην έκτασή του, σώμα του ταξιδιού στην Αμερική) ή δεν υπέκυπτε σε κάποια στερεότυπα ψυχαναλυτικά σχήματα που ακολουθούν εύκολες συμβάσεις. Τότε, και η αλληγορία των σύντομων αποφθεγμάτων του δεύτερου, εμβόλιμου στην ιστορία, μέρους, θα αποκτούσε την λειτουργικότητα που δικαιοματικά διεκδικεί σε αυτή τούτη την πρόσληψη του έργου.

Δημήτρης Τσατσούλης

Βυζαντινή τέχνη του Charles Delvoye (μετάφραση: Μαντώ Β. Παπαδάκη, επιμέλεια - βιβλιογραφικές προσθήκες: Δημ. Δ. Τριανταφυλλόπουλου, εκδ. Δημ. Ν. Παπαδήμα, Αθήνα 1991).

Για τις Ταβέρνες της παλιάς Θεσσαλονίκης γράφει ο Κώστας Τομανάς (εκδ. Εξάντας, Αθήνα 1991): κέντρα διασκέδασης, καφέ αμάν, καφέ σαντάν, χοροδιδασκαλία... Ωραία και σχεδόν ξεχασμένα ονόματα —χώροι διασκέδασης της Θεσσαλονίκης των αρχών του 20ού αιώνα, τότε που η πόλη ήταν ακόμη ένα χαρμάνι πολλών εθνοτήτων και η ζωή τιμούσε την διαφορά...

...Διαθέσαμε τη ζωή μας... ένα συγκλονιστικό ντοκουμέντο του γιατρού Επαμεινώνδα Σακελλαρίου (Θεσσαλονίκη 1991): Από το πρώτο αντάρτικο στο δεύτερο και κυρίως ο «αγώνας» από την σκοπιά ενός γιατρού. Η Μαρία Θεοδωροπούλου είχε την θαυμάσια έμπνευση να συνεργαστεί με τον γιατρό και να συνδυάσει το γραπτό του κείμενο με την προφορική του μαρτυρία. Το βιβλίο συμπληρώνεται με το κείμενο της Καίτης Νικολέτου - Γκιζέλη: 18 μήνες στην Υγειονομική Υπηρεσία του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας στο Βίτσι.

Ένας κόσμος χάνεται και ένας άλλος κόσμος ξαναβρίσκεται: Δημοπρασσία, λοιπόν, παλιών βιβλίων, χαρακτικών, ντοκουμέντων, η 9η στη σειρά που οργανώνει ο συστηματικός συλλέκτης Πέτρος Α. Βέργος, στις 14 Φεβρουαρίου, 6.30 μ.μ. στο ξενοδοχείο «Εσπέρια», όσοι πιστοί προσέλθετε και μαζί σας και εγώ.

ο χαρτοκόπτης

Η ΑΔΗΦΑΓΟΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Η ελληνική τηλεόραση, η ανάγκη της να συντηρεί τον υψηλό δείκτη θεαματικότητας των δελτίων της των ειδήσεων και ο ανταγωνισμός που πηγάζει από αυτό, οδηγούν όλο και περισσότερο τα δελτία στο να γίνονται σών, όπου το ασήμαντο από τη μια, αλλά και η ανθρώπινη δυστυχία από την άλλη «τραβιούνται από τα μαλλιά» προκειμένου να κορεσθεί η αδηφάγα διάθεση του ανιόντος τηλεοπτικού κοινού.

Προεξάρχουσες, βέβαια, οι ιδιωτικές τηλεοράσεις. Στο κυνήγι του αποτρόπαιου έχουν καταφέρει να πάρουν άριστα. Φθάνει να είναι «πρωτότυπο» και «σκανδαλιστικό» το θέμα για να τους κινήσει το ενδιαφέρον. Φονικά, δυστυχήματα, φτώχεια, λαθρομετανάστες, ναρκομανείς, αστυνομικές επεμβάσεις «σικέ» (α λα γουέστερν) τα θέματα που κυριαρχούν.

Κι ο τρόπος που παρουσιάζονται, ιδιαίτερα πρωτότυπος: ο εκφωνητής, ως κομπέρ σε καμπαρέ, αναγγέλλει με στόμφο το γεγονός δίδοντας έμφαση στην υπερβολή, πετάει το μπαλάκι στον ρεπόρτερ κι εκείνος, τη αγαστή συμπνοία της κάμερας, περιδιαβάει ματωμένα

κράσπεδα, στραπατσαρισμένες λαμαρίνες, στραπατσαρισμένα κορμιά. Όλα για όλους...

Εσχάτως, το ρεπερτόριο διευρύνεται. Οι κάμερες παρακολουθούν την αστυνομία να εξαρθώνει συμμορίες την ώρα που το γεγονός συμβαίνει. Προσπαθούν να αποσπάσουν δηλώσεις από δυστυχείς που εσύρθησαν στα αστυνομικά γραφεία, υπόδικοι για οτιδήποτε. Μέχρι και τον Τεν-Τεν, τον συμπαθή ήρωα των κόμιξ ανεκάλυψαν να ...φουμάρει ανθελληνικά (σκοπιανά;) τσιγάρα. Ως και με ελικόπτερο πέταξαν μέχρι την Μήλο προκειμένου να κατοπτεύσουν τον χώρο όπου η σκηνοθέτις Φρίντα Λιάππα γύρισε την επίμαχη σκηνή για την ταινία της «Τα χρόνια της μεγάλης ζέστης», αλλά και να συλλέξουν γαργαλιστικές μαρτυρίες αυτοπτών...

Για τον ιδιωτικό χώρο και την προστασία του, για την ισοπέδωση στοιχειωδών ατομικών δικαιωμάτων μας από τα κανάλια ποιος θα μιλήσει; Και ποιος θα ορίσει τα όρια της δεοντολογίας; Μήπως οι ενώσεις των δημοσιογράφων, κάποια στιγμή, πρέπει να πάνουν να ομφαλοσκοπούν και να θίξουν πραγματικά ορισμένα προβλήματα;

Να 'το πάλι. Για μια ακόμα φορά άνοιξαν οι ορέξεις όσων θεμελίωσαν την οικονομική τους ευμάρεια στο θεσμό της αντιπαροχής. Για μια ακόμα φορά συζητείται έντονα η κατεδάφιση του νεοκλασικού στην γωνία Κοραή και Πανεπιστημίου, προς περαιτέρω αξιοποίηση. Τις προηγούμενες φορές η εγρήγορσή μας την απέτρεψε. Οφείλουμε και τώρα να συντονίσουμε την παρέμβασή μας, οφείλουμε να διασώσουμε ένα από τα τελευταία μνημεία της καλαισθησίας μας.

ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ. Εν χορδαίς και οργάνοις —καθ' ό,τι και ...εθνικοί οι λόγοι— εξαγγέλθηκε η δημιουργία Μεγάρου Μουσικής στην Θεσσαλονίκη. Μόνο που τα μεγαλεπήβολα σχέδια των εμπνευστών του θέλουν να ξεφυτρώνει ένα χτίριο - τέρας στην παραλία!

Και οι πάντες αγρόν ηγόρασαν. Ουδείς διαμαρτυρήθηκε για την αλλοίωση του τοπίου, ουδείς εξέφρασε επιφυλάξεις για την εύκολη λύση που επιλέχθηκε —κι η οποία θα κάνει αύριο - μεθαύριο δύσκολη την βόλτα των ανέμελων περιπατητών της παραλίας της συμ- πρωτεύουσας. Ουδείς διετύπωσε εναλλακτική

πρόταση.

Ουδείς, πλην του ΤΕΕ Θεσσαλονίκης που θεώρησε υποχρέωση να αρθεί υπεράνω σκοπιμοτήτων που υποκίνησαν έναν τόσο βιαστικό γιγαντισμό. Ευτυχώς, δεν έχουν χαθεί ακόμα από όλους ούτε η ευαισθησία ούτε η καλαισθησία.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ. Επανέρχονται οι βιβλιοθήκες στις αρμοδιότητες του ΥΠΠΟ, από το οποίο είχαν αποσπασθεί, ανακοινώθηκε αρμοδίως τις προάλλες, από την υπουργό Πολιτισμού.

Εντάξει. Τώρα μένει να γίνουν προσιτές σε ό-

σους τις έχουν ανάγκη. Και να τους εξυπηρετούν κιόλας. Απλά πράγματα και σταράτα.

Ο ΜΟΝΟΘΗΤΗΣ

Το «Χρονικό» η ετήσια πολιτιστική επισκόπηση που εκδιδόταν από τον Ασάντουρ Μπαχαριάν και την γκαλερί «Όρα» και είχε διακόψει την έκδοσή του λόγω οικονομικής δυσπραγίας, πρόκειται να ξανακυκλοφορήσει. Ήδη ολοκληρώνεται η τυπογραφική του επεξεργασία και, στα τέλη Φεβρουαρίου,

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	
ΤΕΥΧΟΣ ΠΕΜΠΤΟ	
Μεγάλα Αναγνώσματα	
Eduardo Galeano: Γράμμα από την Ουρουγουάη	18
Έρση Σωτηροπούλου: Ισορροπία του Κενού (Συνέντευξη)	34
Δέσποινα Πανταζή: Μεταξένια Σαμούρια (Διήγημα)	48
Α.Κατσιάνη, Θ. Χονδρός: Κόντρα στο Ρεύμα (Δοκίμιο)	56
Diane-Monique Daviau: Τριανταφυλλίες Τσαγιέρες (Διήγημα)	66
Στέφανος Ιωαννίδης: Ο Τεράστιος Λεπτοδείκτης (Πεζογράφημα)	72
Nadime Gordimer: Το Εύρημα (Διήγημα)	82
Ρευματοδότες	
Αναγνώσματα:	
(Αναδημοσιεύσεις από ελληνικά βιβλία, περιοδικά, και εφημερίδες)	10
Ξένες Δημοσιεύσεις:	
(Αναδημοσιεύσεις από ξένα βιβλία, περιοδικά, και εφημερίδες)	14
Νάνος Βαλαωρίτης: Μέρη του Λόγου (Ποίηση)	24
Amos Oz: Φαντασία, Κράτος και Συγγραφέας (Αποψη)	30
Toshio Yamazaki: Ποίημα	46
Ελευθερία Σαπουντζή: Ποίημα	64
Μιχάλης Καραχάλιος: Τρεις Εκδοχές (Δοκίμιο)	78
Ντίνος Σιώτης: Γέφυρα με τον Ουρανό (Εικαστικά)	92
Νίκη Κώτσιου: Έρωτας Χιαστί (Θέατρο)	108
Γιώργος Μπράμος: Το Ρίγος της Αφωνίας (Κιν/φος)	98
Κατερίνα Σχινά: Opera Futura (Μουσική)	100
Αλέξης Ζήρας, Αχιλλέας Κυριακίδης, Ίκαρος Μπαμπασάκης	
Σελίδες για το Βιβλίο	102
Και Τα Λοιπά	
Τα PEYMATATA Προτείνουν	6
Ρευματοδείκτης	7
Επιστολαί	8
Πρώτες Συναντήσεις	88
Νέοι Δημιουργοί	89
Ρευματογραφήματα	
Γράφουν οι Αλέξης Ζήρας, Μιχαήλ Μήτσας, Μάνος Στεφανίδης, Ντίνος Σιώτης	112

Ο Eduardo Galeano, κοιτάζοντας πίσω στην ανακάλυψη της Αμερικής, περιγράφει πώς ο καπιταλισμός και ο χριστιανισμός έχουν συστηματικά εξαφανίσει όλους εκείνους τους λαούς που τολμούσαν να ονειρεύονται συλλογικά.

Η Έρση Σωτηροπούλου σε μια αντικορφορμιστική συνέντευξη εξομολογείται ότι μόνο στα νοσοκομεία ξεκουράζεται και μπορεί να γράφει με ηρεμία...

Η Nadine Gordimer, αναχωρώντας απ' τη συνηθισμένη της γραφή, παρακολουθεί έναν άνδρα που μόλις χώρισε απ' τη δεύτερη γυναίκα του και πηγαίνει μόνος του διακοπές.

Η Diane-Monique Daviau, κάπου στο Κεμπέκ, εισχωρεί στη ψυχή μιας οκτάχρονης παιδούλας η οποία, έχοντας δολοφονήσει τον εραστή της μητέρας της, εξακολουθεί να βλέπει παντού τρύπες.

Ο Στέφανος Ιωαννίδης στον «Τεράστιο Λεπτοδείκτη» του περιγράφει το «πώς φούσκωσε ο συναισθηματικός ασκός» του Χρύσανθου, του Σήφη, του Χριστόφορου και της Λείας.

Η Δέσποινα Πανταζή, πεντάχρονο κοριτσάκι στη Θεσσαλονίκη του 1958, για μια χούφτα φιστίκια παραδίδεται στις άνομες ορέξεις ενός σακάτη.

Η Αλεξάνδρα Κατσιάνη και ο Θανάσης Χονδρός («Κόντρα στο Ρεύμα») αναφέρονται στο «άλλο» στην Τέχνη.

Ο Μιχάλης Καραχάλιος παρουσιάζει τρεις ανορθόδοξες εκδοχές περί Φρίκης, Φιλοδομήματος και Ωρολογοποιού.

Ο Amos Oz εκθέτει την άποψή του για τις σχέσεις μεταξύ κράτους, φαντασίας και συγγραφέα.

Ποίηση: Νάνος Βαλαωρίτης, Toshio Yamazaki, Αλεξάνδρα Σαπουντζή.

Παρασυρθείτε από τα ρεύματα του 5ου τεύχους (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1992) των **PEYMATΩΝ**: θα βρείτε σελίδες για τον Κινηματογράφο, το Θέατρο, το Βιβλίο, τα Εικαστικά, τη Μουσική, άφθονα Ρευματογραφήματα, Ξένες Δημοσιεύσεις, Αναγνώσματα καθώς και τον Ρευματοδείκτη, το Νέο Δημιουργό και τις Πρώτες Συναντήσεις.

ΔΕΝ ΘΕΛΩ ΝΑ ΜΕΙΝΩ ΕΚΤΟΣ PEYMATΩΝ. ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΓΡΑΨΤΕ ΜΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗ ΓΙΑ ΤΟ 1992

ΟΝΟΜΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

ΠΟΛΗ

ΤΚ

Το 4ο τεύχος των PEYMATΩΝ είναι δικό σας δωρεάν αν γραφτείτε συνδρομητές για το 1992

(έξη τεύχη): 7 τεύχη προς 3.600 δρχ. (κανονική τιμή 5.600 δρχ.)

PEYMATATA, Πινδάρου 44, 106 73 Αθήνα ή τηλεφωνείστε στο 36-16-329

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΡΟΧΑΛΙΑ
ΤΗΛ. 364.64.26
ΤΡΙΒΑΙΩΝ 5
ΑΘΗΝΑ 10680

René Puaux
δυστυχισμένη
Βόρειος Ήπειρος
Περιήγηση σε χωριά και
πόλεις της Β. Ηπείρου όταν
την είχαν απελευθερώσει τα
ελληνικά στρατεύματα το
1913. Η έκδοση
συμπληρώνεται με Εισαγωγή-
Σχόλια και ένα Χρονικό του
Βορειοηπειρωτικού ζητήματος
από τον δ.φ. Αχιλλέα
Λαζάρου. Πλούσια
εικονογράφηση και χάρτης της
Β. Ηπείρου.
257 σελ., 2.500 δρχ.

G. Deschamps
στους δρόμους της
Μικρασίας
ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ 1890-ΧΙΟΣ-
ΣΜΥΡΝΗ-ΑΤΤΙΝΗ-ΕΦΕΣΟΣ-
ΚΑΡΙΑ-ΠΙΣΙΔΙΑ
Μια συναρπαστική διήγηση
Ένα εξωτικό ταξίδι σε
χώρους μαγικούς,
φορτισμένους με ιστορία
χιλιετιών, όταν ακόμη
έσφύζαν από τη
δημιουργικότητα του
Ελληνισμού.
344 σελ., 80 Α/Μ και
έγχρωμες φωτογραφίες εντός
κειμένου· εκτός κειμένου δύο
πολύπτυχα πανοράματα της
Αττάλειας, ένας τοπογραφικός
χάρτης της Σμύρνης
και πέντε έγχρωμες κάρτες.
3.500 δρχ.

V. Bérard
τουρκία και ελληνισμός
ΕΛΛΗΝΕΣ-ΤΟΥΡΚΟΙ
ΒΛΑΧΟΙ
ΑΛΒΑΝΟΙ-ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ-
ΣΕΡΒΟΙ
Η περιήγηση στη Μακεδονία
του 1890 δίνει την ευκαιρία
στο μεγάλο ελληνιστή V. B.
να ζήσει το περίφημο
«μακεδονικό ζήτημα» την
εποχή που προετοιμάζεται η
μεγάλη έκρηξη της δεκαετίας
1910-1920.
416 σελ., 35 εικ., 3 χάρτες
2.100 δρχ.

H. Morgenthau
τα μυστικά του Βοσπόρου
Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ
ΠΟΛΕΜΟΣ-ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ
ΚΑΛΙΠΟΛΗΣ-
ΝΕΟΤΟΥΡΚΟΙ-
ΔΙΩΓΜΟΙ ΕΛΛΗΝΩΝ-
ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΑΡΜΕΝΙΩΝ
Ένα μοναδικό ντοκουμέντο
και βασική βιβλιογραφική
αναφορά γι' αυτή την κρίσιμη
περίοδο της παγκόσμιας
βαλκανικής ιστορίας.
300 σελ., 60 φωτογραφίες,
2.300 δρχ.

